This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

UNIVERSITY OF WISCONSIN LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

OBRES DE RAMON LULL

EDICIÓ ORIGINAL

FETA EN VISTA

DELS MILLORS I MÉS ANTICS MANUSCRITS

Volum X

Digitized by Google

PUBLICACIONS LULLIANES

Obres de Ramon Lull: edició original il·lustrada amb variants i facsímils dels més antics m.ss., pròlecs, notes i glosaris, mostres d'escriptura, etc.—Volums en 8.ᵘ major, a l'entorn de 500 pàgines cadascún. Ademés dels tres pertanyents a l'edició Rosselló (1886-92), hi ha publicats per la Comissió Editora Lulliana desde l'any 1906, els sigüents volums:

—**Obres Doctrinals: Doctrina Pueril. Libre del Orde de Cavallería. Libre de Clerecía. Art de Confessió**: amb 2 facsímils en fototipia i mostres de traduccions; pròlec general, variants i notes den *M. Obrador:* 1 vol . . . . 10 pts.

—**Libre de Contemplació**; set toms contenint 366 capítols, amb proemis, facsímils policromats, variants i notes . 77'50 pts.

—**Libre de Blanquerna**, contenint el **d'Amic e Amat**, amb proemi, dos facsímils, variants i mostres d'escriptura: 1 vol. 12'50 pts.

—**Libre de Sancta María**, seguit de les **Hores de Sancta María** i del **Libre de Benedicta tu in mulieribus**, amb un facsímil policromat, introducció, variants i mostres d'escriptura: 1 vol. 10 pts.

A PUNT DE SORTIR

—**Libre del Arbre de Sciencia**; tres toms.

Digitized by Google

OBRES ORIGINALS
DEL
ILLUMINAT DOCTOR MESTRE RAMON LULL

LIBRE DE SANCTA MARÍA · HORES DE SANCTA MARÍA · LIBRE DE BENEDICTA TU IN MULIERIBUS.

TRANSCRIPCIÓ DIRECTA
AMB UN FACSIMIL, INTRODUCCIÓ, VARIANTS I MOSTRES D'ESCRIPTURA DELS MÉS VELLS MANUSCRITS

PER
Moss. Salvador Galmés

PALMA DE MALLORCA
COMISSIÓ EDITORA LULLIANA
· 1915 ·

Digitized by Google

En l'Estampa de n'Amengual i Muntaner.—Conquistador, 30.
PALMA DE MALLORCA

Digitized by Google

1280130

Nihil obstat

Dr. Jacobus Borrás, Censor

Maioricis, die 4. novembris 1914.

Imprimatur

✝ Petrus, Episcopus Maioricensis

Digitized by Google

Digitized by Google

INTRODUCCIÓ*

LA vida de l'home, successió d'actes units i enllaçats organicament, té fases o períodes en els que hi predomina una tònica especial de èxits o d'adversitats, d'alegría o de tristor, d'optimisme o de pessimisme, qui poden imprimir fins i tot una direcció nova a la ulterior actividat del individuu.

Dins la vida del Bt. Ramón Lull, vida d'actuació constant i intensíssima fins al grau més alt de la potencialitat humana, hi trobam alguns d'aquests períodes tinturats de pessimisme, però amb la característica de no produïr la resultancia natural de defalliment en l'esperit; ans al contrari, sembla que els contratemps servíen d'estimulant an aquella ànima complexa, fins al punt quasi de poder afirmar que la producció més bella, més pura, més estillada del nostre genial poligraf, florí precisament en èpoques de major adversitat.

Una d'aqueixes temporades de depressió espiritual, tal volta la de més amargor, per esser la que esveïà les

* En el proemi del *Libre de Blanquerna* ens passà una errada que cal esmenar. A la pàgina XIV linea 13, diu: «La *primera* estada d'en Ramón Lull a Montpeller.....», i hauría de dir: «La *segona* estada...» Valga la rectificació.

Digitized by Google

primeres i més belles il·lusions i esperances d'aquella imaginació exuberant de florida d'amor, com les ratxes hivernenques de tramuntana qui espolsen la primera florida dels nostres ametlers, va esser la qui corre a l'entorn de l'any 1290, uns 10 anys després de la seva primera sortida apostòlica de Mallorca.

En la fervor novicial del seu convertiment, refocilada la seva ànima per aument de devoció beguda en una llarga pelegrinació de dos anys, adquirida ciencia infusa a Randa, animat per l'èxit dels seus primers llibres, per la fundació de Miramar i per la protecció del rei de Mallorca, se sentí l'ànima plena de zel per la gloria de son Amat, i amb coratge de promoure un millor ordenament del món i aflamar-lo d'amor, trescà i volà per tot arreu, eixemplant l'esperit sobre tota la cristiandat en incubació fecundant.

Però les carreres d'amor «son longues i perilloses, poblades de consideracions e de sospirs e de plors» [1] i quant la seva ànima ardent i lugorosa com el sol se sentí rodant dins els espais inconmensurables de la indiferencia humana, irradiant la seva energía llumínica i calorífica dins la fredor del desconeixement de l'Amat, li havía de sobrevenir per fatalitat de les lleis qui regeixen la vida humana, un gran descoratjament i abulia espiritual. Però en lloc d'acoquinar-se i abandonar els seus vastíssims projectes de creuada, les seves energíes se redrecen davant els obstacles, i fugint de la cort pontificia i del gran centre intellectual de París on no havía cullits més que desengans i desil·lusions, se retirà a la cort tranquila del rei de Mallorca resident a sos dominis del Rosselló i Montpeller, per reposar-se de la fadiga apostòlica dins un ambient de calentor quasi familiar. Aquí seguí la seva gran tasca, se dedicà amb noves ardors al *seu sant negoci,* en

1. *Amic e Amat,* 2.

Digitized by Google

la forma única que podía fer-ho, independent de la voluntat i de la inercia espiritual dels homes, acumulant tot el dinamisme del seu intellecte en la composició de llibres, qui naturalment transllueixen el seu estat anímic.

Anteriorment an aqueixa època, en moments de desmai havía escrit ja el *Libre de primera e segona entenció*, tentativa ardida per restaurar el mon católic, per endreçar la moralitat dels actes humans vers la primera intenció per que deuen esser executats, menant-los an el vertader camí, d'on tan llamentablement se desvíen darrera les fallacies enganadores i enlluernants de la segona intenció, qui capgira i enversa tota la humanitat i sola la humanitat, per abús i aberració del franc arbitri; cosa que no succeieix dins cap altre orde de la natura creada.

Obsessionat per la ètica segura i lluminosa del *Libre de primera e segona entenció*, prenint-la per nort i guia, escrigué la *Art datrobar veritat* i la *Art amativa de bé*, tractats complementaris entre sí, encaminats a descubrir la veritat i promoure la devoció en tota classe de gents, cristians i infeels, per tal de que coneguen i amen l'última fi de l'home, qui es Deu beneit i la consecució de la gloria eterna.

Les idees morals teològiques i filosòfiques d'aquestes tres obres, en aquella cort modesta de Montpeller on al parèixer l'autor se reposava de les seves correríes apostòliques i del poc profit que cullía en el món, se concrecionaren en perla de caires i orients brillantíssims, de fulgors quasi ignorades, qui llambretja, com en una nit tormentosa, en el meravellós LIBRE DE SANCTA MARÍA.

En el pròlec, evocant la llunyana i plàcida visió del Puig de Randa saturada de consolacions i creadora de energíes, el benaventurat autor[1] «se retrata a sí meteix en

1. Copiam quasi materialment una part del bellíssim pròlec de D. J. Pijoan qui precedeix a la edició de Vilanova i Geltrú (1895).

la figura d'un savi hom, qui desesperant de fer neguna utilitat, viu en ermitatge en companyía de besties i aucells qui la primera intenció per que son creats no han oblidada per la segona. An aquella solitut acudeixen tres santes dones, personificacions de Lausor, Oració i Intenció, també tristes i despagades p'el poc cas que fan els homes de llurs excitacions piedoses. Entre tots quatre acorden l'ordonament d'una santa conversa en la qual l'ermità ja hi funda grans esperances abans de començar «e tant poría esser pagat de lurs paraules que encara tornaría al mon e iría per les terres». La piedosa disputa segueix lenta, pausada, durant els trenta capítols de l'obra, demostrant cadascún dels personatges el caràcter de la idea que encarna. Lausor, figura de l'enteniment, amb orde i métode procedeix a les seves alabances; Intenció retreu exemples com a personificació de la memoria; i Oració, passional, acalorada, envest amb violencia de raons quant les coses no esdevenen tal com la voluntat desitja. La disputa per ella arriba a fer-se tràgica, descompassada. Mai l'extrema personalista de l'escolàstica, havía produït una figuració més bella, ni Ramón havía arribat en les seves representacions filosòfiques, a un grau tan alt de vivor, com en aquesta Oració qui plora, se torç les mans, s'arrabaça els cabells, esclata en invectives, p'el contrast entre l'anhel de perfecció i les miseries dels homes. Una rèplica acertada de Lausor o una prudent intervenció de l'ermità, tornen el tò musical a la conversa qui s'allarga repetint sempre la meteixa nota. Una tan seguida afirmació renovella les forces, i l'ermità, al final, ja se sent dispost a retornar al mon, i reprendre son incessant romiatge, i treballar per la salut dels homes.

Axí degué tornar partir Ramón, després d'aquella saludable estada a Montpeller, a inaugurar una nova serie de viatges apostòlics.

En la societat tranquila de la cort del rei de Mallorca,

Digitized by Google

reposant-se de la indiferencia de les aules de París entregades a les construccions acadèmiques de les escoles, devía recordar els seus esforços per crear la seva *Art*, les seves penes morals tan fecundes en desitjos humanitaris i en projectes de regeneració per enamorar tot el món de la bondat i bellesa de son Amat; i així amb el cor ple de les seves idees originals, devía voler-ne fer un llibre qui fos de comuna utilitat, i que cantant les excellencies de nostra Dona Sancta María amb deliquis de tendríssima devoció, fos una aplicació práctica de les seves teoríes.

Decantant-se del públic de doctors i lletrats, aplica la técnica de ses arts en una obra que pogués esser per tot hom llegida i aprofitada. Es als humils, dones i verges «homenitxols i fembritxoles», ignorants i velletes, a qui ell principalment dedica el LIBRE. Però com si també anàs perdent la confiança en aquests, torna a pensar en els tartres i sarraíns i en totes les nacions infeels, qui, convertides, serien tal volta, més capaces de comuna utilitat que les societats cristianes.

L'estada a Montpeller de l'any 1290, representa aquest punt culminant de la vida del Bt. Ramón. Fins a les hores ha provat més que res, de fer regonèixer i acceptar les seves teoríes al públic científic. No conseguint-ho, reposat una mica a la cort d'en Jaume II de Mallorca, amb ansies d'apostolat i de martiri tornà prendre la volada cap a Génova per tal de transfretar a terres de sarraíns. A Génova li dura encara la preocupació de la sort dels seus llibres, sufreix una gran crisis anímica i cau greument malalt. Però desde que amb heroísme reflexiu, convalescent encara, abandona la Europa i parteix cap a Tuniç, comença per ell una nova carrera. Serà el màrtir vivent, el cavaller predicador, el pelegrí infadigable, el doctor de la barba florida de les universitats, el vident part d'allà el temps qui acudeix a les corts i concilis ab proposicions de realització massa primerenca. París i Roma el veuràn

Digitized by Google

venir quatre vegades a insistir en sos projectes mostrant les ferides dels martiris; els sufíes del Nort d'Africa i de l'Armenia, apendràn a conèixer i temeràn aquell disputador formidable qui no coneix la fadiga; tots els ports de la mar Mediterrania sabràn qui es aquell vell mallorquí, ex-senescal d'un rei, gustador de tots els plers mundanals, qui ha inventada una Art de ciencia i d'amór, i va predicant-la i escrivint-la per tot arreu, sense pau ni sossec, sense fer distinció de cristià o infeel, de barbre o civilitzat, com l'apòstol St. Pau.

El LIBRE DE SANCTA MARÍA, es anterior an aqueix nou cicle de pelegrinacions. Es un llibre qui deriva directament, com hem dit, de les *Arts* lul·lianes i especialment de la *datrobar veritat* i de la *amativa de bé*, i més directament encara del *Libre de primera e segona enteneió*, que retreu l'autor a cada moment.

Si les arts d'en Lull, com diu en Menendez y Pelayo, representen una llògica metafísica on la veritat i el discurs s'ajuden i se compenetren, la doctrina de *Intenció* es una pura ètica lul·liana, i una de les més encertades invencions que l'esperit humà haja creades mai. Hi ha una eterna i altíssima veritat en aquesta distincció entre la primera i la segona intenció per que som creats i en la bondat de conformar els nostres actes amb les lleis qui constitueixen la nostra natura, la primera intenció: els actes qui no segueixen la nostra llei, no son accions nostres, sino passions, aberracions de la nostra llibertat». [1]

1. Un detall: En el Cap. 5, n.° 6, l'autor deplora que la festa de la SS.ª Trinidat, «la pus alta e pus noble de l'any» qui es festa única per primera intenció, no se celebri amb la solemnidat de les festes de Nadal, Pasqua, Cinquagema, St. Pere, etc. qui no més son festes per segona intenció. Recordem que fa quatre anys la Santedat de Pius X, elevà aquella festa a doble de primera classe. El pensament d'en Lull, al parèixer, s'enfilava més amunt, somniant tal volta una ritualidat especial, de *clase única*, qui's conseguiría fentla centre de tot l'any litúrgic i punt de partida de les dominiques estives i autumnals, en lloc de comptar-les desde Cinquagema.

Aqueix meteix passatge va esser la causa ocasional de que el

Digitized by Google

Aqueixa veritat altíssima i eterna es el nirvi qui anima i mou el LIBRE DE SANCTA MARÍA, sovint amb violencies d'enamorat, desiara fins i tot amb convulsions passionals de forta i punyent indignació, car hom procura més utilitat privada que pública, car no es servat l'orde natural de les dues intencions, i l'hom se desvía de la última fi. Per que ho consent nostra dona Santa Maria qui es mare de tots, de justs i de peccadors?

La millor manera de ensaborir aquest fruit sucosíssim de la variada producció lul·liana, es la lectura íntegra de l'obra, on hi trobareu belleses ignotes, replecs inexplorats de l'ànima de l'autor, qui's manifesten en formes de devoció violenta i d'amor ardentíssima a Deu i nostra Dona Santa María.

Tal es el LIBRE DE SANCTA MARÍA mal dibuixat per la meva incompetencia. Per la seva importancia va merèixer dues versions llatines incunables qui s'editaren a París respectivament als anys 1494 i 1499. A Mallorca s'en editá una versió castellana l'any 1756, i modernament, a Vilanova i Geltrú (1895) se publicà original, d'un bon manuscrit qui's guarda a la Biblioteca Vaticana de Roma. Però el codi millor i més antic, es un de la Biblioteca Provincial d'aquesta Ciutat, i que'ns ha servit de base per la present *Edició*.

Es un bell codi, en plegamí, de finals del sigle XIV, escrit a una sola columna, d'unes 27 retxes, lletra clara i ben feta, rúbriques de vermelló, les inicials dels capítols miniaturades a dues tintes, vermell i morat, i blau i vermell, alternant, lo meteix que'ls calderons.[2] Conté 160 fols, sense els de guarda, clars i nets, numerats

difunt bisbe Sr. Campins, amb sa gran claretat de visió i oportunitat d'aplicació, dedicàs a l'augustíssim misteri de la SS.ª Trinidat, la parroquia nova que s'instituía en aquesta Ciutat per virtut de l'arregle parroquial.—2. *Vide* la làmina.

Digitized by Google

molt posteriorment. El text comença al primer, molt borrós de fregadura, orlat a l'esquerra de dalt a baix, i segueix la lliçó sens interrupció ni llacuna fins al final. Primitivament, a més del LIBRE DE SANCTA MARÍA, contenía les HORES, provablement les rimades, segons una rúbrica que va al final de l'última fulla i una inscripció de la primera de guarda: *Est Antonii Serra als. Sagui—Liber de laudibus beatæ virginis mariæ*[1] *cum horis et aliis.* Les dimensions totals son 175 × 125 m/m, i les de caixa 115 × 81 m/m. Va enquadernat en plegamí i procedeix *De la Llibrería del Con.t de N. P. S. Francesch de Palma,* segons l'inscripció de la segona fulla de guarda, repetida al primer i últim fols del text.

El designam amb la lletra A.

Per les confrontes ens han fet un bon servei la edició original de Vilanova i Geltrú feta per D. J. Pijoan, i la versió llatina incunable de París de 1499, de Jean Petit. Les designam respectivament amb les lletres B i C.

A continuació segueixen les HORES DE SANCTA MARÍA, obreta quasi ignorada, en forma de psalms versiculats, per cantar «al sò dels himnes».

La identidat de nom, materia i distribució entre aquestes HORES en prosa, i les *Hores de nostra Dona* en vers, bastant més divulgades, degueren esser motiu d'omisió en els catàlecs, confonent-les amb les últimes. En realidat les HORES en prosa no son més que una amplificació de les rimades,[2] feta molt de temps després, passat l'any 1290, quant l'autor ja consignava al final de ses obres el seu nom, data i lloc; si bé en l'*explicit* de la que'ns ocupa no més hi consignà el nom. Sembla natural que'l meteix autor per fer més assequible la materia tractada als

1. Nom llatí d'aquest LIBRE.—2. Aquestes foren escrites a l'entorn de l'any 1280.

il·literats, a les gents «qui latí no entenen», la posàs en llenguatge més planer, mès vulgar i tot, en el qual hi enyoram aquella castiça fluor i diefanitat qui tant ens enllepoleix i encisa.

El malaguanyat D. Mateu Obrador tengué la sòrt d'esser el primer qui trobà i reintegrà aquesta obreta als dominis de la producció lul·liana, descubrint a la Biblioteca Ambrosiana de Milàn un bon codi del sigle XIV[1] (H 8 inf.) en 12.^u^, de 123 fols, qui en els 50 primers conté aquestes HORES,[2] si bé falta el primer fol, un altre qui comprenía el final del psalm 9 i bona part del 10, i tot el psalm 12. Ademés, per defecte d'aplegament i cosidura, la paginació del primer quadern està tota alterada. – L'aristócrata jove barceloní D. Ramón d'Alós, de l'Institut d'Estudis Catalans, trobá un altre codi a la Biblioteca Vaticana de Roma (Ott. Lat. 542), també del sigle XIV en 8.^u^, tan bo com l'anterior i amb més pretensions caligràfiques, qui conté igualment les HORES DE SANCTA MARÍA en prosa, en els 28 fols primers,[3] escrits a columna plena, de molt bona lletra igual, amb inicials miniaturades, i la lliçó corre seguida i completa fins al final. Aqueixa circumstancia ens ha obligats a pendre-lo per base de l'edició. El senyalam ab la lletra R, i l'altre, que hem emprat per la confronta, amb la lletra M.

Cloem aquest volum amb el *Libre de Benedicta tu in mulieribus*, malgrat estar plenament convençuts de que es apòcrif, no sols per l'estil i llenguatge, bastant distincts dels del Mestre, sino també per la data i lloc de la compo-

1. Escrit de la meteixa mà que'l *Libre de Blanquerna* de la Biblioteca Palatina de München.—2. Conté ademés lo *Consolació dermità* (fols 51-72), *Peccat dAdam* (fols 73-78) i *Libre de oracions e contemplacions de lenteniment* (fols 79-123).—3. Ademés conté les *Hores* rimades (fols 29-41), *Plants de la Verge ?* (fols 42-49). *Libre de Oració* (fols 50-71), i *Desconort*.

Digitized by Google

sició; car adhuc prescindint de l'*explicit* qui va al final, i de que l'autor en el pròlec se té per indigne de manifestar el seu nom, cosa que a les postrimeríes de sa vida ja no feia en Lull, tots els codis convenen en que l'obra va esser finida a Valencia a les calendes d'octubre, i els qui li volen atribuír a ell, senyalen l'any 1311, car no troben possibilitat de senyalar-ne altre. Doncs bé, si una data certa tenim dins la vida del Bt. Ramón, es la de les calendes d'octubre de 1311, que era a Viana per assistir al concili ecumènic. Per això creim més bé que la data vertadera es la de 1335 que porta el m.s. que hem emprat nosaltres, vint anys després de la mort del Mestre. No obstant aquesta convicció, l'avinentesa qui tal volta trigaría a tornar-se presentar, de treure-lo a llum, tenint natural cabuda en aquest volum, ens ha determinats a sa publicació, anc que no sia més que per sa antigüitat venerable.

Ens hem servit per aquesta edició d'un m.s. del sigle XVII, de 382 fols, en 4.t, de lletra no massa ben feta, escrit p'el menoret Fra Joan Lliteres, avui pertanyent a la Biblioteca Provincial de Mallorca. El *Libre de Benedicta tu* va al final, desde el fol 353 fins al 381.[1] La part ortogràfica deixa moltet que desitjar, però el lèxic conserva tota la puresa primitiva d'un codi del bon temps de la nostra literatura. Va designat amb la lletra D.

Per la confronta hem emprat: 1.er Un altre m.s. de la meteixa Biblioteca, del sigle XVIII, també en 4.t, de lletra corrent, qui consta de 44 fols, amb els meteixos defectes de l'anterior més exagerats encara, però respectant el copista la puresa del lèxic;[2] 2.on Una traducció castellana,

1. Conté ademés *Ars magna predicationis*, un *Index thematum*, altre *Index locorum evangeliorum*, altre *Index rerum notabilium per A. B. C.*, uns himnes i poesies llatines a honor del Bt. Ramón, el *Liber de Pater noster* i el *Liber de Ave Maria.*—2. Enquadernat amb aquest i formant un sol volum hi ha un altre m.s. de la meteixa època, però de lletra molt distincta, qui conté la *Declaratio*

Digitized by Google

impresa a *Palma—En casa de Pedro Antonio Capó Imp.—Año .M.DCC.XXXIX.*—Les designam respectivament amb les lletres E i F.[1]

Raymundi, un tractadet de teología lul.liana, i una disertació anònima en defensa del lul.lisme feta a Cervera p'el maig de 1770.—

1. A la Biblioteca Palatina de München, hi ha un codi del sigle XV qui conté aquest *Libre de Benedicta tu* (M.s. 601-Hisp. Cat. 57).

Digitized by Google

Digitized by Google

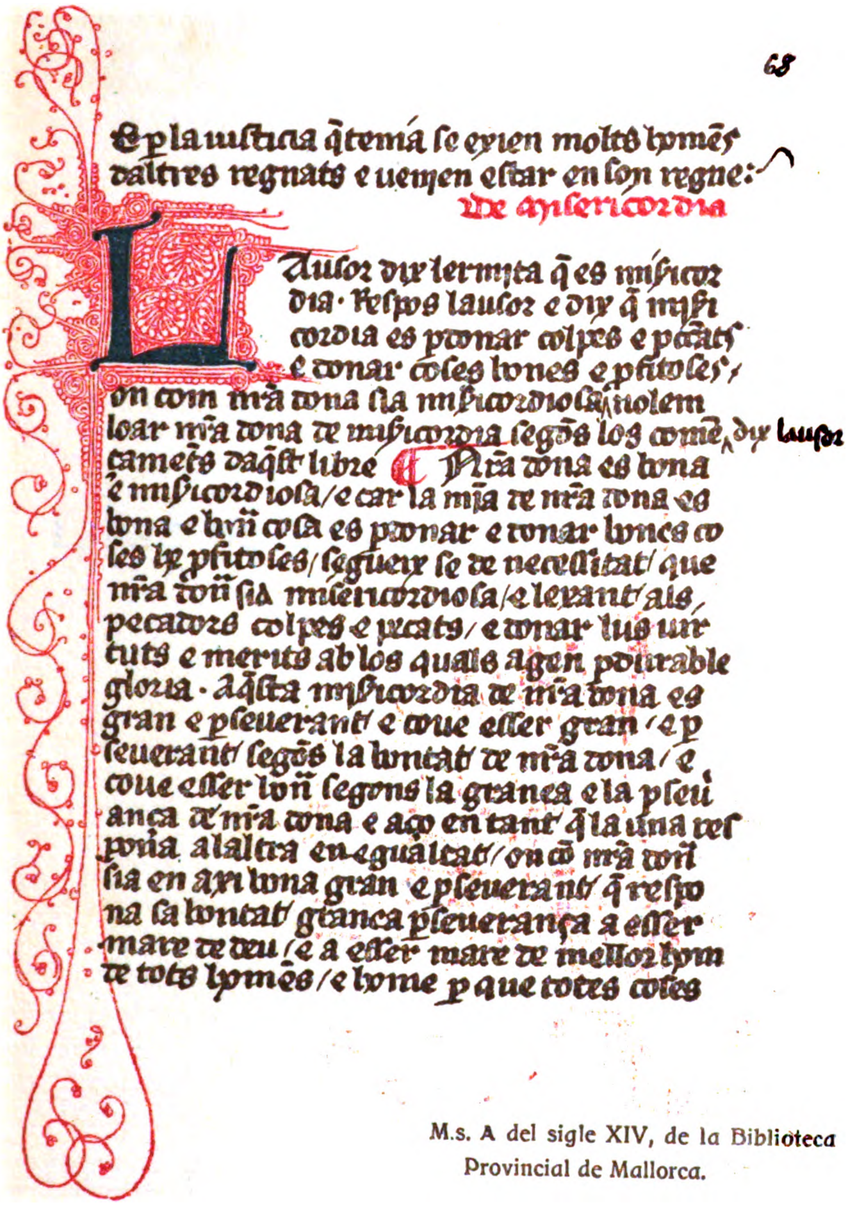

68

E p la iusticia q̃ tenía se exien molts homēs
daltres regnats e uenien estar en son regne:

De misericordia

Lausor dix lermita q̃ es misericor
dia· Respos lausor e dix q̃ misi
cordia es perdonar colpes e peccats
e donar coses bones e profitoses,
On com nr̃a dona sia misericordiosa, uolem
loar nr̃a dona de misericordia segons los comē dix lausor
çaments daquest libre ¶ Nr̃a dona es bona
e misericordiosa / e car la mia de nr̃a dona es
bona e huiu cosa es perdonar e donar bones co
ses e profitoses / seguex se de necessitat / que
nr̃a dona sia misericordiosa / e leuant als
pecadors colpes e peccats / e donar lus uir
tuts e merits ab los quals agen perdurable
gloria· Aquesta misericordia de nr̃a dona es
gran e perseuerant / e deue esser gran / e p
seuerant / segons la bonea de nr̃a dona / e
deue esser bon segons la granea e la perseu
ança de nr̃a dona e aço en tant q̃ la una res
ponia a laltra en egualtat / on cō nr̃a dona
sia en axi bona gran e perseuerant q̃ respo
na sa bonitat granea perseuerança a esser
mare de deu / e a esser mare de mellor hom
de tots homēs / e home per que totes coses

M.s. A del sigle XIV, de la Biblioteca
Provincial de Mallorca.

Digitized by Google

Digitized by Google

Libre de Sancta Maria

Digitized by Google

Digitized by Google

MARIA Mare de Deu verge gloriosa! Per entenció de vos loar honrar pregar amar e conèxer, començam[1] aquest libre lo qual apellam per vostra amor: **LIBRE DE SANCTA MARIA.**

¶ *Del Pròlec*

QUESTIONS diffinicions lausors oracions entencions, son los fonaments daquest LIBRE. Son questions en est LIBRE per entenció que donem[2] art e manera de solvre questions e que hom haja via que[3] hom pusca parlar de nostra dona Sancta María ab uns e ab altres, e que sien illuminats de les bontats granees beutats e vertuts[4] qui son en nostra dona Sancta María.

2. La intenció per que son diffinicions en est LIBRE es per açò que per les diffinicions donem doctrina a solre[5]

1. B, pregar e conexer comença.—2. A, donen.—3. B, e que.—4. B, pulcrituts.—5. B, soldre *(passim)*.

Digitized by Google

les questions e a donar doctrina de loar e de pregar nostra Dona, siguent la natura de les diffinicions dels començaments daquest LIBRE, los quals son .xxx. a significança dels trenta diners per preu[1] dels quals fo venut e comprat nostre Senyor Jesu Christ fill de nostra Dona.

3. Aquests .xxx. començaments son: bontat granesa perseverança poder saviesa amor virtut veritat gloria gracia santitat justicia misericordia beutat virginitat valor humilitat dona honrament fe esperança continencia paciencia pietat consolació pobresa almoyna obediencia ajuda e alba.

4. A cascú daquests .xxx. començaments assignarem .iij. questions: la primera questió demana[2] de ço que es lo començament, e la diffinició daquell començament es la solució daquella questió; e sí ses de la segona e terça[3] questió, aplicant les a la natura de la diffinició. E la raó[4] per que en esta art no solvem especificament la segona e la terça questió de cascú dels començaments, es per ço que hom ne pusca[5] entrar en parla e en conexensa dalts e de baxes e duns e daltres, a loar e honrar nostra Dona e demanar qual es la solució.

5. Son en est LIBRE laors per loar nostra Dona, a donar doctrina com les gents qui no saben loar nostra Dona la sapien loar; car molts homens son qui loen nostra Dona de coses qui son petites, segons ques pertanyen grans coses a loar nostra Dona, les quals grans coses alguns homens ignoren e a vera laor aplicar no saben, don sen seguex dan al loador, e a nostra Dona no es feta aquella laor que li cové.

6. Son oracions en est LIBRE per donar doctrina a aquells qui volen pregar nostra Dona e no la saben pregar; per que no han de nostra Dona aquelles coses que li demanen, les quals hauríen si pregar la sabíen segons ques cové a sa alta santetat e virtut bontat noblea; car per la mane-

1. B, manca *per preu.*—2. A,B, demane.—3. B, tercera *(passim).*—4. A,B, raho *(usual).* —5. A, pusqa.

Digitized by Google

ra que les gents no han en pregar nostra Dona, reté nostra Dona aquelles coses que les gents li demanen, les quals daría si pregar la sabíen.

7. En aquest Libre son entencions, ço es a saber, primera entenció e segona: primera entenció es la fi el compliment de la cosa,[1] axí com arbre qui es per la segona intenció e lo fruyt per la primera, e habitar qui es per primera intenció e casa per la segona, e ulls qui son per la segona entenció e veer per la primera, e enteniment qui es per la segona intenció e entendre per la primera, e Deus qui es per la primera intenció e les creatures per la segona, e enaxí de les altres coses. On, aquestes entencions son posades en[2] aquest Libre per entenció que hom do art e doctrina de conèxer les coses segons que son per la primera intenció e per la segona, per tal que hom de nostra Dona sapia parlar per vera intenció e amar per la primera intenció.

8. Car aquest Libre es de nostra Dona e nostra Dona es regina verge e dona, per açò nos majorment fem aquest Libre a regines verges e dones a honor de nostra Dona; e a la major explanació que podem e ab les pus desplanades paraules lo liuram, e subtilitats esquivam aytant quant podem per ço que sia entès; emperò en partida lart e la doctrina de l*Art demostrativa inventiva e amativa* tenim.

9. Recontas[3] que dues dones, la una havía nom Lausor laltra Oració, sencontraren en un gran camí per on[3] passaven molts homens: la una partía duna ciutat on havía estat longament, e anava en una[4] altra ciutat don partía laltra dona. Amdues se saludaren es besaren, e cascuna contà a laltra son estament.

10. Lausor dix: Oració! Vos don[5] venits ni on anats? e per que sots tan magra, tan descolorida? Bé apar en vostra cara que sots desconsolada dalgunes coses. Amiga! dix

1. A,B, causa.—2. B. an *(passim)*.—3. A,B, Recomptes *(usual de recomptar e comptar)*.—4. B, hont.—5. B, a una.—6. B, hon don.

Digitized by Google

Lausor: Jo venc duna ciutat qui es prés dací[1] on he estat longament per ço que donàs lausor a les gents de nostra Dona, e quels mostràs manera segons la qual sabessen loar nostra Dona en tal manera, que fos per ells honrada e amada, e que hagués raó com ab son Fill acabàs que venguessen a gloria perdurable. Mas en aquella ciutat son les gents tant mundanes e tant amen la gloria daquest mon, que no volen[2] oír quaix laor de nostra Dona, e la un loa son drap, laltre son vi, laltre son cavall e son austor e sa lança, e laltre son fill e la beutat de sa filla, e laltre sa vinya e son castell; e quant lus loava nostra Dona nom podíen entendre, tant son occupats de les laors que han enfre sí meteixs,[3] enaxí que noy he quaix feta neguna utilitat, e per açò partescme daquella ciutat e vayg veer si en una altra ciutat qui es prés dací, si hi[4] poré fer negún fruyt. E car som[5] magra e descolorida nous en maravellets, car aytant vos pusc dir que depuys fuy en aquella ciutat, a penes hi som estada alegra ni pagada dalguna cosa que hi haja vista ne oída, tant son les gents vanes e mundanes, e tant han en oblit nostra Dona; per que som trista e despagada daquestes coses e de moltes daltres que seríen longues de recontar.

11. Molt consirà Oració en les paraules que li havía dites Lausor, e dix estes paraules: Lausor amiga! Jo anava a aquella ciutat don vos venits e vos anats a aquella ciutat don jo venc. Don, segons que oyg dir a vos, parme que nom cal anar a aquella ciutat don vos venits, car poc de profit hi faría pus que vos no li havets fet, car poc val oració a aquells qui no saben ni volen loar nostra Dona; ne vos nous cal anar a aquella ciutat on anats, car jon venc qui en ella he estat longament per ço que donàs a les gents daquella ciutat art e manera com sabessen adorar e pregar nostra Dona segons la sua valor honrament e honor, e

1. B, de ci *(passim)*.—2. B, la volen.—3. A, mateixs: B, mateixos *(formes usuals)*.—4. A, hy *(passim)*.—5. A, son *(passim)*.

Digitized by Google

segons que ells poguessen haver de nostra Dona aquelles coses per les quals haguessen perdurable repòs e fugissen a perpetuals treballs. Més tant noy he estat treballat ni burlat, que anc pusca haver acabat ab ells com vullen pregar nostra Dona de comuna utilitat ni daquelles coses qui a lausor reverencia e honor se covenen de nostra Dona e qui seríen a bé e a utilitat de lurs ànimes. Ans vos dic quem han tota hora treballada e enfestijada; car los uns preguen [1] nostra Dona de riqueses com les puxen haver, los altres donraments, los altres de sanitat, los altres de la vida daquest mon, e a penes he atrobat qui prec per la vida de laltre segle, e sin prega, pregan [2] més per haver gloria e per paor de pena, que per veer nostra Dona ni son Fill. Don, per raó daçò me som partida daquella [3] ciutat e anava a aquella ciutat don vos venits, a la qual nom cal anar segons quem signifiquen vostres paraules; ni vos nous cal que anets a aquella ciutat don jo venc, car aytant poc de bé hi faríets com jo he fet; e dic vos que som irada e trista del vostre dampnage e del meu, e majorment de la desonor que nostra Dona pren per aquells qui per ella han tantes de riqueses e de prosperitats en est mon.

12. Amiga Oració! dix Lausor: Què farem ni què direm per nostra Dona pus que no atrobam en qui puscam sembrar les gran coses que sabem? Respòs Oració e dix que nos sabía què [4] faés nequès digués, tant era despagada del mal e del defalliment que veya en lo mon e de la desonor que nostra Dona e son Fill preníen èn lo mon. Emperò, Lausor! dix Oració: Parrius bo que anàssem en alcún loc delitable separat de gents per ço que nons poguéssen torbar lurs males obres e que aquí reposàssem alcún temps, car molt som treballades? E aquí pensar nos hiem què faríem, e pendríem acort e consell daçò que fer poguéssem per nostra Dona. A bo tenc Lausor so que havía

1. A,B, pregan *(passim)*.—2. A, e sin prega preguen: B e sin pregan preguen.—3. B, me son pardonada aquella.—4. B, qa.

Digitized by Google

dit Oració a abdues entraren en una gran selva per on anaren per tot aquell dia.

13. Dementre que Lausor e Oració anaven per aquella selva qui era molt bella e abundosa darbres fontanes prats e ribatges, parlaven de nostra Dona: Lausor la loava e Oració la pregava. En lurs paraules se delitaven luna ab laltra, e tant havía gran plaer la una de ço que laltra deya, que en aquelles paraules desiraven[1] estar longament.

14. Amdues les dones enaxí parlant de nostra Dona atrobaren a la ombra dun bell arbre una bella dona vestida molt noblament. Aquella dona plorava e planyía molt fortment, sos cabells tirava, sos draps rompía, e deya que maleyts eren tots aquells qui lavíen enversada e girada e qui del mon la gitaven ayant com podíen. Lausor e Oració li demanaven per que plorava ni per que tan estranyes paraules deya, e pregarenla quels[2] digués son nom. La dona respòs e dix que ella havía nom Intenció, e que lo dol que faya era per ço que les gents fayen en est mon de primera entenció segona e de segona primera, e per açò era tot lo mon en destruyment e en defalliment, e totes les entencions eren pervertides de bé en mal quaix en tots los homens; per que ella fugía a les gents, car no podía estar ni participar ab ells, e per açò preposava estar en aquella selva tots los temps de sa vida, car més amava la companyía dels arbres e de les besties qui la entenció per que eren no mudaven, que haver companyía dels homens qui quaix en tot ço que fayen mudaven la intenció primera en segona e la segona en primera. Ploraven Lausor e Oració per ço que Entenció deya e pregaren Entenció que fos en lur companyía, car per semblant manera fugíen elles al mon e anaven en alcún loc reebre alcuna recreació del treball que havíen sostengut en lo mon. Obeí[3] Entenció a lurs precs, e amà la lur companyía e anaren totes

1. B, desitjaven.—2. A, quells *(passim)*.—3. A, Obehy,

Digitized by Google

tres longament parlant[1] de Sancta María e dels treballs que cascuna havía sostenguts en lo mon per la sua amor. On, dementre que enaxí les tres dones anaven parlant, Lausor dix aquestes paraules:

15. En aquell temps que Roma senyorejava tot lo mon, amaven los romans comuna utilitat, e per ço Roma havía vertut com senyorejàs tot lo mon lo qual posseí[2] longament per ço que comuna utilitat amavén, e tantost com aquella comuna utilitat fo divisa e los romans amaren específica utilitat enaxí que cascú amà més bé propi que comú, adoncs Roma perdé la vertut e fo en declinament. Ah, com eren aquells cesars e romans nobles de coratge e com havíen nobles combatedors dementre que comuna utilitat amaven! Ah, com son dignes de esser loats en quant comuna utilitat amaren! On, si homens infeels que ells eren e qui de nostra Dona conexença ni amor no havíen, eren tan alts de coratge, què sería ara en aquest temps si los catòlics enaxí comuna utilitat amaven e que per tot lo mon nostra Dona e son Fill que ella tant ama e per lo qual es tant amada faessen amar e conèxer per tot lo mon, e que los romans fossen en aquella senyoría que esser solíen?

16. Lausor amiga! dix Oració: No cal que tragats exempli dels romans de comuna utilitat, car en aquest[3] temps en que som, son unes gents qui son appellats tartres, los quals ha poc de temps que son venguts, e aquells comencen a senyorejar tot lo mon per so car amen comuna utilitat de lur secta e manera, la qual han presa a honor daquell loc don son exits, e dien que ells deuen senyorejar tot lo mon, e son gent sens fe e sens ley e no han sciencia ni han conexença de Deu ni de nostra Dona; per que es perill que no conquiren tots aquells qui comuna utilitat no amen. E dic vos aytant Lausor, dix Oracio, que gran

1. A,P, parlan *(passim)*.—2. A, possey *(passim* y *per* i *tònica)*.—3. B, aqueix.

raó me par que pus los homens qui han conexença[1] de nostra Dona e de Deu, no fan aquella honor a Deu e a nostra Dona que deurían, que Deus los faça tots esser sotsmesos de gents bestials e que son sens enteniment, per ço quels punesca del falliment que fan a Deu e a nostra Dona.

17. Lausor e Oració! dix Enteció: Naturalment utilitat pública es primera e utilitat específica es derrera, e açò es per ço car en pública utilitat ha més de bontat e de granea virtut e compliment, que en específica. Don, per raó daçò pública utilitat està en mi principalment e utilitat específica secundariament, e car les gents fan daçò lo contrari, fan contra cors de natura e contra tot ordonament e fan contra mi, e açò es aquella raó per que les gents destrúen mi e sí meteys e venen en decayment e en ma mort e en mon dampnatge; per que nom maravell si los romans son venguts en defalliment, car no amen més utilitat pública que específica. E vos, Oració, dix Entenció, pregats nostra Dona quels romans amen més les utilitats públiques que específiques, car si ho fayen, tot lo mon porían aportar a pública utilitat a lausor de nostra Dona qui es pública utilitat a justs e a peccadors.

18. Tant longament anaren Lausor Oració e Entenció parlant daytals coses e de moltes daltres, tro que esdevengueren en un bell loc prés duna fontana molt bella on havía una petita esgleya ermitana. En aquella esgleya estava un hom qui era ermità e qui longament havía servida aquella esgleya, e en aquella esgleya havía una bella ymage de nostra Dona, davant la qual Lausor e Oració e Entenció atrobaren lermità qui estava agenollat davant aquella ymage. Demanà Lausor a lermità de que loava nostra Dona e Oració li demanà de que la pregava, e lermità respòs e dix aquestes paraules: Aquesta esgleya, dix lermità, es de nostra dona Sancta María, e per sa honor

1. A, conexança *(passim)*.

Digitized by Google

un sant hom qui es molt savi en totes sciencies e està prés dací e ha eleta vida ermitana, me donà aquesta ymage de nostra Dona per tal que la beutat de nostra Dona remembràs e que en mon coratge alegrança e plaer men donàs. On, d on com vosaltres entràs en lesgleya jo consirava en les beutats que ha nostra Dona segons que la ymage aquelles beutats me significa, e aquest es tot lo major plaer que jo he en aquest ermitatge; enaprés, com me son mester alcunes coses, jo prec nostra Dona denant aquesta ymage que les me do, axí com sesdevenc aquests dies que havía perduda una gallina e pregué nostra Dona que lam retés; e encara, que prec nostra Dona quem perdó mos peccats son Fill e quem do la celestial gloria.

19. Sènyer e ermitàl dix Lausor: E no loats nostra Dona en altres coses mas en beutats corporals? ni no la pregats mas de vostres gallines e de vos meteix? Respòs lermità e dix: Jo no som hom qui sia letrat, ans som hom lec e no sé parlar ab nostra Dona mas de les coses corporals, e prec la de mon ase e de mon gall e dun cà que lo lop mà nafrat que lom guaresca, e açò meteix faç de mos peccats quels me perdó.

20. Lausor Oració e Entenció conegren que aquell ermità era home simple e que si li parlaven subtilment de nostra Dona que nols entendría, e demanarenli daquell altre ermità quin hom era ne de quines costumes dementre que era en lo mon; e lermità lus respòs e dix aquestes paraules: Dones! Aquell savi hom de qui jous parle era en lo mon hom ric e benanant dels bens temporals, e sap en moltes sciencies e ha lexat lo mon e ha donat tot quant havía per la amor de Deu e de nostra Dona, enfora dalcuns pocs de diners que mà comanats, e jo tenc ací un seu ase, e prés daquest loc ha una vila on totes setmanes vaig una vegada e compreli pa e aquelles coses que ha mester, e port ho a ell; e ha sos libres, e ab aquells e ab la saviea que ha, está en oració devoció e plora sos peccats e los

Digitized by Google

peccats dels altres, e sapiats que es hom bo e sant e de molt estreta e alta vida.

21. Molt plagueren les paraules que lermità deya del sant hom a les dones, e pregaren lermità quels mostràs la carrera per la qual poguessen anar a aquell loc on lo sant hom estava. Lermità lus ensenyá la carrera, e les dones vengren en aquell loc on estava lo sant home e trobarenlo que cavava en un hort que havía, dementre que les dones vengren a ell, al qual sant hom digueren aquestes paraules:

22. Sènyer en sant hom! Segons que hom nos ha dites paraules de vostre estament, vos sou savi en moltes sciencies e havets lexat lo mon e sots vengut en est loc per tal que puscats mills membrar entendre e amar loar e pregar Deu e nostra Dona. Don, segons les paraules que un ermità de vos nos ha dites, vejarès nos es que vos deguéssem atrobar o adorant o legint en vostres libres. Respòs lermità a les dones e dixlus aquestes paraules: Natura requer exercici adoncs[1] quant es per sobre oració e per sobre estudi treballada. Don, per recrear e reposar ma natura corporal que longament ha estada treballada per les laors e les oracions que la natura[2] esperitual ha donades a nostra Dona, covénse que jo treball alcuna hora del dia en les coses temporals, car aquell treball es remey de la ànima e del cors e es occasió que la ànima non caja[3] en temptacions com hom là levada de oració.

23. Molt plagueren a les dones les paraules del sant hom e conegren que era savi hom, al qual demanaren quina manera tenía ni havía en loar e pregar nostra Dona; e lermità lus respòs e dix que ell loava e pregava nostra Dona en dues maneres, la una es corporalment e esperitualment, laltra es esperitualment tant solament: corporalment e esperitualment es en quant legía en sos libres e parlava

1. A, excercici adonchs: B, exercisci a adonchs.—2, C, *quas mea natura.*—3. A, cage: E, caje.

Digitized by Google

paraules ab les quals concordava la pensa de la ànima, en axí que la ànima e lo cors se concordaven es responien en loar e en pregar nostra Dona; laltra manera es com tan solament per via de contemplació loava e la pregava sens que en libre no gordava ni ab la boca no nomenava ço[1] que de nostra Dona consirava, e en aquesta segona manera atrobava més de plaer e de dolçor que en la primera.

24. Sènyer! dix Enteció: Per qual entenció pus principalment loats e adorats nostra Dona? Lermità respòs e dix que principalment loava e pregava nostra Dona per ço com era Mare de Deu, e enaprés per ço com era mare de home e de Deu, e aprés per ço que nostra Dona era tant bona que es digne de esser loada e pregada, e axí de grau en grau dexendent tro que era a utilitat pública e en aprés específica segons que les unes coses son més nobles que les altres e de major utilitat.

25. En les paraules que lo bon hom deya conegren Lausor e Oració e Entenció que era savi hom, e demanarenli per qual entenció era vengut majorment en aquell loc ni per qual entenció majorment loava ni pregava nostra Dona. Donesl dix lermità: Jo som home qui longament he desirada comuna utilitat e en molt treballat e en molts locs ne som estat, e si es[2] que sia per mos peccats o per jos pecats de les gents, anc no he pogut acabar aquelles coses que he demanades per pública utilitat, car quaix tots los homens qui son amen més lur propria utilitat que comuna; per que per ço com ab les gents no pusc res acabar daçò que demàn, som vengut en aquest loc fer penitencia de mos peccats, e pregar e loar nostra Dona per dues entencions: la una es per ço com es deute e raó de loar nostra Dona, laltra es que per pública utilitat prec[3] nostra Dona, car si ella no ajuda tot lo mon es perdut.

26. Sènyer nermità! digueren les dones: Nos,[4] segons

1. B, com.— 2. e sia? — 3. B. Laltre que per publica utilitat prechs. —4. B, vos.

que signifiquen vostres paraules, conexem que vos sou home savi e per bona enteció sots vengut en aquest loc fer penitencia, e béns tenim per pagades de la resposta que fetans havets. On, si a vos playa nostra companyía, nos estaríem en aquest loc ab vos volenterosament[1] e pagada alcún temps segons que a vos plagués e que a nos sería vejarès,[2] e de loar e de pregar nostra Dona volríem ab vos parlar e que vos veéssets les paraules queus en diríem, e si en negunes coses hi erravem[3] que vos quens amenàssets,[4] car volenterosament ne reebrem de vos art e doctrina e nestarem a vostra conexença.

27. Lermità respòs a les dones e demanàls lur nom e cascuna li dix son nom, e ell dix que si lur nom responía a lurs paraules, que assats se tenía per pagat de lur[5] companyía, e tant poría esser pagat de lurs paraules que encara tornaría en lo mon e iría per les terres dient a uns e a altres laors de nostra Dona. On, sobre aquestes paraules acort fo emprès de tots .iiij. que[6] en aquell loc a ombra dun bell arbre prés de una clara fontana parlassen de nostra Dona, e fo fet ordonament com ne parlassen segons los trenta començaments dest LIBRE, loant Lausor nostra Dona e adorant Oració nostra Dona e faent lermità questions a Lausor e a Oració e recontant Entenció eximples per honor de nostra Dona.

1. B, volentosament.—2. A, ueiayres -- 3. B, errarem.—4. A,A, emanassets: C, *dirigi a te petimus.*— 5. B, de la.—6. A,B, qui.

Digitized by Google

¶ CAP. 1. *De bontat.*

DONA Lausor! dix lermità: Nostra Dona es bona; don vos demàn, què es bondat? Lausor dix que bondat es ço per raó de la qual bo fa bé, e açò en tant que bona cosa es esser e mala cosa es no esser. Nermità sènyer! dix Lausor: Vos sabets que diffinició es aquella cosa quis converteix ab la cosa demanada, ço es a saber, que diffinició es aquella cosa metexa que hom demana, e per açò per la diffinició damunt dita se sol vostra demanda; don, explanant la diffinició loarem nostra Dona. Enaxí que en nostra Dona es bondat per raó de la qual nostre Senyor Deus qui es bo fa bé, lo qual bé es en moltes maneres les quals no poría dir; mas daquell bé vos vull parlar en .iij. maneres:

2. La primera es aquell bé que nostra Dona ha per raó de son Fill, laltra es per raó del bé que ha en sí metexa, la terça manera es lo bé que Deus fa als homens per amor de nostra Dona. Aquell bé que nostra Dona ha per son Fill es tan gran, que nol poría loar segons sa granea, mas queus en[1] diré un petit segons que dir en poré. Aquest bé es esser Deus fill de nostra Dona, lo qual bé fa esser Deus fill de nostra Dona e fa nostra Dona esser Mare de

1. A, [en]: B, ne.

Digitized by Google

Deu. On, esser Deu fill de nostra Dona es gran bé segons que Deus es gran fill; e lo bé que es a nostra Dona car es Mare de Deu, es gran segons que nostra Dona es gran mare; e car Deus e nostra Dona son tan grants, es lo fill major bé que negún bé daltre fill, e lo bé de la mare es major que negún bé daltra mare. E tot aquest bé fa Deus qui es bo per raó de la bontat de nostra Dona, e per açò es bona cosa que aquest bé enaxí gran sia, e mala cosa sería si no fos, lo qual mal fora si no fos la bontat de nostra Dona. Don, per raó daçò podets pensar com gran es la bondat de nostra Dona qui fa esser Deu home e home Deu, enaxí que son Deu e home una persona metexa, e ab aquell home qui es Deu e qui ès apellat Jesu Christ, son tots los homens[1] e les fembres qui son, participants en natura e tots son sos parents. Don, consirar podets com gran bé es aquest qui es per la bontat de nostra Dona, car tot laltre bé creat no val aquest, ço es a saber, que Deu sia home e que home sia Deu. Par vos doncs, nermità sènyer, dix Lausor, si nostra Dona per aquest bé es digna de esser loada per tot lo mon e que haja molts e bons loadors? e es vos semblant com gran mal fora si nostra Dona no fos bona? Car si bona no fos ni si sa bontat no fos tan com es,[2] ja Deus no fora home ni home no fora Deu; e açò fora més de mal si Deu no fos home[3] ni home Deu, que no es tot lo mal qui es en aquest mon ni en laltre.

3. Nermità! Nostra Dona es bona per natura, car naturalment ha proprietat que es bona en sí metexa, e en tant que anc no feu pecat venial ne mortal ne anc per null temps della nos seguí negún mal nis pot seguir, tant es bona e plena de tot bé. Don, enaxí com del sol se segueix lugor e illuminament propriament per ço com ha proprietat de illuminar·lo mon, enaxí[4] e molt mills encara de nostra Dona se seguex bé a tot lo mon per ço com es

1. A, homes.—2. C, *tanta quanta est.* 3. A, hom.—4. A,B, e axí.

Digitized by Google

bona; e enaxí com en lo sol qui[1] no ha proprietat ni natura de donar tenebres en negún loc on sia present, enaxí e molt mills encara nostra Dona no ha proprietat ne natura que faça mal a negún qui li port amor. Don, per ço que nostra Dona es enaxí bona, fa Deus qui es bo gran bé a justs e peccadors per amor de nostra Dona.

4. E tant es bona nostra Dona, que Deus vol que ella metexa faça bé a son poble e aquell bé fa per ço car es bona; car enaxí com hom ha proprietat de veer per ço com ha ulls e ha proprietat dentendre per ço com ha enteniment, enaxí nostra Dona ha proprietat de fer bé per ella metexa per ço com es bona. Don, enaxí com es inconvenient e impossible que lom qui ha ulls no veja pus que veu ni entena pus que entén, enaxí e molt més encara es impossible e inconvenient que nostra Dona no faça bé pus que es bona, e que no faça gran bé pus que son bé ha tan gran granesa; per que nostra Dona, sènyer nermità, es tant bona, que es bona a membrar entendre e amar, e bona es a veer e a servir loar e beneír, e bona es a pregar, e bon oír fa les laors que hom ne pot dir, e tots aquells qui la membren entenen e la amen e la preguen e qui della parlen e la loen e qui en ella se confíen, fa esser[2] bons e cascú ha bonesa en sí, per raó de la qual fa bé e vé a benanança perdurable.

5. Molt plagueren a lermità les .iij. maneres segons les quals Lausor havía loada nostra Dona, e en sí metex sentí virtut e força per la qual senflamà a amar nostra Dona, e a honor de nostra Dona feu a Lausor aquesta demanda: Dona Lausor! Recontas que eren dues dones, e cascuna amava nostra dona Sancta María verge gloriosa de la qual vos nos havets dites laors. La una daquestes dones la amava per sa bontat qui es en nostra Dona, laltra la amava per la amor que Deu ha a[3] nostra Dona. Cascuna

1. C, manca aquest relatiu.—2. B, fa en esser.—3. B, en.

daquestes la creya amar més que laltra: aquella qui la amava per sa bontat deya que lamava més per ço car propriament sens negún mijà la amava, laltra deya que ella la amava més per ço com la amava per Deus qui es son fill qui la amava com a mare dell meteix e com a mare de justs e de peccadors qui en ella se confíen, car major cosa es lamor que Deus ha a sa mare, que no es la bontat de nostra Dona. Don, sobre açò, dix lermità, vull saber de vos que digats qual daquestas dues dones amava més nostra Dona.

6. Respondre volc Lausor a lermità e volc solre la questió, més Oració dix que ja era ordenat que les questions secundaries e terçes no fossen soltes per ço que hom hagués manera dentrar en raons e a parlar de nostra Dona, e dix a lermità que aquella questió e les altres se solvíen per les diffinicions dels començamets desta art, segons que ja es dit.

7. Recontà Entenció e dix que un canonge fo fortment malalt e havía gran paor de la mort. Aquell canonge plorava e planyía molt fortment com se sentía morir, e tant fortment plorava e planyía, que tots aquells qui estaven davant se maravellaven, sí que enfrels altres hi havía un seu amic quel canonge havía amat longament. Aquell li demanà per que plorava ni planyía tant fortment. Lo canonge respòs e dix que ço per que plorava e planyía era que desirava viure per entenció que fos bo, car aytant com havía viscut era estat home mal; e car desirava esser bo, volía viure per ço que faés ço per que era creat. Lamic daquell canonge dix al canonge que pus que ell havía bona entenció en desirar vida, que si pregava nostra Dona, que ella li daría vida. Lo canonge pregà nostra Dona que li donàs vida per entenció que ell fos bo e loador de nostra Dona e de sa bontat, car ell proposava servir la bontat de nostra Dona; e car lo canonge desirava vida per loar nostra Dona, nostra Dona qui ama sa lausor en est mon e qui en

Digitized by Google

aquest mon ha pocs de loadors segons la gran laor que li covė, donà sanitat al canonge que visc longament en loar la bontat de nostra Dona.

8. Pregar volc Oració nostra Dona e proposà la pregar segons aquelles .iij. maneres que Lausor la havía loada, e dix en plorant e sospirant estes paraules: Regina Mare de Deu! Vos sots bona mare car havets bon fill, e vostre fill es bo car ha bona mare, e per ço aquesta vostra bontat qui es tan gran car sots mare e car havets tan bon fill, ador e a ella faç reverencia e honor de totes les forces daquell bé que he natural[1] e daquell bé quem fa haver vostra bontat don vé tot quant de bé es en mi. La enteneió, dona Mare de nostre[2] Deu pare, per que jous ador eus prec eus faç reverencia e honor, es bona, car per ço prec, que vostra bontat sia coneguda amada loada e servida per tot lo mon e que a ella sia feta reverencia e honor per totes gents e per tot lo mon, e aquesta es la principal entenció, regina, de mes pregaries; per que quant en mi es, no mes semblant que jo pogués fer major bé en la enteneió de ma oració. Don, per açò, regina, pus que vos sots bona e tant bona mare e havets tan bo fill, e pus que jo faç tot mon poder a fer bona ma entenció e vos pregar reclamar e servir, placia a vos, regina, que vos façats tan bona ma oració, que venga a bon compliment e a fi de ço que a vostra bonea se covė de donar e a mi de reebre.

9. Gloriosa regina! dix Oració: Natura es de bonea que move aquells[3] qui la han a fer bé e segons que han gran bontat que facen gran bé; e aquesta natura aytal se segueix en algunes creatures, axí com en los àngels qui fan aytant de bé com lur requer la granea de lur bontat, e lo sol qui illumina en[4] aytant com es la bontat de sa claror, e sís fa larbre qui segons que es bo fa bon fruyt. Don, regina, com aquesta natura sia en les creatures en qui no ha bontat

1. B, de quell be natural: C, *eius boni quod naturaliter habeo*.— 2. B, nostro *(passim)*. —3. B, a aquells.—4. B, on.

Digitized by Google

segons comparació de vostra bontat, doncs, quant més sou vos tenguda a fer gran bé segons la natura de vostra gran bontat! Aquella natura, regina, que jo pusc haver en bontat segons cors de natura e segons la gracia que de vos me vé, pus expressament moc aytant com puix en ço queus demàn; e açò faç per ço que vos no hajats escusa que de part lo reebent sia el[1] defalliment si vos nom donats aquelles coses queus demàn, les quals demàn e requir a vostra honor laor e honrament. E jo no vull que vos, regina, ne Deu qui es vostre fill ne neguna altra cosa, me pusca ajudar ne valer si jo en so queus demàn met falsía ne barat nim mou neguna altra cosa mas vostra bontat, vostre honrament, vostra honor, e car sots digna de tota honor per tots temps e per tots homens. E no creu,[2] regina, pus que enaxí es que faç tot mon poder en vos a pregar e leyalment e sens tot engán vos prec, que vos de ma demanda me digats[3] de no, la qual demanda es que vostra bontat sia amada e coneguda per tot lo mon; e si tant ses que de no men digats, acíus trasc[4] Deu a testimoni e tota res vivent, que jo noy pusc fer àls més ço quey faç, e sería, regina, de les majors maravelles que anc fossen fetes, que la mia petita e mesquina bontat vencés la vostra si vos no estàvets a mos precs. Açò nos poría fer per neguna manera, ni raó no ho deu consentir.

10. Vos, verge, qui sots verge de virginitat de la qual tota virginitat pren semblança forma e figura, sots bona a membrar entendre e amar, e bona sots a tots aquells qui vos membren eus entenen e qui vos amen. E açò vos nom podeu negar car veritat es; e aquesta veritat es tan bona que major no pot esser, e no es neguna falsetat ni negûn mal qui la pusca destrovir ni corrumpre. Doncs, pus que enaxí vos sots a tots tant bona e que de vos lus vé tant de bé, don vé açò ni en ques pren que no sots bona a vos

1. B, al.—2. C, *non credo*.—3. A, [no] me digats: B, no me digats.—4. B, acui trach.

Digitized by Google

metexa? E com sots vos bona a vostra valor ni a vostre honrament e honor, com sia ver que per tantes gents siats desconeguda que vos no conexen ni amen ni membren ni saben quius sou, ni sol de vos ni de res qui de vos sia no parlen? Car gents son qui no han ley ni creen en Deu ni en vos.

11. Mills vos dic, regina, que gents son qui vos blastomen eus aposen mal e fals testimoni en ço que dien que vos no sots bona ni sots mare de Deu; e encara ço que nes pus greu, que molts homens son qui creen que vos siats bona e mare de Deu e qui prenen de vos benefici e per vos han grans honraments, e aquells vos no amen ni vos honren segons ques pertany a vostra valor e bontat. Per queus dic, regina, que par que vos no amets vostra bontat meteixa ni la honor que li cové, car si ho feyets pregaríets vostre fill queus faés amar e conèxer vostra bontat a totes gents; e ja daçò vostre fill, pus que vos ho volguéssets, nous en diría de no ni fer no ho poría; e si hu feya, béus dic que ja en vos ni ell fe ni esperança no hauría un dia de ma vida. Plorà Oració e tirà sos cabells e torcé ses mans per lo gran despagament que havía, e diguera moltes paraules a nostra Dona si no la reprengués Lausor qui li dix aquestes paraules:

12. Oració! dix Lausor: Trop sots irada e massaus pleuits[1] de nostra Dona, e encara que parlats com a folla dient paraules qui no son veres. E com vos podets pensar que nostra Dona no am la honor e lonrament de sa bontat? Car si no lamava no sería bona, e ella es tan bona que millor no pot esser, e vos podets ho saber segons les paraules[2] quen havets oídes dir. Mas car les gents son males e de malvat estament, no poden reebre la bontat que nostra Dona lus daría si elles eren bones. E com, Oració! dix Lausor: E lo sol no daría lugor al hom orb si havía ulls?

1. planyits?: B, plenits: C, *neque satis fidis*.—2. A, pauraules.

Sí faría bé.[1] Mas car no ha ulls no la pot reebre del sol. Enaxí los peccadors son mals e no han ab que pusquen reebre bé de nostra Dona qui lus daría aquell bé que vos demanats si havíen ab que l poguessen reebre. No, Oració, dix Lausor, tanyen[2] a vos de dir aytals paraules de nostra Dona, e daquí avant nous hi tornets; car siu fayets, fort ne sería irada e faría ho a vos bé aparès.[3]

13. Lausor! dix Oració: Si jo dic paraules fades ne folles, non pusc àls, car parl com a persona despagada e irada, car amor me fa axí parlar; e bé sé que si jo no amava tant la honor de la bontat de nostra Dona, ja no diría ço que dic, ne a mi no par que vos amets tant nostra Dona com fets aparès[4] dient tot dia: Bona es nostra Dona, gran bontat ha nostra Dona, e puys vos reprenets aquells quin languexen e moren, car nostra Dona ha tan poc donrament en aquest mon segons lonrament que li cové; e si no mera per un poc, dir vos ho hia, emperò no men pux estar que nous ho diga ja. Per ma fè![5] Per res que vos men digats no estaré que nou diga, que ja a nostra Dona no estaría mal si pregava son fill que la tengués mes honrada en est mon que no fa. Ni lexempli que donats del sol no fa bé a propòsit, car los peccadors qui desonren e menyspreen nostra Dona, ulls han naturalment e veure poríen si era quils obrís los ulls; e jo prec e demàn que Deu qui es fill de nostra Dona, que ell propriament aucía e prenga e peceig tota res qui sia contraria que nostra Dona no sia coneguda e amada per tota gent. Com, Lausor! dix Oració: E ja son fembres en lo mon qui son horrees e putanes que alguns homens amen més que nostra Dona e més les preguen que ella no fan, e vos qui sots Lausor, vejam, quen farets? que més les loen que nostra Dona e més coses ne fan que per nostra Dona. Fellona fo Lausor e volc respon-

1. C, *utique*.—2. A, tenyen: B, tenyan.—3. C, no tradueix aquesta última frase.—4. C, *quantum illam diligere videris*.—5. A,B, ffe *(passim)*.

Digitized by Google

dre a Oració, mas lermità mudà les paraules e feu aquesta questió a Oració:

14. Dona Oració! En una ciutat havía dues dones, la una havía un fill e laltra havía una filla. Amdues pregaven nostra Dona; aquella qui havía fill la pregava que donàs a son fill bona muller, e aquella qui havía filla la pregava que li donàs bo marit. Cascuna daquestes dues dones cuydava més de bé demanar a nostra Dona que laltra: aquella qui demanava a son fill bona muller, allegava e deya que ella demanava més de bé en ço que més de mal e de vergonya es a home mala muller e més de mal sen pot seguir, que a fembra haver mal marit; la dona qui pregava per sa filla' allegava e deya que més val hom que fembra simplament quant es bo, e com se converteix en mal, més de mal pot fer que fembra e més pot fer de mal a sa muller que mala fembra a son marit; don, per raó daçò ella demanava més de bé que laltra a nostra Dona. Daçò, dix lermità, fo questió qual demanava més de bé a nostra Dona, e si no fos lordonament qui es emprès com aquesta questió no sia solta per letra en est Libre, plagueram que vos, Oració, dix lermità, me diguéssets ço que a vos nes vejarès.

15. Parlà Enteció e dix estes paraules: Era una dona molt rica bella e de noble linatge. Aquella dona amava molt nostra Dona e consirà com pogués fer a nostra Dona alcún plaer qui fos molt bo e molt plasent a nostra Dona e que a la dona fos de gran utilitat. Com la dona hac moltes coses consirades e hac encercat longament qual sería aquella cosa que pogués fer a honor de nostra Dona e a utilitat de sí metexa, consirà que fos bona per ço com nostra Dona es bona. Don, en quant la dona sería bona hauría alcuna semblança de nostra Dona, de la qual semblança hauría nostra Dona plaer e de la qual bontat que la dona hauría li seguiría utilitat. Dementre que enaxí la dona consirava, proposà amar esser bona per enteció de fer plaer a nostra Dona e fer aquesta enteció primera e

Digitized by Google

fer compliment daquesta a la segona, e de la utilitat que hauría en esser bona feés entenció segona; e enaxí ordonadament, dix Entenció, posàm la dona en son coratge e fo la dona una de les millors dones de totes aquelles encontrades e donà gran eximpli de bona vida a totes les dones qui eren en aquelles terres; e aytant quant visc en est mon me honrà em tenc ordonadament en son coratge. On, com sesdevenía que jo era treballada e mal menada en lo coratge daquells qui desordonadament me tracten e falsament amen bontat, jo venía a aquella dona e en ella en partida havía alcuna recreació e consolació de mon dampnage.

¶ CAP. 2. *De granesa.*

CONSIRA Lausor com pogués loar la granea de nostra Dona, e dementre que consirava,[1] lermità li demanà què era granea. Lausor dix que granea es aquella cosa per la qual son grans bontat perseverança poder, comprenent totes les extremitats dels essers. Aquesta diffinició de granea, dix Lausor, me dona via e carrera de loar nostra Dona; per que segons la diffinició la vull loar en tres coses, ço es a saber, en granea de unitat e granea de natura e en granea dobra.

2. Gran es nostra Dona en la unitat de deu Pare qui es un pare e la sua unitat es la major qui sia en la paternitat, car negún pare no es tan gran com es ell. Aquesta tan gran unitat de pare fa esser gran bontat e la granea e la perseverança el poder[2] de nostra Dona en unitat de filla, car la major filla la fa esser en bontat granea perseverança

1. B, considerava.—2. B, a la granea e la perseverança al poder.

Digitized by Google

poder e les altres, que neguna altra filla; ni encara totes[1] les altres filles no han tanta de bontat en granea com nostra Dona, car neguna no es mare del Fill de Deu qui es fill de deu Pare, e es ho nostra Dona; per que la unitat del Pare fa enaxí gran la unitat de la filla qui es nostra Dona, que totes les altres unitats de filles trespassa e comprèn en bontat e en granea, la unitat de filiació de nostra Dona.

3. Segons que Lausor hac loada nostra Dona en granea de unitat per raó de paternitat divinal, la volc loar segons unitat de maternitat e de filiació, ço es a saber, que nostra Dona es una mare tant solament de deu Fill qui es un fill tan solament de deu Pare e no ha mas una mare. Don, aquest Fill deu es tan gran en esser fill de nostra Dona, que no pot esser major; e per açò la gran bontat e la granea e la eternitat el poder[2] del Fill fan esser tan gran la bontat e la granea e la perseverança el poder de nostra Dona, com se pertany esser gran segons la granea del Fill de Deu, enaxí que la granea de la Mare de Deu respona a la granea del fill e la unitat de la mare respona a la unitat del fill. Don, enaxí loant Lausor la unitat de nostra Dona en esser una mare de tan gran un fill, se maravellà com nostra Dona podía esser tan gran com era, car noy podía abastar a loar la gran granea que havía nostra Dona en esser mare de tan gran fill.

4. Esforçàs Lausor aytant com poc en loar nostra dona en lo Sant Esperit, e loant consirà la granea de la unitat del Sant Esperit qui es un enaxí que no es altre Sant Esperit qui sia deu mas ell tan solament. Aquest Sant Esperit ab sa granea engraní la bontat e la granea e les altres parts de que es nostra Dona en esser una fembra qui sia mare de Deu tan solament. Per aquest Sant Esperit fo aumbrada nostra Dona com fo feta mare de Deu, e lo Sant Esperit ab tot sí meteix e ab tota sa granea aom-

1. B, que totes.—2. A, ell *(passim)* poder.

Digitized by Google

brà la bontat la granea e les altres de nostra Dona, e açò en tant que laumbració responés a la clarificació de la santedat del Sant Esperit, prenent lo Fill de Deu un cors humà de nostra Dona.

5. Com Lausor hac loada nostra Dona en la unitat del Pare e del Fill e del Sant Esperit e en la unitat de la maternitat de nostra Dona, magnificant cascuna persona[1] en sa unitat e en la unitat de la maternitat e la bontat e la granea de nostra Dona, adoncs volc loar Lausor nostra Dona en la unitat de la humanitat del Fill de Deu, ço es saber, que un hom fill de nostra Dona es Deu tan solament, e aquell home Deu es fill de nostra Dona, enaxí que es un lo fill e una es la mare; e car aquell fill hom Deu es tan gran que major es sa bontat granea santetat e les altres, que totes les bontats granees e les altres qui son en les creatures, per ço es tan gran la bontat granea e les altres de nostra Dona, que no poden esser majors en maternitat, axí com son fill qui[2] no pot esser major an filiació.

6. Quant Lausor hac fet tot son poder en loar la unitat de nostra Dona en la unitat de cascuna persona divina e en la unitat de la humanitat de Jesu Christ fill de nostra Dona, consirà e desirà com la loàs en la unitat de la persona de Jesu Christ, unient a sí la deitat la humanitat en nostra Dona, car nostra Dona fo cambra lit e verger e flor e celler, font e humilitat[3] on se feu la unió e de quis se feu la unió, enaxí que una sola es la persona e dues son les natures, e una es la mare duna persona e de les dues natures qui son una persona qui es home Deu. Aquesta unió no pot[4] esser feta sino en nostra Dona e de la carn e de la sanc de nostra Dona.

7. Defalliren a Lausor totes ses forces en loar nostra Dona segons la primera manera, e volc la loar segons

1. A, personna *(passim)*.—2. B, manca *qui*.—3. font de humilitat?: C, *fons et humilitatis vallis*, i afig: *in quam altitudo sapientię divine et dei filius descendit*. —4. poc?

Digitized by Google

la segona consirant com nostra Dona es gran en natura, e dix aquestes paraules: Regina del cel e de la terra! Vostra natura corporal es materia de la qual près carn e sanc la divinal natura filial. Aquesta vostra natura es gran de linatge, car de linatge fo de David e dels sants profetes, qui es la més gran natura de linatge que neguna altra natura, e aquesta vostra corporal natura fo exalçada sobre lur natura en granea de bontat e les altres; car neguna fembra altra no abastà a esser materia com[1] la divina natura ne pogués pendre carn humana.

8. Gloriosa! Aquesta vostra natura corporal fo materia de la vostra natura esperitual, ço es de la vostra ànima: on, segons que es gran la vostra natura corporal, covenc que fos gran la natura de vostra ànima per ço que granesa responés a cascuna de les dues natures. On, com la vostra natura corporal fo enaxí gran que ella abastà a esser materia al cors quen près la divinal natura, doncs, quant covenc esser gran la natura de vostra ànima! Ni si la natura divina engraní vostra natura corporal en bontat granea e les altres, doncs, quant es gran la granesa de vostra ànima en bondat granesa e les altres!

9. Vençuda fora Lausor de loar nostra Dona, car no podía sostenir la alta materia que havía presa a loar nostra Dona; mas remembrà la terça manera de loar e volc la loar per aquella, e dix aquestes paraules: Vos, dona, qui sots arbre flor e fruyt de gran amor,[2] sots gran en obres; emperò segons la granea de vostres obres, jo nous poría loar, car no les pusc atènyer ni compendre, tant son grans; per que a loar me cové vostres obres segons ma poquea e segons que jo pusc atènyer.

10. Vostres obres, regina, son membrar entendre e amar vostre fill gloriós qui es ver deu e ver hom. On, segons que vos sots gran en natura de memoria e denteni-

1. don?: C, *de qua*.—2. A, amar.

Digitized by Google

ment e damor, vos cové haver gran membrar entendre e amar; e encara, segons que vostre fill es digne que sia membrat entès e amat ab granea de bontat perseverança e poder e les altres. On, com vos, regina, siats tan gran e tan alta en natura de memoria enteniment e volentat, e com vostre fill sia tan digne de esser tant membrat entès e amat, còm poría jo, regina, vostra granea loar la qual havets en membrar entendre e amar? ne com poría jo consirar la granea de vostra bontat perseverança e les altres que havets en membrar entendre e amar? Nos poría fer; per que men cové lexar.

11. Regina! Lo vostre fill es gran en beutats. On, segons que son grans les beutats, cové que sia gran la virtut de vostres ulls ab los quals lo remirats el guardats; e lo vostre fill es gran en esser loat per los àngels archàngels profetes e màrtirs confessors e per tots los sants de la gloria de Deu, e segons que aquestes lausors son grans, cové que vostres orelles sien tan grans en vertut a oír aquelles laors e aquells cants, que totes aquelles laors ojats. On, totes aquestes coses nos poríen en vos, regina, complir, sens granea de vostre veer e de vostre oír. On, com açò sia enaxí, doncs, qui poría dir la granea de la vostra laor e valor?

12. Vos, regina, sots gran en fer grans tots aquells qui vos amen nius entenen eus membren, e a aquells engraneix vostra granea lur granea, enaxí que la vostra granea la qual havets en amar entendre e membrar, engraneix la granea de lur amar entendre e membrar, e la granea de la vostra bontat engraneix la granea de lur bontat, e axí dels altres.

13. Regina! A justs e a peccadors donats grans dons e perdons, e a tants justs e a [1] peccadors que jo no poría dir ne contar ni oír ni pensar. Per que jo, regina, me

1. B, manca *a*.

leix de loar vostra granea, car noy pusc bastar e defall me cor e esperit a loar vostra granea; per que si a vos plagués, regina, bo fora que vos faéssets mi o altre enaxí gran com poguessem més a ensús montar a vos loar, e mal està com vos sots tan poc loada en est mon, com siats digna de tant esser loada; e pus que jo no pusc més loar, cercatsne altre qui do de vos majors laors que jo no puyx donar.

14. Enfellonirse volc Lausor per ço com no podía àls fer a loar la granea de nostra Dona, e conec ho lermità; e per ço que Lausor no fos trista ne irada mèsla en altres paraules e feuli aquesta demanda. Eren dues dones qui amaven e loaven nostra Dona: la una la loava segons granea de natura corporal, laltra la loava segons granea de natura dànima, e cascuna cuydava més loar nostra Dona e més amar que laltra; e aquella qui la loava segons granea de cors,[1] deya que per ço car deu Fill près la natura del cors humà de nostra Dona e no près la natura de la ànima, es més gran nostra Dona segons cors que segons ànima en bontat santetat e virtut. La que[2] loava nostra Dona segons natura de ànima, deya que per ço car nostra Dona més poc membrar entendre e amar son fill que veer ne oír ni sentir, es[3] més gran nostra Dona segons la ànima que segons lo cors en bontat santetat e virtut. Don es questió: Qual de les dues dones loava més nostra Dona?

15. Dix Entenció que una vegada sesdevenc que un clergue preycava en una esgleya a gran re de gent a una festa de nostra Dona. Aquell clergue loava la granesa de nostra Dona en dues maneres: la una per ço com deya que nostra Dona es gran en quant es mare de la recreació del humanal linatge, laltra manera era[4] car loava la granea de nostra Dona en quant es mare de Deu. Aquell clergue havía creença que nostra Dona fos més gran per ço com

1. B, cor *(passim)*.—2. B, Laltre que.—3. B, manca *es*. –4. B, manca *era*.

Digitized by Google

era mare de la recreació del humanal linatge, que per ço car es mare de Deu; e per açò més loava nostra Dona per entenció de la recreació del humanal linatge que no fora recreat si nostra Dona no fos mare de Deu, que per entenció que nostra Dona es mare de Deu. E com aquell clergue mudava les entencions, ço es saber, que nostra Dona es mare de Deu per la primera entenció e de recreació per la segona, car més val esser mare de Deu que esser mare de restauració domens, per açò faya de la primera entenció segona e de la segona primera, e enaxí loava contra la granea de nostra Dona e de son fill, e per açò daquell sermó no fo gran utilitat a aquells qui loíen; per que jo fuy en aquell sermó molt trista e despagada daquell clergue qui tan poc sabía de loar nostra Dona.

16. Començà Oració de pregar nostra Dona segons la granea que nostra Dona ha en bontat e segons que bontat ha en granea, e dix aquestes paraules: Si jo, regina, fos tan gran que vos pogués pregar segons que vos sots gran en bontat e segons que vostra bontat es gran en vostra granea, bé sé que nom fadigara en los precs queus faç, com hajats gran pietat misericordia e mercè de vostre poble; mas car no som gran, ans som petita, no pusc abastar en vos a pregar segons vostra granea ni beutat,[1] ni nom faç[2] segons que sots gran en duració perseverança poder e saviea e amor e virtut veritat e gloria e les altres; per queus prec que vos obeescats a mos precs segons la granea de vostra bontat e nom hi nogue[3] la petitea de ma bondat; o si no, fetsme tan gran en bontat que pusca abastar a pregar vos segons la granea de vostra bontat e les altres.

17. Mare regina! Et com! Si jo no puix abastar a la granea de pregar, per açò cessarets vos de exoír e de complir ço queus demàn? Si ho fets seguirsà que en la mia

1. A, beautat.—2, B, fach: no ho faç?—3. C, *noceat*.

poquea de bonea cessarà la granea de vostra bontat, e en axí no serà[1] la vostra granea magnificant vostra bontat, e en axí la diffinició de granea no serà[2] en vos per ço que en mi es poquea. E encara, que par que si jo podía esser tan gran que jo abastàs a pregar vos segons que sots[3] gran en bontat e que vos me excusissets,[4] que jo fos raó e occasió de la vostra granea de pietat misericordia e perdó, e en axí sería en vos granea de bontat per mi principalment e no per vos metexa; e açò ni Deu ni raó ni natura ni neguna re no consent, ni fer nos pot per neguna manera. Per que vos cové de tot en tot, regina, enclinar a ma demanda e que façats tot oltre[5] a ma volentat.

18. Regina! Vos sots gran e vostre fill es gran, e tot quant es de vos e de vostre fill es tot gran en bontat, e sí ses en perseverança e en poder e les altres; e tot ço qui es de mi e de cells[6] per qui vos aor eus prec, tot es petit, e quaix res no es segons la granea de vos e de vostre fill. Emperò si vos no mexoíts e nom donats ço queus demàn, queacom[7] serà que no serà per vos gran ni per vostre fill, la qual cosa sería gran e poría esser gran si vos ho volíets; e si no u volets, doncs vostra granea no engranex vostra volentat en voler amar totes coses grans, ni ja Lausor no do laor davant mi de vos de totes coses; car si ho feya, leugerament ne sería per mi represa e envergonyida. E còm, regina, cuydats vos esser gran en totes coses, que jo de nit e de dia aytant com puix vos clam mercè de genollons en plorant[8] com vos hajats mercè del vostre poble qui es a ymage e a figura de vos e del vostre fill, e que continuament la major part vagen a foc perdurable e maleexen vos e vostre fill perpetualment, e ells estaràn en foc e en angustia inaestmable e tots temps sens fi?

19. Regina! Poría per neguna manera tant fer ne dir que pogués saber què sen millora vostre fill ni en que

---

1, B, no ha.—2. B, seria.—3. A,B, souts.—4. C, *exaudires*.—5. B, altre.—6. B, e çells.—7. quelcom?: C, *aliquid*.—8. B, emploran.

exalça la[1] vostra granea en lexar tanta gent anar a dampnació e pena? ne quin esforç fa vostre fill en turmentar e punir tan petites coses com son homens qui son vermixols[2] e coses passibles e mortals? Encara, si calía dir que homens fossen grans coses e que molt poguessen contrastar al vostre fill e a la vostra granea e santetat, no men daría maravella si vostre fill grans penes lur donava. Volets queus diga, regina? No men façats irada e fets tot ço queus demàn! E sab Deus que a vostra gran honor e honrament ho demàn. Si no, per cert ho sapiats, que jo diré tant e cridaré tant per uns locs e per altres, que greu cosa serà a mi de sostenir e a aquells qui vos amen doír.

20. En aquest mon, dix Oració, veig quel sol dona gran lugor[3] e lo foc gran calor e laygua gran fredor, e veig que les arbres son aondades[4] de grans branques e rams e fulles flors e fruyts, e veig que les besties els aucells els peys han grans abundancies de totes aquelles coses que han mester a lur vida. Encara veig quels homens e les fembres han grans[5] abundancies de beutats corporals, bells ulls, belles celles, bella cara, bells cabells, e de totes aquestes fayçons que al cors se covenen han gran abundancia; e encara veig que han gran abundancia daur[6] e dargent, camps e de vinyes castells ciutats draps besties plantes, e de totes aquelles coses que volen han en est mon compliment a vida corporal. Més nom sé en ques pren o si es per mon peccat, que de grans coses e esperitals jo no veig compliment en est mon, ans ny ha major fretura que de negunes altres coses; car a penes pusc pensar ni saber negún hom ni neguna fembra qui haja gran bonea de membrar entendre e amar vos ni vostre fill ni virtuts, e enaxí defall granea en ço que més val, e es abundosa en ço que menys val; per que nom sé que men diga, que fort ne som trista e despagada. E dir vos he, regina: Semblant mes que

1. B, sexalça a la.—2. C, *vermiculi*.—3. B, luor.—4. C, *redundantes*.—5. A,B, gran.—6. B, deur.

Digitized by Google

sia alcuna altra oració que vos prega de les coses temporals com ne donets abundancia major que de les esperituals, e que aquella qui falsament vos prega e contra vostra honor, vos obeescats, e que a mi obeír no vullats de ço que demàn a vostra honor e salvament de vostre poble.

21. Plorà Oració e sís feu lermità, car pietat li près de Oració a qui dix aquestes paraules: Dues dones pregaven nostra Dona; la una li demanava que li donàs granea de bontat, laltra li demanava que li donàs bontat de granea. Aquella qui demanava granea de bontat deya que ella li faya pus justa oració que laltra, car vijarès[1] li era que més valgués granea de bontat que bontat de granea en ço que més es luny a malea que bontat de granea. A laltra dona era semblant que més justa oració faés car[2] demanava bontat de granea, que si demanava granea de bontat, car bontat de granea es més luny a poquea que granea de bontat. E desta demanda, dix lermità, volgueren haver les dones jutjament.

22. Recontà Entenció e dix que en una terra havía un mercader qui de gran pobrea era montat a gran riquea. Aquest mercader com més havía més desirava haver, en axí que nos podía sadollar dels bens daquest mon. Un jorn ell se maravellava què podía esser que sa ànima nos podía sadollar ab riquees. Esdevencse que aquell mercader legía en un *Libre* que era estat fet *de Entenció.* En aquell libre ell entès que granea de bontat esperitual nos sadolla de granea de bontat corporal, car granea de bontat esperitual es per primera entenció e granea de bontat corporal es per la segona; per que lo sadollament de la ànima es granea de membrar entendre e amar coses esperituals, ço es saber, Deu e bontat e perseverança, poder saviea e amor, virtut veritat e gloria, qui son coses esperituals. Aquestes coses son servides e aministrades per les coses

1. A, uiayres *(passim).*—2. B, con.

Digitized by Google

temporals, e enaxí està lo compliment en les coses esperituals e no en les corporals, e en les corporals està un petit de plaer per tal que per aquell plaer hom puxa sostenir lo treball que ha en posseír les coses corporals e en guanyarles, lo qual plaer es per la segona entenció, e lo treball que hom ha de les coses corporals es per la primera entenció; e enaprés, aquell treball es per la segona entenció, e lo plaer que hom ha de les coses esperituals es per la primera.[1] Per que per açò conec lo mercader que quant la voluntat on més ha de les coses corporals més ne vol haver, es per ço que les coses esperituals[2] ne puxen més haver de delectació e de benanança en membrar entendre e amar Deu amb[3] bon just e savi virtuós e vertader membrar entendre amar; mas com lo mercader no aplicava les granees corporals a les granees esperituals ni a delitança daquelles no les sosmetía, per açò no era maravella si estava sa volentat en malenança on més de riquees ajustava.

¶ CAP. 3. *De perseverança*

LAUSOR! dix lermità: Què es perseverança? Respòs Lausor e dix que perseverança es ço per que bontat granea poder e les altres perseveren en ço que son e en ço que fan. Daquesta perseverança, dix Lausor, volem loar nostra Dona en tres maneres: la primera es en quant en nostra Dona comença la major perseverança que pot esser entre Deu e creatura, la segona es en la perseverança de amor en que son nostra Dona e

1. B, manca aquesta clàusula.— 2. B, hon mes ha de les coses spirituals.— 3. A,B, am.

Digitized by Google

son fill, la terça es de la perseverança de bontat e de granea de nostra Dona.

2. En nostra Dona, dix Lausor, près deu Fill natura de home fill de nostra Dona, enaxí que la natura del deu Fill e la natura del home fill sajustaren ensems, e home fill fo fet home en deu Fill, enaxí que abdosos son una persona, un deu Fill e home fill, perseverant abdues les natures en ço que son e obren, segons ço que son, en tal manera quel deu Fill no près negún mudament, ans romàs aquell que era ans que fos home, e home fill de nostra Dona romàs home e hac natura de home e ha encara; e jatsía que sia Fill deu, per tot açò no es mudat de sa natura, ans es enaxí home com un altre home. On, com aquesta perseverança sia la major que esser pusca entre Deu e creatura estants natura divina e natura humana una persona sens mudament de les dues natures, e aquesta obra sia feta en nostra Dona e de ella sia presa la natura humana, bé es doncs nostra Dona digna de esser loada, e bé pot hom dir que en ella es perseverança començada la pus alta e la pus[1] maravellosa que Deus pusca haver en creatura ni creatura en Deu; e bé apar que perseverança es ço en nostra Dona per que duren bontat granea e les altres en ço que son e en ço que fan.

3. Perseverança de nostra Dona e de son fill, dix Lausor, es bé loadora, car tota es plena de bontat granea poder e les altres, enaxí que nostra Dona ama son fill home Deu, e son fill qui es Deu home ama nostra Dona; e en aquesta amor que ha nostra Dona a son fill e que son fill ha a nostra Dona, perseveren abdosos incessablament, e no es maravella si en ella perseveren bontat e les altres; car la perseverança es complida e plena de bontat granesa poder e les altres, e perseverança damor fa durar en sí metexa la bona amor e la gran amor e la poderosa amor que han

1. B, e pus.

Digitized by Google

nostra Dona e son fill, enaxí com en la divinal essencia lo Pare deu e lo Fill se amen en lo Sant Esperit, o enaxí com la bona dona e lo bon marit se amen en lo fill que han lo qual es bo e bell e ha les fayçons de cascún, o enaxí com la forma e la materia perseveren ensems en la conjuncció que han, e enaxí de les altres coses. Enaxí nostra Dona e son fill perseveren ensems per amor concebent amor la un en amar laltre; e aquella amor es enaxí gran que no pot esser major, car lo fill de tot sí meteix e de tota sa bontat e sa granea ama nostra Dona e sís fa nostra Dona son fill. E com açò sia enaxí, doncs, qui poría dir ne consirar la lausor quis cové donar de la perseverança de nostra Dona?

4. En nostra Dona es bontat e es granesa e es perseverança e poder e les altres qui a nostra Dona se pertanyen, e per açò la bontat e la granea perseveren la una ab laltra en tal manera, que nostra Dona persevera en [1] bontat vestida de granea e en granea vestida de bontat. Per que en nostra Dona no fo anc peccat mortal ne venial, car noy pot [2] esser pus que la bontat de nostra Dona persevera en granea e granea en bontat, e enaxí dels altres. Don, per raó dacò nostra Dona tantost com fo mare, persevera en esser mare de justs e de peccadors e nos muda nis mou de bontat granea e les altres. Totes aquestes lausors e moltes daltres dix Lausor de la perseverança de nostra Dona.

5. Lausorl dix lermità: En una terra havía dos mercaders qui eren frares e cascú daquells mercaders amaven nostra Dona. Cascún [3] havía .M. liures de cabal, e esdevenc se que abdós anaren en una terra e portaren [4] tots lurs diners plegats en mercadería. Un daquells guanyà la meytat e laltre perdé tot quant havía, car la mercadería que portava cremà en una casa en que mesa lavía. Abdosos aquells mercaders havíen en custuma [5] que tots matins oíen mis-

1. B, ab.—2. poc?— 3. B, e cascu.—4. A, portauen: B, aportaren.—5. B, custum.

Digitized by Google

sa de nostra Dona, e en açò perseveraven tant com podíen. On, abdosos vengueren a lesgleya, e davant laltar de nostra Dona dementre que oíen missa, abdosos loaren nostra Dona. Aquell mercader qui havía guanyat la loava car li havía donada manera com a més de diners[1] la servís pus que més ne havía, e loava la car li havía feta gracia que perseverava en son propòsit de nostra Dona a servir e no sera desconegut per lo guany que fet havía. Laltre mercader qui havía perdut loava nostra Dona car li havía dada paciencia en ço que perdut havía e car no sera mudat dentenció ne damor, ans proposava enaxí servir nostra Dona de son poder ab pobretat com dabans ab la riquea que havía. On, daçò, Lausor, dix lermità, fo feta questió qual dabdosos los mercaders havía major perseverança de bontat granea amor e virtut e les altres, ni qual dabdosos[2] loava més nostra Dona.

6. Lausor! dix Enteció: En una ciutat havía un ric burguès qui havía una bella filla, la qual romàs hereva e posseí tots los bens de son pare e de sa mare aprés lur mort. Aquella donzella era de honrades gents e de nobles, e pregaren la donzella que prengués marit. La donzella amava virginitat per enteció que hagués laor de les gents, car en la valor daquest mon entenía; e no volc pendre marit per neguns precs que hom li faés, e vivía de ses riqueses e tenía gran alberc e faya als pobres volentera[3] almoyna, e en tant, que tota aquella ciutat deya bé daquella donzella del bé que faya e de la virginitat que havía. Dementre que la donzella enaxí vivía e tota se gloriejava[4] en lo bé que les gents ne deyen, un donzell qui amava aquella donzella de folla amor, quant viu que no la podía adur a sa volentat feu ço per que mès aquella donzella en mala fama, enaxí que aquells qui dabans teníen aquella donzella per bona, hagueren opinió que ella fos corrumpuda.

1. B, dines. — 2. B, dabdos. — 3. B, volenters. — 4. B, sa glorificava.

A la donzella venc a saber que les gents havíen della mala opinió, e fo fort despagada car havía perduda la lausor que les gents ne deyen, e car della deyen lo contrari de ço que dir ne solíen. Estant enaxí la donzella en tristicia e despagament, començàs a corrumpre sa entenció, e no amà tant virginitat com amar solía e defallí en ella perseverança per defalliment dentenció; car en ço que amava virginitat per entenció de laor, faya injuria a primera entenció e a segona: a primera entenció faya injuria car la virginitat devía segons dretura amar per raó de nostra Dona e per raó de virginitat metexa qui es major cosa en sí que en lausor de gents; a segona entenció faya injuria per ço car la metía denant a la primera entenció, car per la segona intenció devía amar virginitat en lausor[1] de gents e primera en lausor de nostra Dona e en lausor de virginitat. E car aquella donzella havía corrumpuda entenció e ço que devía anar desús metía dejús e ço que devía anar dejús metía desús, per açò perdé[2] perseverança de virginitat e fo mala e corrumpuda, e en pecat de luxuria perseverà tots los jorns de sa vida.

7. Ans que Oració volgués adorar ni pregar nostra Dona sots forma de perseverança, consirà de que ni per que volía pregar nostra Dona; car pregar deu hom de tal cosa e per tal cosa nostra Dona, que sia digna de esser donada per nostra Dona, en tal manera que nostra Dona sia perseverant en bontat granea e les altres. On, quant Oració hac considerat longament, dix a nostra Dona estes paraules: Regina! Una dona havía marit lo qual molt amava e lo marit amava molt aquella dona sa muller. Dementre que abdosos se amaven, perseveraren en amor e en castedat e en bontat e virtut, car la amor que savíen los faya perseverar en bones obres. Esdevencse que la amor quel marit havía a sa muller se corrumpé, enaxí quel marit amà

1. B, en la lausor. — 2. B, havia corrompuda entencio e ço que devia amar dejus metia en sus, per ço perdre.

Digitized by Google

una folla fembra e lexà sa muller e fo en peccat de luxuria, mas la bona dona sa muller perseverà en castedat. E som en membrança que jous preguè longament que vos faéssets gracia a aquella dona que perseveràs en castedat tots los jorns de sa vida, e la vostra gracia exoí mos precs; mas dels precs queus fiu de son marit, anc no volguès exoír dementre visc, car aquell estec en pecat de luxuria tro a la mort. Ver fo que a la mort vos preguè per ell, e plac vos que pregàs[1] vostre fill que li perdonàs, lo qual li perdonà per vostres pregueres; emperò, regina, anà en purgatori, en lo qual sostè gran treballs e gran penes la sua ànima. On, com vos, regina, siats perseverant en pregar vostre fill per justs e per peccadors e per aquests qui son en est mon e per aquells qui son en purgatori, còm pot esser que a aquell no acabats gracia que li aleuge vostre fill les grans penes que sostè? E com, regina! dix Oració: E si vostre fill exoeix nos en esta vida qui tant poc val, e no exoirà vos en aquella altra vida qui tant val e en la qual es tanta de bona perseverança?

8. Gloriosa dona e millor daltre e encara que totes les altres dones! Era un hom religiós qui era hom bo e de sancta vida. Aquell religiós dementre que estava en son monestir havía moltes de temptacions, e per diverses maneres era temptat per lo diable. Emperò ell perseverava en bontat e en granea de santedat e virtut, pobretat e obediencia; e açò faya car en la perseverança que havía, metía bontat e granea de santetat pobrea e obediencia, e metía granea de santedat virtut e obediencia en bontat, e en axí dels altres, e per açò perseverava en santedat e era forts de coratge contra lo demoni e les temptacions que havía. Esdevencse que dementre que aquell religiós enaxí estava e perseverava, per la bona fama que havía fo elet en una gran e alta preladía a poc de temps. Regina! Se-

1. B, pregats.

Digitized by Google

gons que vos sabets, aquell prelat se corrumpé, en tant que es hom mal viciós e ergullós; e enaxí com perseverava en bé quant era pobre, ara persevera en mal quant es ric. Per queus clam mercè, regina, que vos lo convertiscats de mal en bé, en lo qual bé lo façats perseverar tots los jorns de sa vida; car gran mal es dome poderós com es mal e com es vengut de baix linatge e de pobretat, e es ric e es ergullós e mal exempli nan les gents qui li son sotsmesos. E volets queus ho diga, regina? No abasta a vostre honrament ni a lalta virtut de vostre coratge si vos fets perseverar tant solament en bé aquells qui han poc de poder en esta vida dels bens daquest mon; ans covè que façats perseverar en bé los prelats e los prínceps els homens poderosos per ço que facen molt de bé pus que fer lo poden, e que no tenguen los bens que posseexen ociosos e que nols convertesquen en males obres. On, nom sé què ses ni quès pot esser; car los demés homens com son pobres perseveren en bé e com son rics e poderosos en mal perseveren, e pus greu cosa es convertir un hom mal qui sia ric e honrat de mal en bé, que un hom pobre pervertir de bé en mal. On, vos qui sots mare de Deu, dix Oració, membreus quant vos pregué moltes vegades per un peccador qui havía longament perseverat en peccat e proposava que a la fi de sos díes exís de peccat. A aquell peccador venc mort sobtana e no hac leir[1] ques penedés ni que mercè vos clamàs, e morí e anà en foc perdurable ni anc vos per ell no pregàs vostre fill que li perdonàs. E, regina, pus que sots de Deu mare e pus que perseverats en esser mare, per que no sou ajudant a tots homens e en tots temps? Ni pus que aquell peccador havía concebut e proposat que a la fi de sa mort vos membràs e mercèus clamàs, tantost com aquella cosa concebé,[2] per que no la faés encontinent perseverar tro a la fi de sos dies? Car fer ho pó-

1. B, laer.—2. B, concebi.

Digitized by Google

grets si vostre fill ne pregàssets, lo qual pogra, sis volgués, metre la bonesa del pròposit daquell peccador en granea de perseverança e de poder e damor e de saviesa e virtut e les altres, e enaxí lo pecador encontinent se partira de pecat e perseverara en virtut tro a la mort.

9. Ah regina! dix Oració: E ja par que[1] més amets la justicia de vostre fill que la sua misericordia. Emperò si béus ho pensats, aytant sots mare per raó de misericordia com per raó de justicia, e més vegades sots apellada Mare de Deu misericordiosa, que Mare de Deu justa, e tuyt criden: Mare de Deu! Mare de Deu misericordiosa! E que lexets ni sostengats que negún hom pus que ha concebuda neguna cosa de vos que sia bona, que ell noy persever e que no venga a bona fi, açò, regina, es de les majors maravelles que anc fossen.

10. Oració! dix lermità: Contrast fo entre una dona e un religiós que vengueren a jutjament a un sant hom. La dona havía malvat marit qui li donava molts treballs e en moltes de maneres, e la dona era bona e pacient e tots los mals els treballs que li donava o[2] li faya son marit, soffería en paciencia. Lo religiós era obedient sots malvat e viciós abat e era a ell obedient en totes coses que a obediencia se pertanyen.[3] Questió fo entre la dona e lo religiós qual damdós havía més de perseverança, o la dona per paciencia o lo religiós per obediencia.

11. Parlà Entenció e dix aquestes paraules: Una dona havía marit mercader lo qual amava de molt gran amor. Aquell mercader estec gran temps en longues terres menys de sa muller. La dona era bella e jova, e un foll macip daquella ciutat on la dona estava, faya tot quant podía que peccàs ab aquella dona; e en tant sesforçava aquell foll hom com faés errar la bona dona, que la dona hac temptació e volc consentir al peccat de luxuria. Emperò dementre que

1. B, perque.—2. B, e.—3. B, e era aquell obedient en totes coses que ab obediencia se pertanyien.

Digitized by Google

la temptació li venc, pregà nostra Dona que li ajudàs e que la faés perseverar en castedat e en amor de son marit, car longament havía amat castedat per lamor que havía a son marit. Dementre que la dona pregava nostra Dona, en coratge li venc que amàs més castedat per amor de nostra Dona que per amor de son marit. On, aytantost nostra Dona la confermà en castedat, e daquí avant anc no hac temptació que faés pecat contra son marit: don, la dona se maravellà molt fortment don[1] li era venguda aquella perseverança tan gran de castedat[2] que per neguna cosa quel foll hom digués ni faés, la bona dona no havía temptació neguna daquell peccat ni daltre. Emperò com la bona dona hac molt considerat en la virtut que havía per perseverança, membrà li la oració que havía feta a nostra Dona, e consirà que per ço com dabans amava castedat més per entenció de son marit que per entenció de nostra Dona ni per raó de la bontat metexa de castedat, que per açò havía temptació a les vegades que consentís al foll hom. E açò era per ço car los fundaments de sa perseverança no estaven sobre ordonada entenció; per que no era maravella si havía temptacions; mas quant la dona hac ordonada sa entenció per la qual amà castedat, adoncs donà a perseverança bons e forts fundaments, e fo forts[3] en castedat e en totes les altres coses que a bona dona se pertanyen.[4]

1. B, dont.—2. A, castadat *(passim)*.—3. B, adonchs dona perseverança bons, e forts.—4. B, pertanyien.

Digitized by Google

¶ Cap. 4. *De poder.*

Demana lermità a Lausor si sabía què es poder. Respòs Lausor e dix que poder es ço per que bontat granea e les altres poden estar e obrar. Per aquesta diffinició de poder, dix Lausor, pot esser loada nostra Dona la qual volem loar en poder en tres maneres: la primera manera es segons lo poder que ha per raó de son fill, segona[1] es segons poder de natura, terça es segons poder qui es sobre natura.

2. Segons lo poder que ha nostra Dona per raó de son fill, es digna de esser loada; mas com aquell poder es més gran que jo loar no poría, no puix loar, dix Lausor, nostra Dona segons que a ellas pertany; emperò car ella es loable, algún poder mà dat que la puxa loar segons aquestes paraules: Nostra Dona es mare de Deu home. En aquest Deu e home qui es fill de nostra Dona ha .ij. poders, poder divinal e poder humanal. Al poder de nostra Dona ha donat lo divinal poder tanta de bontat tanta de granea tanta de perseverança, que pot nostra Dona per son poder esser mare de Deu home, e pot Deu home donar gran bontat veritat e compliment a justs e a peccadors qui a nostra Dona se clamen e qui della misericordia e gracia esperen. On, com açò sia enaxí, doncs, qui poría consirar com gran poder ha nostra Dona qui pot esser mare e es mare de Deu home, e qui pot fer e donar a justs e a peccadors tot ço que li vé a plaer de Deu[2] home?

3. Nostra Dona, dix Lausor, ha poder natural naturat ab bontat granea perseverança saviesa amor virtut ve-

1. B, segon.—3. B, que de Deu.

Digitized by Google

ritat gloria santetat justicia misericordia beutat virginitat e les altres, ço es a saber, quel poder de nostra Dona ha natura de bontat granea e les altres, en tal manera que tot e quant pot nostra Dona, pot ab bontat granesa e les altres, e en neguna cosa no pot nostra Dona sens natura de poder naturat ab bontat e les altres. Don, per raó daçò nostra Dona ha tal poder, que pot ab son poder tot quant se pertany a bontat granea e les altres; per que nostra Dona no ha poder de fer neguna cosa qui sia de mal ni en que sia poquea de bontat ni de perseverança e les altres; e per açò nostra Dona no ha poder de fer negún peccat, com sia açò que poder ab lo qual hom pot fer peccat sia contra natura de bontat granea e les altres. Aquest poder enaxí natural que dit havem de nostra Dona, covė esser en nostra Dona de necessitat, per tal que poder natural de son fill hom ne pogués pendre natura com se feu Deu home, lo qual Deu hom ha poder natural en quant es Deu e home naturat a bontat granea e les altres segons ques covė a abdues les natures, ço es a saber, a la divina natura e a la humana.

4. Nostra Dona, dix Lausor, ha poder sobre natura; car sobre poder de natura creada es haver poder de esser mare de Deu qui es més a ensús en bontat granea e les altres, que natura creada. E encara ha nostra Dona poder sobre natura en esser verge ans del part e aprés del part e infantar home sens dolor e sens corrumpinent de virginitat. Ha nostra Dona poder sobre natura en sanar contrets e en resuscitar morts e en fer miracles; e encara en esser dona dàngels e de homens e de totes creatures. E quin poder es aquest, que una fembra pusca esser dona de totes quantes coses ha Deus creades, e que de tot haja nostra Dona poder com ne faça a tota sa voluntat? Lexar mé, dix Lausor, de loar nostra Dona segons son poder, car on més ne dic, més me sent insufficient a loar son poder.

5. Lausor! dix lermità: Entre un cristià e un jueu fo gran contrast sobre lo poder de nostra Dona; car lo cris-

Digitized by Google

tià deya que nostra Dona havía tan gran poder, que podía esser mare de Deu home, e lo jueu deya que nostra Dona no havía tan gran poder que pogués esser mare de Deu. Don, sobre açò fo feta questió, si lo cristià loava més lo poder de nostra Dona quel mal quel jueu ne deya, e si lo jueu blasmava més lo poder de nostra Dona, que la lausor quel cristià ne deya.

6. Parlà Entenció e dix que una dona loava nostra Dona e comparavala a flor blanca e vermella a significança que nostra Dona havía color blanca e vermella; e encara, que blanca color significa nedeetat e puritat de coratge vestit de santedat, e color vermella significa amor e fervor de coratge. Dementre que aquesta dona loava per esta manera nostra Dona, vejarès li fo que no la loava complidament segons la semblança de flor e de color, e consirà que la flor es per entenció del fruyt, com sia la flor per la segona entenció e lo fruyt per la primera. On, com la dona hac aquesta consideració, apercebé que nostra Dona era comparada a flor blanca e vermella, e son fill a fruyt home Deu nat de aquella flor que es nostra Dona. Don, adoncs la bona dona se tenc per contenta com havía comparada nostra Dona a flor; emperò maravellàs per qual natura havía major poder de loar nostra Dona en lo fruit que en la flor, com lo fruit no sia nostra Dona; mas quant consirà que lo fruit es per la primera entenció e la flor per la segona, conec que per la primera entenció ha hom més de poder e de virtut en loar nostra Dona, que per la segona.

7. Sentí Oració poder en sí meteixa com pogués pregar nostra Dona, e consirà que pus que ella havía poder de pregar, que nostra Dona havía poder de exoír ses pregueres e de donarli tot ço que li demanàs segons poder natural de justicia e de misericordia, car sens aytal poder nostra Dona no exoiría negún dalgunes pregueres que li demanàs. Don, per raó daçò Oració estec molt consirosa, e consirà que si pregava nostra Dona que perdonàs e donàs

Digitized by Google

sens justicia, que diría contra lo poder que nostra Dona ha en justicia; e si pregava nostra Dona que jutjàs los peccadors sens misericordia, que diría contra lo poder que nostra Dona ha en misericordia. Per que Oració près acord ab sí metexa que pregàs nostra Dona ab justicia e ab misericordia, e dix a nostra Dona aquestes paraules:

8. Vos, regina, havets poder just, e aquest vostre poder es bo gran complit de tot bé. Veritat es que son molts homens pregadors los quals per mi vos dien que ells se tenen per peccadors, e bé conexen que ells han fets falliments grans contra vos e contra lo vostre fill gloriós. Aquests peccadors, regina, han tant fortment errat que nos tenen per dignes quels perdonets, mas ques tenen dignes quels punesca vostre fill a infinits treballs. Si vos, regina, ho volets nen sots pagada que ells sien dampnats e que vostre fill ne sia pagat, a ells plau tot ço que a vos ne a vostre fill ne sia plaent e agradable, e daquí avant no volen contrastar a vostra voluntat ni a la voluntat de vostre fill; car trop malament vos han contrastat[1] e molt se peneden dels falliments que han fets contra vos e vostre fill, e a la vostra justicia e de vostre fill se donen es comanen e han plaer[2] que dells faça tot ço que li placia per ço que ab ella se puxen concordar dementre que son en esta vida. Vençuda fo la justicia de nostra Dona e sís fo de son fill, per Oració; car lo poder de justicia no poc contrastar al poder de oració, pus que ab ella se concordava en ço que volía que la justicia faés dels peccadors tot ço que li vengués en plaer ni en grat. Don, per açò covenc que nostra Dona exoís Oració en aquelles coses que demanava.

9. Regina! dix Oració: Vos havets poder de misericordia, e aquest poder es bo e gran e complit en totes coses bones; e tant es gran lo poder que havets de perdonar, que més podets perdonar que peccador o peccadors

1. B, contrast.—2. A, pleer *(passim)*.

Digitized by Google

pecar. Per que jous prec que los pecadors qui amen la vostra misericordia, quels perdonets e amen més vostra misericordia que lo bé que de la vostra misericordia esperen, car més val lo poder que havets de perdonar, que no fan les coses queus demanen; e car ells amen en vos més vostre poder lo qual havets en perdonar, quel bé que nesperen del perdó, a sí metexs[1] fan justicia e raó. Per que nom pens, regina, dix Oració, que vos me digats de no nem puxats dir de no,[2] car no podets fer contra justicia ni raó. Vençut fo lo poder de nostra Dona, en tant, que hac a consentir a tot ço que Oració demanava.

10. Oració! dix lermità: En una ciutat havía dues dones. La una havía bo marit qui molt la amava, e la dona era mala e viciosa e en peccat de luxuria estava ab un hom que més amava que son marit. Laltra dona havía mal marit qui[3] li faya moltes de vilaníes e en res no la amava per ço car sabía que no era bona de son cors. Aquella dona era en pecat de luxuria ab un home que amava. Aquestes dues dones donaren mal eximpli a tota la ciutat, don se seguía molt de mal; car alguns homens deyen que no calía que hom fos bo e franc e ensenyat a sa muller ni que hom la amàs, pus per tot açò no sestaven les fembres de fer mal; los altres deyen que no calía que hom ferís ne castigàs sa muller si bé se faya mal, car res noy valía. Don, sobre açò fo feta questió qual de les dues dones havía major poder en donar mal eximple ni qual faya més de mal ni qual es més indigna que vos, Oració, preguets per ella nostra Dona.

11. Parlà Entenció e dix que una dona havía marit qui era bo e bell e ric e jove e donrat linatge. Aquella dona amava son marit per totes aquelles coses que dites havem, car totes son amadores. Emperò algunes vegades sesdevenía que per alguns accidents la dona desamava son

1. A, matex: B, mateix.—2. B, manca aquest membre.—3. B, e qui.

Digitized by Google

marit e li portava mala voluntat; mas quant consirava en bontat e beutat de son marit, aquella mala volentat li passava. Un dia sesdevenc que aquella dona consirava en la frevoltat[1] de son poder, car no podía perseverar en amar totes vegades son marit; per que dix que en son amar havía frevoltat[2] de poder. Per que pregà nostra Dona que li donàs poder com molt pogués amar son marit. Com la dona hac fenida sa oració, consirà la entenció per la qual era orde de matremoni, ço es a saber, que matremoni es per haver infants qui sien a laor de Deu e a servey de nostra Dona. On, adoncs la dona amà son marit un grau a ensús[3] que no lamava, e amàl per primera intenció en quant lamà com a marit, e daquí avant amàl per la segona entenció en quant era bo ric jove e de linatge honrat. Per que daquí avant la dona totes vegades que li venía en coratge que desamàs son marit, enfortía son amar ab la entenció per la qual era son marit, e vencía lo diable e la temptació que li donava.

¶ CAP. 5. *De saviesa*

LAUSOR! dix lermità: Sabets vos què es saviesa? Respòs Lausor e dix que saviesa es proprietat per raó de la qual savi entén. On, per açò car en nostra Dona es saviesa, dix Lausor, vull loar nostra Dona de saviea, e açò en .iij. maneres: la primera manera es en quant nostra Dona se sab sabuda, segona es en quant nostra Dona se sab amada, terça es en quant nostra Dona ço que sab tot ho sab ab bontat granea e les altres.

2. Nostra Dona, dix Lausor, es sabuda mare de

1. B, frevoletat.—2. A, feruoltat: B, frevolotat.—3. B, .j. grau en sus.

Digitized by Google

Deu, e aquesta es la major lausor que hom puxa dir de nostra Dona, e majorment que Deu qui es son fill la sapia mare de sí mateix; e car Deus es saviesa, sab la saviea qui es Deu, que nostra Dona es sa mare. On, açò es gran cosa saber que saviea sapia neguna[1] cosa mare de sí meteixa. Aquesta saviea sab sí meteixa esser lo major el pus noble fill qui puxa esser, car sabse fill Deu home qui es fill de nostra Dona. On, per raó daçò car la saviea qui es fill Deu home se sab lo pus noble el millor fill, cové que sapia nostra Dona esser la pus noble mare e la pus alta en bontat granea e les altres, que puxa esser. E que vos iría cantant e dient, dix Lausor, més que la divina saviea sab que no poría saber pus alta ne pus nobla mare mas quant nostra Dona? E açò li cové saber de necessitat, pus que no pot saber pus noble ni pus alt fill que Deu home, lo qual es fill de nostra Dona. On, com açò sia axí, doncs, qui poría consirar ni aestmar[2] com gran laor es a nostra Dona que sia sabuda tan nobla e tan alta mare, que Deus no pusca saber neguna cosa per que pogués fer a nostra Dona més de gracia ni més de bontat granea e les altres, que aquella que li ha feta? Açò meteix vos poría dir dels àngels, de justs e de peccadors: car enaxí com Deus no poría saber nostra Dona en major noblea bontat e granea que aquella que li ha donada, en axí los àngels els homens no poden saber per neguna manera que nostra Dona pogués esser més bona ni més virtuosa que es; per que en la bontat e en la granea e en los altres compliments qui son de nostra Dona, es tota la saviea de Deu e de tots los sants e santes qui son en gloria. On, com nostra Dona se sapia enaxí sabuda, qui poría aestmar ni consirar la gran altea e noblea de la saviesa de nostra Dona?

3. Nostra Dona, dix Lausor, se sab amada en aytant com Deu la pot amar ab bontat granea eternitat poder e

1. B, alguna.—2. A,B, aesmar *(usual)*.

Digitized by Google

les altres; car pus que Deu no pot més amar lome fill de nostra Dona mas quant lama, no pot amar més nostra Dona que en esser mare de Deu home. Aquesta amor tan gran que Deu ha a nostra Dona, sab nostra Dona: on, segons que la amor es gran se segueix que sia gran la saviesa de nostra Dona. E encara sabse nostra Dona amada per tots los sants de gloria e per tots los justs els peccadors qui en est mon tenen son reclam, e sab tot ço qui en est mon e en laltre fa son fill per sa amor. On, com açò sia enaxí, doncs, qui poría consirar ni pensar la gran saviea de nostra Dona la qual ha en saber sí meteixa esser amada? e encara, la saviea que ha en saber la gran amor que ha a son fill qui es Deu e home? Car en quant es gran, lo li cové saber e amar, e sís fa;[1] e en quant es per los àngels e per los sants e per uns e per altres sabuda e amada, cové que sapia sí metexa amant e scient totes les coses damunt dites.

4. Sab nostra Dona, dix Lausor, ço que sab, ab bontat e ab granea e ab perseverança e les altres, e per ço cové que la sua saviea sia bona e gran e durable: bona es car bontat està en son saber, gran es car granea magnifica son saber, durable es per ço car persevera en son saber, enaxí que res no oblida; o enaxí com bontat granea perseverança e les altres, satisfàn a la saviea de nostra Dona de totes sí metexes, enaxí la saviea de nostra Dona satisfà a la bontat granea perseverança e les altres. Don, per açò està la saviea de nostra Dona enaxí bona gran e durable, que no es cor qui ho pogués pensar ni orelles qui ho poguessen oír ni boques quiu poguessen parlar, car la saviesa de nostra Dona sestén tant e sexampla es perfonda[2] per bontat granea perseverança poder e les altres, que res noy pot abastar a atènyer tota sa saviesa, mas tant solament Deu e son fill e ella metexa.

1. C, *oportet eam se sciri et amari.*—2. C, *profundit.*

Digitized by Google

5. Lausor! dix lermità: Assats me tenc per pagat e content de la lausor que donats de nostra Dona sots forma de saviesa; emperò encara nà més que vos dir no sabets, e dir vos he què sesdevenc entre dues dones. La una daquelles dues dones era molt savia e laltra era molt bella. Aquella dona qui era savia loava nostra Dona de sa saviesa, e laltra la loava de beutat. E daçò era questió entre les dues dones; car aquella qui era savia deya que nostra Dona es més savia que bella en quant ab la saviea sab Deu, emperò ab sa beutat no embelleix Deu; laltra qui era bella deya que nostra Dona es més bella que savia en quant sa beutat embelleix totes les altres beutats qui son en los sants de gloria, e la saviea de nostra Dona aquelles beutats no embellefa; encara, que ja la saviea de nostra Dona no poría saber Deu sens que no reebés beutat de lesperital beutat de nostra Dona, car no sería digna si bella no era. Don, per raó daquest contrast fo feta questió si aquelles dues dones loaven o blasmaven nostra Dona.

6. A una festa la pus alta e pus noble de lany, la qual festa es de Sancta Trinitat, preicava un religiós, e en lo començament de son sermó dix que de Sancta Trinitat hom no devía preicar, car tant es subtil cosa, que hom no la pot entendre, e lexà aquella materia e parlà daltres coses. On, com jo, Entenció, oí aquelles paraules e consiré com aquella festa es fi e compliment de totes les altres festes, e ella es per primera entenció e totes les altres festes son per la segona, haguí molt de mal saber, car a aquella festa no era feta aquella honor que li cové; e encara haguí mal saber com a neguna altra festa hom fa major honor que a aquella, axí com a Nadal e Pascha e a Pentecosta e a Sant Joàn, a qui hom fa més de honor que a la festa de Sancta Trinitat qui més val que totes altres. E en mon coratge he gran desig com alcún sant home savi fos assignat totes vegades a preicar en aquella festa de Sancta Trinitat, e quen parlàs altament e subtil segons que dir sen pot, e que fos

Digitized by Google

fet ordonament com a aquella festa anassen savis homens qui poguessen entendre ço que de la Sancta Trinitat se pot dir, e enaxí que de longues terres venguessen homens savis a oír aquell sermó del sant home savi qui de la Sancta Trinitat preycaría;[1] e que a aquella festa fossen assignats .iiij. jorns, lo un fos al honrament de la persona del Pare, e laltre de la persona del Fill, e laltre de la persona del Sant Esperit, e lo quart que fos de la unitat de essencia e natura que totes tres les persones han en esser un Deu, una bontat, una granea, e les altres. E ja entrò que aquest ordonament sia fet, jo, Entenció, no seré ordonada ni honrada en aquella festa, ni de mi metexa alegra ni pagada no seré.

7. Regina de vida! dix Oració: Lausor vos ha fort loada en saber, de la qual lausor som molt pagada; car ver es tot quant nà dit. Mas quant consir que vos sots menyspreada per tant hom peccador en quant per vostra valor nos lexa de fer mal e nos dona a fer tot quant pot de bé, adoncs som enaxí despagada que no puix més, per lo qual despagament estic en dolor e en tristicia. E vos sabets ho, regina, car totes coses sabets. Per queus clam mercè, regina, que del meu despagament e del meu mal vos prenga pietat e mercè; car pus que jo som en dolor e en tristicia per raó de mon saber qui sab vostra desonor la qual vos fan peccadors, raó sería, regina, que vostre saber aleujàs al meu cor los treballs que sosté per vostra amor desirant vostra honor.

8. Sancta María gloriosa! dix Oració: Los peccadors fan desonor a la vostra saviea en quant fan males obres per les quals sab la vostra saviea que li fan desonor, e si fayen bones obres per vostra amor, sabría vostra saviesa que li fan honor. Per queus pregaría, regina, si a vos plaía, quels fassets[2] fer bé per vostra amor per ço que sabéssets queus faessen honor. E dic vos, regina, dix Oració,

1. B, preichava.—2. A, quells fessets: faessets(?).

Digitized by Google

e daçò nous ment, car mentir nous poría, que més desir que vos faéssets fer bé als vostres peccadors e quels faéssets lexar de fer mal per raó de vostra honor, que no faç per raó de la dolor que sostenc car vos fan desonor, ni per ço car he pietat dells car van a penes eternals. Per quem parría, regina, sius plaía, que vos me deguéssets exoír daquesta demanda, pus de tot en tot vos prec per raó de vostra honor.

9. Verge sancta graciosa! dix Oració: Vos sabets ab saviea ço que sabets, e en vos ha tanta de misericordia, que[1] ço que sabets en los peccadors, ab misericordia ho sabets pus que ab bontat granea e les altres ho sabets. E doncs, verge sancta graciosa, hajats pietat dels peccadors pus que ab misericordia los sabets; car natura es de vostra saviea que perdó a aquells que sab ab misericordia, pus que han mester de vos misericordia e mercè. Emperò, verge sancta graciosa, si misericordia nols havets, semblant sería que faéssets tort a vostra misericordia en quant sabríets peccadors sens misericordia; e encara faríets tort a mi qui som pregadora e publicament per ells elegida a pregar vostra misericordia, vostra pietat, vostra sanctedat e gracia; e aquest tort, dona, ni altre, vos,[2] dona de tot bé, fer no podets. Per que cové que vos tot oltra[3] pus que sots tota misericordiosa e savia, perdonets a tots aquells que sabets als quals es mester vostra misericordia.

10. Regina de saviesa de poder e damor! Ignorancia es contraria de la[4] vostra saviesa, e de ignorancia sesdevé que vos no sots coneguda ni amada per molts homens, los quals van per ignorancia al foc infernal e perden gloria qui tots temps dura, la qual gloria hauríen si de vos conexença pietat amor e mercè havíen e del vostre fill, lo qual vos sabets que es en est mon ignorat e oblidat per molts més homens, que conegut e membrat. Car ignorancia

1. B, per.— 2. A, nos.— 3. B, altra: C, *ut omnino miserearis.*— 4. B, a la.

Digitized by Google

fa en est mon tant de mal e ignorancia es contra saviea, placia a vos, regina de bontat e beutat, que ignorancia abaxets e saviea multipliquets en lo mon a gloria e a honor de vostre fill e de vos, gloriosa.

11. Oració! dix lermità: Dues dones pregaven una vegada nostra Dona; la una la pregava que li donàs saviea, laltra la pregava que li donàs amor. Aquella qui pregava nostra Dona de saviea, la pregava per ço que la pogués entendre; aquella qui la pregava damor, la pregava per ço que la pogués amar. A cascuna daquestes dues dones era vijarès que cascuna la pregàs per millor entenció que laltra. E per ço es questió, qual damdues ha major e pus noble entenció en pregar nostra Dona.

12. Parlà Entenció e dix aquestes paraules: Era una dona qui contemplava nostra Dona ab saviea e amor. Aquesta dona sabía de letra e havía saviea en moltes sciencies, e per ço que pogués altament e ferventment contemplar nostra Dona e pregar, dementre que contemplava e nostra Dona pregava, faya en un temps damor primera entenció e de saviea segona entenció, e en altre temps faya de saviea primera entenció e damor segona; e açò faya per ço que ab les intencions secundaries pujàs les entencions primeres, car on major e pus noble es la segona entenció més pot esser per ella exalçada e pujada la primera entenció. Per que aquella dona en un temps desirava saber nostra Dona per ço que la pogués amar, e en altre temps desirava amar per ço que la pogués entendre e saber, e enaxí ab la una entenció pujava laltra en contemplar nostra Dona.

Digitized by Google

¶ Cap. 6. *De amor.*

Lausor volc[1] loar nostra Dona damor, més ans que Lausor loàs nostra Dona, demanà lermità a Lausor: Què es amor? Ermità! dix[2] Lausor: Amor es aquella cosa ab la qual lamic ama son amat. On, damor vos vull loar nostra Dona en .iij. maneres, ço es saber, en amor de Deu e en amor de nostra Dona e en amor de proísme.

2. Amor de Deu es home Deu qui es fill de nostra Dona, ço es Jesu Christ qui es Deu home. En quant es Deu es amor ab la qual ama nostra Dona substancialment e ab tot sí meteix. Ab aquesta amor qui es Deu, e ab bontat qui es Deu e amor, e ab granea qui es Deu bontat e amor, e axí de eternitat, ama Deu nostra Dona, enaxí que no ha re Deu que tot no am nostra Dona; e car aquest Deu qui tot ama nostra Dona es home fill de nostra Dona, cové que tot lome en quant es Deu am nostra Dona, e enaxí cové que tot Jesu Christ am nostra Dona: don se seguex que pus tot Jesu Christ ama nostra Dona e re no ha en Jesu Christ que tot no am nostra Dona, cové doncs que tota nostra Dona sia amada, enaxí que en nostra Dona no hage neguna re qui no sia per Jesu Christ amada. Don podets pensar, sènyer nermità, com nostra Dona es molt amada e com nostra Dona ama molt son fill, car segons que es amada cové que respona la amor que nostra Dona ha a Deu.

3. La neu, dix Lausor, es blanca per blancor, el foc es calt per calor, e nostra Dona es amaficada per amor; e

1. B, vol.—2. B, adix.

es més nostra Dona compresa per amor que no es la neu per blancor nel foc per calor, car nostra Dona ha amor ab bontat e ab granea perseverança poder saviea virtut veritat gloria gracia santetat justicia e les altres; e açò intellectualment, metent nostra Dona en sa amor bontat granea e les altres, la qual bontat granea e les altres son virtuts e proprietats esperituals qui son molt pus altes e pus[1] nobles que les proprietats ni virtuts corporals. Mas la neu si es blanca per blancor ni lo foc calt[2] per calor, e la blancor es gran e durable e les altres, e axí del foc, es blanca la neu ab granea duració e les altres proprietats qui son coses corporals; don se segueix sens tota comparació que nostra Dona es més amaficada per amor, que la neu per blancor e lo foc per calor. On, com açò sia enaxí, doncs, qui poría aestmar la gran amor qui es en nostra Dona, nil gran amar[3] qui es damor en nostra Dona?

4. Ama nostra Dona son proísme en dues maneres: la una es en quant ama son fill qui es home Deu, laltra es en quant ama los àngels e los sants e les santes qui son en gloria, e ama tots aquells e aquelles qui son en est mon sos servidors. En quant nostra Dona ama son proísme qui es home Deu, ama nostra Dona totes les coses creades, car totes son creades dome Deu fill de nostra Dona, e ama tot ço que son fill Deu home fa en les creatures, e ama tot quant los àngels e los sants e les santes qui son en gloria fan a lausor de son fill, e ama tot ço que justs e peccadors fan en est mon a lausor de son fill e de sí metexa. E que us iría àls cantant ni dient, sènyer ermità, dix Lausor, mas que tot quant es apte ni covinent a esser amat segons bontat granea e les altres, tot ho ama nostra Dona? e ama ho tot segons bontat granea perseverança e les altres? E tots los àngels els sants e les santes de gloria, e encara daquest mon, tots amen nostra Dona. On, com açò sia enaxí, doncs,

1. B, o pus.—2. B, es calt.—3. B, amor.

Digitized by Google

qui poría consirar ne albirar la gran amor que ha nostra Dona en Deu e en àngels e en sants e en santes, e que han Deu e àngels e sants e santes a nostra Dona? Aytal dona, dix Lausor, es dona e mare damor, e ama més que tota altra dona, e tota es en amor e de amor qui dona amor e parla damor e creix amor e tot quant fa ni diu es damor e per amor.

5. Lausor! dix lermità: Dues dones loaven nostra Dona damor. La una la loava car amava tant altament e tan noble, laltra la loava car era amada per son fill e per tants àngels e sants e santes tan altament e tan noble. E per açò es questió qual damdues[1] les dones loaven més nostra Dona.

6. Recontà Entenció e dix que una dona havía dues donzelles qui molt volenterosament la servíen. La una la servía alegrament e ab cara rient e pagada, e laltra la servía ab cara trista, e temorosament e consirosa la servía en totes aquelles coses que la servía. Aquella qui ab cara rient e alegrament la servía, era més yvaçosa[2] e més leugerament servía que laltra donzella qui ab cara trista e humil e temorosa la servía. Molt se maravellà la dona de la manera daquelles dues donzelles, e volc saber de cascuna la entenció per la qual la servíen. Aquella donzella qui ab bella cara e alegrament servía la dona, dix que ella la servía per amor la qual havía a sa dona, e laltra dix que ella la servía per temor que havía que no li faés negún greuge. On, per açò la dona consirà que aquella donzella qui era alegra en tot[3] quant feya de servey a la dona, amava per la primera entenció, e laltra per la segona; e per açò no era maravella si la donzella qui amava per la primera entenció, la dona servía pus fortmentment que aquella qui per la segona entenció amava; car amor major bontat e granea e perseverança e les altres, ha en la primera entenció que en la segona.

1. A,B, dendues.—2. B, yvarçosa. —3. B, que en tot.

Digitized by Google

7. Començà Oració e pregà nostra Dona sots forma damor, e dix estes paraules: Vos, dona e mare damor, e qui sots tota en amor e per amor, e qui tot quant fets ne[1] deyts tot ho fets per amor, sabets que en lo mon ha gran fretura e secada damor; per queus prec per amor e damor, que donets amor en lo mon pus que sots tant amada e pus que tant amats e pus que tanta amor havets. E car vos, dona regina sancta justa e gloriosa, havets amor en vostra bontat e en vostra granea perseverança e les altres, obrits vostra bontat als peccadors car exir nà bona amor, e obrits vostra granea car exir nà gran amor, e obrits vostra perseverança car exir nà durable amor; e axí de les altres vostres dignitats, qui son plenes damor e fonts damor, obritsles totes e vinga sajús amor bona gran e les altres. E reginal E ja se obren les núus[2] e nix pluja don nexen e fluen[3] e granen les herbes e les plantes. E que sería donques que de vostra bontat[4] granea e les altres, no nasqués e exís amor don fullassen e florissen e granassen amadors quius amen eus loen de gran e bona amor?

8. Verge dona e donzella justa e misericordiosa! Vos sabets que per defalliment damor es lo vostre fill gloriós qui es amor, menys amat que neguna cosa[5] daquest mon segons comparació de sa noblea e valor; car los homens daquest mon més amen honraments e riquees[6] e delits corporals fembres vida e parents, que vostre fill. On, com vostre fill sia amor e vos siats mare e dona damor, en ques pren ni còm se pot fer que vostre fill e vos no siats més amats en est mon que neguna altra cosa? Açò, dix Oració, me par de les grans maravelles que anc fossen, que ço que tant val sia menys amat que ço que res no val. E si vos, regina, no fossets damor ni per amor, cuydaram[7] que fossets enamiga damor; més car no ho sots, me maravell com no

1. B, manca *ne*.—2. B, nues: C, *nubes*.—3. B, e en fluen.—4. B, manca aquest mot.—5. B, neguna altra cosa.—6. A,B, riques.—7. A,B, cuydarem *(usual en els casos similars)*.

Digitized by Google

multiplicats amor e no abaxats la falsa amor daquest mon qui deuría esser apellada desamor.

9. Vos, regina, sabets que lo cor dels homens es creat per amor, enaxí com los ulls qui son creats per veer e les orelles per oír. Los ulls veen e les orelles oen; mas, què es açò a dir, quel cor dels homens qui es creat per amar e que ell no am? E quants pagans e cismàtics jueus e sarraíns e encara mals cristians son qui no amen, e si amen, amen ço que no deuríen amar e no volen amar ço que deuríen amar? E si vos, regina, vos volets escusar en quant amats la justicia de Deu quils poneix privantlos damor pus que no volen amar, al menys nous podets escusar que per força damor vos cové damar honrament e honor del vostre fill e de vos. Pietat e mercè vos cové haver dels peccadors, e açò en tant, tro que al cor dels homens façats amar. Mas vostre fill fa als ulls dels homens veer colors blanques e vermelles, e al cor daquells no fa amar honraments e honors de vos e de vostre fill. E sabets què fa, regina, vostre fill? Metse en amor dalgunes velletes pobres e de poc poder, e sís fa en semblant manera en alguns pobres homens; e quaix en tots aquells qui son rics e de gran poder e qui faríen moltes honors a vos e a vostre fill, nos lexa amar ni los mou a amar; e enaxí amor no pot entre nos ni florir ni granar ni atroba en qui puxa estar. Per queus pregaría, reyna, queus plagués donar e trametre amadors, e daquests molts qui sien poderosos en amar e en usar damor segons lo gran poder que hauríen damor si vos e vostre fill los movíets a amar; e més de bon eximpli daría un home poderós a molt amar, que una velleta mesquina en qui amor nos pot molt demostrar. Per queus clam mercè, reyna, que movats los prelats e los prínceps a tant amar, que moguen lurs sotsmesos a amar; e açò en tant, que vostre fill e vos siats tant en lur amor, que per vostra amor e la sua sien molts homens qui desamparen lo mon e totes coses per ço que puxen amar e

Digitized by Google

donar sí meteixs a mort per amor e per honrar e mostrar la veritat e la honor de vos e de vostre fill Deu home gloriós.

10. Oració! dix lermità: Dues dones pregaven nostra Dona: la una la pregava que li donàs amor ab que la pogués amar, laltra li demanava honor ab que la pogués honrar. Don, era questió qual daquestes dues dones pregava mills nostra Dona.

11. Recontà Entenció e dix que un sant hom ermità era estat home peccador en lo mon longament, e per la amor de Deu lexà lo mon e pujà en un alt puyg fer penitencia e contemplar Deu. Un dia sesdevenc que aquell ermità aprés la oració consirà en lo mon, e maravellàs del mon, que [1] es la raó per que es en tant torbat estament. En axí consirant lo bon home, moltes foren les raons e les maneres quel sant hom apercebé segons que Deus les li volc revelar, per les quals es lo mon en torbât estament, entre les quals maneres lo sant home consirà molt en aquesta quis segueix segons estes paraules: Dues son entencions, primera e segona segons que ja dit havem. Cascuna daquestas dues entencions es amable, car cascuna es bona e gran segons ço per que es; emperò més es amable la primera que la segona, e per açò a la primera entenció deu esser donada major amor e honor que a la segona. Aquesta primera entenció segons cors de natura mou la segona; emperò la segona es enans en la pràtica defora [2] que la primera; mas la primera es enans en la teòrica dedins, e sí ses en la pràtica dedins, axí com la fayçó de la cambra quel maestre fa, qui fo enans dedins de la ànima del maestre que en la cambra, mas la cambra es enans que lús per que la cambra es feta, ço es habitació. On, dementre quel sant hom enaxí cogitava, ell consirà que les gents com senten e tasten los plaers que han en les coses mundanes les quals

1. qual(?).—2. B, de defora.

Digitized by Google

son per la segona entenció e[1] per ço que sien los plaers de les coses esperituals qui son per la primera entenció, que adoncs se adormen en aquells plaers mundanals e no volen passar avant a amar les coses celestials, e enaxí pereix amor de les coses qui son per la primera entenció en ço que no es aplicada a ella la amor qui es per la segona entenció, ans fan les gents de la segona entenció primera e de la primera segona. E per açò es lo mon enversat; per que no es maravella si es en torbat estament ni si en lo mon ha defalliment de amor e fretura.

¶ Cap. 7. *De virtut.*

Demana lermità a Lausor què era virtut. Respòs Lausor e dix que virtut es neximent de unitat de bontat granea perseverança e les altres en un bo gran e los altres. E per esta diffinició de vertut, dix Lausor, vull loar nostra Dona de virtut en .iij. maneres, ço es a saber, en virtut de Jesu Christ e en virtut natural e en virtut moral.

2. En Jesu Christ fill de nostra Dona ha .ij.es virtuts, ço es saber, virtut divina e virtut humana. Aquestes dues virtuts nasqueren de la unitat de bonea granea perseverança de nostra Dona en un bo e gran e perseverant, ço es saber, nostre Senyor Jesu Christ qui es ver Deu e ver home. Aquesta virtut qui nasc de la bontat e granea[2] e perseverança de nostra Dona e qui es virtut de Deu home, nasc ab virtut de Deu qui naxent se vestí virtut humana, la qual virtut humana nasc de nostra Dona, ço es saber, que virtut nasqué de virtut, ço es humana virtut de Je-

1. B,C, manca aquesta conjunctiva. — 2. C, *in magnitudine.*

Digitized by Google

su Christ nasqué de la virtut de nostra Dona, e sís feu de la bontat e les altres de nostra Dona; e per açò la divina bontat e granea e eternitat foren vestides de la virtut humana qui nasqué de nostra Dona, e enaxí, que bontat granea e eternitat qui son virtuts infinides e son una metexa virtut, se vestiren virtut humana finida nada de finida virtut. On, en aytant com es lo vestiment que la divina virtut fa de humana virtut e aquella humana virtut es nada de nostra Dona, es la virtut de nostra Dona digna de esser loada en bontat granea e eternitat qui son infinida virtut vestida daquella virtut nada de nostra Dona; e per açò covè que la virtut de nostra Dona don covenc néxer tan bona e tan gran e tan perseverant virtut que vestís infinida virtut e infinida bontat e les altres, conservàs en nostra Dona virtut de virginitat, de santedat puritat e unitat, de bontat granea e perseverança; car si la virtut de nostra Dona la qual havía ans del concebiment, se corrumpés e no conservàs en nostra Dona virginitat, ja no abastara quen nasqués virtut que pogués vestir infinida virtut en bontat e en les altres, e enaxí no pogra néxer home qui fos Deu. On, com la virtut de nóstra Dona covenc esser tan noble e tan alta que abastà a néxer della home Deu, qual es qui pogués loar complidament la virtut de nostra Dona?

3. En nostra Dona es natural virtut qui neix de unitat de bontat granea perseverança e les altres, en un bo gran durable, ço es saber, que la virtut natural qui es una part substancial de les parts de que lo cors de nostra Dona es compost, neix de cascuna de les parts del cors donant lus semblança, ço es saber, que dona a bontat sa semblança en quant la fa virtuosa, e sís fa a granesa e a les altres; e enaxí neix de la unitat de cascuna en component un bon gran, ço es lo cors de nostra Dona qui es compost de totes les parts, e totes les parts, ço es a saber, bontat granea e les altres, son vestides de virtut natural qui neix de

Digitized by Google

cascuna. Aquesta virtut enaxí nexent de bontat e les altres, covenc que fos enaxí alta e nobla en natura, quen pogués néxer natural virtut pus alta e pus noble que neguna natura creada, e encara, que tota natura creada, ço es saber, la natura de Jesu Christ[1] qui es pus alta e pus noble que totes les altres natures creades; car ella es fi e compliment e començament de totes creatures, car tot quant es creat ha Deus creat per ço ques vestís[2] aquella natura humana qui nasc de nostra Dona. On, com açò sia enaxí, doncs, qui poría consirar com la natural virtut de nostra Dona es loadora?

4. En nostra Dona covenc que hagués morals virtuts e teologicals com concebé lo Fill de Deu, e covenc que aquelles virtuts responguessen a la virtut que concebé; e per açò covenc que la fè esperança caritat justicia prudencia fortitut temprança[3] de nostra Dona, fossen sobre totes altres virtuts altes e nobles en bontat granea e perseverança; car segons la altea e la noblea de la virtut de la obra dedins qui fo en lo concebiment e segons la virtut natural de nostra Dona, covenc que nostra Dona hagués gran fè en ço que làngel Gabriel li dix, e covenc esser gran sa esperança e sa caritat e sa justicia e les altres. On, com la obra de virtut fos tan gran dedins, la obra de virtuts defora covenc que responés a la obra dedins. Doncs, qui poría aestmar com nostra Dona es digna que sia loada de virtuts teologals e morals? Jo, dix Lausor, noy poría abastar; per que men covè a lexar.

5. Lausor! dix lermità: Dues dones loaven nostra Dona de virtuts: la una la loava de justicia, e laltra de misericordia, e cascuna la cuydava més loar que la altra. Aquella qui la loava de justicia deya que nostra Dona amava més justicia que misericordia en quant desama tots aquells qui desamen son fill e qui neguen que son fill no

1. A, de xrist.—2. B, que vestis.—3. B, temperança.

es home Deu ni ella no es mare de Deu ni es verge; e car aquests qui açò dien son més que aquells qui dien que son fill es home Deu e que aquella es mare de Deu e es verge, per açò ama més justicia que misericordia. Laltra dona deya que nostra Dona ama més misericordia que justicia, car Deus per ço que recreàs lumanal linatge e que perdonàs, près carn humana de nostra Dona; e car misericordia fo occasió de la encarnació e nostra Dona per la incarnació es mare de Deu e es verge, per açò ama més misericordia que justicia. On, per raó daçò, Lausor, dix lermità, fo feta questió qual damdues les dones loava més nostra Dona.

6. Parlà Entenció e dix que una donzella verge amava nostra Dona; emperó algunes vegades havía gran temptació, car maravellavas que nostra Dona pogués esser verge ans del part e aprés del part. On, totes les vegades que havía la temptació, perdía gran re de la amor que havía a nostra Dona, car no la podía tant amar com havía la temptació, com faya en aquell temps com no havía la temptació e creya que nostra Dona fos verge ans del part e aprés del part; per que la donzella se maravellava per qual[1] natura temptació li tollía la virtut en amar nostra Dona. Dementre que aquella donzella estava enaxí, esdevencse que ella fo malalta dels ulls e hac gran dolor en lo cap, e un sant hom garíala de la malaltía dels ulls ab una pedra preciosa, e de la dolor del cap la guarí ab paraules que li dix virtuoses. Com la donzella fo guarida daquella malaltía, a ella venc una altra malaltía, ço es a saber, que desijava peccar carnalment ab aquell sant hom, e enaxí perdé la virginitat esperital la qual longament havía amada per la amor de la virginitat de nostra Dona. Com la donzella se sentí corrumpuda esperitualment, ellas maravellà com se podía fer que sens la corrupció del cors ella fos corrumpuda en la ànima estant son cors verge. Don, adoncs la

1. B, per la qual.

Digitized by Google

donzella apercebè que enaxí com la ànima se podía corrumpre e perdre sa virginitat sens corrupció, que enaxí molt mills encara lo cors de nostra Dona poc estar verge ans del part e aprés del part amant la ànima virginitat, com sia virginitat en la ànima per la primera entenció e en lo cors[1] per la segona. Emperò aquesta comparació no abastà a la donzella tro que consirà que enaxí com la pedra la havía gorida dels ulls ab sa virtut e les paraules virtuoses la havíen guarida[2] de la dolor del cap, e açò sens corrupció de la pera e de les paraules, que enaxí per la virtut de les paraules de làngel e per la virtut de la preciositat de la virginitat de nostra Dona, poc[3] esser incorruptible sa virginitat corporal. Emperò encara aquest eximpli no abastà a la donzella tro que consirà que per ço car de nostra Dona havía a néxer home en lo qual fos la virginitat daquell home incorruptible, que de necessitat convenía que nostra Dona hagués virginitat corporal incorruptible, car la virtut daquell home deu esser[4] per la primera entenció, e la virtut de nostra Dona es per la segona. On, com la donzella fo pujada consirar aquest punt tant alt de virginitat, ella daquí avant no hac neguna temptació de la virginitat de nostra Dona e conec[5] que per raó de la temptació que navía no la podía tant amar, car defallía en virtut dementre que temptació navía, e per lo defalliment daquella virtut caec en corrupció de luxuria esperitualment, de la qual corrupció la guarí nostra Dona per ço que a honor de nostra Dona amava virginitat corporal e esperitual.

7. Ans que Oració començàs a pregar se volc vestir de virtuts per ço que hagués vestiments que pertanyen a oració agradable. On, com oració se fo vestida e ornada de virtuts, dix aquestes paraules: Regina de virtut! Més son los vicis qui son en lo mon que les virtuts, car més es de descreença que de fe, e més de desesperança que despe-

1. B, e en cors.—2. A, guayrida.—3. A,B, pot.—4. B, devesser.—5. B, covench.

Digitized by Google

rança, e més son los homens qui no han caritat que cells qui han caritat, e més es de injuria que de justicia, e de follía que de prudencia, e de frevoltat de coratge que de força, e de golositat que de temprança, e més de avaricia que de larguea, e de luxuria que de castedat, e de ergull que de humilitat, e de accidia que de bona voluntat, e més de ira que damor. E açò, regina, dix Oració, no cal que jo us ho diga, que vos ho sabets mills que mi; mas car jo ho sé, vos ho dic. E ço, regina, per quen som pus despagada, car son més de vicis que de virtuts, es car son los vicis majorment en aquells homens qui son més rics[1] e més poderosos en lo mon e qui son pus honrats; e unes petites de virtuts qui son en lo mon, majorment son en alguns homens pobres poc honrats e poc amats e preats de poc poder. On, com açò sia enaxí, regina, que més sien vicis que virtuts, e encara, que sien en los homens qui son més honrats e poderosos e més amats vicis que virtuts, qui es qui pusca açò soferir amant vostre virtut e vostre honrament, e amant virtuts e desamant vicis? Açò, regina, dix Oració, jo no poría més soferir, e prec vos queus sia de plaer que daquí avant no sia enaxí; ans, reyna, pregats tant vostre fill que do gracia al mon ques mut en lo contrari, ço es saber, que sien més de virtuts que de vicis, e de virtuts que sien més en los homens honrats e poderosos que en los menys honrats e qui son de poca virtut e poder. E si vos açò no acabats de vostre fill, reyna, car jo se que acabar ho podets, tanta havets de virtut e de poder ab ell, clam me de vos, reyna, a la vostra virtut metexa qui es contra vicis, los quals vicis son contra vostra virtut e contra la virtut del vostre poder, e sís son contra vostra bontat granea e perseverança.

8. On, vos, dona, qui sots dona de dones e corona de corones, dix Oració, per aquella sancta virtut qui nas-

1. C, *hoc siquidem quo plus contristor: est quoniam plura sunt vitia quam virtutes. maxime vero quia ipsa vitia sunt in ditioribus.*

Digitized by Google

qué de vostra bonea granea e virtut e ixí estar en vostre fill qui es home Deu, vos prec eus clam mercè ab tota la virtut de mes forces, que multipliquets virtuts e destruats vicis; e pus que per aquella virtut vos en prec e aquella virtut es aquella que vos més amats e per la qual sots més amada e honrada, no men digats de no; car si ho fayets, tort faríets a la virtut que més amats e a la vostra metexa, e síus faríets a la virtut de mes forces, e majorment car vos prec per tal que aquella virtut que vos més amats sia amada honrada coneguda e servida. Mas nom sé qual desastre o pecat meu ses, regina, que una vegada vos pregué per una bona dona qui havía un fill que molt amava lo qual era molt malalt, e vos exoísme daquella demanda per raó de la devoció que aquella dona havía en vos; e quant jous prec que vostra virtut sia honrada per tot lo mon e aquella virtut atretal de vostre fill qui es Deu home, nom par que exoír men vullats; ans vos dic que un dia, si béus membre, vos pregava que donàssets gracia a un prevere com exís de peccat de luxuria davaricia dergull e de gola per co que no fos vostre fill aontat dementre quel sacrificava, e anc no men havets volguda exoír, e exoísme de la malaltía de linfant que sanàs; e encara, daquest prevere de qui jo us he pregada moltes de vegades, no men havets volguda *exoír*; per que men don gran maravella.

9. Gloriosa! Vos sots una dona a justs e a peccadors, car tuyt criden e dien: Nostra Dona! Nostra Dona! e tuyt han esperança en vos e tots jorns vos reclamen a lurs cuytes. Als uns ajudats de malalties, los altres qui son contrets sanats, los pobres enriqueíts, los qui son en peccat mundats, e açò fets a tots aquells qui en vos se confíen. *Emperò* de utilitat pública no mes vejarès que fort ne siats curosa; e car virtut pública es més noble que específica e vos siats pública mare de pietat, còm pot esser que no ajudats a pública virtut qui pereix e es sens amics? ni per que exoíts enans de virtut específica que pública?

Digitized by Google

Oració plorà e maleí aquell dia en lo qual fo més amada específica utilitat que pública, e si no li fos vici, dix que diguera mal de nostra Dona e de tots aquells qui li consellen que més am específica utilitat que pública. A mal so tenc Lausor car Oració deya aytals paraules, car vejarès li era que massa se plevís[1] de nostra Dona, e respòs a Oració e dix estes paraules:

10. Oració! dix Lausor: Nostra Dona per pública utilitat es mare de Deu, e per açò naturalment més ama pública utilitat que específica. Mas vos, Oració, vos metets en petits homens qui preguen nostra Dona de pública utilitat e en molts homens qui la preguen de utilitat específica, e per ço nostra Dona no ha colpa, ans la havets vos, e parlats follament, car encolpats nostra Dona de ço on vos[2] havets colpa; car si en tants homens vos metíets que pregassen per utilitat pública, com vos metets en homens qui preguen per utilitat[3] específica, e quen pregassen fortment e tant[4] affectuosament, nostra Dona vos oiría pus fortment de utilitat pública que de específica. E vos ja fets plorar sospirar e languir e dejunar los homens, els fets fer almoyna per específica utilitat. E, doncs, per que no fets atretal per utilitat pública?

11. Respondre volc Oració, més lermità mudà les paraules, e dix que dues dones eren qui pregaven nostra Dona: la una li quería virtuts, laltra li quería que li tolgués vicis, e cascuna de les dones cuydava fer mellor oració que laltra. E per açò es questió qual damdues demanava a nostra Dona mellor do.

12. Recontà Entenció e dix que era un religiós qui preicava molt noblement, emperò los sermons seus no fayen a les gents gran utilitat. On, aquell religiós, dix Entenció, se mararellà com podía esser quels sermons seus tan poc de virtut havíen, e consirà que per ço que car ha-

1. C, *insolescere*. — 2. B, en vos. — 3. A, per la utilitat. — 4. A, atant.

Digitized by Google

vía defalliment de virtut, se seguía que sos sermons no faien gran fruyt; e per açò aquell religiós anà preycar[1] e disputar als sarraíns, e mès se a perill de mort per honrar nostra Dona e per honrar nostre Senyor Jesu Christ, e no dubtà mort ni negún treball a sostenir per ço que ses paraules haguessen virtut, consirant[2] que virtut major es en aquells qui preiquen quant preiquen en perill de mort e en sostener grans treballs per honor de nostra Dona e de Deu, que com preiquen sens perill de mort e sens treballs e turments. E per açò aquell sant home,[3] la virtut que no havíen ses paraules entre los cristians, hagueren com fo entre sarraíns on convertí molts homens e feu molt de fruyt, per lo qual se seguí molt honrament a Deu e a nostra Dona, e encara jo, Enteneió, ne fuy honrada e vestida daquella virtut que a mi se covè.

¶ Cap. 8. *De veritat.*

LAUSOR! dix lermità: Què es veritat? Lausor dix que veritat es ço que es ver de bontat granea perseverança poder e les altres; de la qual veritat volem loar nostra Dona en .iij. maneres, ço es saber, segons granea de saviea e de volentat e de poder.

2. La saviesa de Deu home, dix Lausor, es gran: gran es en quant deitat e gran es en quant humanitat, e es enaxí gran que no pot esser major neguna altra saviesa. Açò meteix es de la saviea de nostra Dona qui es gran, tant[4] que exceptat son fill no es neguna creatura qui haja tan gran saviea com es la saviea de nostra Dona. On, aytant com la saviea de Deu fill e la saviea de home fill de nostra

1. B, a predicar.— 2. B, e per ço... consira.— 3. B, aquell home.— 4. B, tan gran.

Digitized by Google

Dona poden saber de bontat de granea e les altres, que pusca estar en una dona, tot ho meten en ver la veritat divina e la veritat humana de Jesu Christ en nostra Dona. On, com abdues les savieses de Deu home sien tan grans e pusquen tanta de bontat saber en nostra Dona, e les dues veritats de Deu home meten en ver tota aquella bontat e granea que les savieses ne poden saber, qui es qui pogués aestmar la gran veritat[1] de nostra Dona?

3. La divina volentat e la humana volentat qui son en nostre Senyor Jesu Christ amen aytanta[2] de bontat de granea e de perseverança en nostra Dona, com ni poden saber la divina saviea e la humana qui son en lo fill de nostra Dona. On, com la divina volentat e humana sien tan grans en amar nostra Dona que no poden esser majors, e la veritat meta en ver en nostra Dona tota la bontat e la granea e les altres que la volentat divina e humana poden amar en nostra Dona, doncs, qui es qui pogués dir ne oír la gran veritat qui es en nostra Dona de bontat granea e les altres?

4. En lome Deu es poder divinal e poder humanal, e cascú es tan gran que major no pot esser, lo un segons deitat e laltre segons humanitat. On, aytant com amdós los poders poden en nostra Dona de bontat de granea e les altres, aytant meten en ver en nostra Dona la divina[3] veritat e la humana. E si açò no era enaxí, poríen la saviesa saber e la volentat amar més de bontat granea e les altres, que la veritat divina e humana del fill de nostra Dona no faríen estar en ver, la qual cosa es contra la diffinició de veritat e contra granea de saviea volentat e poder. E doncs, dix Lausor, gran es la veritat de nostra Dona, en la qual la granea de la divina e humana veritat fan estar en ver tan gran obra de saber voler e poder, per la qual obra es mès en ver que nostra Dona es mare de Deu e es ver-

1. B, virtut.—2. B, aytant.—3. B, divinal.

Digitized by Google

ge mare e es la mare de tot quant es creat e es la major e la pus noble creatura que Deus haja creada, exceptat son fill.

5. Defallí Lausor a loar nostra Dona e volc callar; mas Oració li dix aquestes paraules: Lausor! Loats nostra Dona de veritat, car on més la loarets més metrà nostra Dona en ver tot ço que jo li demanaré. Oració! dix Lausor: No puc més pujar en loar nostra Dona; ni si la saviesa e la volentat el poder del fill de nostra Dona no poden més esser occasió e raó a veritat com meten en ver de nostra Dona, còm jo, doncs, poría tant dir de la veritat de nostra Dona com n està en ver? Açò no s poría fer en neguna manera si doncs jo no havía tan gran granea de saviea volentat e poder, com ha lo fill de nostra Dona qui es home Deu.

6. Questió, Lausor! dix lermità. Dues dones eren: la una desirava saber que nostra Dona fos mare de Deu e laltra ho creya. Aquella qui desirava saber deya que on més entendría per raons necessaries que nostra Dona fos mare de Deu, aytant més la amaría; laltra deya que si ella entenía per necessitat de raó que nostra Dona sia mare de Deu, que perdría lo mèrit que hauría com ho creya, per lo qual mèrit perdría granea de gloria. E enaxí, Lausor, dix lermità, es questió qual damdues ama més nostra Dona e la veritat de nostra Dona, o aquella qui la vol saber o aquella qui la vol creure.

7. Parlà Entenció e dix aquestes paraules: Una dona e una donzella anaven en peregrinage a una sancta esgleya on nostra Dona faya molts de miracles. Dementre que anaven per la via, la una demanà a laltra per qual entenció anava en peregrinage, e la dona dix que ella anava a la sancta esgleya pregar nostra Dona per intenció que li donàs creença de veritat, per tal que per la creença creegués la veritat que hom li diría de nostra Dona, e que per aquella creença hagués gloria perdurable; e la donzella dix que

Digitized by Google

ella anava en peregrinage per entenció que pregàs nostra Dona que li donàs conexença de falsetat, per tal que ab la conexença que hauría de falsetat sabría veritat, ab la qual veritat desirava servir e honrar nostra Dona. Dementre abdues[1] anaven enaxí parlant, atrobaren al mig del camí una gran serpent qui fo molt horrible cosa a veer e donà gran espaventament a la dona e a la donzella. La donzella nos moc ne sexí del camí, mas la dona fugí e tornà a enrere, e la serpent anà a la dona e aucísla davant la donzella. La donzella tenc son camí e fo molt maravellada per que la serpent havía morta la dona e no havía fet a ella negún mal. Dementre que la donzella anava enaxí consirant, ella pregava nostra Dona que li plagués com ella pogués saber qual era la raó per que la serpent no li havía donat dan e havía morta la dona. Estant la donzella en aquesta oració, remembrà com ella era creada més per entenció damar e servir nostra Dona e son fill que per haver gloria, car lo servey del qual es tenguda a servir nostra Dona e son fill, es per la primera entenció, e la gloria sua es per la segona. On, dementre que la donzella enaxí consirava, ella conec la entenció e la raó[2] per que la serpent havía morta la dona e per que a ella no havía dat algún dan.

8. Adorà Oració nostra Dona, e dix aquestes paraules: Verge Sancta gloriosa! En vos ha veritat en quant sots mare de Deu e sots verge e sots mare del millor hom e qui es començament e fi e compliment de tot quant es creat, e sots mare de justs e peccadors, e tot açò es veritat. Doncs vostra veritat es gran en bontat de filiació e de maternitat e de virginitat, e vostra veritat es bona en granea de filiació e de maternitat e de virginitat. On, pus que enaxí es que vos havets tan bona[3] e tan gran veritat, prec vos, verge gloriosa, per aquesta vostra tan bona e tan gran veritat, que vostra veritat meta en ver que hajats desig e vo-

1. B, abdues dones.—2. B, e raho.— 3. B, bon.

Digitized by Google

lentat com entre nos sia gran veritat en conèxer e amar vos e vostre fill e la vostra veritat e la sua, e açò en tant gran bontat de granea, que muyra la falsetat qui lo mon té[1] en torbat estament e que veritat sestena per tot lo mon en preicant los evangelis e ço que la veritat de vostre fill fa estar ver de vostra bontat granea perseverança e los altres.

9. Dona misericordiòsa plena de pietat! dix Oració: Jo som fembra peccadora qui he peccat ab falsetat, per la qual falsetat he mès en fals ço que es ver de bontat granea e les altres; e en falsetat ho he mès en mes pregaries, car falsament vos pregava adoncs quant vos pregava més per paor que per amor; car molt més vos deu hom pregar per amor que per temor, car la amor deu anar davant a la temor en la oració, enaxí com la valor, en que va lo major bé denant al menor. E car he fallit vés vos,[2] regina, e he mès en fals ab falsetat ço que es ver ab veritat, romanent lo ver en bontat e lo fals en malea e en falsetat. On, de tot açòm penet, regina, e clam mercè a la vostra veritat quem meta en ver de bontat e granea lo penediment que he del defalliment que he fet contra vostra veritat; e pus que en axí vos prec, reyna, covénse de necessitat que vostra veritat me perdó mon peccat, car si no ho faya ja no metera en ver ço ques segueix de bontat e granea e les altres, la qual bonea es demanar perdó de son peccat e confessar veritat.

10. Vos, dona qui sots estella e alba de claredat, sabets que en lo mon ha més de falsetat que de veritat, car més son los homens descreents veritat e creents falsetat quels homens qui creen veritat e descreen falsetat. Açò que jo, reyna, dic es veritat, car per experiencia ho sabem; e açò esser veritat ès ver que falsetat ha mès en esser contrarietat de bontat,[3] per lo qual ver falsetat es mala veritat,

1. B, qui te lo mon. — 2. C, *peccaui ergo tibi.* — 3. C, *falsitatem plus esse in esse contra veritatem.*

Digitized by Google

la qual mala veritat faría bo convertir en bona veritat, ço es saber, que en lo mon fos més de veritat que de falsetat. Per que prec la vostra veritat que meta en ver com més sia en lo mon de veritat que de falsetat, car si no ho fa, reyna, concordar sà més granea ab falsetat e malea, que ab veritat e bontat. Plorà Oració e sís feu Lausor per ço que en lo mon ha més de falsetat que de veritat.

11. Oraciól dix lermità: Una dona era qui loava nostra Dona e altra dona era qui excusava nostra Dona als jugadors quin deyen mal com perdíen e als jueus quin deyen aquell mal que podíen com son fill maleíen. Don, fo questió qual daquelles dues dones amava més nostra Dona; car la dona qui la loava era bella grassa e de bells vestiments ornada, e la dona qui la excusava era pobre magra, e aquells a qui nostra Dona escusava li fayen molts de mals e de hontes e descarns, e de les benanances daquest mon era freturosa.

12. Recontà Entenció que una dona se confessava de un prelat. Aquella[1] dona amava castedat e no volía pagadament a son marit retre son deute, sí quel marit[2] daquella dona feu fornicació ab una folla fembra; per que aquella dona nac consciencia, car vejarès li fo que ella hagués colpa de la fornicació que son marit havía feta, e daçò ella se confessà al prelat lo qual li donà penitencia e li dix que retés son deute pagadament a son marit per ço que no pecàs daquí avant ab la folla fembra. Com la doña hac feta sa confessió es fo partida del prelat, lo prelat entrà en consideració e consirà ell si era occasió de la ignorancia dels infeels qui ignorantment van a perdició, com ell sia prelat per entenció de mostrar veritat de Christ e de nostra Dona a tots aquells qui no la saben. On, dementre quel prelat estava en aquella consideració, la consciencia li dix que enaxí com la dona pecava per ço com no sa-

1. B, e aquella.— 2. B, diquell marit.

Digitized by Google

tisfaya a la entenció per que ella era muller de son marit, que enaxí ell pecava per ço com no satisfaya a la entenció per que ell havía aquell offici.

¶ Cap. 9. *De gloria.*

Hermita demanà a Lausor: Què es gloria? E Lausor respòs e dix que gloria es delectació en la qual se reposen e se adeliten bontat granea perseverança e les altres. E car nostra Dona es gloriosa, volemla loar de gloria en tres maneres, ço es saber, segons bontat saviea amor.

2. En la gloria de nostra Dona se reposa e sadelita bontat de nostra Dona, havent nostra Dona bona gloria veent oínt entenent e amant son fill Deu home, qui es tan bo fill que millor no pot esser, e es tan bo a veer oír entendre e amar, que neguna altra cosa noy pot esser millor. E en aquest bé que nostra Dona ha en lo veer oír saber e amar de son fill ha tanta de gloria, que tota nes compresa e plena veent oínt entenent e amant: veent, en quant veu son fill home senyor dels àngels e de totes les creatures, el pus bell el pus noble el millor home qui puxa esser vist; oent, en quant ou quels àngels e tots los sants de gloria dien que ell es Deu home e fill de nostra Dona e tots canten cants de lausor en los quals loen e adoren lo fill de nostra Dona, e sís fan nostra Dona: on, tots aquells cants e tot ço que nostra Dona veu e ou, tot es a nostra Dona tant gran bé sensualment que no pot major;[1] per que nostra Dona nà tant de bé e tanta de benanança,[2] que tota es en gloria sa sensualitat e sa bontat, en tal manera que

1. C, *esse major.*—2. B, bonanança.

tota nes plena e molt mills plena que cors de color ni foc de calor.

3. Segons saviesa es raonable cosa que sia loada la gloria de nostra Dona, car nostra Dona ha saviea ab la qual entén una deitat, una essencia, una natura divina, un deu; e en aquesta deitat entén un Pare un Fill un Sant Esperit qui son un Deu e son una deitat, una essencia, una natura. Lo Pare engenra lo Fill de sí meteix entenent sí meteix esser deu, car en açò que entén sí meteix esser deu bo infinit eternal e les altres, covén que son entendre sia obra don se seguesca obrat deu e produyt del Pare, de tota la essencia e la natura del Pare per ço que la obra sia aytant gran com la essencia e la unitat de Deu, e per ço que la unitat de Deu no sia ociosa e que en Deu bontat granea eternitat hi hajen obra e que ocioses no sien; e car Deu no pot multiplicar sí meteix pus que ja es bo infinit eternal e les altres, prodúu de sí meteix altre qui es deu Fill e ell romàn deu Pare. Engenrant enaxí deu Pare lo deu Fill aytant com sí meteix, car engenral egual en bontat infinitat eternitat a sí meteix, covése de necessitat que aytant lam com sí meteix, pus que aytant val com ell meteix; e lo Fill ama lo Pare aytant com sí meteix, e aquesta amor damdós covésser aytàn gran com cascú en bontat infinitat eternitat e los altres; e car cascú es Deu e es inmultiplicable, cové que lur amor sia producta en altre qui no es algún dells, ço es lo Sant Esperit qui ix damdós amant lo un laltre, e aquest cové esser deu; e car la essencia e la natura del Pare qui engenra lo Fill e la del Fill es una, e lo Pare e lo Fill espiren lo Sant Esperit, romanen tots tres un Deu, car no poden esser .iij. deus distints pus que una es la essencia e la natura e la bontat infinitat eternitat e les altres. E encara, lo Pare engenra lo Fill en infinitat eternitat; per que no pot esser la essencia divisible ne la natura; encara, que covenen esser totes tres les persones distintes per ço que noy sia confusió de obra e que la obra sia in-

finida en bontat granea eternitat; car si Deus entenent sí meteix no distingía entre entenent e entès enaxí que lo un no fos distint de laltre, ja no poría entendre que entesés e fos entès ni que amàs e fos amat, car aquell qui sentendría sería aquell meteix en nombre qui sería entès lo qual sentendría, e enaxí lentenent e lentès seríen un nombre meteix infinidament en unitat sens distincció. Per que la saviea no poría esser raó per que Deus sabés sí meteix entenent ni entès, ni la amor no sería raó com se amàs ni fos amat, e axí de bontat eternitat poder unitat e les altres: don se seguiría privació dobra dedins la essencia e sería Deus en sí meteix ociós per bontat granea eternitat poder saviea amor e les altres; la qual cosa es impossible. Per ques covéde necessitat que en Deu haja distincció de persones enaxí que la una persona no sia laltra. On, com aquesta obra, dix Lausor, entén nostra Dona en gloria en axí com es, per que[1] la sua saviea nà repòs e delitança en la gloria de nostra Dona, ço es saber, en la gran delitança que nostra Dona ha daçò entendre, la qual cosa entendre es la major gloria e benanança qui pusca esser.[2]

4. En nostra Dona, dix Lausor, es amor ab la qual ama son fill home lo qual ama esser home en Fill deu, en axí quel fill home e el[3] Fill deu sien una persona, un Jesu Christ fill de nostra Dona havent dues essencies distinctes, dues natures, dues bontats granees e les altres, romanent cascuna ço que es e estant ensems un Deu home, un Jesu Christ fill de nostra Dona. On, enaxí com en la deitat una es la essencia e la natura de les persones e la una persona no es laltra, enaxí per contrari seny[4] en Jesu Christ una es la persona e moltes son les essencies e les natures: on, tot enaxí com es la obra de la unió en Jesu Christ, tot

1. per ço(?)—2. C, *Hanc ergo actionem (ait laus) intelligit beatissima dei mater in gloria: ita sicut est. unde quiescit ejus sapientia et delectatur in gloria videlicet maxima delectatione quam gloriosa dei genitrix babet intelligendo prædicta quæ intelligere est major gloria et beatitudo quæ in beatis esse potest.*—3. B, ab el.—4. B, seyen.

Digitized by Google

enaxí lama nostra Dona, e enaxí com ho pot més amar a son plaer, enaxí es. On, com nostra Dona haja amor tan gran que abast a amar la amabilitat de la obra divina e humana que en Jesu Christ es, qui es qui la gran benanança que nostra Dona ha en amar pogués aestmar? ni la amor que ha a sí meteixa e als àngels e als sants de gloria e a justs e a peccadors qui en ella se confíen? Noy puc abastar, dix Lausor, a loar la gloria que nostra Dona ha per amar; per que men cové lexar.

5. Lausor! dix lermità: Una dona havía molt gran delitança e plaer com oía loar nostra Dona, e una altra dona havía gran alegrança e delit com la loava. On, sobre açò era questió qual damdues les dones segons natura devía haver major alegrança; car aquella qui havía plaer quant oía loar nostra Dona, deya que major plaer ha hom per oír que per parlar, car per oír vé benanança de defores a la pensa dedins e no ho fa per[1] parlar; laltra dona deya que per parlar vé plaer a la pensa dedins en quant tramet sa semblança defores, ço es en les paraules qui signifiquen la obra dedins, e aytal obra es major e pus noble que la obra qui vé dedins per les coses defores.

6. Parlà Entenció e dix que una donzella verge havía amada virginitat longament per amor de nostra Dana. Un dia sesdevenc que aquella donzella consirà que ella era fembra e que poría haver infants los quals seríen a lausor e honor de nostra Dona. On, dementre que ella enaxí consirava, volentat li près que prengués marit per entenció que nagués infants qui fossen a lausor de nostra Dona; emperò planyía si prenía marit com perdría virginitat, per la qual no sería tant semblant a nostra Dona. Estant enaxí la donzella dubtant si pendría marit o si sen lexaría, ella consirà en lo torbat estament en que es lo mon, ni com més son los homens qui van en infern que en gloria, e com los

1. B, que.

homens qui van en infern son blastomadors e maldeidors de nostra Dona. On, adoncs la donzella de tot en tot proposà que no hagués marit, car no volía haver infants qui per neguna manera diguessen mal de nostra Dona.

7. Volc Oració adorar nostra Dona en .iij. maneres segons que Lausor la havía loada, e dix a nostra Dona estes paraules: Vos Dona qui sots bona e en la qual vostra bontat se reposa e ha delitança en vostra gloria, volríets vos humiliar a mes paraules per neguna cosa que jo pogués fer ni dir a vostre honor e a honor e honrament de vostre fill que tant amats, en lo qual tant de plaer havets com lo veets[1] tan bo e tan honrat e del qual tantes laors continuament oíts? E, reyna! Pus que tanta de bontat havets en veer e oír vostre fill e tanta de gloria navets, poría caber en vostra bontat e en vostra gloria plaer de do exoiment e perdó queus demàn per los peccadors qui iràn en lo foc perdurable blastomar e menysprear vos e vostre fill si nols ajudats, e si los ajudats venràn a salvament, e de ço que diràn de vos e de vostre fill haurets alegrança e plaer? Car tots temps vos adoraràn e de Deu mare vos apellaràn; e si tant ses ques[2] perden, ja del mal que diràn de vos e de vostre fill, gloria ni plaer non haurets ne ja de vos negún bé no hauràn. E que vos, reyna, siats tan bona e hajats tanta de gloria, còm se poría fer que neguna res sia que de vos no haja bé e benanança?

8. Regina! Vos sots en lo cel e jo som en la terra. On, si jo era en lo cel e entenía la manera segons la qual deus Pare engenra deus Fill, e deus Pare e deu Fill[3] espiren lo Sant Esperit, ni com lo Sant Esperit ama lo Pare e lo Fill e en ell se afina es complex la obra damdós, sens lo qual Sant Esperit lur obra no poría venir a compliment, ja, regina, jo enaxí entenent la obra de Deu e pregant Deu per los peccadors, no hauría fadiga en alguna cosa que

1. A,B, veehets.—2. A,B, que.—3. B, e del deus pare e del deu fill.

Digitized by Google

a Deu demanàs; car Deu no men poría dir de no, tan sería gran la gracia quem venría daçò que de Deu entendría e tant sería gran la amor que Deus me hauría, e majorment pus que demanàs coses legudes de donar e a mi de reebre. On, com vos, reyna, tota la obra de la trinitat entenats e en lo cel ab Deu siats, noy dubte que si vostre fill pregats que en lo mon do gracia com per justs e pecadors coneguda e amada sia la unitat e trinitat de Deu e la vostra honor, que vos en diga de no. E doncs, reyna! Què fets e no pregats? E vos ja veets que lo mon se pert e no cessen peccadors de anar en foc perdurable, los quals van en axí continuament a dampnació depuys quel mon fo creat, com fan los flums e les fonts a la mar.

9. Piadosa reyna, esperança de peccadors! Vos amats vostre fill, e pus que lamats cové que amets tot ço que ell ama e tots aquells qui ell amen. Reyna! Vos lo amats home Deu e ell ama esser Deu e home, e enaxí es com vos ho amats[1] e com ell ho ama. Vostre fill ama ço que vos amats e vos amats ço que vostre fill ama; vostre fill ama vostra honor e vos amats vostra honor, vostre fill ama sa honor e vos amats sa honor. Vostra honor es que siats amada per los peccadors, e honor es de vostre fill; car en aquella honor serets amada com a mare de misericordia e vostre fill com a pare de misericordia, e los peccadors amaràn com a fills de mare de misericordia e com a fills de pare de misericordia. E donc, reyna! Què farets? Nom darets nem perdonarets? ni daçò queus demàn per amor e per honor de vos e de vostre fill no men exoyrets? Ah, reyna![2] que sí farets.

10. Oració! dix lermità. Una dona dejunava per ço que hagués gloria e altra faya almoyna per ço que hagués gloria. On daçò fon feta questió qual damdues era més digna de gloria.

1. B, a amats.—2. B, manca *Ah, reyna.*

Digitized by Google

11. Parlà Entenció e recontà que una dona consirava les grans penes infernals e consirava la gran gloria de paradís: consirava les penes per entenció que nagués paor, e consirava la gloria per ço que la amàs. On, totes aquestes coses faya la dona per ço que hagués gloria, e noy faya alguna cosa per entenció de amar loar e servir Deu e nostra Dona. Morí aquella dona e fo dampnada, car nos covenía[1] que entràs en gloria pus que més amava sa gloria meteixa que la gloria de Deu e la gloria de nostra Dona, la qual gloria de Deu e de nostra Dona son per la primera entenció amables, e la gloria daquella dona era amable per la segona entenció; e car aquella dona no usava de intenció primera e segona enaxí com devía, per açò no fora justa cosa que entràs en gloria, en la qual no pot entrar negú havent falsa entenció e desordonada.

¶ Cap. 10. *De gracia.*

Dona Lausor! dix lermità: Sabets vos què es gracia? Respòs Lausor e dix que gracia es elecció de persona sobre mereximent, e donar de grat coses bones a aquells qui no les han perservides.[2] E car nostra Dona es dona de gracia, per açò, dix Lausor, volem loar en .iij. maneres nostra Dona de gracia: la primera es segons maternitat, segona segons filiació, e tercera es segons pública utilitat.

2. Nostra Dona, dix Lausor, es eleta a esser mare de Deu home qui[3] es lo millor fill qui puxa esser, ni entre tots los altres fills no ha tanta de bontat granea e les altres com ha en fill qui es home Deu. A esser mare daquest fill Deu

1. B, conveya.—2. B, persevides.—3. B, e qui.

home es eleta nostra Dona sobre sos mèrits e sobre[1] sa bontat, car molt més val lo fill que la mare; e car la sua maternitat val més que totes les maternitats qui anc foren ni son ni seràn, fo eleta nostra Dona a esser mare en pus alt estament de maternitat, que totes les altres maternitats. E daquesta maternitat tan alta fo feta gracia a nostra Dona e forenli donades coses de grat qui son sobre mereximent, ço es saber, bontat granea perseverança poder saviea amor virtut e los altres; car entre totes les altres fembres fo nostra Dona agraciada de virtuts, les quals son tan altes que per negún mèrit no poríen esser guanyades. On, enaxí com sa maternitat fo sobre sos mèrits, enaxí sa bontat granea e les altres, covengren[2] esser sobre sos mèrits. On, queus iría àls dient, dix Lausor, mas que més es ço que es donat a nostra Dona sots raó de maternitat bontat granea e les altres, que no es tot quant han pogut guanyar per mèrit los homens qui son estats ni son ni seràn? E qui poría consirar com[3] gran gracia es esser mare del Fill de Deu e esser mare del millor hom qui anc fo ni qui sia ni qui serà? e encara mellor que tots los àngels ni tots los homens ni totes les altres creatures? E encara còm gran gracia[4] es donar bontat granea e les altres, qui responen a la noblea daquella maternitat?

3. Vos, dona graciosa, sots filla de Deu qui es vostre pare per creació, e haus[5] creada la pus graciosa filla que haja poguda crear, e car aytal creatura axí alta e nobla filla vos covenía crear[6] per ço que poguéssets esser sa mare; car si ell vos pogués crear pus noble que sots, no pógrets esser mare de son poder ni de sa volentat qui nous volgra haver donada tota la nobilitat queus cové a esser mare de Deu. Sots, doncs, creatura aytant nobla e aytant alta filla com Deus ha poguda crear ni ha pogut haver voler a es-

1. B, o sobre.—2. B, covengueren.—3. B, don.—4 B, com gracia.—5. B, e hach.—6. C, *nam sic eum te excellentissimam e nobilissimam filiam creare oportuit.*

Digitized by Google

ser pare de vos. Per que la sua paternitat e la vostra filiació se responen la una a laltra de bontat noblea virtut granea e gloria, e de tota aquella bontat granea e les altres vos fo feta gracia e do sobre tot mereximent; per queus pot hom appellar filla graciosa agraciant totes les altres filles qui han bontat e les altres.

4. Plena sots vos, reyna, de gracia en pública utilitat; car a la major e a la pus noble utilitat qui esser pusca, sots eleta, ço es a saber, que la major utilitat que humana natura pusca reebre, hoc encara, que totes les creatures pusquen reebre, es esser mare de Deu, e esser mare del millor home qui val més que tot quant es creat, e esser mare de nostra pública utilitat e redempció, e encara esser mare de justs a de peccadors; que si vos no fóssets mare e vostre fill no fos Deu home, tot lumanal linatge fora perdut, e car vos sots mare es restaurat en quant es recreat. Doncs, qui poría dir com vos, regina, sots agraciada de comuna utilitat a la qual vos ha Deus eleta e triada sobre totes les altres eleccions e sobre tots altres dons? Lexar mé, reyna, dix Lausor, de loar vostra gracia, car noy poría abastar, ne les gracies que vos fets a justs e a peccadors no poría nomnar ne entendre.

5. •Lausor! dix lermità: Dues dones havía en una ciutat, e cascuna daquelles dones era bona casta e húmil, e havíen abdues moltes daltres bones costumes. La una havía gracia de son marit qui molt la amava, mas no havía gracia de les gents car nos cuydaven que fos leal de son cors; laltra havía bona fama per les gents e molt la loaven de bontat e de castedat, mas lo marit ne deya mal e teníala en sospita, car no creya que fos leal de son cors. On, sobre açò es questió qual damdues les dones ha més de gracia.

6. Parlà Enteució e dix que en una ciutat havía dues dones qui eren germanes e mullers de dos mercaders qui eren anats en longues terres per guanyar. Aquelles dues

Digitized by Google

dones hagren defalliment de gracia e peccaren contra lurs marits. Dementre que elles estaven en peccat de luxuria, la una dix a laltra que mal fayen e bo sería que exissen de pecat. Abdues anaren a lesgleya pregar nostra Dona que les gitàs de peccat e quels faés gracia sobre ço que no merexíen.[1] La una de les dues dones reebé gracia de nostra Dona e fo casta daquí avant, laltra no reebé gracia de nostra Dona e romàs en lo pecat. Aquella qui exí de peccat pregà nostra Dona per intenció que la servís la amàs e la honràs, e per açò desirà castedat; laltra qui romàs en lo peccat pregà nostra Dona per entenció de temor, car paor li prenía de son marit que com sería vengut, si sabía que ella hagués fet falliment contra ell, que la ferís[2] o lauciés; e car no pregà nostra Dona per raó de sa bontat e per entenció della a servir, per açò no poc reebre gracia, mas si ella la pregàs per vera entenció, ja nostra Dona[3] no li pogra dir de no e donarali ço que li demanava.

7. Començà Oració a pregar nostra Dona e dix estes paraules: Regina de gracia! Los reys els prínceps dest mon son elets en esser reys per gracia, e vos, regina, fos eleta a esser[4] mare per gracia. Aquesta gracia es de grat donada, car aquells qui la han no la han perservida.[5] Reyna! Vos sabets quants peccadors vos demanen de dia e de nits gracia com los lurs peccats los sien perdonats e dons los sien[6] donats: don, ells vos dien per mi qui som lur procuradora, quels façats gracia e no esperets que per lur mèrit ells pusquen haver gracia ni pusquen[7] haver gloria ni ço que demanen; ans, reyna, pus que vos sots mare per gracia e sobre vostres mèrits vos es feta gracia, vos prec que sobre lurs mèrits los movats a reebre gracia de benedicció e de dons e perdons, e si nou fets farets contra natura de gracia la qual havets sobre vostres mèrits. E, rey-

1. B, que no ni exien.—2. B, la faris.—3. B, com nostra dona.—4. B, en esser.—5. B, no la han persevida: C, *non meruerunt*.—6. B, scien.—7. B, puschan *(passim)*.

Digitized by Google

nal dix Oració: Estatsme a raó, car siu fets nom tem que de vos haja fadiga de gracia do e perdó.

8. Reyna! E vos ja sots santa justa misericordiosa larga e piadosa. E doncs, quina maravella fora si a la Dona qui romàs en peccat, segons que ha dit Entenció, haguéssets feta gracia, jatsía[1] açò que ella nous pregàs ab vera entenció de castedat? Doncs, per que no li faés do de gracia de vera entenció? Mas vos esperàs que ella se mogués a vos a pregar per vera entenció, ço es que per amor de vos a servir majorment volgués exir de peccat, e aprés per amar castedat e son marit; e car nou feu romàs en pecat e vos estigués que no li faés gracia do ni perdó. E no fora millor, reyna, que vos la moguéssets a vera entenció e que de vera entenció li faéssets gracia e do,[2] e de sos peccats perdó? Oh reyna! Açò meteix se fa vostre fill, que vos fets, car espera quels homens peccadors se moguen a vera entenció e que facen bones obres, e car nou fan lexals estar en pecat, e com se moren van en foc infernal perdurable; e ja aquí de vos ni de vostre fill aquells no hauràn gracia do ni perdó, e vostre fill, regina, hals creats per gracia, car ans que nasquessen no podíen haver perservit esser, e puxes lexals esser en peccat. Ah regina! Açò nos cové, dix Oració, que la gracia venga aprés los mèrits, ans se cové que la gracia vage totes vegades davant als mèrits.

9. A vos, regina, es feta gracia de comuna utilitat, segons que ha dit Lausor, e daquesta comuna utilitat dats gracia dons e perdons a alguns e no a altres. On, don vos vé e per qual natura que vos a uns e a altres no fets gracia e dons e perdons pus que sots eleta a pública utilitat, e pus que en vos ha tanta de bontat granea e les altres, que a tots podets donar e perdonar? per que no fets moure tots los peccadors a amar e honrar vos meteixa e vostre fill? Sapiats, reyna, que no som pagada ni alegra, ans ne som

1. A, e jatsia.—2. B, manca *e do*.

trista e dolenta, com a tots no perdonats e tots en gracia no metets; e temme que jo haja la vostra gracia, pus que nom donats totes aquelles coses queus demàn. Regina! Fets bé, trametets gracia a alguns homens qui vagen per lo mon tractant pública utilitat, e aquests que hagen tanta gracia en lurs paraules e en lurs obres, que moguen les gents a vera enterció en vos e vostre[1] fill amar e pregar e entendre, que adoncs reeben de vos e de vostre fill gracia. Mas que vos no trametats homens per tot lo mon qui tracten comuna utilitat e sien los evangelis preicats e tuyt sien en una ley, ni les gents nos mouen a haver via de demanar comuna utilitat e que enaxí tot lo mon vage a mal, açò, reyna, ni fa a vos a sofferir ni natura ni raó no ho pot més sostenir.

10. Oració! dix lermità: Dues dones pregaven nostra Dona: la una la pregava que li donàs gracia com pogués entendre veritat, laltra la pregava que li donàs gracia com pogués amar bontat. Don, sobre açò fon[2] feta questió qual damdues faya millor oració.

11. Parlà Enteció e dix que nostra Dona era molt amada per una dona qui amava castedat per enteció que nostra Dona li faés gracia de un fill, car aquella dona no havía infants e desirava molt haver un fill. Nostra Dona donà a aquella dona un fill molt bell. Com la dona hac hagut son fill e hac viscut .v. anys, la dona caec en pecat de luxuria, car depuys que hac haút son fill no amà tant castedat com faya dementre que no havía infant. Aquell infant morí e fo sa mare molt despagada car molt lo amava. Un dia consirà la dona en la mort de son fill, e remembrà com solía amar castedat per ço que hagués fill, e car havía lexada[3] castedat e era sens gracia, consirà que fos son peccat occasió de la mort de son fill; car pus fallí a nostra Dona de enteció, sín feu[4] nostra Dona a ella de gracia

1. B, e en vostre.— 2. B, fou.— 3. B, leyda.—4. B, si feu.

Digitized by Google

Don, per raó daçò conec[1] aquella dona que era occasió de la mort de son fill.

¶ Cap. 11. *De santetat.*

LAUSOR! dix lermità: Què es santedat? Respòs Lausor e dix que santetat es puritat de bontat granea perseverança e les altres. On, daquesta santedat volem loar nostra Dona en esta manera:

2. En la bontat de nostra Dona no ha neguna malea, ans es tota pura bontat sens tot mal; ni en la granea de nostra Dona no ha alguna malea, ni en la bontat de nostra Dona no ha alguna poquea de granea, e açò meteix se segueix de perseverança e les altres. On, per açò la puritat de bontat, aquella que ha en sí meteixa e cella que ha en granea, e la puritat que granea ha en sí meteixa e en bontat e les altres, es la santedat de nostra Dona, ab la qual santedat clarifica e relúu e declara bontat granea e les altres, e açò en tant que no hage algún encamerament del contrari de bontat granea e les altres; e ab aquesta puritat e santetat purifica e sanctifica nostra Dona son remembrar son entendre son voler, enaxí que purament e santament membra e entén ço que ama, e purament e santament membra e ama ço que entén, e purament e santament entén e ama ço que membra, enaxí que noy ha defalliment de bontat ne de granea ni de perseverança e les altres. Don, per açò nostra Dona es sancta e pura en son membrar entendre e amar, e nostra Dona purifica e sanctifica a tots aquells qui la membren e la entenen e la amen, lur membrar entendre e amar, e sís fa lur bontat granea e les altres.

1, B, covench.

Digitized by Google

3. Naturalment aur es purificat en lo foc, enaxí que laur com es mès en la fornal, lo foc lo munda el nedeja el declara de tota cosa qui no sia de la essencia e natura[1] de laur, e per ço romàn laur tot pur e tot munde en sí meteix, e enaxí es afinat e conegut en sa[2] puritat. On, en semblant manera e molt millor encara, es de nostra Dona qui es més pura e munda en sa santetat que laur en sa puritat; e açò es per ço car nostra Dona es purificada e mundada en la amor de son fill, qui la ama tan fortment en bontat granea perseverança e los altres, que tota la fa estar sancta e pura, clara e munda, sens que noy ha àls mas santetat puritat e amabilitat bontat e les altres. E açò cové esser enaxí per ço que nostra Dona respona[3] ab sa gran amabilitat a la gran amativitat ab la qual es per son fill amada.

4. La neu es pura per blancor car tota es blanca: en axí nostra Dona es tota pura e santa en bontat; e lo cristall es tot pur en claredat car no ha en sí alguna ombra ni foscura: enaxí e molt mills encara nostra Dona ha granea que es tota clara e sens neguna corrupció de sí metexa e de bontat e les altres; lo sol es pur en lugor car es tot lugorós[4] per natura: enaxí e molt mills encara nostra Dona es lugorosa e resplandent en santedat e puritat de perseverança. Emperó la neu jatsía que sia tota blanca, sots la blancor ha altres colors qui no aparexen, car en la neu son los .iiij. elements e cascún hi es ab sa propria color; e açò meteix se segueix del cristall e de totes les coses elementals. Mas en nostra Dona tot ço qui es en ella, tota es pura e sancta bontat granea perseverança e les altres; e lo sol jatsía que sia tot luent e resplandent purament, emperò los núus empatxen[5] sa claredat que no passa sajús a nos ne continuament no illumina nosaltres, car de nits no dona claredat a nos; mas a nostra Dona no es qui puga

1. B, naturalesa. —2. B, en la.—3. B, respon.—4. B, lugaros.— 5. A,B, empaxen.

Digitized by Google

empatxar sa bontat sa puritat e santedat, e continuament sens negún cessament sana e purifica tots aquells e aquelles qui ab pura entenció claredat santedat e bontat ne volen reebre.

5. On, dementre que Lausor loava nostra Dona, lermità li dix: Lausor! Lexats vos de loar nostra Dona, car noy podets abastar, e ojats aquesta questió: Eren dues dones qui loaven nostra Dona de santetat, e la una dona era en vida contemplativa, laltra en vida activa. On, sobre açò es questió qual damdues les dones podía més loar nostra Dona de santedat.

6. Recontà Entenció e dix que era un sant prevere qui amava molt nostra Dona, e tota vegada que sanctificava [1] la hostia e faya lo sacrament de laltar, consirava la santetat de les paraules qui de pa fan carn e de vi sanc en home Deu fill de nostra Dona. On, si en paraules ha tanta de santedat, gran santetat ha doncs en nostra Dona e en ses paraules; car com de la santetat de la carn e de la sanc de nostra Dona près santetat la divinitat prenent santetat humana, en les paraules que respòs nostra Dona a làngel Gabriel, se formà es complí la obra de la encarnació. On, enaxí consirant lo sant home en la santetat de nostra Dona, reebía lo sacrifici, lo qual sacrifici lo sanctificava el purificava de tot peccat, e faya molt de bé a tots aquells quil veyen e ladoraven.

7. Començà Oració a adorar e pregar nostra Dona, e dix aquestes paraules: Vos, dona sancta, sots sancta clara e pura en bontat granea perseverança e les altres. Vos, reyna, sabets que natura es de bontat que sia sancta e pura e que faça bé; car si es sancta e pura e que no faça bé, cové que algún encamerament hi sia per que no fa bé, e axí adoncs no es pura bontat; mas de la vostra bontat no pot hom açò dir, car tota es sancta e pura. Açò meteix se

1. B, sacrificava: C, *sacrificabat*.

Digitized by Google

segueix, reyna, de vostra granea e de vostra perseverança; car natura es de granea que sia sancta e pura a fer grans coses e nobles, e natura es de perseverança qui sia sancta e pura, que les bones obres qui son grans faça continuar e perseverar longament: don, ajustant vostra santetat puritat bontat granea e perseverança en unitat dobra, cové que la obra sia bona gran perseverant e ornada e vestida de puritat e santetat. On, aquesta obra aytal vos demàn, regina, e per aquestaus prec[1] e a aquesta mestats[2] e mexoíscats em responats, e daquí avant de no no men digats, car siu fayets e que daytal obra no mexoíssets, no parría de vostra santetat, bontat granea e perseverança.

8. Ah justa reyna! Aquesta obra que jous demàn sots forma de santetat bontat granea e perseverança, es que vos preguets[3] vostre fill home Deu que trameta sants homens, qui sien bons de pura bontat e grans de pura granea de santetat, e qui sien forts e perseverants en bé membrar entendre e amar e en gran bé, e encara que aquests homens sien molts per tal que en ells sia granea en qui sestena. Aquests homens sants queus demàn, regina, son mester en lo mon quis pert a grans estrebans,[4] e que aquests endreçassen lo mon qui es en torbat estament; e en aquests pot esser plantada puritat e santetat de vida de bontat de granea de perseverança e damor, e sens aquests, no han en quis puguen araygar en lo mon qui es sutze e tot encamerat de sutzetat e de malea, e de poquea de tot bé e de granea de tot mal. Sab ho Deu, reyna, que per vostra honor valor e honrament vos demàn aytals[5] homens e adès los vos demàn. No mo triguets, car ja son los mals els dampnatges[6] e les inmundicies en lo mon, e longament hi han estat.

9. Reyna! En lo safir e en lo rubiz e en carbonclo[7]

1. B, precs.—2. C, *michi assistas.*—3. B, pregaets.—4. B, strebans: C, *magna pro parte.*—5. B, al aytals.—6. B, als dampnage.—7. B, rubir e en lo carblonco.

Digitized by Google

qui son pedres precioses e de poca quantitat, ha molt més de virtut e de puritat de bontat de granea e de virtut, que en lo marbre qui es pedra de gran quantitat; emperò si l safir ol rubiz ol carbonclo[1] s estenían ab tota lur puritat en tant gran quantitat com lo marbre e que multiplicàs lur virtut en puritat segons lo multiplicament de quantitat, qui poría aestmar la bontat ni la granea daquella pedra preciosa? On, sabets que fa, reyna, vostre fill? Tramet sajús en lo mon homens qui son grans en poder de diners castells viles ciutats e emperis e regnats, e es lur granea en axí com lo marbre; e aquests son la major partida inmundes e homens corrumputs e pecadors e ab malea, e ab poquea de bonea e ab granea de malea, e son perseverants en mal, e aquests son aquells qui majorment destrúen e corrumpen tot lo mon e tot lo giren a lur honor e honrament. Encara fa més, reyna, vostre fill, qui tramet en lo mon homens qui son de poc nombre e pocs en poder, car no han grans diners ni possessions ni no son molt preats[2] en lo mon. Emperò santetat e puritat han alguna de bontat; més, què val que tant son pocs e han petit poder, quel mon no poden convertir a bon estament ni a santetat de vida? E, reyna! dix Oració: E ja us criden e us appellen les gents: Sancta María! Sancta María! de dia e de nit. E què es açò que vostre fill no tramet homens de gran santetat e molts e de gran poder? E dir[3] vos he, reyna! Molt més valría un home en lo mon qui fos de gran santetat bontat e poder, que molts homens petits en bontat santedat e poder.

10. Oració! dix lermità: Una reyna amava molt nostra Dona; e entre les altres coses que amava en nostra Dona amava la santetat de nostra Dona, e per açò pregava nostra Dona que li donàs santetat en amor e santetat en temor, ço es que ab santetat la amàs e ab santetat la temés. On, sobre açò fo feta demanda e questió qual sante-

---

1. B, rubis ol corblonco. — 2. B, privats. — 3. B, dix.

Digitized by Google

tat donà enans nostra Dona a la reyna, o santetat damor o santetat de temor.

11. Parlà Enteció e dix aquestes paraules: Era una dona qui volenterosament e sovín pregava nostra Dona. Aquesta dona sanctificava ses paraules per entenció que fossen exoídes, e sanctificavales ab santetat de bontat granea perseverança e les altres. Ab santetat de bontat les sanctificava en quant deya bones paraules, e sots forma de bellea les deya e bona entenció havía a tot ço que deya e demanava a nostra Dona; ab santetat de granea les sanctificava en quant de grans coses e de nobles e de gran utilitat parlava, e enaxí com ho havía, en gran amor ho deya ab gran affecció de boca; ab perseverança les sanctificava[1] en ço que sovín e pus continuament podía[2] pregava nostra Dona. E per ço com aquella dona santificava ses paraules, era en les demés paraules[3] exoída per nostra Dona en ço que demanava, e encara per tots aquells altres ab qui parlava; e quant sesdevenía que algunes coses demanava de que no era exoída, era ho per ço car fallía en la sanctificació, car no sanctificava ses paraules axí com devía ab bontat granea e les altres; per que no podía reebre de nostra Dona sanctetat en ses paraules.

¶ CAP. 12. *De justicia.*

DEMANA lermità a Lausor: Què es justicia? E Lausor respòs e dix que justicia es donar a cascú ço que li covè e retre a ell ço que es seu. Segons esta diffinició de justicia, dix Lausor, volem loar nostra Dona en esta manera:

1. B, sertificava.—2. C, *et eo magis continue quo poterat.*—3. A, [paralles].

2. Segons cors de natura, justicia dona al cors de nostra Dona ço que li cové, ço es a saber, que la justicia natural justament dona de bontat corporal a granea corporal ço que a granea corporal se pertany, en tal manera que la granea sia bona, e enaxí bona que no haja sobres, sino ço que li cové. Açò meteix fa justicia a bontat, car dona de granea corporal a bontat[1] corporal segons ço que li cové, en tal manera que bontat sia enaxí gran que no haja oltre[2] ni menys de ço que li cové; e axí de tots los altres començaments, car justicia los afina els eguala en nostra Dona enaxí com se cové es pertany al cors de nostra Dona, e daytal afinament e ordonament ixen beutats corporals, ço es saber, bella cara, bells ulls, e les altres fayçons. A aquestes beutats de nostra Dona ret justicia ço que es lur, ço es a saber, que anc no donaren les beutats de nostra Dona negún moviment ni a nostra Dona ni a altri de carnal desig, per tal que les beutats responguessen a la fi per que foren creades, ço es a saber,[3] a virginitat santetat puritat de carn e de sanc e desperit, per tal quen fos pressa carn e sanc pura e verge e sancta de la qual se vestí lo Fill de Deu qui es puritat e santedat e justicia de bontat granesa e les altres; e a aquesta justicia del Fill de Deu e de nostra Dona cové respondre la justicia de nostra Dona. E doncs, dix Lausor, segons aquest responiment de una justicia a altra, qui es bastant a loar la justicia de nostra Dona?

3. En la ànima de nostra Dona es justicia natural qui es una de les parts de la ànima. Aquesta justicia eguala e afina cascuna de les parts, en tal manera que a cascuna part dona de laltra ço que li cové, enaxí que no lin dona ni trop ni poc, e daçò neix membrar entendre e amar en la ànima, al qual[4] membrar entendre e amar dona justicia de bontat e de granea tot ço que lus[5] en cové, e al membrar

1. B, ab bontat.—2. B, altre.—3. B, ço es.—4. B, el qual.—5. B, las

Digitized by Google

entendre e amar de nostra Dona ço que es lur, ço es saber, lo objet membrable intelligible e amable segons bontat granea perseverança e les altres. Aquest objet es lo fill de nostra Dona e son tots los peccadors qui en nostra Dona se confíen e mercè li demanen. On, com lo fill de nostra Dona sia tan membrable tan intelligible tan amable, e com los peccadors sien tants qui en nostra Dona se confien, e com la justicia de la ànima difusa per membrar entendre e amar haja a respondre a lobjet, qui es qui pogués consirar en la gran justicia que nostra Dona ha en la ànima e en ses obres?

4. Nostra Dona es composta dànima e de cors, e la ànima cové que respona al cors e lo cors a la ànima, en tal manera que la bontat esperital e la bontat corporal[1] sajusten e sunesquen es componen; e açò en tal manera que justicia hi sia enaxí que a la bontat respona, ço es luna a laltra[2] justament, ço es saber, que la justicia do de bontat esperital tanta a la bontat corporal com li cové, e açò meteix faça de la bontat corporal a la esperital, e axí de granea e les altres; e açò en tant, que la ànima e lo cors sien axí proporcionats e ordenats, que justicia li do tot ço que li pertany de cascuna de ses parts; e que aytal dona axí naturada e justificada, justicia reta als peccadors, car dells es en quant es lur mare e lur advocada, e ella es columna de lur restaurament e salvament. On, per açò nostra Dona dona de sí metexa als peccadors ço que lur cové, e de sí metexa lur ret ço que justicia requer ni demana; per que nostra Dona fa tots aquells peccadors qui son injusts tantost justs,[3] com en ellas confíen es reclamen. On, com açò sia enaxí e molt mills encara, bés cové, qui[4] abastar hi podía, que nostra Dona sia loada de gran laor en justicia.

5. Dona Lausor! dix lermità: Un hom hac un fill de sa filla, e un altre[5] hom hac una filla de sa mare. Es questió

1. B, carnal.—2. B, e laltra.—3. B, son justs tantost vist.—4. C, *si quis*. —5. B, manca *altre*.

Digitized by Google

qual del .ij. homens e qual de les dues mares es pus contrari a justicia.

6. Recontà Entenció e dix que un prelat era home savi larc humil e ensenyat, e era noble e de gran linatge, mas era hom luxuriós, per la qual luxuria perdía tots sos bens altres que havía; e havía luxuria per ço car de justicia havía defalliment en quant no donava de granea a bontat ni de bontat a granea e les altres; car per entenció que hom do de bontat a granea e de granea a bontat segons ques cové, ha Deus posada en home justicia naturalment; mas quant hom no vol usar moralment, romàn justicia natural ociosa en les obres defores; per quel prelat havía justicia en moltes de bones custumes, mas que no lavía en castedat. Dementre que aquest prelat estava en peccat, un seu canonge qui molt lamava li dix aquestes paraules: Sènyer! Un pastor havía perdudes moltes ovelles que un lop havía devorades dementre que aquell pastor era anat ballar[1] e cantar a unes noces. Aquell pastor atrobà dues dones dementre que tornava a les ovelles quel lop havía devorades: la una daquelles dones plorava car havía perdudes moltes virtuts per un vici, e laltra reya car havía perduts molts vicis per un bé. Aquell pastor e les dones anaren tant longament ensems, tro que foren en aquell loc on lo lop havía mortes les ovelles. Quant lo pastor viu quel lop havía mortes les ovelles, ell se reya ab la dona que plorava, puxes se plorava ab la dona que reya; e en aquest estament estec en companya[2] de les dones tro que venc aquell lop qui li havía mortes les ovelles e ocís e devorà lo pastor davant les dones ab qui anava. Molt considerà lo prelat en les paraules quel canonge li havía dites, e trobà en sí meteix que ell no era en lestament de neguna de les dones,[3] enans era en lestament del pastor qui era axí exit de la entenció de pastoría, com home qui es exit

1, B, a ballar.—2. B, companyia.—3. B, de les dues dones.

Digitized by Google

de son seny e parla com a foll. En quant lo prelat consirà en son falliment e en ço que les paraules del canonge significaven, conec[1] son peccat e conec que ell era fora de lofici de preladía e que ell era lo pastor qui per mal eximpli ocesía les ovelles. Temé lo prelat la justicia de Deu que no lociés en peccat e que en sa preladía metés altre pastor per ço que no vagàs dentenció, e penedís lo prelat, e plorà ab la una dona en esta vida e ris ab laltra dona en la celestial vida.

7. Reyna sancta e gloriosa! Vos sots justa segons que diu Lausor e molt mills encara, no so tinga ella en mal; e car vos sots tan justa en moltes maneres e en totes maneres, una justa demanda e preguera vos aport, e aquesta demanda faç a vostra semblança aytant com pusc per tal que no digats de no a vostra semblança, car segons orde de natura tota creatura ama sa semblaça. E aquesta demanda queus faç, reyna, es a vostra semblança en quant es justificada de bontat granea e les altres: justificada es de bontat en quant bona cosa vos demàn e justa, car bona cosa e justa es demanar que vos siats membrada coneguda e amada per tots los pobles e per totes les terres de levant a ponent.[2] En aquesta demanda no ha negún mal ni deguna[3] injuria; e encara, reyna, que en aquesta demanda pos granea en ço que demàn que per grans homens en nombre, e grans en santetat saviea e amor, poder e bontat e linatge, siats amada servida coneguda e honrada; e encara, reyna, que aquesta demanda queus faç, ab totes les forces sensuals e espiritals laus demàn.[4] Per queus prec, reyna, que no men digats de no e queus placia humiliar a ma demanda, e si nou fets clamarmenia a vostra justicia en quant no amaríets vostra semblança.

8. Reyna! Com vos erets sots la creu e veyets[5] quel vostre fill moría per justicia de Deu lo Pare quin restau-

1. B, que conec (A, borrat el mot *que*).—2. B, e Ponent.—3. B, ni de nenguna.—4. B, la deman.—5. B, e en vehyets.

Digitized by Google

rava lumà linatge, e per injuria dels jueus qui locesen, adoncs vos ploràvets de la dolor e angoxa[1] e passió e mort que li veyets sostenir: on, los vostres plors eren, reyna, justs e plens de justicia, e en cascuna de les làgremes que gitàvets era justicia, car de font de justicia exíen, ço es del vostre just membrar entendre e amar de vostra ànima. E, regina! Pus de vostre membrar entendre e amar tan justes làgremes ixíen, poríeny entrar aquestes làgremes e aquests plors que de mos ulls fan exir lo membrar ab queus membre e lenteniment ab queus entén e la volentat ab la qual vos port amor? E si entrar noy poden, reyna, què fa vostra justicia e no obre la porta? E si justicia tanca la porta, es justicia o es injuria ço quem fa plorar sospirar e languir en membrar entendre e amar vostra honor honrament e valor?

9. Vos, verge molt piadosa, sots pus justa que compàs, e vostra justicia ha major entegretat en misericordia que linya[2] en cercle feta ab compàs, e la vostra justicia es més centre de cercle de bontat ab granea e perseverança que centre de cercle fet ab compàs. On, per raó daçò, reyna, vos acús los peccadors qui han peccat mortalment e venial e de molts peccats e de greus. E vel vos: a tota vostra volentat sia quels vullats punir o quels vullats perdonar, car de tot ço que fer ne vullats son pagats, e bé conexen e confessen que han errat contra vos e vostre fill, e fort se peneden. On, venits avant, reyna, e vejam que farets daquests peccadors; car sils punits, farets contra justícia en quant se concorden ab vostra volentat a la qual no contrasten pus ques peneden e pus que sacusen a esser punits, si vos ho volets, e del vostre plaer han plaer; e si nols perdonats, reyna, ja no serà vostra justicia més entegra en misericordia que linya de compàs en cercle, car punir homens qui clamen mercè e metrels en foc perdurable,

1. A,B, engoxa.—2. B, lynea *(passim)*.

no es perdonar a homens peccadors. E doncs, reyna! dix Oració: Perdonats e nous metats en altres noves.

10. Oració! dix lermità: Un crestià e un sarraí[1] se desputaven davant un filosof. Cascú daquests tres eren homens letrats e havíen gran sciencia. Lo crestià deya que la sua ley era mellor que la del sarraí e lo sarraí deya lo contrari; e lo filosof los feu questió e demanàls segons qual de les .ij. leys[2] se podíen la justicia e la misericordia de Deu més estendre a obrar e a usar de lur offici. Ni vos, Oració, per qual damdues les leys havets més dabundancia[3] en pregar?

11. Parlà e recontà Entenció, e dix que en una terra havía un rey qui era sant hom e qui amava molt justicia. Un dia sesdevenc quel rey cavalcava per una ciutat on estava, e passà davant la cort on se teníen los plets e un pobre hom cridà en alt e dix aquestes paraules: Sènyer en rey! Vos sots rey per entenció que siats just en tenir justicia, e per ço que tenir la puscats, vos son donats castells viles e ciutats. Més tants son davocats e de malvats jutges, que tota vostra cort destrúen e corrumpen, e negún plet nos mena en vostra cort que no si corrumpa[4] justicia per diners; e los plets qui poríen esser determenats en breu temps, fan jutges e advocats durar longament, e son robadors e enemics de justicia e de la entenció de lur offici e del vostre. Molt consirà lo rey en les paraules que aquell hom deya, e viu en aquella plaça[5] molts jutges e molts advocats, e dix aquestes paraules: Nos cové que justicia sia sens amic ni injuria sens enemic. On, daquí avant jo vull, a honor de Sancta María, que en aquesta ciútat no haja mas un jutge e .iiij. advocats, e vull quel jutge els advocats sien a ma messió e que no prenguen diners ne servey de negún hom, e si u fan que sien encorreguts en cors e en haver. Aquest rey, dix Entenció, donà grans messions e

1. A, serray *(passim)*. — 2. B, dels dos leys. — 3. B, per la qual damdues les leys havets mes abundancia. — 4. B, acorrumpe. — 5. A,B, place.

Digitized by Google

grans rendes al jutge e als advocats per entenció que amassen justicia e que fossen amics de justicia e enemics de injuria; e consirà que enaxí era justa cosa quel jutge e los advocats fossen bé dotats per tenir justicia, com era raó que ell fos bé dotat per esser rey e guardar[1] son poble. Aquest ordonament meteix feu lo rey per totes les altres ciutats; e dementre que aquell rey visc tenc sa terra en gran justicia e en gran pau, e per la justicia que tenía se exíen molts homens daltres regnats e veníen estar en son regne.

¶ Cap. 13. *De misericordia.*

LAUSOR! dix lermità: Què es misericordia? Respòs Lausor e dix que misericordia es perdonar colpes e peccats e donar coses bones e profitoses. On, com nostra Dona sia misericordiosa, dix Lausor, volem loar nostra Dona de misericordia segons los començaments daquest Libre.

2. Nostra Dona es bona e misericordiosa; e car la misericordia de nostra Dona es bona e bona cosa es perdonar e donar bones coses e profitoses, segueixse de necessitat que nostra Dona sia misericordiosa e lexant als peccadors colpes e peccats e donar lus virtuts e mèrits ab los quals hagen perdurable gloria. Aquesta misericordia de nostra Dona es gran e perseverant, e covè esser gran e perseverant segons la bontat de nostra Dona, e covè esser bona segons la granea e la perseverança de nostra Dona, e açò en tant que la una respona a laltra en egualtat. On, com nostra Dona sia enaxí bona gran e perseverant que

1. A, gaurdar.

Digitized by Google

respona sa bontat granea perseverança a esser mare de Deu, e a esser mare de mellor hom de tots homens e home per que totes coses sien creades, e ell sia fi e compliment de totes creatures e tot quant es creat es proporcionalment creat segons que a ell se pertany es cové, qui es, doncs, qui pogués aestmar la gran misericordia de nostra Dona ni les grans colpes que perdona per ella son Fill e los bens que dona?[1]

3. En nostra Dona es poder saviea e amor, el poder es vestit de saviesa e damor, e la saviesa es vestida de poder e damor, e lamor es vestida de poder e de saviea. En aquest vestiment respòn la un[2] a laltre segons la bontat granea e perseverança de nostra Dona, e cascú daquests es vestit de misericordia e misericordia es vestida de cascú dells. On, com lo peccador prega nostra Dona de misericordia ab bontat granea perseverança poder saviea e amor, aytantost la misericordia de nostra Dona respòn ab tota sa bontat granea perseverança poder saviea e amor, e al peccador perdona e dona ab tot ço que respòn a sa demanda, e enaxí exoís al peccador perdonant e donant, e negún peccador segons esta manera no va en fadiga; e sien los peccadors grans o petits e tan grans e tan majors que més no puxen esser, o sia un peccat e tan poc que menor no puxa esser, qui tots[3] los trenca els peceja els destrúu[4] la misericordia[5] de nostra Dona qui pot més perdonar que peccador ni peccadors peccar, e donar més que home ni homens no poden dir ni pensar. On, beneyta sia aytal misericordia, dix Lausor, qui enaxí es digna de loar.

4. Nostra Dona es mare de misericordia é filla: mare es de misericordia car fill qui es misericordia infantà, e es filla de misericordia car filla es de deu Pare qui la ha creada. On, com ella sia mare e filla de misericordia, ha tanta de la semblança de la misericordia de Deu segons mater-

1. B, e a los homens que don? — 2. B, la una. — 3. C, *omnia quidem et tota.* — 4. B, els pacehya els destrui. — 4. es(?) la misericordia.

Digitized by Google

nitat e filiació, que la misericordia de Deu no la pot més a sí meteixa asemblar, car no la pot fer major mare ni millor filla com là feta, e per ço no la pot més vestir ni ornar de misericordia com là vestida e ornada. E com lo poder de Deu puxa tant segons sa bontat granea e perseverança saviesa amor e les altres, qui es aquell qui pogués la millena part aestmar com gran es la misericordia de nostra Dona, pus que es tan gran que Deu no la pot fer major en nostra Dona ni en altre? Ah misericordia de nostra Dona! dix Lausor: Beneyta sies tu car est tan gran! Ah foll peccador! Si ben est gran peccador, per quet desesperes de la misericordia de nostra Dona?

5. Era un peccador, dix Lausor, qui era molt gran peccador, enaxí que en aquella ciutat on estava no havía home més mundà que ell era, car de tot en tot sera girat a les vanitats daquest mon, e Deu e nostra Dona havía gitat en oblit. Un jorn sesdevenc que aquest home consirà en los peccats e en los falliments que faya e havía fets contra Deu e nostra Dona, e sentís tant peccador que no hac audacia ni virtut de demanar misericordia ni perdó a Deu ni a nostra Dona, e en sí meteix consirà que era perdut e jutjat a sofferir infinits treballs. Emperò en quant axí consirava jutjà sí meteix a tota justicia, qui ha gran amistat ab misericordia, e la justicia tocà misericordia, e adoncs la misericordia de nostra Dona tocà bontat granea e les altres, e totes ensems corregueren al peccador, al qual donaren contricció e penediment e amor ab la qual amà misericordia e perdó e do, e enaxí venc la audacia e demanà[1] perdó e do a nostra Dona; per que la misericordia de nostra Dona donà e perdonà e en via mès lo peccador de demanar misericordia, e daquí avant aquell peccador fo home just e de sancta vida, e aytant com visc desirà honor e honrament de nostra Dona. Per que daquesta cosa e de moltes

1. B, e deman.

Digitized by Google

daltres, dix Lausor, fa a loar nostra Dona sots raó de misericordia.

6. Lausor! dix lermità. Un cavaller havía bona muller e eran[1] gelós, e per la gran gelosía quen havía, feríala malament, e tantes vegades la fería que la bona dona nou poc soferir e morí per los colps que son marit li donava e per los mals estages que li faya. Daltra part una dona havía un cavaller per marit qui era bo e cast e amava molt sa muller, emperò home era alegre e qui faya aparès que amàs altres fembres; e aquella dona era molt gelosa de son marit e creya que ell hagués afer ab altres fembres, e donà metzines a son marit per ço que molt la amàs e que daltres fembres no curàs. Aquell cavaller morí per les metzines que sa muller li havía dades. Lo cavaller qui havía morta sa muller e la dona qui havía mort son marit conegren lur defalliment e pregaren nostra Dona quels perdonàs, ço es que pregàs son fill quels perdonàs. Nostra Dona lus acaptà misericordia. Don, per açò es questió qual damdós devía[2] loar més nostra Dona de misericordia.

7. Recontà Entenció e dix que un rey era luxuriós; e en una ciutat on lo rey estava havía un home qui era beguí,[3] emperò ypòcrita era, car home era luxuriós; més anava vestit de vils draps e dejunava e faya almoyna e anava a lesgleya tots jorns e les paraules de Deu oya volenters. Aquest hom havía bona fama en aquella ciutat, car hom lo tenía per sant home, el peccat que faya de luxuria, fayal tant secretament, que negú nou sabía sino solament la folla fembra ab qui peccava. Aquell hom pregava lo rey moltes vegades per los pobres e per los homens qui per justicia devíen esser punits, e lo rey moltes vegades oía aquell home e faya tot ço de que ell lo pregava. Esdevencse quel rey hac tanta de devoció en[4] aquell hom qui era prevere, ques confessà un dia daquell hom: dixli duns peccats e

1. A,B, eren. — 2. B, qual damdues havia. — 3. B, bagui: C, *benignus*. — 4. B, an.

Digitized by Google

daltres que havía fets, mas un peccat de lucxuria que havía fet no volc confessar, car trop lin prenía gran vergonya. Lo beguí demanà al rey si li havía confessats tots sos peccats que[1] li membraven dels quals null temps sera confessat, e lo rey dix que hoc, saul de un, e que daquell nos confessaría jamay. Lo beguí per ço quel rey no hagués vergonya de confessar aquell peccat, dix al rey que ell era en peccat de luxuria, e que ell li deya son peccat per enteció que ell li digués aquell don nos volía confessar; e adoncs[2] lo rey hac audacia e confessà son peccat. Esdevenc se un dia que aquell beguí venc al rey e pregàlo per un hom qui merexía justicia, e quel rey li perdonàs. Lo[3] rey consirà en lo pecat de luxuria en lo qual era aquell beguí, e menyspreàl tant fortment, que no volc obeír a sa demanda ni daquí avant no volc fer degunes coses per sos precs,[4] ni confessàs dell. Dementre que lo rey estava enaxí, en peccat de luxuria sensutzava corporalment e esperital: corporal com ab la folla fembra ab qui peccava sacostava, esperital com lo peccat membrava entenía e desirava. Esdevencse que aquell hom beguí celebrava en una esgleya on lo rey venc oír missa, e hac tant de desplaer[5] de la missa que aquell beguí cantava, que anc no poc haver devoció ni poc Deu pregar. Dementre que aquell beguí fo en lesgleya estant lo rey enaxí, ell consirà que axí era ell en la ira de Deu per la luxuria en que era, com era en la sua ira lo beguí per ço com era luxuriós, e enaxí com ell nol volc exoír dels precs que li faya pus que sabé que era luxuriós, que enaxí la misericordia de Deu e de nostra Dona no[6] volría exoír de ço quels demanava ols pregava. On, adoncs lo rey proposà que null temps no fos luxuriós per enteció que nostra Dona de misericordia lexoís, e fo bo rey e just e qui feu molt de bé en sa vida.

8. Consirà Oració com pregàs nostra Dona per los

1. A, qui.—2. A, adonch.—3. B, e lo.—4. B, per sol prechs.—5. A,B, despler.—6 nol(?).

Digitized by Google

peccadors, e en les pregaries feu un arbre en esta manera: Reyna de vida! dix Oració: Contricció confessió e satisfacció son rayls sobre les quals edific ma demanda. Per contricció me penet, car he errat contra bontat ab malea, contra granea ab poquea e contra perseverança ab leugera volentat; e encara, reyna misericordiosa, he contricció car del bé que he fet no né més fet ab granesa pus que bontat e granea se convenen, e penetme del mal que he fet car lé fet tan gran, car a mal no li covè granea ans li covè tanta de poquetat que res no sia. Reyna! Jom confés de tots mos peccats e atorc que vos sou bona e jo som mala en quant he peccat, e vos sots gran e jo poca, e vos sots perseverant e jo no, e axí dels altres. Reyna! Satisfaç[1] a vos mon veer oír odorar gustar e palpar, e mon membrar e entendre e amar, car tot es vostre e a vos ho ret; e daytant com ho he tengut contra vostra volentat me penet, e ja daquí avant non propós usar mas tant solament en vos e vostre fill honrar e servir. Reyna! Daquestes rayls ix un arbre al qual met nom *Oració* fet a ma figura e semblança en ma pensa e en ma devoció: la cana daquest arbre es devoció e sa color es damar;[2] les branques daquest arbre son veer oír odorar gustar e palpar, e los rams son de memoria enteniment e volentat; e les fulles son de obediencia, e les flors son membrar entendre e amar, e lo fruyt es vostra dolça e piadosa misericordia, e laygua ab que es regat larbre son mes làgremes e mos plors. Reyna! Tot aquest arbre es ordonat nudrit e complit a membrar entendre e amar vostra misericordia, e la terra on es plantat aquest arbre es la vostra bontat, el vent qui mena les fulles es vostra volentat. On, pus que axí es, reyna, placiaus que hajats misericordia e pietat als peccadors qui per mi vos presenten aquest arbre doració e de misericordia.

9. Reyna! Si la font dona aygua e lo foc calor e lo

1. B, Satisfach.—2. B, damor.

Digitized by Google

sol lugor e lo odorar odor e la memoria membrar e lenteniment entendre e la voluntat amar, e sís fa[1] vostra bontat bé e vostra granea gran e vostra perseverança durable. On, com açò sia axí, reyna, doncs, on se seguiría ni per qual natura, que vostra misericordia no donàs perdonar, e encara sens pregar? Car la font sens pregar dona aygua car aytal es sa natura, e sís fa lo foc qui sens pregar dona calor, e axí de les altres coses que dites havem. On, com vos, reyna, siats mare e filla e font de misericordia, no darets misericordia ab pregar? E que sí[2] farets! E encara sens pregar. E si no mera per ben estar, e car se covê vos pregar segons raó e natura, ja nous pregaría de perdonar, pus que a vos se covê mills donar e perdonar que a mi pregar.

10. Vos, reyna, dix Oració, fets moltes misericordies particulars a molts homens e fembres, car a lun perdonats un peccat e a laltre altre, e a lun donats una cosa e a laltre altra, e enaxí com vos preguen particularment, enaxí los exoíts particularment. Sancta María reyna! E jo qui us prec universalment per tots peccadors, no mexoirets mes demandes? e no es pregar aytàn bé en ma boca ço que es, com en boca daltre? e demàn jo pública utilitat a negú sino a vos e per vos e a vostre honrament e honor? E que he jo fet, reyna, que de misericordia no sia exoída? E jo jam penet de ço en que he peccat; e jo ja demàn més lexament de colpes e torts[3] a vostra honor que per ma utilitat[4] ni la utilitat del poble. Plorà Oració e sís feu Lausor e Entenció e lermità, qui dix estes paraules:

11. Eren dues folles fembres qui publicament peccaven e en lo peccat de luxuria havíen estat longament. Aquelles dues fembres foren a un sermó en lo qual un sant hom loava nostra Dona de moltes lausors, e entre les altres lausors de que la loava, la loava[5] de virginitat. La una daquelles fembres consirà en lo peccat e en la gran viltat

1. C, *similiter etiam*.—2. B, a que si.—3. A, tors.—4. B, que primera utilitat.—5. B, loava la.

Digitized by Google

e sutzetat en que estava, e hac en coratge que pregàs nostra Dona que li perdonàs e que gloria ab son fill li acabàs; mas tant consirà la sua viltat e corrupció en que era, e consirà la puritat santetat nedetat[1] e virginitat de nostra Dona, e dix que no era digna que[2] ella qui era tant sutza e peccadora, que estigués en negún loc on estigués nostra Dona qui es dona de tan gran santetat; e per açò no gosà pregar nostra Dona de do ni de perdó e plorà son peccat. Laltra fembra plorà son peccat e penedís fortment e desirà esser en gloria per ço que pogués veer nostra Dona, e sobre açó demanà a nostra Dona do e perdó e esperançà della misericordia. On, sobre acò es questió a qual de les dues fembres es nostra Dona més tenguda de donar e perdonar.

12. Parlà enteció e dix que era un rey qui havía mala volentat a un altre rey, e tan gran mal li volía, que en peccat mortal de ira nestava. Esdevencse que un cavaller daquell rey ocís un burgès[3] daquella ciutat on lo rey estava. Los parents daquell burgès pregaven lo rey quels tingués justicia e que daquell cavaller qui a tort havía mort lo burgès los faés justicia. Los amics del cavaller clamaven mercè al rey que perdonás e que hagués misericordia. Dementre quel rey consirava si perdonaría o sil cavaller jutjaría a mort, remembrà lo mortal peccat en que ell era, e consirà entre sí meteix e dix aquestes paraules en son cor: Rey es per entenció de tenir justicia: on, tenir justicia es per la primera entenció e esser rey es per la segona, e encara, es rey més per perdonar que per esser rey; emperò tu no és digne ni de jutjar ni de perdonar, car justicia ni perdó no covè venir de home peccador ni qui sia en peccat mortal ni fora entenció de son offici. On, si jutge lo cavaller a mort, jutjaré com a rey, mas no com a entenció de justicia; e si perdó perdonaré com a rey e no segons

1. B, netedat.— 2. B, de que. —3. B, burgues *(usual).*

entenció de misericordia. Molt longament consirà lo rey en aquestes coses, e tant consirà tro que conec que rey qui està en peccat mortal, está sens entenció de ço per que es rey e usa com a rey[1] sens entenció doffici de rey. Per que lo rey airà son peccat e près penitencia del peccat, e perdonà al rey que desamava e portàli bona volentat per entenció que pogués haver en son offici entenció de jutjar perdonar e donar e regnar.

¶ CAP. 14. *De beutat.*[2]

DEMANA lermità a Lausor si sabía què era beutat. Respòs Lausor e dix que beutat es aquella cosa qui dona alegrança veent oínt ymaginant e membrant entenent e amant; e car en nostra Dona ha beutat, volem loar nostra Dona, dix Lausor, segons esta manera.

2. En nostra Dona covè que haja beutat corporal, e en tan gran granea, que respona a la beutat de son fill qui es beutat més gran que neguna altra beutat creada; car pus que les beutats corporals de nostre Senyor Jesu Christ sobremonten totes altres beutats corporals, e aquelles beutats concebé lo Fill de Deu en nostra Dona e de nostra Dona, covè que les beutats de nostra Dona sobremonten totes altres beutats, enaxí que sa color sia més bella e més plaent a veer que color de neu ni de flor, e que sia més resplandent que del sol sa resplandor; e car los seus ulls ses celles cabells boca e cara, e axí de les altres fayçons, son a nostre Senyor Jesu Christ més belles a veer que negunes altres fayçons, e sís son als sants e a les santes de gloria, per açò covè que les beutats de nostra Dona sobre-

1. B, e usa a rey.—2. A, beautat.

monten totes altres beutats, e que sien axí grans com son agradables a veer e a saber; e encara, covê que enaxí sien grans, com son illuminants totes les altres beutats, car gens lo sol no dona tanta de claredat a illuminar la luna e les estelles e la terra, com les fayçons de nostra Dona fan als sants de gloria. E doncs, qui poría consirar les grans beutats de nostra Dona?

3. En nostra Dona ha bellea esperital la qual covê respondre a bellea del cors, axí que la beutat corporal e la esperital se concorden en egualtat de bontat granea e les altres. La beutat esperital de nostra Dona es de bontat granea perseverança virginitat santetat e les altres, car cascuna destes coses es bella en sí metexa e cascuna es bella en laltra, enaxí que bontat en granea embelleix e afayçona granea en quant la vest de sí meteixa; e açò metex fa granea qui embelleix e afayçona bontat, car bellea es a bontat que sia gran, e bella cosa es a granea que sia bona, e açò meteix de perseverança e les altres. On, com la ànima de nostra Dona sia tant bona tant gran e los altres, qui poría considerar la gran beutat esperitual de nostra Dona?

4. En lànima de nostra Dona, dix Lausor, ha memoria enteniment e volentat qui son ses beutats e ses fayçons; e la memoria ha bell remembrament segons que ella es bella, e sí sà lenteniment bell entendre e la volentat bell amar; e la memoria embelleix e afayçona son membrar de la beutat de bonea granea e los altres, car bella cosa es en membrar que sia bo, e bella cosa li es que sia gran; e açò meteix se segueix de entendre e amar. En aquest membrar entendre e amar son beutats, segons que nostre Senyor Deu home fill de nostra Dona, es bell a esser membrat entès e amat. Qui es, doncs, qui pogués aestmar com bell membrar entendre e amar es aquell de nostra Dona? E encara, tots los membrars entendres e amars dels sants e de les santes de gloria, e encara, de justs e de pec-

Digitized by Google

cadors qui en est mon membren e entenen e amen nostra Dona, tots son afayçonats e illuminats en beutat per lo membrar entendre e amar de nostra Dona. Queus iría àls dient de la beutat de nostra Dona, dix Lausor, mas quen ha aytanta esperitalment e corporal com anc Deus ni hage poguda metre? Per que nà més mil milia tants que jo dir no poría.

5. Lausor! dix lermità: Dues dones loaven de beutat nostra Dona: la una la loava de beutat esperital e laltra de corporal. On, daçò, dix lermità, vengren a jutjament les dues dones a un sant hom e[1] que digués qual de les dues dones deya més de lausor de la beutat de nostra Dona.

6. Recontà Entenció e dix que una dona era bella corporalment, car belles fayçons havía; e car les gents la loaven de beutat, havían gran plaer, car leja era esperitalment per ço car amava esser loada de sa beutat; e per ço car era leja en lànima ensutzava ab sa sutzetat e legea de la ànima la bellea del cors per ço car se acolorava es pintava les fayçons per entenció que les gents ne diguessen més de bé. Dementre que la dona estava en aquell estament, esdevencse un dia quel marit de la[2] dona consirà per qual entenció sa muller se posava colors, e concebé en son coratge que ellas posava colors per entenció que per sa beutat fos amada per algún hom e que ella faés follage ab aquell contra orde de matrimoni. On, consirant aquesta cosa, esdevenc gelós de sa muller e consirá que sa muller fos mala, per lo qual consirar començà a desamar sa muller e la dona desamà son marit, e enaxí fo entre amdós[3] gran discordia e gran mala volentat, e tant fortment airà la un[4] laltra, ques partiren, e cascú estec en peccat de luxuria tots los temps de sa vida.

7. Començà Oració a pregar nostra Dona sots raó de beutat, e dix aquestes paraules a nostra Dona: En una

1. B, manca e.—2. B, sa.—3. A, entramdos.—4. A, lo .j.

Digitized by Google

esgleya ha, regina, una ymage qui a vos significa. Aquella ymage ha corona mantell flor e anell: la corona significa la vostra corona la qual havets de bontat granea poder e les altres; lo mantell significa vostre mantell ab lo qual abrigats los peccadors qui a vos se reclamen, car daquells havets pietat misericordia e mercè e daquells sou consolació e esperança; la flor significa vos qui sots flor de beutat santetat virginitat honrament e alba; lanell significa lo vostre remembrament enteniment e la vostra amor e la entegritat de perseverança e fermetat. Reyna! Aquesta ymage serveix un clergue qui es bell de persona, mas leig de coratge, car en son coratge es legea de malea e de petit bé e de gran mal e es poderós de fer bé, del qual poder fa gran mal. Reyna! Aquest clergue es avar e cruel sens misericordia e pietat; corrumput es, reyna, aquest clergue en peccat de luxuria, car en aquell se banya e sadelita de dia e de nit en tant que aquelles vegades com vostre fill sacra e aministra en la missa e deuría consirar la santetat del sacrifici e en ço que vostra ymage significa a ell, consira en la pudor e en la legea de luxuria. Reyna! Tot lo membrament enteniment e voler daquest clergue es ple de vicis, e com ha consirat en un vici membrant entenent e amant, tantost ne pren altre. Reyna! Daquest clergue tan peccador tan ergullós tan envejós e tan ple de tots vicis, no par que hom vos deja pregar segons la sua sutzetat e legea de peccat, e segons la vostra beutat e segons la petita virtut e valor del pregador. Emperò, reyna, car vostra valor e vostra pietat e misericordia sobrepuja tot peccador en granea, en axí que la vostra granea es major en bontat humilitat pietat misericordia e ajuda que lo peccat o peccats del peccador, e per çò, reyna,[1] se covè, que siats pregada per aquell peccador, car si nou erets sería feta injuria a la corona mantell flor e anell que vostra ymage significa. Per que a mi me

1. C, *licet ideo.*

Digitized by Google

covè vos pregar, e justicia e raó ho consent; e cert es,[1] a vos, regina, covè exoír la demanda: car enaxí com vos sots de tot en tot raó de pregar, enaxí sots de tot en tot raó de exoír la demanda, la qual demanda, reyna, es que vos a aquell clergue donets beutats esperitals per les quals siats membrada entesa e amada, e sís sien totes aquelles coses que vostra ymage significa. Reyna! Car vos sots bella e plena de beutats, vos fan les gents bella esgleya e gran e bell altar e bells vestiments, e bells cants son dits de vos per molts homens e en diversos locs; mas la esgleya on vos sots pus bella, reyna, ço es en lo cor del sant home qui vos ama e vos[2] entén e remembra. Aquella esgleya volría, si a vos plaía, que fos en molts homens e en moltes de terres; per quem parría bo, reyna, que vos, si mester hi era, vos flixassets daquelles tan belles e tan grans esgleyes corporals e lurs ornaments, e que de les esgleyetes esperitals fóssets tan curosa quen fossen moltes, ço es, que molts fossen de homens sants e justs qui de lur coratge vos feessen bella e gran esgleya, consirant cascú vostres grans beutats e amant cascú aquelles a son poder e honrarles per totes les terres. E car daquestes esgleyes, reyna, que deuríen esser tantes e son tan poques en lo mon, sapiats que en som fort trista e despagada; per que nestic en plor e en tristicia e dolor. Per que vos clam mercè, reyna, que la vostra beutat do coratge e embellesca çajús los coratges dels homens, en tal manera que per tot lo mon de vostra beutat donem gloria e lausor membrança saviea e amor.

8. Reyna! Neguna flor no es occasió de sa legesa, ans fa tot quant pot que sia bella nedea e munda. Açò meteix vos dic, reyna, de les besties e dels ocells, e encara del sol e de la luna e de les estelles.[3] Mas los homens e les fembres daquest mon qui naturalment son pus bells quel sol ni les plantes ni les besties nils ocells, car bellea han esperital e

1. A,B, certes.—2. B, manca *e vos*.—3. B, e dels estells.

corporal naturalment e nou ha[1] lo sol e los altres qui no la han esperitalment, e aquests homens e fembres ensutzen e enlegexen sí meteixes e lo mon, e de ço qui es bell fan leig e cuyden per bell ço qui es leig, e tant han fet que quaix tot lo mon han enlegeít e ensutzat e tot lan girat de sots sobre; e en tant, reyna, que leja cosa es a consirar e a dir e a oír les legees qui son en los homens e en les fembres e corporalment e esperital.[2] Per queus clam mercè, reyna, queus en prenga pietat e mercè, e que la vostra beutat embellesca e deneig[3] lo coratge de les gents, e sís faça lurs paraules e lurs obres, que a tant ho han tornat que les demés dones, e açò meteix es dels homens, van a lesgleya ab grans mantells fresats[4] e ab gran ornament ab los quals enlegexen[5] lur cors qui es ple de fems e de vermens, e lur remembrament enteniment e amar enlegexen tant com poden. Emperò vos ho sabets segons les demandes queus fan e la entenció per queus preguen. Ah reyna! E per Deu no sia, que aquesta tan gran e tan damnosa legea tant de temps pusca durar ni estar, ni que tant pusca donar de damnage.

9. Oració! dix lermità: Un cavaller e sa muller havíen un bell fill que molt amaven: aquell fill era malalt a la mort. Lo cavaller e la dona anaren a una esgleya de nostra Dona pregar nostra Dona que donàs sanitat a lur fill. Lo cavaller tramès a nostra Dona un savi e ver entendre, car hom era molt savi en moltes sciencies; e la dona car era bona e bella, tramès a nostra Dona un bell e bon amar. On, sobre açò es questió qual daquests .ij. pregà mills nostra Dona, o lo cavaller per entendre o la dona per amar.

10. Recontà Entenció e dix que en una noble ciutat estava una dona muller de un noble burgès. Aquella dona era molt bella corporalment e esperital, e per ço que sa beutat no fos occasió que negún hom cobejàs carnal delit

1. B, non ha.—2. B, speritalment *(passim)*.—3. B, denig: C, *mundifi cat*.—4. B, tressats.—5. A, enlegesen: B, enlegessen.

Digitized by Google

en ella, no vestía de nobles draps ni ses beutats no manifestava, ans aytant com podía les tenía secretes, car dona era qui amava molt castedat. Aquesta dona com anava a lesgleya, anava humilment vestida per ço que donàs eximpli de humilitat e per entenció que nostra Dona la exoís de ses paraules. Un dia sesdevenc que lo burgès hac maridada una filla, e volc que anàs a lesgleya molt noblement vestida e ab gran honrament de gent, e les altres dones digueren a la bona dona que adobàs e pintàs sa filla; mas la dona demanà a son marit e a les altres dones per qual entenció volíen que anàs a lesgleya, e lo marit respòs que per ço que prenent ella gracia e benedicció del sagrament de matrimoni pregàs Deu que la faés bona dona e que li donàs infants qui fossen a servey seu; e la dona respòs e dix que nos pensava que Deus exoís fembra quil pregàs ab altres colors mas ab aquelles que ell li havía donades, ni que a ell pregar anàs ab vanitat e ab amar la vana gloria daquest mon. Per que adoncs la bona dona, segons veres colors de fayçons e ab humils vestiments e sens uffana[1] de gent, anà a lesgleya e pregà nostra Dona que a sa filla donàs beutat esperital e que la faés bona en amar en membrar e entendre nostra Dona.

¶ CAP. 15. *De virginitat.*

LAUSOR! dix lermità: Què es virginitat? Respòs Lausor e dix que virginitat es entegretat de cors e de pensa contra carnal delit. Daytal virginitat, dix Lausor, volem loar nostra Dona en esta manera:

2. La entenció per que Deus près de nostra Dona

1. B, ufana.

natura humana, fo raó de la virginitat de nostra Dona; e car aquella entenció fo la pus alta e la pus noble que Deus puxa haver en creatura ni creatura en Deu, per ço cové que respona la virginitat de nostra Dona a aquella entenció en bontat granea santetat e amor e les altres, a la bontat granea sanctedat e amor de la entenció segons la qual Deus près natura humana. E per ço, dix Lausor, no es qui pogués aestmar la gran bontat e virtut santetat e amor de la virginitat de nostra Dona ni la entegritat de cors e de pensa ques cové a la virginitat sua, car ab la sua virginitat se cové entegretat de bontat granea perseverança e les altres, e encara entegretat de veer oír gustar odorar e palpar, e encara entegretat de parlar membrar entendre e amar virginitat; e tot quant ha en nostra Dona corporal e esperital, tot cové que respona a la virginitat de nostra Dona, e en poc ni en molt ni per neguna manera no cové que en nostra Dona haja neguna re qui respona a corrumpiment de cors ni de pensa contra virginitat, car si ho faés ja no fora digna quel Fill de Deu si encarnàs ni que de la sua[1] natura se vestís.

3. Lo fill de nostra Dona, dix Lausor, no fo fet hom en lo Fill Deu per engenrar home;[2] per que covenc que fos engenrat per Deu en nostra Dona per entenció que fos home verge en Deu; per que covenc que de nostra Dona prengués natura de virginitat, en tal manera que per negún temps no fos corrumput, car ab corrupció no pogra esser Deu; per que nostra Dona covenc esser verge ans del part e aprés del part per ço que pogués esser materia com son fill ne prengués natura de virginitat. On, enaxí com son fill fo fet home en natura de virginitat incorrumpable, enaxí en nostra Dona covenc esser natura de virginitat incorrumpable, e per aquesta natura havía nostra Dona proprietat e virtut dementre que era en lo mon, que

1. B, ni que la sua.—2. B, de home.

Digitized by Google

ja fos ço que ses beutats sobrepujassen totes altres beutats, no era negún que ses beutats moguessen a carnal desig. On, queus iría àls dient, dix Lausor, de la virginitat de nostra Dona mas que es tan gran e tan alta que sobrepuja natura corporal e esperital? Corporal, car sobre natura es que cors puxa passar per cors romanent cascú dels corsos entegres e sens negún corrumpiment; e sobre natura esperital es en quant enteniment no pot entendre que un cors entegre pas per altre cors entegre sens corrumpiment de la un o de laltre; emperò fer se pot segons obra de miracle e segons volentat de Deu e de nostra Dona quiu volíen, e encara segons natura de la virginitat quen convenía pendre lo fill de nostra Dona segons que dit havem.

4. La virginitat de nostra Dona covè esser tan gran en bontat granea perseverança e les altres, que respona a la virginitat de tots los verges e de totes les vergens qui per amor de nostra Dona amen virginitat: car enaxí com lo sol illumina les estelles e totes les coses qui son en terra, e enaxí com lo foc qui escalfa totes aquelles coses que son escalfades, enaxí e molt mills sens tota comparació, la virginitat de nostra Dona es font e lum e compliment a totes les virginitats de tots aquells e de totes aquelles qui la amen; e no tan solament la virginitat de nostra Dona illumina e informa virginitat en los verges e en les vergens, que sís fa castedat en tots aquells e aquelles qui son casts per amor de nostra Dona, car de la virginitat de nostra Dona pren lur castedat virtut e figura. On, beneyta sia aytal virginitat, dix Lausor, qui atant[1] sestén e qui tanta de bontat e santetat dona e sosté.

5. Lausorl dix lermità: Un clergue era molt mal acostumat e majorment en peccat de luxuria. Aquell clergue corrumpé e mès en mala fama una verge qui havía pres[2] orde e havía promesa virginitat a nostra Dona. Aprés pocs

1. B, a tant. —2. B, promes.

Digitized by Google

dies jac ab una dona maridada muller de un noble burgès la qual havía promesa castedat a nostra Dona, e tan longament usà ab aquella dona lo clergue, que la dona e ses filles ne foren menyspreades per tots aquells de la ciutat. E per açò es questió en que faya lo clergue més a rependre, o en ço que toll virginitat o en ço que toll castedat.

6. Recontà Enteció e dix que en una ciutat havía una filla de un burgès qui era molt rica dels bens temporals, car gran riquesa li havía romasa de son pare e de sa mare. Esdevencse un dia que la donzella fo a un sermó al qual oí loar nostra Dona de virginitat, e en son cor proposà a esser verge tots los temps de sa vida per entenció que en alcuna cosa pogués resemblar nostra Dona. Après lo sermó, dementre que la donzella tornava a son alberc, ella consirà que nostra Dona estant verge havía un fill, e que ella estant verge no hauría fill; per que, si per una manera era semblant a nostra Dona, que per altra li sería desemblant. On, dementre que la donzella enaxí consirava e desirava com sesforçàs tant com pogués a esser semblant a nostra Dona per entenció que més la amàs, una pobre[1] fembra qui portava en son braç un bell infant li demanà almoyna per amor de nostra Dona, e la donzella li respòs, per qual entenció li demanava almoyna. La fembra pobre li respòs e dix que ella li demanava almoyna per dues entencions, la una era per tal que de ço que li daría[2] li hagués grat nostra Dona, e laltra era per ço que de lalmoyna que li daría pogués satisfer a sa vida e a la vida de son infant. Bona fembra! dix la donzella: Qual daquestes dues entencions vos es vejarès que sia a nostra Dona pus agradable? Respòs la pobra dona e dix que lo mèrit que la donzella hauría de la almoyna, era a nostra Dona pus agradable, car aquella es per la primera entenció e la almoyna es per la segona. Molt plac a la donzella la bona resposta

1. A, pobra *(passim)*.—2. B, que daria.

que la pobre fembra li havía feta, e dix a la pobre fembra que ella li quería per nostra Dona que ella li[1] faés almoyna de son fill e quel li[2] donàs, e sobre aytal condició que ella lo afillaría de tots sos bens aprés sa mort e que la bona fembra estigués en lalberc e hagués totes ses necessitats en aquell alberc tots los temps de sa vida. La bona fembra donà son fill a la donzella,[3] e ella lo prés e en figura de Jesu Christ lo tenía per fill e en sa virginitat se alegrava e en aquell fill[4] Jesu Christ remembrava. Lonc temps estec la donzella en aquesta benanança, e aprés sa mort lexà tot son heretatge a aquell fill que nodrit havía, lo qual fo un dels millors homens e dels mills acustumats daquella ciutat, car a sa bontat ajudava la entenció de la donzella qui nodrit lo havía.

7. Ans que Oració pregàs nostra Dona consirà longament en la virginitat de nostra Dona, e feu en sa pensa una verge demanda a nostra Dona. Verge demanda feu[5] de entegretat de bontat granea perseverança e les altres, enaxí que en açò que proposava demanar a nostra Dona no hac corrupció de entenció, ans estec pur e munde e clar, e segons aquesta puritat claritat de verge entenció, Oració dix a nostra Dona estes paraules: Dona reyna de virginitat! Pregarvos volría sots forma de virginitat pus que vos sots verge e mare de virginitat, e les coses de que vos vull pregar totes les endreceç a honor de virginitat vostra, e en totes aquestes coses de queus prec met aytant com puixs[6] entegretat de bontat granea e les altres. Reynal Jous prec eus clam mercè per los verges e per les vergens qui virginitat han promesa, quels conservets virginitat corporal e esperital: virginitat corporal lus conservats[7] ab virginitat esperital, car quant la bontat e granea e perseverança e les altres han entegretat puritat e santetat, adoncs ha lo cors entegretat de bontat corporal e de granea corporal,

1. B, que li.—2. B, e que li.—3. B, manca *a la donzella.*—4. B, manca aquest mot.—5. B, manca *feu.*—6. B, puix.—7. conservets?

Digitized by Google

car la bontat de la ànima guarda la bontat del cors, axí com lo bon membrar[1] e entendre e amar qui guarda lo bon oír veer odorar gustar tocar e parlar.

8. Reyna de virginitat esperital! Vos prec que conservets en lo mon virginitat[2] esperital ab vostre verge membrar entendre e amar en qui no fo negún temps neguna corrupció; car si vos, reyna, volets membrar entendre e amar la virginitat dels verges ni de les vergens, ja lop ni demoni no la poría corrumpre; car la entegritat de vostra virginitat ha tan gran virtut, que corrupció de vici ni de mala fembra ni de mal hom ni encara de demoni no li pot contrastar.[3] Mas no sé què es ni en ques pren que par que vos, reyna, no vullats membrar entendre ni amar virginitat en aquells qui per vos la prometen, car si ho fayets ja nos corrumpría lur virginitat esperital; mas car en los demés se corrump, sapiats, regina, que a açò es vengut lo mon, que lur virginitat corporal se corrump o per una manera o per altra en tantes persones e per tan leges maneres, que vergonya sería lo dir e leja cosa es lo pensar. On, com vos, reyna, siats tan pura tan verge e tan sancta e tant entegra corporalment e esperital, com pot esser que sajús multiplicats en tan pocs[4] vostra semblança e lexats tantes persones corrumpudes e enemigues de vostra semblança? Ah reyna! E no sia. E ja es quaix tot lo mon esdevengut en corrupció de luxuria e de putería!

9. Reyna! Per una sancta dona abadessa vos he pregada moltes vegades que li ajudàs vostra virginitat a conservar la virginitat de les vergens del monestir. Aquella abadessa es verge e sancta dona segons que vos sabets, e es molt trista e irada del defalliment que fan en lo monestir algunes fembres qui a vos havíen virginitat promesa. E encara, reyna, vos he pregada segons que vos sabets, per una sancta dona filla de castedat qui ha mal marit e

1. B, lo membrar.—2. B, virginat.—3. A, contrestrar. —4. B, poch.

Digitized by Google

luxuriós, e ella es casta e molt bona dona e ab son marit ha molt de treball sens que no ha colpa. Ni de la abadessa ni daquesta dona oír nom volets, e tots jorns creix lo mal; ni encara de moltes altres demandes no majudats ni consell nom donats, e jo planc e plor de dia e de nits e demàn mercè, reyna mare de virginitat e de castedat, car venen los lops qui ocíen e mengen les ovelles, e dormen los pastors qui han closes les orelles.

10. Oració! dix lermità: Una dona havía mal marit qui era luxuriós gelós e de mal estatge, e la dona era bona e casta e amava molt nostra Dona la qual pregava molt devotament que la conservàs en castedat, car son marit li donava occasió que ella faés follía e malvestat de son cors. Pres daquella dona havía una altra dona qui era mala, car en peccat de luxuria estava. Aquella mala dona[1] havía una bella filla qui era verge e amava virginitat per amor de nostra Dona, mas per les males obres que sa mare faya, havía mal eximpli e temías quel mal eximpli de sa mare no li fos occasió de corrumpre sa virginitat, e sobre açò la donzella pregava nostra Dona que li salvàs e li guardàs sa virginitat. On, sobre açò es questió qual de la dona o de la donzella faya a nostra Dona pus agradable demanda.

11. Recontà Entenció e dix que un hom entrà en religió per entenció que nos corrumpés, car molt amava virginitat: on, a poc de temps[2] que hac estat en religió ell hac temptació[3] de carnal delit. Aquella temptació fo axí gran, que no la havía haúda axí gran dementre que ell erà en lo segle. Molt fortment se maravellà lo religiós què podía esser que pus fort era temptat de peccat depuis que fo en lorde que dabans com no era en lorde. On, dementre que ell se maravellava axí, li venc en volentat que pregàs nostra Dona que li revelàs per una manera o per altra qual cosa era aquella per que ell havía majors temptacions

1. B, aquella dona.—2. B, a poch temps.—3. B, hac gran temptacio

de peccat en lorde, que no havía com era en lo setgle. Aquell religiós, dix Enteció, pregà nostra Dona que aquella cosa li revelàs, e esdevencse una nit com fo adormit que vejarès li fo que una dona li digués aquestes paraules: E tu,[1] hom qui dorms! Entín estes paraules: Los homens qui son en lo mon no fan vot ni promissió de virginitat car enclinar se poden a matrimoni; mas los homens religiosos car fan vot e promissió de esser verges si verges entren en lorde, han major temptació de luxuria car fan vot e promissió de virginitat, que aquells qui res no prometen; car les coses vedades o promeses més porten de bé o de mal e més son occasió a temptació, que les altres qui son legudes. Aquell religiós se despertà e hac molt gran plaer de ço que li era estat revelat en somnis, e loà e beneí nostra Dona; e quant sesdevenía que ell havía temptació de carnal delit, ell[2] pensava la virginitat de nostra Dona per son membrar entendre e amar, e aytan tost perdía la temptació que havía; e açò feu tan longament tro que daquí avant no li venc temptació daquell peccat ni daltre.

¶ CAP. 16. *De valor.*

LAUSOR! dix lermità: Què es valor? Respòs Lausor e dix que valor es aquella cosa per que val bontat granea perseverança poder e les altres. Daquesta valor, dix Lausor, volem loar nostra Dona en esta manera:

2. La bontat de nostra Dona val a bonificar, e a mortificar e destruír mal: val a bonificar granea perseverança

1. B, O tu.—2. B, e ell: (A, borrada la *e.*)

Digitized by Google

e les altres, car valor es de granea perseverança que sien bones; e encara bontat de nostra Dona val a mortificar mal e petitea de granea e privació de perseverança, car valor es de granea que sia gran en bonea e mal li es que sia petita en bontat; e açò meteix se segueix de perseverança. On, enaxí com la bontat de nostra Dona val en sí metexa e val en granea e les altres, enaxí la granea de nostra Dona val en sí metexa e en bontat e les altres; car valor es esser gran en bontat e les altres. On, la valor de nostra Dona, dix Lausor, qui la poría comptar ni aestmar? Car aytant quant val més sa bontat que altra bontat, aytant val més en granesa que altra bontat, car la un començament de que nostra Dona es ajustada, multiplica sa valor en altre començament, e segons que es sa valor dedins, respòn a la valor defores, la qual valor ha nostra Dona en fer bones grans perseverants obres e plenes de santetat virtut e les altres.

3. Nostra Dona val en esser mare de Deu home, e son fill val més que tots los altres fills ni que totes creatures. Doncs la maternitat de nostra Dona val més que totes les mares qui son ni foren ni seràn; e car nostra Dona es mare de nostra recreació e es mare de justs e de peccadors qui a ellas reclamen, doncs, qui poría albirar ni dir com gran valor ha en bontat granea e les altres virtuts nostra Dona en esser mare de Deu home e de justs e de peccadors? ni encara, qui poría dir la valor que nostra Dona ha en membrar entendre e amar son fill home Deu? Car entre tots los àngels e los sants de gloria ni tots los homens qui son en aquest mon, no han tanta de membrança ni de saviea ni damor en nostre Senyor Deu Jesu Christ com ha nostra Dona, ni entre tots no ajuden tant als peccadors com fa nostra Dona. On, com açò sia enaxí, doncs, qui pot aestmar la valor que nostra Dona ha en membrar entendre e amar? ni aquella sua valor, qui la poría haver ni donar ni comprar ni venre? Ni queus iría àls dient, dix

Digitized by Google

Lausor, de la valor de nostra Dona, mas qual cosa pot tant valer com val nostra Dona en lo membrar entendre e amar de son fill home e dels sants e de les santes e de justs e de peccadors qui la membren la entenen e la amen, e com ab gran bontat perseverança poder saviea e amor la membren la entenen e la amen?

4. Nostra Dona val en batalles, en perills de mar e de terra, e val a donar consell e sanitat riquea pobretat bontat santetat veritat, e a totes les coses que hom puxa cogitar ni pensar ni dir on se puxa entendre bontat granea santetat e virtut, e a tot e per tot val nostra Dona; e nostra Dona val a vidues desconsolades e a orfens, e val a vergens a conservar lur virginitat, e val a maridades a conservar lur castedat, e val a perdonar e a acaptar[1] misericordia, e val a donar gloria perdurable e a esquivar infinits treballs; e sola la esperança que los peccadors han en nostra Dona val tant, que no es cor qui u pogués cogitar; e par ho en ço que un peccador qui havía esperança en nostra Dona, no daría ni vendría aquella esperança per negún tresor. On, beneyta sia aquesta valor tan gran, dix Lausor, que enaxí sobrepuja totes altres valors e totes cogitacions e pensaments e no la poden compendre, tant es gran en bontat granea perseverança e les altres.

5. Lausorl dix lermità: Una dona demanava a nostra Dona que li donàs un fill qui fos bo e bell, e nostra Dona donàl li; e una altra li demanà[2] dues filles qui fossen belles e bones, e nostra Dona exoíla de ses pregaries. On, sobre açò fon feyta questió a qual damdues les dones nostra Dona havía donat millor do.

6. Parlà Entenció e dix que una reyna amava molt nostra Dona, car volentera consirava en la valor de nostra Dona, e segons que consirava la granea de la valor de nostra Dona sesforçava a amar la valor de nostra Dona. Un

---

1. B, captar.—2. B, donali; e una altra li demenave.

Digitized by Google

jorn sesdevenc que un juglar venc davant la reyna, e dix una cançó a lausor de nostra Dona. Molt plac a la reyna la cançó, e en la fama e en los gests del juglar la reyna conec quel juglar era home savi e de bona vida, e dix al juglar aquestes paraules: La valor de nostra Dona es molt gran, e segons que es gran faría a honrar e amar en lo mon; per que si jo podía trobar negún juglar qui volgués esser juglar de nostra Dona tan solament e hagués nom Juglar de Sancta María, jo li daría aquest libre e daríali messió e que anàs per lo mon loar nostra Dona; mas covendría quel juglar no prengués de negún home neguna re e que fos home just cast e de bona vida. Quant la reyna hac dites aquestes paraules, lo juglar se agenollá davant la reyna e clamàli mercè que ella li donàs aquell offici e que ell iría per prínceps prelats cavallers e burgeses[1] e mercaders e per uns e per altres loar nostra Dona per entenció que la valor de nostra Dona fos honrada en lo mon. Molt plac a la reyna ço de que lo juglar la pregava e donàli messió e aquell libre, e lo juglar anà per lo mon loant la valor de nostra Dona, e ço que es en est Libre recontava, e les questions que hic son faya per entenció que pogués loar e fer loar la valor de nostra Dona. E gran era lo fruyt quel juglar faya daquest Libre, car per les lausors donava doctrina de loar nostra Dona, per les oracions donava manera de pregar nostra Dona, e per les questions donava sciencia, e per les entencions donava manera de haver bones custumes.

7. Reynal dix Oració: Vostra valor val tant, segons que ha dit Lausor, que hom nou poría aestmar; e car en vos ha valor tan gran, jous vull pregar per vostra valor per ço que ma demanda sia gran en valor, car si nous pregava per raó de vostra valor, ma demanda no hauría gran valor; per que no sería digna que fos exoída. Aquesta demanda

1. A, burges: B, burgues.

o pregaria queus entén a fer, reyna, es que vostra valor façats amar e conèxer per tot lo mon, e que la amor e conexença que de la vostra valor hauràn los homens daquest mon, sia gran en bontat perseverança virtut santetat per ço que la conexença e amor que hauràn de vostra valor haja gran valor. Aquesta es la pregaria queus faç, reyna, e sab ho Deus a qui no pusc mentir, e vos, reyna de valor, ho sabets que jo no pusc a ma demanda donar major valor com faç; e pus que jo mesforç tant com pusc a fer valer ma demanda, placiaus,[1] gloriosa, que vos en vostra valor la façats valer en tant que sia exoída. Plorà Oració e suspirà e sos ulls e ses mans al cel levà, agenollàs e supplicà e la terra besà; e tot quant pertanyía[2] a fer valer sa oració, tot ho feu per ço que la valor de nostra Dona fos per tot lo mon coneguda e amada.

8. Gloriosa valent reyna! Unes gents han vengudes en lo mon qui cuyden valer e res no valen; car aquelles coses tenen a valor que son desvalor e dien que es desvalor ço que es valor, e per ço cuyden valer per malea e per petitea de bonea e per granea de malea, e les altres virtuts, e son axí contraries[3] a vera valor que més no poden. Aquestes gents aytals fan lo mon desvaler en lur desvalor; e es en açò vengut lo mon que quaix re no val en los homens e val en les besties plantes ocells peixs elements sol luna esteles e en totes les altres creatures, e en los homens per qui lo mon deuría més valer que per negunes altres creatures, quaix res no val. Per quen som molt trista irada e despagada, e nom sé que men faça, reyna; car moltes vegades vos he daçò pregada, e vos ho sabets, que faéssets lo mon valer en aquelles coses segons les quals més deuría valer, e vos no men volets exoír. Reyna! Par[4] que jo res no vall ni ço queus demàn no par queus sia agradable; e si jo res no vall, no pusc més, reyna; ni si vos no havets

1. A,B, placius.—2. A,B, pertanya.—3. A, contraris.—4. B, per.

Digitized by Google

plaer de ma demanda, esme greu e volgra tant valer que ma demanda fos a vos tant agradable que a vos plagués humiliar vostra valor a ma petita oració e demanda, la qual es petita segons mi, emperò gran es segons vostra valor; car a lausor e honor de vostra valor, demàn tot quant demàn, e si nou faç ja de vos per negún temps nom venga gracia misericordia ni perdó ni ajuda.

9. Reyna! Aquella sciencia qui més val en lo mon es teología,[1] car per teología ha hom conexença e amor de vos e de vostre fill e vé hom a perdurable repòs; aprés teología es filosofía la millor sciencia del mon, car per ella ha hom conexença de la entitat de les coses e de lurs proprietats e natures, e filosofía es lo mirall en que teología relúu e significa e demostra sa semblança. Aquestes dues sciencies, reyna, qui tant valen, son menys preades e amades que les altres sciencies qui tant no valen; per queus pregaría, reyna, que vos hi prenguéssets consell, car si ho fets enaxí que més sien enteses e amades que altres sciencies, hauríen més servidors e mantenidors que altres sciencies e seguirsenia exaltació de valor pública e sís faría de específica, com sia valor específica membre e part de valor pública.

10. Valent verge gloriosa! A açò es vengut lo mon que pagès no vol valer en bontat granea e les altres virtuts de pagesía, e vol valer en bontat granea e les altres de mercadería; e quant es mercader no vol valer en bontat de mercadería, e vol valer en bontat de burgesía; e quant es burgès no vol valer en bontat de burgesía[2] e vol valer en bontat de cavallería; e açò de grau en grau tro que es príncep, e quant es príncep no vol valer en bontat de principat ans vol valer en lo contrari de son offici; e enaxí està en desvalor tant a enjús com cuydava valer a ensús. E açò es, reyna, quaix en tots los prínceps e en tots

1. A, theoligia.—2. A, borgesia.

los sotsmesos; e dels prelas e de lurs[1] sotsmesos no cal que us ho diga, que lurs[2] obres ho demostren. Per queus clam mercè, reyna, que vos façats tant ab lo vostre fill, quel pagès qui vol valer vulla valer en la bontat de son offici, e lo mercader atretal, e enaxí de grau en grau; car per aquesta manera porà lo mon valer, e pujarà valor e devallarà desvalor, e valor haurà rayls ab ques porà araygar e porà destrovir[3] desvalor.

11. Oració! dix lermità: Un rey qui era molt savi havía .ij. fills, e al un el feu ensenyar filosofía e teología, e en totes aquelles sciencies que poc lo feu esser savi e maestre;[4] a laltre fill feu ensenyar de cavallería e de fet darmes; e com aquells .ij. fills del rey foren grans, lo rey pensà que cascún podía usar de ço que havía après. Lo rey tenc grans corts e ajustà tots los alts[5] barons de son regne els prohomens[6] de ses ciutats, e dixlos que ell volía desamparar lo mon, car hujat era de governar son poble, e volías recrear en un monestir en lo qual volía membrar entendre e amar la valor de Deu e de nostra Dona e volía fer penitencia e plorar sos peccats; e que les gents triassen daquells .ij. fills seus aquell quels fos més vijarès que valgués més a rey. On, per açò fo en aquella cort gran questió si eligiríen aquell qui havía apresa sciencia o aquell qui havía apresa cavallería.

12. Recontà Entenció e dix que un hom desirava com pogués valer en la laor de les gents, car molt desirava esser loat per les gents, e pensà aquelles maneres per les quals pogués haver lausor. Aquell home se vestí de humils draps e dejunava e deya paraules de Deu e mostrava aytant com podía que paregués home de bona vida; e enaxí segons la intenció per que ho faya ell havía valor e valía entre les[7] gents, e segons veritat ni proprietat de vera valor ell re no valía, car fallía de sa intenció valor de bontat e granea

1. A, lus.—2. A, lus: B, lur.—3. B, destroir.—4. B, mestre.—5. B, altres.—6. A,B, promes.—7. A, entrels.

Digitized by Google

e les altres. Aquest home havía un fill que molt amava e era mercader e gran ric home e amava les vanitats daquest mon e en aquelles ell volía valer, e son pare havía plaer com les gents loaven son fill de riquea e de larguea e de cavalcar caçar e deportar e sejornar. Esdevencse que son fill morí e lo pare fo molt despagat de la mort de son fill, en tant que anc no sabé haver manera com volgués valer per manera de paciencia; car per ço com ab falsa entenció e ab ypocrisía faya ço que faya, no consentí valor ques donàs a ell sots forma de paciencia, ans fo molt impacient de la mort de son fill; e per la impaciencia que mostrà a les gents, fo menyspreat e fo coneguda sa ypocrisía; e quant viu que les gents lo menyspreaven e nol loaven en axí com fer solíen, fo molt mogut a ira e feu mala vida aconeguda de tots aquells de la ciutat on estava, e morí en peccat de ira e de mala volentat.

¶ Cap. 17. *De humilitat.*

DEMANA lermità a Lausor si sabía què era humilitat, e Lausor respòs e dix que humilitat es aquella cosa que fa enclinar les coses més nobles a servir e honrar les coses menys nobles. E car humilitat es en nostra Dona, loar volem nostra Dona de humilitat en esta manera:

2. Tota la major noblea e honrament que pusca esser, es en nostre Senyor Deus, e ell per servir e honrar la humana natura humilià a[1] esser home per ço que ab aquell home la servís e la honràs, e aquest home se humilià aytant com poc a pobretat e a menyspreament del mon e a mort.

1. A,B, manca *a*.

Digitized by Google

On, enaxí per semblant manera Deus humilià nostra Dona, qui es la pus noble e la pus honrada creatura qui esser pusca aprés son fill, a pobretat e a moltes dolors e treballs que sofferí en la mort de son fill, e que lonc temps la feu viure en lo mon sens que no li era feta aquella honor que a ella se covenía:[1] on, segons la humilitat de deu Fill de nostra Dona cové respondre granea e bontat a la humilitat de nostra Dona, e car aquella humilitat de Deu home es tan gran en granea e bontat e les altres virtuts, que hom no la poría dir ni cogitar, defall ma consideració e ma paraula, dix Lausor, a recontar e a dir la granea de bontat de la humilitat de nostra Dona.

3. Natura e proprietat es de humilitat que exalç e puig tots aquells qui sumilíen aytant com se baxen a servir e honrar menors de sí metexes. On, per açò en aytant com nostra Dona se humilià a la salutació de làngel e volc esser serva de Deu, aytant la pujà la humilitat de Deu en esser dona e mare; e com hom no poría dir ni pensar com nostra Dona es alta en esser dona e mare, per semblant manera hom no poría dir ni pensar la gran humilitat de nostra Dona. On, car aquesta humilitat sia tan gran, cové que tenga e que complesca desús tro a enjús, enaxí que tots los pus alts e los pus baixs sien humils a nostra Dona e que lur humilitat prenga forma e figura e santetat e virtut bontat e granea de la humilitat de nostra Dona.

4. Nostra Dona, dix Lausor, es tant humil, que sa gran bonea humilía a servir les petites bonees dels peccadors, e sís fa la granea de son membrar entendre e amar que humilía a la petita granea del membrar entendre e amar daquells qui la membren la entenen e la amen. E per açò com alguna fembra pobre o algún pobre home la membra la entén e la ama, aytantost cové de necessitat que nostra Dona, qui es en lo cel e parla ab son fill e ab los

1. B, covenyla.

Digitized by Google

sants de gloria, que sumilíu a membrar a entendre e a amar aquella pobre fembra, e que membre e entena ço que aquella fembra diu en sa oració, qui la pregava a vegades de sa gallina e de son gat, el pagès de son ase e de son bou, e axí de les altres coses de petita valor. On, tot açò covenrà que nostra Dona ho sapia e queu present a son fill e quel ne prec. Açò meteix farà si la fembrixola la prega que li perdó sos peccats; e aquells peccats ja tan grans ni tan leigs[1] o de tan petites coses no seràn, que a tot covè que nostra Dona se abax e humilíu per ço que haja pietat e mercè daquella fembra. On, aquesta tan gran humilitat, dix Lausor, qui la poría aestmar, que nostra Dona qui es tan gran tan sancta tan pura tan alta e tan bona, se haja a humiliar a entendre tantes mesquineses e tants peccats que fan les gents en lo mon? Aquesta humilitat es tan gran, que cor e esperit, dix Lausor, me defall a loarla, e tant es gran que no la pusc tota membrar ni entendre.

5. Lausor! dix lermità: Un prelat e un príncep amaven molt nostra Dona, e per la gran amor que li portaven sesforçaven tant com podíen que la resemblassen en alcunes coses, entre les quals la volíen[2] resemblar de humilitat, e per açò cascú sesforçava de esser humil a son poder. On, per açò es questió qual de la humilitat damdós es pus agradable a nostra Dona.

6. Recontà Entenció e dix que una reyna era molt bona e sancta e amava molt nostra Dona, e per la gran amor que havía a nostra Dona havía humiliada sa volentat a voler tot ço que volgués la volentat de nostra Dona e de son fill. Aquella reyna havía un fill que molt amava, lo qual fo malalt a la mort; per que la reyna hac gran paor que son fill morís daquella malaltía e fo en gran volentat que pregàs nostra Dona quel li[3] garís. Mas car li membrà que ella se era humiliada a voler tot ço que della volía vo-

1. B, larrgs.—2. B, volen.—3. B, que lo li.

Digitized by Google

ler nostra Dona, hac temor que si nostra Dona volía haver la ànima de son filſ en gloria e que ella la pregàs que no morís son fill, que no faés contra la entenció de humilitat, segons la qual havía sa volentat humiliada a la volentat de nostra Dona; e per açò estava consirosa si pregaría nostra Dona de son fill o sí sen lexaría. Dementre que la reyna estava enaxí consirosa, la bona entenció que havía e la humilitat en que era li donaren [1] raó per la qual dix a nostra Dona aquestes paraules: Reyna de vida! Malalt es mon fill la vida del qual volría si la vostra volentat ho volía, car siu vol vostra volentat cové que la mia volentat ho vulla, pus que es obligada e sotsmesa a voler tot quant vulla vostra volentat. Per que jous prec, reyna, de la sanitat de mon fill sots condició si vostra volentat vol sa vida; e si vostra volentat vol sa mort, covenrà que ma volentat salegre en la mort de mon fill per ço que haja plaer de tot ço que de mi e de mon fill haja fet vostra volentat. E car aquella bona reyna ab tan bona entenció pregava nostra Dona, donà nostra Dona al fill de la reyna sanitat, e visc longament e fo rey molt bé acustumat e feu molt de bé en lo mon e bon eximple donà a tots los reys de ses encontrades.

7. Pregar volc Oració nostra Dona sots forma de humilitat, e dix aquestes paraules: Humil regina! Vostre fill ans queus humiliàssets a ell vos requés per làngel Gabriel de humilitat, a donar a vos eximpli de humilitat com vos humiliets als infeels qui nous preguen; car tantost com vos, reyna, humiliàrets vostra gran bontat a lur petita bontat, pendría lur petita bontat gran virtut de la vostra bontat, e axí de la vostra granea e les altres. On, per açò vos prec, reyna, queus placia humiliar als infeels a membrar a entendre e amar lur salut e que a ells façats honrar e servir vostre fill e vos; e açò meteix vos dic, reyna, dels cristians qui son mals e ergulloses; e placia a la vostra sante-

1. B, demanavan.

Digitized by Google

tat que vos exalcets los humils e que abaxets los ergullosos dergull e quels convertiscats dergull en humilitat per la qual los pugets a fer bones obres.

8. Misericordiosa donzella plena de virginitat! Peccat es tan petita cosa, que neguna cosa no es tant petita. On, com vos, reyna, siats tan gran cosa e tan noble e tan alta, e peccat sia tant vil e tant petita cosa, gran humilitat faríets si tant vos humiliàvets que peccat membràssets e entenéssets e desamàssets, car per tot lespay qui es entre vostra altea e la baxea del peccat iría e vendría vostra humilitat. Per quem parría[1] bo, reyna, que vos de tot en tot destruíssets peccat, car per cert sapiats que gran mal fa als homens humils qui per la vostra amor amen humilitat, car de dia[2] e de nit los empatxa a haver humilitat; e açò fa per ço car de tot en tot vol destruír en lo mon vostres semblances. On, com vostra humilitat, reyna, sia tan alta e tan noble, gran mal es que en lo mon no ha moltes de ses semblances, e ço que mestà més al cor es que vostra humilitat fa esser humils uns homexols e unes fembrixoles, que a penes par que vostra humilitat hi empreme ne informe sa semblança; e en los homens qui son rics e nobles e de gran poder, ergull par tan fortment que a penes par humilitat en lo mon. Ah reyna! E per Deu no sia. E pus que de humilitat tanta havets, donatsne a uns e altres.[3]

9. Piadosa dona misericordiosa! Los peccadors vos clamen per mi mercè queus humiliets a lur demanda, car de tot en tot se humilíen per fer e per dir a tota vostra volentat. E volets queus ho diga, reyna? Vos vos humiliàs a les paraules del àngel Gabriel per esser mare de Deu: doncs, per que nous humiliarets a esser mare de peccadors? E si nou fets parría que vos siats humil per pujar a ensús e no per devallar a enjús a aquells qui misericordia e perdó vos demanen. Açò, reyna, no parría de gran gra-

1. A,B, paria.—2. A, die *(passim)*.—3, B, ne altres.

nea de humilitat, ans defalliría de vostra humilitat bontat amor e pietat si no ajudàvets a tots aquells qui mercèus demanen.[1] Hoc encara, se covè que ajudets a aquells qui mercè vos demanen per ço que vostra humilitat devall més a enjús e quels pusca més pujar a ensús. E reynal Membraus daçó queus he pregada; e siu fets, bé parrà de vostra humilitat.

10. Oració! dix lermità: Un rey era e una reyna qui amaven molt humilitat, e eren marit e muller. Un dia sesdevenc quel rey e la reyna anaven a una ciutat de la qual exía un mesell e una mesella[2] qui demanaren almoyna al rey e a la reyna. Lo rey e la reyna devallaren de lurs palafrens, el rey e la reyna se agenollaren amdós, el rey besà lo mesell e donàli son mantell e la reyna besà los peus a la mesella e donàli son mantell; e sobre açò es questió qual dabdós hac major humilitat.

11. Recontà Entenció que un cavaller de gran linatge près muller una filla dun burgès per entenció de la riquea que aquell burgès li donà ab sa filla. Aquell cavaller era home mundanal e qui amava molt les vanitats daquest mon, e despès[3] tot aquell tresor que havía pres ab sa muller. Esdevencse un dia que ell volgué manllevar del burgès pare de sa muller .M. liures, el burgès dixli de no; per que lo cavaller qui era hom ergullós fo molt despagat del burgès e sís fo de sa muller per entenció de son pare, e per açò fo home ergullós a sa muller e a tots[4] sos parents, e era vilà e mal ensenyat en moltes de coses a sa muller a la qual dix moltes vegades que no tanyía a ella marit de tan gran paratge. La muller del cavaller era dona bona casta e humil e qui molt amava son marit, e on més son marit era ergullós e vilà contra sa muller, més la bona dona era humil e de bon estage, e en tant, que ella ab sa gran humilitat bontat e perseverança vencé son marit qui la amà e la

1. B, qui merçes demanen. —2. B, .j. masell e una masella.— 3. B, despres.—4. B, e en tots.

Digitized by Google

honrà e daquí avant li fo humil e de bon estatge. Un dia sesdevenc quel burgès demanà a sa filla quina era la raó que ella havía vençut son marit, e de mal e ergullós que solía esser lo havía tornat bo humil e de bones custumes. Sènyer! dix la bona dona: Humilitat bontat perseverança e amor han virtut en entenció, e malea desgrat vici e ergull no han rayl ni virtut en entenció; e per ço covè que com entenció bona sencontre ab amor e ab humilitat e perseverança, que vence malea desgrat ergull, e en açò no ha alguna falla.

¶ Cap. 18. *De dona.*

Lausor! dix lermità: Què es dona? Respòs Lausor e dix que dona es aquella fembra qui ha dejús sí servents e servidors qui la servexen e la honren. E car nostra Dona es dona la pus alta qui sia e la pus noble, volemla loar de donatge segons esta manera:

2. Jesu Christ fill de nostra Dona es un Senyor de tot quant es creat, e car ell es fill de nostra Dona, covè que nostra Dona sia una Dona tant solament de tot quant es creat; e si nou era no amaría son fill lo senyoratge de nostra Dona ab granea de bontat poder santetat virtut e les altres, la qual cosa es impossible.[1] On, com nostra Dona sia creatura e sia dona de totes creatures, es gran son donatge en aytant com son grans e moltes creatures; e car les creatures son tan grans e tantes e tan bones e tan belles tan virtuoses, qui poría, doncs aestmar ni dir la gran donnació de nostra Dona e la gran bontat virtut e santetat del seu senyoratge?

---

1. B, manca *es impossible.*

Digitized by Google

3. Nostra Dona es la millor dona de totes les dones, car dona es de totes les dones e de totes les verges e de totes les fembres; e es la pus alta e la pus noble dona, car dona es dels àngels e dels sants de gloria, e encara dels demonis e de tots los damnats e de tots los homens justs e peccadors qui son en lo mon; e dona es de virtuts les quals dona e vivifica sanctifica e munda, e dona es de vicis los quals destrúu[1] e toll e perdona; e nostra Dona es dona de natura, car sobre natura es verge e ha fill, e sobre natura sana contrets[2] e resuscita morts, e sobre natura fa miracles e no es neguna cosa qui puxa contrastar a nostra Dona. On, beneyta sia aytal dona qui ha tan gran senyoratge, car en labís de donatge[3] e en la altea de donatge devalla e puja lo donatge de nostra Dona, e enaxí que totes les extremitats de labís[4] e totes les extremitats de les altees senyoreja e comprèn lo donatge de nostra Dona.

4. Nostra Dona es dona donant senyoratge,[5] car totes quantes dones son ni seràn ni foren, son dones per raó de nostra Dona; que si nostra Dona no fos ja Deus no fore home, e si Deus no fos home ja no creara lo mon, com sia açò que per ço que fos Deus home lo mon haja creat. Es, doncs,[6] nostra Dona donant donatge, e dona donatge bo gran e perseverant en santetat virtut e gloria. Aquesta dona es dona a la qual son sotsmesos àngels sants e senctes e justs e peccadors a servir honrar loar amar entendre e membrar son senyoratge. E açò per tot lo mon e en tots temps: per tot lo mon la devem loar honrar e servir car dona es de granea, e en tots temps la devem amar[7] loar honrar membrar e entendre car dona es de perseverança, e ab gran membrar entendre e amar deu esser amada servida e honrada car dona es de granea de memoria enteniment e volentat. Ah! dix Lausor: E qui poría dir la gran donnació de nostra Dona?

1. B, destru.—2. B, costrets,—3. A,B, donnatge *(passim)*.—4. A, de abis.—5. B, senyoretge.—6. B, e donchs.—7. B, manca aquest mot.

Digitized by Google

5. Lausor! dix lermità: Dues dones eren qui pregaven nostra Dona: la una la pregava que li alongàs vida per ço que la servís e que la honràs longament e per moltes terres; laltra la pregava que morís en breu temps per ço que la veés en gloria, car molt la desirava veure. On, sobre açò es questió qual daquestes dues dones amava més nostra Dona ni qual li faya pus justes pregaries.

6. Recontà Entenció que una dona comprà una esclava e demanàli[1] què menjava, e ella respòs e dix que ço que ella volría; e demanàli si havía[2] volentat, e la esclava respòs que no, car ella la havía comprada. Molt plac a la dona la resposta que la esclava li havía feta, e demanàli qui li havía tam bé ensenyat a respondre, e ella li respòs e dix que la entenció per que la havía comprada ni per que ella era sa dona la havía mesa en carrera de axí a respondre. A gran maravella fo pagada la dona daquella esclava que comprada havía, e conec que era molt bona esclava. Esdevencse un dia que la dona feu manament a lesclava que li faés un servey que la dona havía gran mester; la esclava hi feu tot son poder, més anc no poc trer a cap ço que la dona volía, e plorà longament per ço com no podía acabar ço que la dona volía, e enaxí tota plorosa e trista ella venc devant sa dona e dixli: Ma dona! Ço que vos volíets que jous acabàs nous ho he pogut acabar, ni aquella cosa que volíets que jous aportàs no la podets haver, ans es perduda; per quen som molt trista e despagada. Amiga! dix la dona: Pus que vos hi havets fet tot vostre poder, en aytant ho prenc com si ço queus havía manat maguéssets aportat e aytant vos né de grat, e daquí avant no siats trista ni despagada. Ma dona! dix lesclava: Jo no som vostra comprada per ço que haja de vos guardó, car vostra som e en quant mon poder som escusada; per quem conort quant a la senyoría que vos en mi havets.

1. B, demanavali.—2. B, sil tenia.

Digitized by Google

Mas segons la amor queus port nom deig consolar pus que no pusc complir ço que desira vostra volentat, e si men conortava hauría en mi defalliment damor. Tant plac a la dona ço que lesclava deya que la feu franca, e dix que tant bona fembra no devía esser esclava ni esser en supplici de alcuna altra fembra; mas lesclava respòs a sa dona e dix que ella no volía esser franca per ço que la dona no faés injuria a son donatge a qui convenía que hagués bona esclava que bé la honràs e la servís, e romàs en lo servey de la dona tots los temps de sa vida.

7. Començà Oració a pregar nostra Dona sots forma de donatge, e dix aquestes paraules: Vos, Dona, sots dona e jo som vostra serva; a vos es propria cosa de esser ma dona e a mi es propria cosa de esser vostra serva; a vos pertany honrament e a mi pertany a vos servir e honrar, e a vos pertany manar e a mi pertany obeír. Jous servesc en pregar, car aytal es mon offici, e servesc vos en pregar en quant vos prec que donets gracia e benedicció a aquells de que[1] vos sots dona com ells sien vostres leyals servidors. On, pus que jo, ma dona, faç[2] mon offici, cové que vos façats lo vostre lo qual es exoír precs e demandes de peccadors e de justs en vos meteixa honrar e servir. E si jo, ma dona, dix Oració, faç mon offici, no farets vos lo vostre? Sí farets, ma dona, car si nou fayets parría que jo sabés mills mon offici e·que lamàs més que vos lo vostre; e açò nos pot fer, car ço que sabets molt mills ho sabets que jo no faç, e ço que amats molt mills ho amats que jo no am. E doncs, ma dona! Fets ço queus demàn. E farets ho? Sí, farets; car si nou fets faretsme trista e despagada e vos ne serets mal[3] servida e honrada.

8. Vos, ma dona, dix Oració, sots dona pública, car justs e peccadors de dia e de nit criden e dien: Nostra Dona! Nostra Dona! E pus que sots dona pública jous

1. B, que de.—2. B, fach *(passim)*.—3. B, mol.

Digitized by Google

prec per utilitat pública com la façats més amar que específica, e per çous prec, car ne serets més honrada e servida; car per pública utilitat es fortificada e creguda caritat, e en la mort e en lo destruiment de pública utilitat mor e pereix caritat, e sís fa la honor e honrament que vostre donatge deuría haver entre nos. E vejats que fets, reyna, que vos vos fets servir e honrar a sótil[1] gent, lo qual honrament es de alcuns homenixols e dalcunes fembrixoles de poc poder e de poca virtut en qui utilitat pública no pot florir ne granar ne fullar, jatsía que la amen; mas si vos volíets que per molts homens e per moltes fembres qui son de gran poder e de gran linatge volíets esser amada honrada e servida, aquells en vos amar servir e honrar faríen florir fullar e granar pública utilitat per tot lo mon; per que sestendría la honor el servey de vostre senyoratge.

9. Vos sots dona dels bons àngels e dels mals àngels; e pus que ho sots, doncs, per que no manats als bons àngels que vagen en lo mon fer fer bones obres? e per que no manats als mals àngels que no facen mal? Car offici es de dona que faça manament als bons que facen bé e als mals que no facen mal. E com, reyna! E vos ja sabets que bona cosa es fer bé e cessar mal. E doncs, manats a aquells e a aquelles qui poden fer bé quel facen, e manats los ho, reyna, ab amor, e si nou volen fer, manatslos ho ab temor; e a aquells, reyna, qui fan lo mal, manatslos ho ab temor que nol facen. Enaxí, reyna, parrà gran lo vostre senyoratge. Mas vos, reyna, sots una dona tant humil tant simple e tant piadosa, que par que de negún mal que hom faça ni de neguna desonor que hom vos faça no siats despagada, e enaxí les gents quaix nous amen nius temen nils es semblant que si fan bé o si fan mal que vos najats cura. E açò no es bé, reyna, que vos siats en tan gran senyoratge e que vos siats tan poc amada e temuda.

1. B, sutil.

10. Oració! dix lermità: Dues dones pregaven nostra Dona: la una quería[1] que li donàs esperança tota hora que de alcuna cosa sería freturosa; laltra li quería que li donàs paciencia totes les vegades[2] que contrarietat la volría moure a ira. On, sobre açò es questió qual daquestes .ij.es dones demanava a nostra Dona millor do.

11. Recontà Entenció que una dona havía una serventa. La dona era molt bona e havía tots aquells bons nudriments que a dona se pertanyen,[3] e la serventa era molt bona e havía totes aquelles coses que a serventa se pertanyen; e per açò la dona e la serventa se portaven gran amor, car la dona usava de la serventa segons la entenció per que era dona, e la serventa servía sa dona segons la entenció per que era la dona dona e ella[4] serventa. Esdevencse que la serventa morí e la dona hac una altra serventa qui era molt mala e contraria en custumes de la primera; per que la dona e la serventa havíen tots jorns treballs e la una desamava laltra, e en tant, que la dona moltes de vegades faya a la serventa moltes vilaníes contra custuma e orde de donatge, de les quals la dona se penedía com les havía fetes. Un jorn sesdevenc que la dona hac fet falliment contra la serventa, e remembràli com ab la primera serventa se avenía fort bé e que la bonesa daquella li era occasió de pau e de conservació de la entenció per que ella era dona; mas que aquella serventa mala li era occasió com perdés la entenció per que era dona. Per que la dona com hac considerades aquestes cosas gità la serventa de son alberc, e dix que més amava estar sens serventa, que dona exida de entenció de donatge.

1. B, querria.—2. B, totes vegades.—3. B, pertany.—4. B, a ella

¶ CAP. 19. *De honrament.*

LAUSOR! dix lermità: Què es honrament? Respòs Lausor e dix que honrament es ço per que los uns homens fan reverencia e honor als altres. E car nostra Dona es honrada, volem loar nostra Dona de honrament en esta manera:

2. A nostra Dona, dix Lausor, fan reverencia e honor totes creatures; e per açò cové que son honrament sia tan gran, que respona a la reverencia e a la honor que li fan totes creatures. A nostra Dona fan reverencia e honor tots los àngels e tots los sants de gloria, car sobre tots està honrada en ço que ha més de bontat granea e les altres virtuts. E encara, que es mare de Deu home; per que es pus honrada que per[1] sa bontat granea e les altres, car en esser mare de Deu pren nostra Dona tan gran honrament que no pot major; per que son fill home e los àngels e los sants de gloria deuen fer a nostra Dona reverencia e honor aytant gran que no pusquen[2] major. Encara, per ço car es mare de Deu e car es mare de son fill home qui es la millor creatura qui esser pusca e mellor que totes creatures, per ço los àngels e los sants de gloria deuen fer tanta de reverencia a nostra Dona, que no pusquen major. E encara ço que més es, Deus deu fer tanta de honor a nostra Dona, que no pusca major: car enaxí com no la pot fer major mare en bontat granea e les altres virtuts, enaxí cové que no la pusca més honrar ne li pusca fer més de honor. On, com Deus pusca fer tanta donor car son poder es infinit, e car lo fill home de nostra Dona pusca nostra Do-

1. B, per que.—2. B, que pusquen.

Digitized by Google

na tant honrar car major poder ha que totes creatures, e car los àngels e los sants de gloria sien tants e de tan noble e gran santetat bontat honrament e de tot lur poder degen[1] honrar nostra Dona, doncs, qui pogués aestmar lo gran honrament que ha nostra Dona en gloria! Car aytant donrament ha com son fill Deu home li n pot donar e quant los àngels e los sants de gloria li n poden fer.

3. En aquest mon es nostra Dona molt honrada, car no es neguna fembra tant amada ne loada, ni en neguna altra fembra no han justs ni peccadors tanta desperança, car totes les gents criden e dien: Mare de Deu! Mare de Deu! Sancta María, mare del mellor home que anc fos ne que sia ne que serà, e mare de virginitat santetat pietat bontat de justicia e de misericordia! E per qual[2] dona, dix Lausor, son fetes tantes de cançons com de nostra Dona? ni per que son fetes tantes ymages[3] belles tantes esgleyes tants sermons com per nostra Dona? ni qui es qui haja tants bons juglars tants loadors servidors com ha nostra Dona? Mills vos diré, dix Lausor: Qui poría aestmar la honor que fan los peccadors a nostra Dona en quant se confíen en ella de dons ajudes socors misericordia e perdons? E no es gran cosa aquesta, dix Lausor: Ja no serà tan mortal peccador per molts peccats que haja fets, que si vol considerar en nostra Dona la gran honor que son fill li fa, que aytantost si lo peccador en ella se confía e a ella demana mercè, se cuyde que sos peccats li sien perdonats. Hoc encara, que no es negún home sia que sia[4] en batalla o que sia malalt o pobre o haja alguna fretura, tantost com en nostra Dona se confía, creu haver tot ço que demana. E doncs, qui es aquell qui la honor que justs e peccadors fan a nostra Dona pogués aestmar ne dir?

4. Lo sol dona sa claredat a les gents per ço que vegen les carreres per les quals vagen honrar nostra Dona,

1. B, deguen.—2. B, per la qual.—3. B, de ymatges.—4. B, home que sia.

Digitized by Google

e los elements donen nudriment a les herbes plantes aucells besties peixs, per ço que servesquen los homens qui a nostra Dona fan reverencia e honor, e la ànima de cascún home e de cascuna fembra dona membrar entendre e amar per ço que cascú e cascuna honren nostra Dona membrant entenent e amant. Açò meteix fa la natura del cors[1] qui dona als homens e a les fembres ulls per veer les ymages de nostra Dona, per tal que per aquelles ymages les gents honren nostra Dona, e dona natura corporal orelles per tal que les gents ogen les laors de nostra Dona, e donalos boca e lengua per dir la lausor de nostra Dona, e natura dona mans a les gents per ço que a honor de nostra Dona facen bones obres, e peus lur dona per ço que vagen per les terres honrar nostra Dona. E que es tot açò, dix Lausor, mas que Deus e tot quant es fan a honrar nostra Dona tot aytant com poden? E no es[2] açò gran honrament a nostra Dona que Deus de totes coses la exoesca, e que homens e natura e tot quant es, tots facen en nostra Dona honrar ço que poden? Lexar men he, dix Lausor; que no poría dir lo gran honrament de nostra Dona

5. Lausor! dix lermità: Un rey amava molt nostra Dona e havía .ij. fills que molt amava, e per amor de nostra Dona feu lo un fill clergue per ço que fos en loffici de clercía servidor de nostra Dona, e desijà que aquell fos bo prelat per ço que a sos sotsmesos faés honrar nostra Dona; laltre fill volc que fos rey aprés sa mort, e nodríl axí com poc a bones custumes per ço que fos bon rey e que honràs nostra Dona e que a tots sos sotsmesos la faés honrar. On, sobre açò fo feta questió qual damdós los fills podía més honrar nostra Dona.

6. Recontà Entenció que un clergue era qui fo fill de un pobre home qui era de baix afer, e aquell havía una esgleya qui valía mil liures de renda. Lo clergue venía la

1. B, dels cors.—2. B, e nos.

Digitized by Google

renda tots anys e estava en escoles molt honradament, e lesgleya que havía estava molt pobrement e en gran desonor, car a un capellà la venía quin traya tot ço que podía. Un dia sesdevenc que fo festa de nostra Dona, e a aquella esgleya qui era de nostra Dona venc gran re de gent per honrament de nostra Dona. Lo capellà no poc fer la honor a la festa que li covenía, car pocs clergues havía qui li ajudassen. A gran desonor so tengren los parroquians daquella esgleya com era tan mal servida, e reptaren lo capellà fortment, lo qual sescusà e dix que ell no era en aquell loc per entenció que honràs nostra Dona segons que a aquella esgleya pertanyía,[1] ans hi era per entenció de guanyar diners[2] e quen tragués ço que pogués. Molt desplac a tots los parroquians daquella esgleya ço que havía dit lo capellà; e diguerenli que pus ell no era en lesgleya per la entenció que capellà deu estar en lesgleya, ço es saber, per honrar lesgleya, que ells no volíen daquí avant que estigués en lesgleya. Acort fo emprès per los parroquians que trametessen missatge[3] al senyor de lesgleya qui estava a les escoles, e digueren al missatge que li digués estes paraules: Vos, sènyer, no sots elet a esser rector de nostra esgleya per esser en escoles honradament e anar vestit ab .iij. companyons e ab .v. escuders vestits de meytats[4] e que nostra esgleya estiga ab un capellà e .ij. cleresons; ans sots elet a esser rector de lesgleya per ço quey façats residencia e quey tingats tants de clergues que facen honrament[5] a lesgleya segons ques covè. E pus que esquivats cura dànimes, no devets haver la renda quen havets, e val molt més haver cura dànimes e tenir bon alberc e honrat e fer sacrifici e preycar, que ço que fets; car en ço que fets havets més dentenció de honrar vos meteix que nostra Dona. Molt consirà lo clergue en les paraules que li dix lo missatge que sos parroquians li havíen trame-

1. A, pertanya.—2. B, dines.—3. A,B, misatge *(passim)*.—4. C, *nobilibus vestibus multipartitis indutis.*—5. A, honradament.

Digitized by Google

ses, e conec que ver deien; e car hac temor de fer desonor a nostra Dona, tornà a lesgleya la qual serví honradament, e faya a honor de nostra Dona sacrifici tots jorns, car aquella es la cosa en que hom pot més honrar nostra Dona, e per amor de nostra Dona tenía hostal a tot hom[1] qui per la sua amor lo demanàs, e per amor de nostra Dona preycava volenter e feya almoyna e metía pau en son poble e deya que ell no sabía mellor offici que clergue pogués haver a honrar nostra Dona, que aquell on ell estava.

7. Reyna! dix Oració: A vos se covê que hom vos faça gran reverencia[2] e honor; car segons que dit ha Lausor, segons que es gran vostre honrament se covê que les gents daquest mon vos facen gran reverencia e honor; e car vostre honrament es tan gran que no pot esser major, justicia e raó requer que hom vos faça reverencia e honor de tot son poder. Per que, reyna, dix Oració, covê que jous faça tota la major reverencia e honor que poré en ma demanda, e si nou faç faré desonor a vos e a ma demanda, e sím faré a mi metexa, e encara als peccadors qui man eleta a esser lur procuradora a vos a pregar. Però jo, reyna, estic en molt gran temor, car paor he queus faça la honor ques covê a vos e a ma demanda, e nom sé com ho faça; emperò car me covê a vos pregar, covê que men meta a ventura, e si en res hi defall placia a la vostra misericordia que maja en sa membrança; e si men volets punir nom defén de la vostra justicia, car la principal entenció en que jo som, no es que jo sia salvada ne honrada ne gloriejada, ans ho es per ço que entre[3] les gents vos faça esser honrada.

8. Començà Oració e dix a nostra Dona que bé conexía que los sarraíns la honren en quant lapellen sancta e verge e mare, per Sant Esperit, de Jesu Christ, emperò desonor li fan en quant neguen e descreen que siats mare de Deu. Encara, reyna, quels jueus vos fan desonor car no

1. B, totom. — 2. A, reuerancia *(passim)*. — 3. B, entes.

us apellen verge e mare de Deu, eus apellen fembra corrumpuda e mare de hom fill daltre hom. E reyna! dix Oració: Los tartres els pagans e aquells qui Deu no creen, vos fan desonor, car mare e verge nous apellen e nous amen; e bé atorc, reyna, quels mals cristians vos fan desonor, car en vos servir e honrar no fan lur poder, e car per amor de la vostra honor nos lexen de fer peccats e no han totes les virtuts que haver poríen. Tot açò, reyna, confés, e dic que mal fan, e tot lo mal que en açò fan mes greu e de tot som despagada, e tot sesdevé per ço car ells amen més lo lur honrament quel vostre ni cell de Deu vostre fill. Emperó nou faç jo, reyna; ans vos dic que a mi plau e més desig vostre honrament e cell de vostre fill, quel meu e tot altre, e som aparillada[1] de soferir tots treballs e de lexar totes benanances e penre mort per honrar vos e vostre fill. On, si en aquesta petita de bona volentat e sencera[2] e sens tot encamerament e maestría podía un petit vos honrar, plagués a la vostra gran[3] bontat virtut santetat e amor, que moguesseu[4] los peccadors a honrar vostre honrament de totes lurs forces.

9. Reyna! dix Oració: Jo petita som e poc vos puix honrar, emperò car vos am honrar sobre totes coses, sestén la honor queus faç, no en mi, més en aquelles coses en que més vos desig honrar e sobre les quals desir vostre honrament. Vos sabets, reyna, que vostre fill res no requer tant en est mon com honrament qui sia fet a vos e a sí meteix, ni les gents no amen neguna cosa tant en est mon com honrament, lo qual volen per entenció de sí meteixs. Reyna! Què pot esser que vos e vostre fill tan poc honren les gents segons que honrar vos poríen? ni per que los crestians sofferen que la Sancta Terra sia tant aontada? Car en aquella fos nada e annunciada, e que per vostres ulls de misericordia fo remirada e mullada per les vostres

1. A, apperillada: B, apeillada.— 2. A, sancera.—3. B, manca aquest mot.—4. B, moguessen.

Digitized by Google

piadoses làgremes que gitàvets com vostre fill moría, e qui aquella terra ab sanc de son cors e ab làgremes de sos ulls regà. Car gents descreents la posseexen e qui neguen lo gran honrament de vostra nativitat e annunciació e virginitat! Reyna! Si açò es per lo meu peccat, venga la vostra justicia e faça[1] sobre mi ço ques vulla; e si es peccat dels crestians o de quis vulla, faça la vostra justicia tot ço que li placia, car ques que faça de mi o de quis vulla, de tot me tinc per pagada ab que en la vostra terra vos, reyna, siats honrada, e que aquella terra per crestians homens sants e de bona vida sia posseída.

10. Verge reyna! Car vos desig honrar, men vén gran benanança; mas car nous puix[2] fer honrar, men vé tan gran malanança que estic trista e despagada de nit e de dia. Acort[3] he pres, reyna, que pus que vos sots tant desonrada en lo mon e que més hic es amat altre honrament quel vostre, que ja un jorn de ma vida no sia alegra ni pagada ni encara honrada. Pus que a vostre honrament no fan les gents la reverencia e honor que deuríen, quèm fa a mi que sia alegra ni honrada? ans vull esser ab vos ensems desonrada per tal que més haja de vostra semblança, e lonrament agel quis qui haver lo vol. E ja daquell honrament nom do part ni meytat, car no es honrament vertader pus[4] que vos noy prenets honor; ans es desonor e desonrament e qui aporta les gents a esser tots temps[5] desonrats e sotsmesos a foc perdurable e a demonis qui en aquest mon los fan fer honraments per ço que en laltre sien per tots temps desonrats.

11. Oració! dix lermità: Un príncep havía .ij. fills, lo un era cavaller e laltra era clergue. Lo cavaller anà a un rey sarraí e dix que ell deya que nostra Dona era mare de Deu, e que si negún sarraí havía en sa cort qui digués que no, que ell se combatría ab ell e que no temía[6] des-

1. A, face *(passim)*.—2. B, puyxs.—3. B, Mort.—4. B, puis.—5. B, tots per temps.—6. B, tenya.

Digitized by Google

onor de esser vençut o esser mort per honrar nostra Dona; lo clergue anava per les terres dels crestians preycant e loant nostra Dona. On sobre açò es questió qual daquells dos amava més lo honrament de nostra Dona.

12. Recontà Entenció e dix que un rey era qui havía un escuder quil servía, al qual lo rey portava gran amor. Aquell escuder concebé en[1] son coratge que demanàs la reyna de follía, en tant que un dia demanà la reyna de folla amor. Molt desplac a la reyna car aquell escuder li havía dites aquelles paraules, e molt sen tenc per desonrada car molt amava castedat e la honor de la intenció per que era reyna, e fo enaxí airada, que aquelles paraules que li hac dites lescuder volc dir al rey son marit lo qual molt amava; mas car la reyna era dona savia e en tot ço que faya usava de bontat granea e les altres, dix a lescuder aquestes paraules: Foll servidor fora dentenció donrament! E no veus tu que al rey es fet honrament per tot los homens de sa terra, e ja li supliquen e li besen la mà, e ans que no consintiríen en sa desonor se metríen a mort contra tot home? e ja veus tu que jo lo major honrament que he, he per Deu e per ell? e tu meteix li fas honor com li serveix del vi o talles a sa taula de genollons?[2] e encara, que la major honor que tu has e que esperes haver has per Deu e per lo rey? E doncs, foll, dix la reyna: E com te has pensada tan gran desonor e traició de ton senyor e de mi e de tu meteix? ni com poguist pensar que jo faés al rey la major desonor que li pogués esser feta? Foll est e més que foll, e segurament que aquest follatge te vé per ço car de vera entenció no has lofflci en que és ne ames lo rey; e daquí avant no parles aquestes paraules ni daltres, car si ho fayets jot faría a mala mort morir per la gran desonor que has feta al rey mon senyor e a mi meteixa e encara a tot ton linatge. Esdevencse un dia, dix

1. B, manca *en*.—2. B, gonollons.

Digitized by Google

Entenció, que lescuder servía de ví davant lo rey e la reyna, e la reyna pregà al rey que demanàs a aquell escuder[1] per qual entenció lo servía. Lo rey demanà a lescuder per qual entenció lo servía. Respòs lescuder e dix que ell lo servía per entenció quen pogués més valer. La reyna pregà lo rey que gitàs lescuder fora de sa cort, car no li era honor que tingués escuder qui no fos en entenció descudería e qui no servís son senyor propriament per bontat e granea damor e de senyoratge. Lo rey qui era molt savi e amava molt la reyna, gità lescuder de sa cort e feu a volentat de la reyna, car bé conexía que la reyna deya ver en ses paraules.

¶ Cap. 20. *De fè.*

DEMANA lermità a Lausor: Què es fè? Respòs Lausor e dix que fè es aquella cosa per la qual hom creu veres coses sens que non ha experiencia ni argument. Aquesta fè, dix Lausor, hac nostra Dona en major granea e bonea perseverança poder virtut e amor, que neguna altra creatura, car neguna creatura no hac tanta de fè com nostra Dona aquell dia com làngel Gabriel li annuncià e li dix quel Fill de Deu era en ella aparellat[2] que prengués della[3] natura humana si ella creure ho volía. E car nostra Dona creec a les paraules de làngel Gabriel e hac fè en ço que ell deya, per ço lo Fill de Deu sencarnà e près carn de la carn de nostra Dona e vestís humana natura, la qual no sagra vestida si nostra Dona no cregués. Aquesta obra que la natura divina feu a la natura humana en lo ventre de nostra Dona, fo la pus alta e la pus noble

1. B, pregave al Rey que demanas al scuder. —2. A, apperaellat: B, appaellat.—3. B, de la.

Digitized by Google

que Deus poc fer en creatura ne creatura sostenir. On, segons que la obra es gran e de gran utilitat covenc que la fè de nostra Dona fos gran e alta e de gran utilitat, per ço que la obra de la encarnació e la fè de nostra Dona se responen en bontat granea virtut e santetat; per que no poría hom dir la gran fè que nostra Dona hac aquell dia com fo annunciada.

2. Al dia de la santa passió, ço es de nostre Senyor Jesu Christ, hac nostra Dona tota la nostra fè en sí metexa, car sola en ella romàs la nostra fè e en la virtut de la sua fè se restaurà tota la fè crestiana; car los apòstols se maravellaven com podía esser que si lo fill de nostra Dona era Deus, que ell se lexàs turmentar ni ociure, e enaxí dubtaven, per lo qual dubte tots lo desempararen saul Sant Joan evangelista[1] qui acompanyà nostra Dona; mas nostra Dona anc no dubtà en poc ni en molt, ans creya vertaderament que son fill era ver Deu e ver home. On,[2] gran fè era aquella de nostra Dona, dix Lausor, que ella fos enaxí treballada turmentada dolenta trista e despagada per la mort de son fill que ella tant amava e que veya turmentar e ociure sens colpa que no havía; e encara sí creya enaxí, que per la dolor que havía nos corrumpía la fè que havía, e on major fè havía, major ira dolor e pena sentía quant veya son fill penjar en la creu e morir. On, la fè e la pena se responíen en nostra Dona en granea; e car la ira e la pena[3] que nostra Dona sentía e havía hom no poría aestmar, per açò la fè de nostra Dona no es qui la pogués dir ne pensar.

3. En nostra Dona, dix Lausor, se fonda lo fundament de la sancta fè catòlica, e tots los articles e sagraments que creem tots exiren del fundament de la fè de nostra Dona, e de la virtut e santetat de la fè de nostra Dona han virtut e santetat los articles e los sagraments e

1. B, lavangelista.— 2. B, en.— 3. C, *penam et dolorem.*

Digitized by Google

la fè de cascú e cascuna de tots aquells qui son en creença[1] crestiana. On, com tanta sia la virtut e santetat que los articles e los sagraments han en nosaltres e nosaltres dells, e com tants sien los crestians, qui poría aestmar la granea de la fè de nostra Dona? Aquella fè fon fè don exiren e dirivaren totes les altres fens enaxí com aygues qui ixen de mar, e a aquella fè de nostra Dona torna la fè de cascú e de cascuna enaxí com totes les aygues corrents qui a la mar don son exides son retornades. E doncs, dix Lausor, qui poría comptar la granea de la fè que nostra Dona hac en lo mon dementre que hi era, ni la virtut que lexà en tots nosaltres? Mills vos diré, dix Lausor, que sol la virtut quis fa per fè en lo sagrament de laltar, hom no poría dir ni pensar, e tota aquella virtut ha presa rayl e fondament en la fè de nostra Dona. E qui poría dir ni pensar com gran virtut es que de pa se faça carn e de vi sanc sens corrupció de pa e de vi, e quel pa perde son esser el vi son esser com son transubstanciats en vera carn e en vera sanc de Jesu Christ? E açò covè esser sens corrupció, per ço car la conversió[2] se fa en un moment e per ço quel sagrament signific com la carn e la sanc de nostra Dona la qual se vestí lo Fill de Deu, transpassà en cors humà de Jesu Christ sens corrupció de la virginitat de nostra Dona. On, beneyta sia la fè de nostra Dona, dix Lausor, qui en lo sagrament de laltar ha lexada tan bella semblança de sí meteixa; e bé son beneyts tots aquells qui en lo sagrament la semblança de la fè de nostra Dona saben consirar e amar. Encaraus diré mills, dix Lausor, de la fè de nostra Dona, que Deus son fill volc que la hagués major: en major plaer[3] e en major treball. En major plaer la hac quant fo annunciada es sentí prenys e aumbrada del Sant Esperit: aquell fo lo major plaer que nostra Dona poc haver. E lo major treball que nostra Dona poc haver fo al

1. B, creança.—2. A, conuercio: B, convencio.—3. A,B, pler.

dia de la mort de son fill, e en aquella hora covenc que hagués la major fè que poc haver. E tot açò fo gran raó e ordonació per ço que la fè ne fos major en nostra Dona, e per ço quel prevere quil cors de son fill sanctifica e tracta, en aquella hora quel sacrifica[1] hi consir .iij. coses damunt dites.

4. Lausorl dix lermità: Dos homens eren qui amaven la sancta fè católica per diverses entencions. La un la amava per ço que la creegués; laltre la desirava entendre per ço que la amás. E sobre açò era questió qual dabdós amava més la fè; car aquell qui la amava creure, deya que la amava creure per ço que mèrit ne hagués, e havía paor que si encercava com entendre la pogués, que no caygués en alguna error qui fos contra la fè. Laltre deya que ell la amava entendre per ço quen pogués dar conexença a aquells qui no la conexen ni la creen, e encara, per ço que si algunes vegades havía temptació en algunes coses qui son contra la fè, que ab açò que nentendría sen ajudàs de la temptació, enaxí que aquella temptació en error nol pogués metre.

5. Recontà Entenció que en una ciutat havía .ij. homens qui havíen viscut longament en les vanitats daquest mon, e per gracia de Deu penedirense de lurs peccats e foren grans amics en amar Deu e nostra Dona, e tots jorns parlaven de Deu e de nostra Dona e consiraven com poguessen loar e servir Deu e nostra Dona e exalçar la fè. Lo un daquells amava la fè per creença e laltre per sciencia; e per açò cascú proposava honrar la fè segons la manera per que lamava. Esdevencse un dia que les mullers de cascú moriren, e aquell qui amava la fè per ço que la creegués estec longament cast, emperò plaer havía en esser honrat e poderós e les riquees multiplicava volenters. Esdevencse que fo per luxuria temptat moltes vegades, e

1. B, santifica.

açò en tant, que caec en peccat de luxuria e a la fi près muller don hac infants e tornà en la servitut del mon de la qual era exit, sis volgués, aprés la mort de la[1] primera muller. Laltre hom qui amava la fè per sciencia, no près muller ni tornà en la servitut del mon, e com sesdevenía que havía temptació de luxuria o daltres peccats, recorría a la fè que amava e la honor de la qual amava, e en ella a honrar e multiplicar treballava de son poder; e car en la amor que havía a la fè havía vera entenció, la intenció per que amava la fè li ajudava a vencre la temptació que havía, car no volía fer contra ço que més amava. Mas car laltre amava la fè per entenció de son mèrit e no per la bonea e virtut e granea, per açò la entenció de la fè no li poc ajudar a la temptació de luxuria. On, dementre que aquell home qui era tornat en lo mon estava ab sa muller e ab sos infants e havía gran abundancia de les coses temporals, esdevencse que senujà de sa muller e de multiplicar posseír e guardar los bens que havía, e per la vellea en que era e per los treballs que soffería en seguir lo mon, desirà esser franc de sa muller e del mon. On, dementre que enaxí consirava e desirava, caec en temptació de fè, e volc recórrer a la amor que a la fè solía haver per ço que li ajudàs daquella temptació, e car no amava la fè per primera entenció mas per la segona, la fè no li poc ajudar e caec en error e fo descreent, e en tant, que lexà sa muller e sos infants e anàsen en terra de sarraíns on se renegà[2] e estec sarraí tots los temps de sa vida.

6. Pregar volc Oració nostra Dona sots raó de fè en esta manera, e dix a nostra Dona aquestes paraules: Reyna! Fè es lum de volentat qui va davant a la lum de lenteniment, per tal que la volentat am coses veres e lenteniment les sotspòs per fè e que en la sotsposició encerc per raons necessaries les coses veres, e que adoncs quant les haurà

1. B, sa. — 2. B, on renega.

atrobades sia lum de la volentat com am aquelles coses que lenteniment entén; car on més lenteniment les entén veres en bontat granea virtut e santetat, més les demostra a la volentat e més de claredat li dona com les puxa amar; e car en fè e entendre ha, regina, .ij. lums segons que dit havem, e lo un lum illumina laltre, clam vos mercè que vos aquests .ij. lums multipliquets[1] en lo mon, car molt gran fretura navem; car més son los homens daquest mon qui daquests .ij. lums no senten e que estàn en tenebres, que aquells quils dos lums senten e qui en claredat dabdós estàn. On, com tants sien, reyna, los homens qui son sens fè e qui ignorantment van en penes infernals, placiaus, reyna, que sien homens illuminats e clarificats dels .ij. lums qui per tot lo mon vagen illuminar e mostrar veritat de la sancta fè romana.

7. Piadosa dona qui sots lum e font de vera mercè! Com los crestians disputen ab los jueus sarraíns e pagans, los jueus sarraíns e pagans no han lum de fè, car bé sabets vos que ells no son en fè; per que lum de fè no poden haver per ells meteixes, e per ço lo lum de fè no pot illuminar lo lur entendre; e pus que no lan en sí meteixs ni los cristians qui ab ells disputen nols en poden dar, car la fè negún no la pot dar sino vostre fill e vos, e per ço ells no poden entendre ni sotsposar ab lum denteniment, que la nostra fè sia vera; ans encontinent quant hom ab ells se disputa de la fè, tantost posen que la nostra fè sia falsa, e açò fan per ço car la desamen e car volríen que vera no fos. Per queus prec, reyna, ab totes mes forces e si anc per null temps fiu ne dix neguna cosa quius fos plaent ni agradable, que en açò me retats guardó, co es a saber, que vos los infeels illuminets de tal manera en fè, que la puxen haver en vos amar e conèxer, e que donets als cristians gracia com per vostra amor la sancta fè vagen preycar e

1. B, multiplicats.

Digitized by Google

mostrar; e pus que tots quants som no havem més un Deu un senyor una reyna e una dona, que tots ensems, ço es saber, tots quants homens ha en lo mon, no hajen més una fè una creença, ço es la sancta fè crestiana. E basta, regina, dels infeels; car massa nà anats en pena perdurable, enaxí com los flums de les aygues qui no cessen nit e dia danar a la mar, depuis que lo mon es creat no cessen gents qui ignorantment van a foc perdurable e apenes es negún qui de lur salvació sentremeta; per quen som, reyna, fort trista e despagada, e ja per null temps no seré alegra tro que veja que alcún remey hi sia près.

8. Dolça regina! Dos tresors ha en Sancta Esgleya los quals vos demàn a exaltació de la sancta fè romana: lo un tresor queus demàn es dels bens temporals dels quals ha lEsgleya gran abundancia, lo qual es dat a lEsgleya per conservar e guardar la fè e recobrar lo Sepulcre e les altres terres que ha perdudes lEsgleya. Daquest tresor vos demàn la dècima per tots temps, del qual sien fets guerrers[1] corporals als enemics de la Sancta Esgleya, e quen sia dada messió a fer monestirs e mostrar diverses lenguatges[2] a aquells qui volràn anar preycar la sancta fè per lo mon. Laltre tresor, reyna, es los sants homens qui son savis e devots, car molts ne son qui volenters yrían preycar per tot lo mon los evangelis sil lenguatge sabían e si era quils trametés. Per queus clam mercè, regina, que vos aquests .ij. tresors me donets e que no men digats de no; car si u fets fort ne sería despagada, e gents vostre fill no ha donat debades aquests .ij. tresors ni vol que sien ociosos. E com, regina! E es neguna cosa en que lEsgleya puxa tan bé metre son tresor mas en aquella cosa per que li es dat? e es neguna cosa millor que morir per la fè e donar per la fè a honrar e multiplicar, e cors e diners e honors e tot sí meteix? E no valría més fer monestirs e nodrir homens in-

1. A,B, guerres.—2. A, lengatges.

Digitized by Google

fants en aquells monastirs e enamorarlos de morir per la fè e mostrarlos sciencies e lenguatges a preycar la fè, que comprar castells camps e vinyes[1] e cases e palafrens a sos nebots e a sos frares e parents? E los sarraíns, regina, qui son homens sens fè, ja nodrexen homens axexins[2] qui van per lo mon ociure los reys els alts barons per honrar lur secta e per desonrar la fè romana. E regina! No men façats més parlar, e consentits a ma demanda; car per cert vos faç saber que del tresor de sancta Esgleya no men tenc per pagada, car no mes vejarès que bé sia partit ne que sia retornat a la intenció per que es dat. Plorà Oració e pregà nostra Dona que si en res de ço que havía dit havía errat, que li fos perdonat; car veritat e sobre gran coratge la faya axí parlar e la gran volentat que havía com la sancta fè fos honrada.

9. Oració! dix lermità: Dos sants homens eren qui amaven molt la fè, e lexalçament e la honor della molt desiraven. Lo un daquells estava en un monestir on havía molts sants homens, e estava en oració e en plor e en dejunis per ço que Deus per sos mèrits[3] trametés gracia en lo mon per la qual la fè anàs avant e que fos més amada e honrada per aquells qui en ella e per ella[4] son tan honrats. Laltre hom anava per diverses terres damunt e davall e dient a uns e a altres com honrassen la fè e la multiplicassen; e anà als infeels per mostrar la fè, e a la fi desirava per la fè morir, sí que Deu li feu gracia que per la fè honrar e multiplicar morí.[5] On, sobre açò es questió qual daquests .ij. amava més la fè.

10. Parlà Entenció e recontà que la galifa[6] de Baldac qui era sarraí, escriví a lapostoli unes letres en les quals deya que la secta dels sarraíns era multiplicada per espasa e per força darmes; per que ell se maravellava molt de lapostoli e dels reys cristians, car ells volíen e cuydaven la

1. A,B, vignes.—2. B, exsecins: C, *ancicinos*.—3. B, medis.—4. B, manca *e per ella*.—5. B, lo mori.—6. B, jalifa.

Digitized by Google

fè romana multiplicar per armes de fust e de ferre, e car no son armes ab les quals sia començada la fè catòlica la qual començà ab armes de fè e ab preycació e ab martiri, segons que es recontat en la vida dels apòstols. On, per açò los fa a saber que ja dentrò que sien los cristians retornats a la intenció que esser solíen en examplar e honrar la fè, ja no hauràn poder que examplar la puxen, car defallen de entenció; per que la fè nos pot araygar en entenció estranya e qui no sia de sa natura ni de sos començaments.

¶ Cap. 21. *De esperança.*

LAUSOR! dix lermità: Què es esperança? Respòs Lausor e dix que esperança es desirar haver les coses esdevenidores amables les quals par ques puxen haver per algunes semblances. E car nostra Dona es esperança de justs e de peccadors, volem loar nostra Dona desperança segons esta manera:

2. De un drap de misericordia e de pietat, dix Lausor, ha feta nostra Dona gonella cota e mantell vel e corona, per tal quels peccadors la vegen sots hàbit de misericordia e de pietat. La gonella significa contricció e la cota confessió e lo mantell satisfacció e lo vel perdó e la corona do de gloria. On, com los peccadors esguarden nostra Dona enaxí e reeben la significació de làbit de nostra Dona, adoncs nostra Dona los tramet[1] esperança de perdó e de do: car enaxí com lo sol qui tramet sa[2] claredat a aquells qui han ulls, enaxí e molt mills encara nostra Dona tramet esperança als peccadors quant la esguarden sots hàbit

1. A, tremet, de tremetre *(passim)*.— 2. B, la.

de misericordia e de pietat; mas enaxí com lo sol qui no pot donar sa claredat a aquells qui no han ulls car no han ab que sa claredat puxen reebre, enaxí nostra Dona no pot donar ni trametre esperança a aquells qui no la veen sots hàbit de misericordia e de pietat, e qui no consiren en la significança de la gonella cota e mantell vel e corona de que nostra Dona sentresenya, per ço quels peccadors la puxen veer e que ellals puxa perdonar e donar.

3. Quant lo peccador se penet de sos peccats e tramet a nostra Dona son membrar entendre e amar, nostra Dona li tramet esperança, ab la qual esperança vest al peccador lo membrar entendre e amar que tramet a nostra Dona; e si lo peccador tramet a nostra Dona son membrar entendre e amar ab pietat bontat granea perseverança poder e les altres virtuts, nostra Dona tramet al peccador esperança ab granea de bontat perseverança poder santetat e amor e les altres; e si lo peccador nos penet del peccat e tramet a nostra Dona son membrar entendre e amar, nostra Dona li tramet contricció e temor ab que vest son membrar e entendre ab amor, e per la participació que han membrar e entendre ab amor e per la participació que han contrició e temor ab amor, creix la amor en lo peccador ab la qual ama nostra Dona, e adoncs nostra Dona li vest desperança son membrar entendre e amar e endúulo a confessió e satisfacció, per que vè lo perdó e lo do de la corona; e si lo peccador se desespera per ço com ha fets grans e molts peccats e membra entèn e ama nostra Dona, tantost li tramet nostra Dona esperança; car lo peccador en quant se desespera toca la justicia de Deu qui puneix los peccadors, e en quant toca nostra Dona ab son membrar entendre e amar, toca la misericordia e pietat de que nostra Dona es vestida, e la misericordia e la pietat de nostra Dona han concordança ab la justicia, e enaxí lo peccador converteixse de desperança en esperança per ço car membra e entén e ama nostra Dona. Per que segons

Digitized by Google

açò, dix Lausor, a nostra Dona negún peccador no pot escapar pus que la vulla membrar amar e entendre, car tantost lo vest desperança, e pus que là vestit desperança, ab ell sen va e son pres romàn.

4. Nostra Dona, dix Lausor, es esperança de dones vidues e orfens infants e de cavallers quis combaten e de mariners[1] qui en la mar han tempestat, e nostra Dona es esperança de tots aquells e aquelles qui a tort son posats en judici e a qui es allevat fals testimoni e li es dada mala fama, e nostra Dona es esperança de les dones quant son lurs fills malalts e quant han mals marits, e nostra Dona es esperança dels pobres qui per la sua amor demanen, car per ço com han esperança en nostra Dona demanen als rics almoyna per nostra Dona, e quant los rics als pobres qui per nostra Dona demanen almoyna dien de no, los pobres han esperança en nostra Dona e amen més esser pobres e haver esperança que rics sens esperança, car neguna riquesa de diners[2] castells viles e ciutats no val tant com fa esperança. E per ço nostra Dona, dix Lausor, ha plaer que alguns homens e alcunes fembres qui la amen, sien pobres dels bens temporals per ço que en ella hagen esperança, car assats se fa millor confiar[3] en Deu e en nostra Dona e en virtuts, que en diners ni en riqueses ni en les altres coses daquest mon; e la raó per que açò es, es[4] car més ha de granea de bontat perseverança poder santetat e virtut e amor en lo confiament que les gents han en Deu e en nostra Dona, que en lo confiament que han en diners possesions armes amics jovent seny e les altres coses en que les gents mundanes han confiança a lurs necessitats; per que per raó daçò moltes vegades es volentat de Deu e de nostra Dona que les gents hagen a vegades fretura de les coses mundanes, per ço que en ells hagen confiament e esperança.

1. A, marines.—2. B, dines.—3. B, consirar.—4, A,B, manca aquest mot.

Digitized by Google

5. Lausor! dix lermità: Dos frares eren qui amaven nostra Dona, e lun renuncià a totes les coses daquest mon e fo pobre e anà per les portes querent almoyna per amor de nostra Dona, e laltre frare havía abundancia dels bens daquest mon e per amor de nostra Dona donava almoyna a tots aquells qui per nostra Dona la demanaven. On, sobre açò es questió qual daquests[1] .ij. amava més nostra Dona.

6. Recontà Entenció que un prelat hac tengut longament un castell a tort lo qual per son gran poder havía tolt a un cavaller. Esdevencse un dia quel cavaller venc tot sol cavalcant[2] en son palafrè e sens totes armes en la ciutat on aquell prelat estava, e venc davant lo prelat tot sol com pus humilment poc per entenció quel prelat hagués pietat, e dix al prelat aquestes paraules: Sènyer! Longament e guerrejat[3] ab vos per ço que per força darmes vos pogués donar dan e pogués cobrar lo castell que mavets tolt a tort. On, pus veig que forces darmes corporals no valen contra vos, recorre a les armes esperituals, e clam vos mercè que per pietat me retats lo castell, e en lofficí per[4] que vos sots prelat né esperança. Quant lo cavaller hac dites aquestes paraules, lo prelat hac consell ab son capítol si retría lo castell al cavaller. Acort fo emprès quel castell retessen al cavaller pus que ab armes lo demanava de les quals ell ne son capítol nos podíen defendre; emperò ans que lo prelat retés lo castell, un qui era del collegi e del capítol dix aquestes paraules: Sènyer! Si vos retets al cavaller[5] lo castell, poràs esdevenir quel cavaller vos[6] faça mal ab lo castell qui es forts e ab lo qual vos porrà donar gran damnatge, e per ventura volràs[7] venjar del dan que vos li havets donat; per que nom par segura cosa que vos retats lo castell al cavaller, e val més que ell

1. B, aquestes.—2. B, covalcant.—3. B, guerreat.—5. B, manca *per*.—5. B, casteller.—6. B, nos.—7. B, vos poria donar gran dampnatge, e per ventura volies.

Digitized by Google

tot sol haja dan, que si tots nosaltres loy havíem. Lo prelat e sos companyons mudaren lur enteció per ço que aquell canonge hac dit, e foren en volentat que no retessen lo castell al cavaller. Mas un altre canonge qui era bo e de bona vida, dix aquestes paraules: Sènyer! Lo cavaller vos requer lo castell segons la enteció per que vos sots prelat e requervos son dret ab humilitat bontat e justicia, e en totes aquestes coses ha esperança e totes han concordança ab[1] la bontat granea e les altres de Deu e de nostra Dona. E vos, sènyer, e tots nosaltres som per enteció donrar e servir la bontat granea e les altres virtuts de Deu e de nostra Dona; e si per aquestes coses a servir e honrar, e per estar vos e vostre capítol en la enteció de vostre offici e del[2] nostre havem persecucions e tribulacions, hajats esperança en Deu e hajam paciencia si Deu nos vol punir de nostres defalliments. Molt plac al prelat e a tot lo capítol ço quel sant hom dit havía, e lo senyor prelat feu venir lo cavaller al qual dix aquestes paraules: Sènyer en cavaller! Vençut nos ha vostra esperança, car ab tal enteció la havets, que vençuda ha nostra enteció, e vostra humilitat ha vençuda la enteció e lergull e la avaricia segons la qual havíem vostre castell tengut longament; e car la vostra esperança ha vençuda la nostra la qual havíem en la força del castell, de tot en tot vos retem lo castell. Emperò nos havem una altra esperança que novellament nos es venguda ab la qual vos volem combatre, ço es saber, que possible cosa es que vos vos vengets de nos pus[3] que vos hajats recobrat vostre castell, car gran damnatge poríets dar a nostres gents si fer ho volets; emperò nos havem esperança en Deu quens ajut, e som apparellats de sofferir lo damnatge en paciencia; car nos no som en aquest loc per guerrejar ni per haver esperança en força de fust ne de ferre, més que de tot en tot nos confiam en

1. B, a.—2. B, e de la.—3. B, es que vos vengets de nos depus.

força de virtuts e de Deu quins ajut a conquerir vostra amor; e[1] qui sius havem dat dan quel nos perdonets, e axí jo e[2] tot mon capítol vos demanam perdó, e quens perdonets havemne en vos esperança. Molt plagueren al cavaller les paraules que havía dites lo prelat, e dix que vençuda era sa força corporal per la esperitual, e que prometía[3] e deya que ja per negún temps no faría del mal que pres havía, venjança; ans que tots temps volía servir de son castell e[4] daltres castells que havía, lo prelat tots temps[5] de sa vida. Lo cavaller recobrà son castell e visc longament en[6] gran amor ab lo prelat e ab tot son capítol. Esdevencse un dia que un altre cavaller feu vilanía al prelat e li ocís un seu canonge[7] a gran tort, e lo cavaller a qui lo prelat havía retut lo castell guerrejava ab aquell cavaller, lo qual prés e ocís e li tolc[8] un dels mellors castells que havía.

7. Pregà Oració nostra Dona sots forma desperança en esta manera. Esperança de vida! dix Oració a nostra Dona: Raó e natura requer que les coses qui son petites en bontat granea perseverança poder santetat virtut e amor, hagen esperança en lurs necessitats en les coses qui son grans e nobles en bontat granea perseverança poder santetat virtut e amor e les altres. E car en vos, regina, està gran granea de bontat e les altres, e en los peccadors sia tan petita, cové, regina, quels peccadors en lurs cuytes tribulacions e fretures[9] hagen en vos esperança, car per la petita bontat han fretura e son en treball e en perill, e vos per la vostra gran bontat sots en abundancia dalegrança[10] gloria e seguretat; per que a ells se cové daver esperança e a vos se cové que donets aquelles coses les quals ells de vos esperen, car vostra granea de bontat e les altres es senyal a ells com aconseguesquen de vos ço que nesperen. E placiaus, regina, que vos no defalgats[11] a aquella semblança

1. B, manca *e*.—2. B, en (A, borrada la *n*).—3. A, prometria.—4. B, a.—5. A,B, tostemps.—6. B, ab.—7. B, .j. canonge.—8. B, el tolch.—9. A,B, freytures. —10. B, de la granea.—11. C, *ut non desis*.

Digitized by Google

quels donats desperança, e complits a lur esperança ço quels significa la semblança de vostra bontat e les altres.

8. Regina! Los peccadors vos demanen per mi quels perdonets e quels donets grans dons e de gran utilitat e profit, e perdó vos demanen ab esperança e dons vos demanen ab esperança e vos sots lur[1] esperança. E doncs, què farets? Perdonarlosets e donarlosets, o què farets si nols perdonats? Farets tort a lur esperança e a la vostra, car pus que perdó demanen, ells meteixs[2] se confessen que han tort e peccat, e en quant confessen veritat han dret en la vostra esperança que es perdonar. E vos, regina, no havets poder que puscats fer tort ni falliment, per que a dret e raó vos cové estar; per queus cové perdonar a aquells tots qui han dret en vostra esperança. Veus doncs, regina, queus cové perdonar per natura de raó. Ara vejam que serà dels dons queus demanen: darlosets o no. Si nols donats, tort farets a la natura de la granea de vostra bontat e les altres, a qui cové dar per natura aquelles coses que les coses petites en bontat demanen e les quals los[3] son necessaries; e encara, que farets tort e peccat a la lur esperança la qual han en vos, e tort e peccat farets a la petitea de lur bontat qui ha natura com requira a la granea de vostra bontat totes ses necessitats. E com, regina! E los blats quant han secada ja requer natura que desigen la pluja qui està en los núus, e la pluja ja requer per natura que venga en los blats qui la han mester, e car lo un requer laltre, cové que natura faça esser la obra de cascú; per que par, reyna, que vos dejats donar ço que havets pus queu podets donar e pus que a vos nes feta demanda, e daçò ni dret ni raó nous pot escusar.

9. Reyna! dix Oració: Lexem estar los peccadors que béus avendrets ab ells: a la fi[4] tot quant ells vos demanen haurets a fer pus que en vos nan esperança. Més de

1. A, lurs.—2. A,B, mateix.—3. B, manca *los*.—4. B, al afer.

Digitized by Google

mi què farets qui en vos he esperança quem donets un do queus demàn per vos honrar membrar entendre servir e amar, e no per neguna altra cosa? Aquest do es que vos trametats en lo mon homens de gran santetat virtut bontat saviesa e amor, qui de la honor de vos e de vostre fill hagen de tot en tot cura e membrança. Aquests homens aytals darlosmeu o no. Adès los vos demàn, car ja son necessaris al mon quis pert, e gran temps ha quel mon los ha mester; e molts homens son aquests que jous demàn, car lo mon es gran e es mester que sien tants, que per tot lo mon sien daytals homens; e aquests homens vos demàn que sien tots temps en lo mon, enaxí que quant ne morrà un, que vos ne trametats altre o .ij. o pus, e on més seràn més valràn. Reyna! Donatsme aquests[1] homens pus quels vos demàn ab esperança e pus que a honor e honrament de vos e de vostre fill los vos demàn. Ara parrà, reyna, qui usarà mills[2] desperança, o vos quels homens queus demàn me donets o jo qui tots temps de ma vida nauré en vos esperança e per enteneió de vostra honrança.

10. Oració! dix lermità: Dues dones eren qui sesforçaven com poguessen atrobar vies e carreres damar nostra Dona, e la una havía esperança en nostra Dona per entenció que la amàs, car esperança ha natura e proprietat que faça amar la cosa de qui hom espera[3] haver les coses desijades; laltra dona temía offendre nostra Dona per entenció que la amàs, car temor ha natura e proprietat que aporta e conquer amor. On, sobre açò es questió qual daquestes dues dones près millor manera en conquerir amor de nostra Dona.

11. Recontà Enteneió que era un rey qui havía molts enemics estranys e privats sens que lo rey nols havía dada raó que sos[4] enemics deguessen esser. Un dia consirà lo rey com havía molts enemics, e hac paor de perdre son

1. A, aquets.—2. B, que us era mils.—3. A, esper.—4. B, los.

Digitized by Google

cors e sa terra, car nos sentía [1] poder ne saviesa que contrastar los pogués, e pregà nostra Dona que li donàs via e carrera com ell se pogués de sos enemics defendre. Dementre que lo rey pregava nostra Dona, en volentat li venc que de tot en tot amàs esperança e que fos fill desperança, e adoncs lo rey sesforçà tant com poc de haver esperança en Deu e en nostra Dona e en la virtut desperança e de les altres virtuts. On, com lo rey havía guerres treballs e adversitats e no sabía qual consell hi prengués, e ell recorría a esperança, e ab esperança que havía en Deu e en nostra Dona e en virtuts [2] ell se ajudava de sos enemics e a la fi navía honor e utilitat, car la esperança que havía lo guardava el salvava el consellava e lendreçava en tot ço que faya. Dementre quel rey estava en aquesta prosperitat e benanança que ab esperança conquería, esdevencse quel rey caec en peccat mortal, car desconecse e oblidà la entenció per que havía haúda la esperança e no conec los bens que per esperança li eren venguts; per que esperança se partí es lunyà del rey, e quant lo rey la volía haver, ella tornava e deya al rey que exís de peccat, e com lo rey no volía exir, esperança sen tornava. E enaxí estant lo rey en peccat, tot dia faya anar e venir esperança, en tant, que un dia esperança dix al rey que era molt hujada danar e de venir, e que daquí avant nou podía soferir; per que ella li deya que pus que dell se fos partida ja no tornaría, ans romandría ab lo rey una folla e falsa esperança ab la qual ella no porría romanir ni estar ab neguna persona. Molt hac gran paor [3] lo rey de les paraules que esperança li havía dites, e exís del peccat e tornà la amor e la amistat que esser solía del rey e desperança.

1. B, tenha.—2. B, virtut.—3. B, Molt hac pahor.

Digitized by Google

¶ CAP. 22. *De continencia.*

DEMANA lermità a Lausor: Què es continencia? Respòs Lausor e dix que continencia es amesurat atalentament[1] daquelles coses de que hom se tén per pagat. E car nostra Dona es mare de continencia, per açò, dix Lausor, volem loar nostra Dona de continencia en esta manera:

2. Quant nostra Dona fo annunciada per làngel Gabriel e hac concebut per obra del Sant Esperit lo Fill de Deu, adoncs fo plena de continencia, car tot son atalentament daquelles coses que desirava fo amesurat e egualat[2] de bontat granea perseverança poder saviesa amor virtut veritat gloria gracia santetat justicia e les altres virtuts e proprietats qui a nostra Dona se convenen. On, totes aquestes coses foren axí amesurades e egualades ab lo membrar entendre e amar, que nostra Dona fo contenguda de totes aquelles coses que a[3] bontat granea e les altres se pertany, e la rayl el fundament de sa continencia devalla de la obra e de la sancta ciutat de Deu on es font de amesurança de bontat granesa eternitat e les altres virtuts e proprietats que a Deu se pertanyen, enaxí que la persona del Pare e del Fill han amesurada obra de bontat granea e les altres en lo Sant Esperit en lo qual se eguala[4] e safina es compleix lur obra e lur amor; e en figura daquella obra enaxí contenguda hac nostra Dona continencia com lo Fill de Deu hac reebut,[5] enaxí que de totes coses se tenc per contenguda e negún defalliment de bontat granea e les altres no hac en sí meteixa ni en altra. On, com la

1. B, atelantament.—2. B, egualtat —3. B, ab.—4. A, esguala.—5. A,B, rebut.

Digitized by Google

figura de continencia covenc que respongués [1] al compliment desús, [2] qui es aquell ni aquella, dix Lausor, qui pogués aestmar la gran continencia de nostra Dona?

3. En nostra Dona, dix Lausor, fo fet home Deu, e en aquest home Deu foren contengudes totes les bontats granees e les altres qui son ni esser poden en les creatures; car la humanitat de nostre Senyor Deu Jesu Christ es compliment e fi de totes creatures, e tota la bontat granea e les altres qui es en les creatures, tota respòn a la bontat granea e les altres de la humanitat de Jesu Christ, e en aquella humanitat se té per contenguda la deytat, de tot quant ha creat, car tot ho ha creat a gloria e a honor daquella humanitat e tot ho ha proporcionat e ordonat a aquella humanitat. On, com en aquella humanitat tan bona tan gran tan sancta, hage tan gran continencia de bontat granea e les altres, que no pot esser tota per home en est mon considerada ni aestmada, e aquella continencia sia forma a la continencia de nostra Dona, qui es qui pogués aestmar la gran continencia de nostra Dona?

4. En nostra Dona ha continencia de bontat; car aytant ni ha com se covė, e açò meteix es de granea e les altres; e en la granea de nostra Dona ha continencia de bontat perseverança e les altres virtuts, e sí sà [3] en la bontat on ha continencia de granea e les altres, enaxí que en cascuna ha de laltra segons ço que li covė, e enaxí quant es en la substancia dedins nostra Dona, enaxí es defores; per ques segueix en nostra Dona amesurat atalentament e pagament de totes coses. Per que adoncs quant nostra Dona era en lo mon e era pobre e pobrement infantà son fill e pobrement visc en est mon dementre que vivía, de tota aquella pobretat se tenc per contenguda; e tot quant son fill [4] li donava, en tot era contenguda, car abastava a nostra Dona que fos mare de Deu e que fos bona e gran en vir-

1. B, covench es respongues. — 2. A, dessus. — 3. B, e si fa. — 4. B, manca *son fill*.

tuts e en virginitat; e en ço que della volía fer son fill se tenía per contenguda, e bé sabía que si son fill se volgués, bé li pogra donar dels bens daquest mon més que no lin donava; mas nostra Dona no volía més mas aquelles que son fill lin donava. On, queus yría àls dient, dix Lausor, de la continencia de nostra Dona, mas que navía tanta e tanta lin covenc haver, tro que la sua continencia fos font flum e mar a totes altres continencies?

5. Lausor! dix lermità: Una reyna e una fembra pobre[1] pregaven nostra Dona que les abundàs de virtut de continencia, car molt la desiraven haver en totes coses; e per açò es questió qual damdues faya a nostra Dona pus agradable oració.

6. Recontà Enteneió e dix que un príncep anà en la sancta Terra doltra[2] mar per intenció que darmes servís Deu en aquella terra tots los jorns de sa vida. Aquell príncep menà ab ell dos cavallers: lo un lo seguí per intenció que en ell servir servís Deu; laltre cavaller anà ab lo príncep per ço car era pobre e no havía abundancia dels bens temporals, e per ço que pogués viure en lo mon honradament ab lo príncep, seguía lo príncep on que anàs. Lo cavaller qui servía lo príncep per entenció de Deu, se tenía per contengut de totes aquelles coses quel príncep li donava, fos poc o fos molt; mas laltre cavaller faya daçò lo contrari, car per belles robes e armes o per bo cavall que donàs al cavaller quil servía per entenció que fos honrat, lo cavaller aquell no sen tenía per pagat ni per content. Esdevencse un dia quel príncep fo en una batalla e los .ij. cavallers foren ab ell, e plac a nostre Senyor Deus que el príncep morís per sa amor en aquella batalla. Com lo cavaller qui servía e seguía lo príncep per entenció que fos honrat e que pogués passar son temps en lo mon, viu mort son senyor, ell fugí de la batalla, e laltre cavaller hac

1. A,B, pobra *(passim)*.—2. B, daltra.

Digitized by Google

paor de mort e venc li en coratge que fugís quant viu fugir son companyó qui li dix que fugís ab ell ensems; mas membrà la entenció per que havía servit son senyor longament, e tencse per contengut de lofflci de cavallería, lo qual es que cavaller deu morir per tenir justicia e per honrar Deu e son senyor terrenal, e adoncs ferí entrels sarraíns e aucísnen molts e morí en la batalla.

7. Consirà Oració en la virtut de continencia, e remembrà com poc es amada en lo mon e com les gents se tenen poc[1] per contenguts de les coses que Deu los dona, e per ço fo en volentat ques lexàs de pregar nostra Dona e que lexàs anar lo mon a la malaventura; mas car les gents la havíen comunament eleta a pregar nostra Dona, no gosà lexar son offici, car sil lexava havía paor que fos punida, e per ço Oració dix a nostra Dona estes paraules: Dolça reginal dix Oració: Molt som trista e despagada car les gents daquest mon tan poc amen continencia, car tant los ha vostre fill donat e tant los dona, que bé sen deuríen tenir per pagats;[2] car vostre fill los ha donat esser lo qual no havíen, e esser humà qui es lo pus noble esser qui puxa esser creat, exceptat lesser dels àngels; e encara, que vostre fill los ha creades orelles per oír e ulls per veer e boca per dir bones paraules e mans per fer bones obres e peus per anar per bones carreres, e hals donada memoria per membrar e enteniment per entendre e volentat per amar vos e vostre fill, e hals donades plantes ocells besties e totes coses don prenguen vida e aquelles coses quels son necessaries; e encara, quels appella els prega vostre fill que vagen haver gloria perdurable; e encara endemés, que vostre fill qui es Deu ha presa natura humana per ço que[3] puxa ab ells participar en natura e en semblança. On, de totes aquestes coses, reyna, les gents daquest mon nos tenen per[4] contengudes, e encara volríen haver

1. B, en poch.—2. B, pagades.—3. B, per que.—4. B, per tant.

Digitized by Google

més si haver ho podíen; per que jo, reyna, Deus ho sab, car jo no sé de quèus prec,[1] pus que vostre fill fa en ells més que no merexen ne graír no saben; emperò pus que axí es que les gents volen que jous prec, a fer me covè queus prec quels donets continencia, pus que vos sots mare de continencia e pus que a ells es necessaria cosa continencia per tal ques tenguen per contenguts de tot ço que vostre fill los dona.

8. Piadosa reyna! Los peccadors hauríen gran mester continencia en menjar vestir guanyar parlar e haver castedat e honrament, e en soferir fam set calt fret pobretat e en totes les[2] altres coses que a continencia se pertanyen. E reyna! Los peccadors hauríen continencia en totes estes coses si dedins la ànima de cascú havía just e amesurat atalentament de bontat granea perseverança e les altres virtuts; car dedins la ànima covè estar la continencia e temprat desig, e pus tramet sa semblança en les coses defores passant aquella semblança per temprat[3] e amesurat remembrar entendre e amar. Donques,[4] vos qui sots mare de continencia, plagués donar continencia als peccadors dedins lànima, enaxí que en lànima de cascú e de cascuna donàssets tanta de bontat granea perseverança e les altres virtuts, que sen tenguessen per contengudes; e açò meteix faéssets a bontat a qui donàssets tanta de granea perseverança e les altres, que sen tengués bontat per contenguda. Mas com vostre fill dona als homens e a les dones belles fayçons riqueses benanances honraments fills e filles e les altres coses, no abasta sens que no do la continencia dedins lànima; ans vos dic, reyna, que on més dona de les coses temporals, menys se tenen per contenguts, pus que dedins lànima defall continencia. Per quem do, reyna, gran maravella del vostre fill, car dona tant de ço que poc val e no dona de ço que més val; e de vos me ma-

1. C, *quare nescio (deus nouit) quid pro eis orem.*—2. B, manca *les.*—3. B, trempat.—4. B, donchs.

Digitized by Google

ravell, reyna, car no li u deyts,[1] e encara, que fets mi pregar de ço de que[2] nous deuríets fer pregar.

9. María sancta qui sots donzella dona e regina! Ja lo membrar ni lentendre ni lamar de cascú e cascuna no serà contengut si en ell ha gran cantitat[3] de bontat e poca de santetat de justicia e de virtut. On, si en la gran cantitat de poder e de perseverança ha petita de bontat e damor, ja nos[4] tendría per contengut de neguna destes coses. E sabets per que? per ço que fall ne egualtat de bontat granea e les altres; per que noy pot esser continencia formada ni sagellada ni edificada, car en desegualtat no s pot[5] penre ne arraygar. E pus vostre fill dona e no fa car donar los bens daquest mon, què val pus que les gents no han continencia, ans los fa més de mal que de bé? E com, reyna! dix Oració: E si lome o la fembra havía[6] continencia dins lànima, poría haver incontinencia per neguna cosa que fos de fores, fos que nagués gran sobre abundancia o sobre gran fretura? Ara posem que sia un home axí pobre que no puxa esser pus pobre, e sia malalt[7] de gran malaltía, e de gran honrament e riquesa que sia vengut en gran desonor e pobretat. Aquest aytal sol que haja continencia haurà compliment de totes coses en son membrar entendre e amar. E com! E no havía ell assats en membrar entendre e amar vostre fill esser e haver esser qui no pot perir ne pot esser forçat e enganat e qui és ab tot compliment e qui sap tots aquells qui per la sua amor treballen? e encara, que aquell pobre serà[8] contengut en membrar entendre e amar son esser meteix lo qual haver no solía quant res no era? e encara, que membrarà entenrà e amarà laltra vida qui tots temps dura en benanança? E queus yría àls dient mas que sol un pobre aytal qui dins[9] sí meteix haja continencia, val més que tots los homens rics daquest mon

1. B, lin dyets. —2. B, de ço que.—3. B, quantitat.—4. B, iat nos.—5. B, firmada ni segellada ni edichada: (A, hedicada)..... no pot.—6. B, e la fembra havien.—7. A, malat.—8. B, se ja.—9. B, dedins.

Digitized by Google

qui estàn sens continencia? Ans vos dic que on més han menys valen. E reyna! O do vostre fill continencia o sen leix, e ja par que ab les coses qui res no valen sens continencia cuyda fer estar pagats los homens daquest mon, e les mesquines de gents qui no han continencia cuyden esser contenguts en ajustar e en abraçar diners possesions amics honraments, e a la fi, car no han continencia, on més daquestes coses han e ajusten, en major incontinencia caen e estàn, e enaxí estàn freturosos[1] en esta vida e en laltra.

10. Oració! dix lermità: Dues dones amaven continencia e havíenne gran abundancia, e cascuna amava tant la continencia que havía, que aytant com podía la guardava que no la perdés. La una la guardava ab esperança e laltra ab temprança;[2] e per açò es questió qual dabdues les dones guardava pus fort la continencia que havía.

11. Recontà Enteneció que una dona havía continencia en castedat e no la[3] havía en temprança, car alcunes vegades menjava e bevía tant que mal li faya; e esdevencse un dia que la dona hac mal en son ventre car massa havía menjat. Dementre que la dona consirava en la dolor que sentía, ella membrava que quant sesdevenía que ella havía temptació de luxuria, que adoncs ella vencía la temptació ab continencia, e quant havía temptació de gola no vencía aquella temptació ab temprança; per que la dona se maravellà molt fort qual cosa podía esser que ella vencía ab una virtut un vici e que ab altra virtut no podía vençre altre vici. Estant enaxí la dona en esta cogitació, ella remembrà que adoncs quant li venía temptació de luxuria, que ella metía més fortment son membrar entendre e amar castedat contra luxuria, que temprança contra gola com havía temptació de més a menjar, e per açò la enteneió per que membrava entenía e amava castedat, havía major virtut con-

1. A,B, freyturosos.—2. B, trempança.—3. B, manca *la*.

tra luxuria, que la entenció que havía en membrar entendre e amar temprança contra gola; e per ço la dona daquí avant, quant li venía temptació de massa menjar o beure, ella membrava entenía e amava temprança ab granea de bonea perseverança e les altres, e car donava granea de bontat perseverança e les altres a son membrar entendre e amar, vencía la temptació e aconseguía[1] temprança. Estant la bona dona axí, esdevencse un dia que una altra dona qui era sa veína venc a ella e demanàli consell com pogués haver continencia en son vestir, car molt desirava que anàs vestida humilment, mas no ho podía acabar ab sí meteixa, tant havía gran plaer en portar belles vestidures; e la bona dona li demanà per qual entenció [amava continencia de humils vestedures e per qual entenció] havía plaer de portar belles vestedures,[2] e la dona li respòs e dix que la entenció per que desirava portar humils vestedures, era per ço car son marit no havía aquella riquea que pogués abastar a sos honrats vestiments e que nou poría longament mantenir; daltra part desirava portar belles vestedures per ço que les gents no apercebessen la pobretat de son marit si ella portava humils vestedures. Quant la dona hac percebudes les dites dues entencions, ella demanà a la dona qui de consell la demanava, qual valía més, o pobretat ab humilitat o pobretat ab ergull; e la dona respòs e dix que pobretat ab humilitat es bona e pobretat ab ergull es mala. Vos deits ver, dix la dona qui la demanda li havía feta; on, per açò vos consell que no mudets entenció en vostre membrar entendre e amar, enaxí que la entenció per que volets portar humils vestedures sia dona en vostre membrar entendre e amar, e la entenció per que volets portar bells[3] vestiments sia serventa en vostre mem-

1. B, e aço seguia.—2. A,B, manca lo entre [ ] que es traduit de la edició C, *qua intentione diligebat sufficientiam* (continencia) *humilium vestimentorum: et qua intentione delectabatur pulchra ferre vestimenta.*—3. B, bells pobres.

Digitized by Google

brar entendre e amar: enaxí vos haurets continencia e humilitat e vençrets ergull e incontinencia.

¶ CAP. 23. *De paciencia.*

DEMANA Jermità a Lausor: Què es paciencia? E respòs Lausor e dix que paciencia es sofferir passió en pau sens ira de coratge. Daquesta paciencia, dix Lausor, volem loar nostra Dona en esta manera:

2. En aquell dia de la sancta passió on nostre Senyor Deu Jesu Christ soferí mort e passió, hac nostra Dona la major paciencia que neguna creatura pogués haver, saul son fill lo qual la[1] hac major, que entre totes les passions que tots los homens qui son ne seràn ne foren no poríen haver tanta de passió com nostre Senyor Deu Jesu Christ hac aquell dia que fo batut e mort en la creu, car a[2] la sua carn nos covenía alguna passió pus que colpa no havía e pus que la divina natura del Fill de Deu havía presa aquella carn, la qual carn era aytant luny a passió segons sa proprietat com era e es prop a la deytat en la qual no podía haver neguna passió. Mas car lo Fill volía honrar lo Pare ab aquella carn que presa havía e per ço que la humanitat faés tot son poder en honrar la deytat qui tant la havía honrada que vestida la savía, e encara, per ço quel humà linatge fos reemut, per ço volc soferir passió, e la passió covenc esser tan gran, que responés a la gran honor que li covenía fer al Pare deu e segons la recreació. On, qui poría pensar ne dir la gran passió que nostre Senyor Deu Jesu Christ soferí en aquell dia que fo mort en la

1. B, manca *la*.—2. B, en.

Digitized by Google

creu, ni la passió que li covenc soferir de la vilanía e lescarn e la honta que li faeren los jueus? E tota aquella passió soferí Jesu Christ en pau sens ira de coratge, per ço que hagués la virtut de paciencia. On, segons que la pena fo gran covenc esser gran la paciencia, e aquella pena e paciencia responía a la pena e a la dolor que nostra Dona navía, enaxí que la una passió e dolor responía a laltra, e la paciencia de Jesu Christ e de nostra Dona se responíen la una a laltra; car a nostra Dona covenía que hagués passió e dolor ab paciencia e sens ira de coratge, car plaer li covenía haver de la mort de son fill per ço que hagués pau en son coratge e hagués la virtut de paciencia; e encara, que pus nostra Dona sabía que a son fill plaía morir e la passió sostenir, covenía que ella nagués plaer. On, qui poría consirar ni dir com gran paciencia era cella de nostra Dona qui era ab tan gran passió e ab tan gran pau de coratge sens ira e sens tot peccat mortal e venial? Ja la gran passió e paciencia no pogra nostra Dona haver sens que sa bontat no sestenés per sa granea per perseverança poder e les altres virtuts e sens que sa granea no sestengués[1] per sa bontat perseverança e les altres, enaxí que la una natura e proprietat de cascú de sos començaments se ligàs ab laltre e que la una fos en laltre en tal manera[2] que la una no defallís a laltra. Mas car nostra Dona era enaxí guarnida dedins sa ànima de bontat granea e les altres, per açò poc sostenir la passió que havía per ço com veya morir son fill en la creu, e poc haver paciencia e pau en son coratge sens ira e mala volentat; e enaxí la passió e la pau en son coratge se responíen la una a laltra en aytant com tota la bontat granea e les altres se podíen respondre la una a laltra dedins la ànima, e per açò defores trametíen[3] la passió en lo cors, e la pau romanía en la ànima ab paciencia.

1. A, sostengués. —2. B, de manera. —3. B, tremetren.

Digitized by Google

3. La honta e la desonor que nostre Senyor Jesu Christ fill de nostra Dona soffer en lo mon, dix Lausor, qui la poría cogitar ni dir? Quants son los homens qui son en lo mon e qui foren depuis que fo lo fill de nostra Dona crucificat e mort? e quantes hontes e desonors li han fetes e fan tots dies en ço que poc lo membren e lentenen e lamen, e per petites e vils coses se estàn que nol volen membrar entendre ni amar servir ni honrar? Ni de lesser quels ha donat ni dels bens temporals quels dona ni de la mort que ha sostenguda per ells, no li han grat; ni encara de la lur natura que lo Fill de Deu ha presa en esser home, nos tenen per honrats, e membren e entenen e amen ab gran granea de membrar entendre e amar, coses vils mortals corruptibles vicioses, indignes de esser amades e dignes de esser ayrades. E totes aquestes desonors e hontes sofer lo fill de nostra Dona e en totes ha paciencia e pau de coratge, e dona blat plantes aucells besties pluja e ros del cel per ço quels homens viuen. On, com la paciencia de Jesu Christ sia tan gran, cové que la paciencia de nostra Dona, la qual ha en ço que veu en lo mon son fill tan poc amar servir e honrar[1] per aquells qui per son fill e per ella son tant honrats, sia molt gran, e tan gran que respona a la paciencia de son fill. Per que, dix Lausor, no poría dir ne cogitar la gran paciencia de nostra Dona; per que men cové lexar de sa paciencia a loar.

4. Lausorl dix lermità: En una ciutat havía un mercader qui havía un fill que molt amava. Morí lo mercader e la bona dona nodrí son fill axí com poc a bones custumes. Com lo macip fo gran e poc usar de mercadería, pregà sa mare quel trametés en alguna terra per mercadería, car viure volía segons lofficì de son pare; e la bona dona amava molt son fill e no navía més ni nesperava més haver, e hac paor que son fill morís en lo viatge, e pregà son

1. B, amat servit e honrat.

fill que nos partís[1] della, car tot lo major plaer que ella havía era en ell veer e participar ab ell. Lo fill de tot en tot volía anar en lo viatge, e a la fi anà en lo viatge e portà quaix tots los diners que li lexà son pare. En lo viatge morí e perdé tot quant portava, car mals homens e robadors lo ociren e li tolgueren ço que portava. A la dona venc a saber la mort de son fill e com havía perdut tot quant havía ne portava, e fo irada e moguda a ira tant fortment, que gens de paciencia no poc haver de la mort de son fill ni dels diners que perduts havía, ni negún hom aconortar no la podía. Per que es questió si la dona perdé més en perdre son fill e sos diners o en perdre paciencia la qual pogra haver e no la volc haver.

5. Recontà Enteció e dix que una dona era casta e havía moltes de bones custumes; mas era mala, e quant la prenía ira, ni son marit ni negún qui fos en la casa no podíen haver pau, ans los metía tots en treball e en pena, sí, que lo marit e alcuns de lalberc nesdeveníen en ira, e impaciencia havíen per aquell treball que era en aquell alberc qui era molt gran. Estant aquella dona en aquell treball ab son marit e ab tots aquells daquell alberc, un dia sesdevenc que a un mercader qui era veí daquella dona, digueren novelles de la mort de son fill lo qual era mort en una nau qui perí, en la qual lo mercader perdé son fill e tota sa mercadería que portava, lo qual mercader quant oí la mort de son fill levà les mans al cel e dix que Deus li havía donat son fill e los diners que portava, e que beneyt fos Deu qui navía[2] fet a sa volentat. Lo mercader loà e beneí Deu, e hac paciencia e pau en son coratge. Molt se maravellà la dona de la paciencia del mercader e demanàli com podía haver haúda tan gran paciencia de la mort de son fill, e lo mercader respòs e dix que la raó per que ell havía paciencia de la mort de son fill, era per ço

1. B, que no.—2. B, qui havia.

car lo havía amat totes vegades que lamava, per entenció quel nodrís a amar servir e honrar Deu; e car aquella era la entenció per que lamava, per ço la virtut de la entenció li havía donada virtut de haver paciencia. Com la dona fo venguda a la casa e entrà per la cuyna, tastà la olla si hi havía sal e trobà que massa hi havía mesa sal la serventa, e fo enaxí irada[1] com se havía acostumat, per la qual ira trencà la olla e ferí la serventa molt malament. Com lo marit cuydà que sa vianda fos apparellada, no hac què menjar, e reptà sa muller e dixli que ja no hagra ella haúda tan gran paciencia com lo mercader si hagués perdut son fill, car de la sal de la olla no podía haver paciencia. Molt consirà la dona en les paraules que li hac dites son marit, e remembrà la gran paciencia del mercader qui havía perdut son fill e de sos diners havía perdut la major partida, e dix entre sí meteixa que ella hauría[2] paciencia de tot en tot o que hauría impaciencia de sí meteixa, en axí que ab sí meteixa se barallaría per ço car paciencia no hauría. Adoncs la dona anà al mercader fill de paciencia e pregàl que la consellàs com paciencia pogués haver. Respòs lo mercader e dix a la dona que paciencia pot hom haver amant Deus més que totes coses, e amar tot quant ama per entenció damar servir e honrar Deu; e enaxí com sesdevé que hom per alcunes coses ha ira e despagament en son cor[3] en ço que contrarietat toca hom per ço que moga hom a ira, adoncs deu hom tocar contrarietat ab concordança qui li es contrari, e deu hom ajudar a concordancia ab granea de bontat perseverança poder saviesa amor virtut santetat humilitat e justicia, e enaxí concordança venç contrarietat e vé[4] adoncs paciencia qui venç impaciencia. Molt plac a la dona la doctrina que li havía donada lo mercader de haver paciencia, e aprés aquella manera que dita li havía; e com sesdevenía que li prenía ira

1. B, en ira irada.—2. B, havia.—3. B, de son cor.—4. B, e ne.

Digitized by Google

dalcuna cosa es volía contrastar ab algún de lalberc, e ella en loc de contrarietat metía concordança e metía en aquella concordança bontat granea perseverança e les altres; e enaxí havía paciencia e pau en son corotge, e daquí avant fo bona dona e visc longament en benanança ab paciencia.

6. Pregar volc Oració nostra[1] Dona que tramesés paciencia en lo mon, e dix a nostra Dona aquestes paraules: Pacient reyna plena de mercé![2] Gran necessitat es en lo mon de paciencia, car en tant es multiplicada impaciencia que apenes es paciencia en negún home; per queus clam mercè, reyna, que vos trametats abstinencia en lo mon, car abstinencia es un dels començaments ab lo qual hom pot haver paciencia; car com sesdevé quels homens son tocats a haver moviments e ira e impaciencia, e concorren[3] ergull avaricia enveja accidia ira injuria e los altres començaments de impaciencia, adoncs vé la impaciencia e no pot venir la paciencia, car sos començaments se tarden massa, los quals son humilitat larguea caritat suavitat e justicia e les altres. Mas si vos, reyna, volíets adoncs trametre abstinencia e que hom encontinent que es irat nos mogués a ira ne a impaciencia, ans se abstingués tro que los començaments e los hàbits de paciencia fossen venguts, adoncs hauría hom paciencia. Mas nom sé, reyna, qual desastre ses meu[4] e dels homens impacients, que no es gens quaix de abstinencia en lo mon; e per ço car defall abstinencia en lo mon quant comença ira e impaciencia, lo membrar e lentendre e la ira se vesten incontinent dels començaments de impaciencia, e nos poden vestir dels començaments de paciencia per ço car abstinencia no vé quant la impaciencia comença, e enaxí dels començaments de paciencia nos poden vestir membrar entendre e amar.

7. Reynal Paciencia es ço per que caritat pot viure e ira morir, e impaciencia es ço per que caritat pot morir

1. B, a nostra.—2. B, misericordia: C, *misericordie plena*.—3. B, e ocorren.—4. B, ses mes.

Digitized by Google

e ira viure; e axí meteix es, gloriosa, de les altres virtuts qui ab paciencia viuen e ab impaciencia moren, e sís fan los vicis qui viuen ab impaciencia e moren ab paciencia; e açò es per ço car quant vé la paciencia, totes les virtuts se vesten de sa semblança e ab aquella semblança vesten la obra de memoria e de lenteniment e de la volentat,[1] e adoncs vicis ne impaciencia no han poder en home; e quant vé la impaciencia tots los vicis se vesten e sacoloren de sa semblança, axí com color daygua qui en lo vi se vest color de vi; e per ço tots los vicis seguexen la impaciencia, e adoncs no han virtuts poder en la obra de la memoria e de lenteniment e de la volentat, car ja son acolorats e compreses daltra semblança e ja son sots altra[2] semblança. E en tot açò, reyna, no ha molt a fer, mas queus plagués influír la semblança de vostra paciencia sajús entre nos ab granea de bontat poder perseverança e les altres. Per que us clam mercè, reyna, que daquella font de paciencia qui es en vos, trametéssets entre nos abundancia de paciencia per ço que les gents haguessen pau los uns ab los altres e que tot lo mon fos en estament vestit de paciencia caritat e amor.

8. Vos sabets, reyna, que en lome[3] totes ses parts estàn dejús ell passives, e ell es senyor actiu sobre elles, car ell mou son peu a anar sa mà a obrar e sos ulls[4] a veer e sa ànima a membrar, e axí dels altres poders del cors; emperò en cascuna de les parts o de les potencies de que lome es ajustat e compost, ha parts actives e passives, e lome ab les parts actives mou les passives a haver passió, axí com ab la potencia motiva ab que[5] mou la potencia movable, e axí com ab visitivitat ab que mou visibilitat a alguna cosa esser vista, e ab amativitat ab que mou amabilitat a esser amada alguna cosa; e tot açò, reyna, es obra e natural moviment. On, quant sesdevé que vé en lome ira

1. B, e de volentat.—2. B, ultra.—3. B, en home.—4. B, sa ma obrar sos huills.—5. B, manca *ab que*.

Digitized by Google

e impaciencia, aquell home es tot enclinat[1] a sotsmetiment a passió, e en tots sos poders es ligat a fer mal e a dir mal e a membrar entendre e amar mal, car tot es comprès de passió e nos sab ques fa ni ques diu; per que faría[2] a ligar e a pendre, axí com a home foll qui gita peres. Mas quant sesdevé, reyna, quels homens estàn sots hàbit de paciencia, adoncs es lome franc segons sa natura, e ha libertat de moure son peu e sa mà a bones obres e a bones carreres, e sos ulls a veer coses honestes, e son membrar entendre e amar a coses bones virtuoses e amables. E vos, reyna, qui ab una poca de paciencia poríets fer estar enaxí francs los homens a fer bones obres, e lexats los estar presos e ligats sots hàbit de impaciencia? Ah reyna! dix Oració: Que no par de vos![3] E cové que àl re hi façats, o si no tot lo mon es perdut e enversat de sa natura e par que noy haja senyor ni dona qui dell haja cura ni de sa utilitat sentremeta.[4]

9. Oració! dix lermità: Un bo escuder havía mal senyor e una bona donzella havía mala dona, e cascú daquests .ij. pregava nostra Dona quels donàs paciencia; e per ço es questió a qual dabdós era major mester paciencia.

10. Recontà Entenció que un rey a una festa de nostra Dona tenc grans corts, e un dia convidà[5] gran re de religiosos e de diverses ordens. Aprés quel rey hac menjat e foren en unes paraules e altres, contrast se mogué davant lo rey els barons entre .ij. religiosos, e lo contrast era car cascú loava son orde e la un dels frares deya mal de lorde de laltre frare. Aquell altre frare escusava son orde e no deya mal de lorde de laltre frare. Aquell frare qui loava més son orde que lorde de laltre frare e qui deya mal de lorde de laltre,[6] era impacient, per la qual impaciencia deya folles paraules. Laltre frare qui escusava son

1. B, inclinitat.—2. B, perqs. faria.—3. C, *non oportet de te videri.*—4. B, senlemetra.—5. B, covida.—6. B, del altre frare.

Digitized by Google

orde, era pacient e parlava ab humils paraules e qui eren plaents al rey e a tots sos barons e als cavallers qui davant li estaven. Molt consirà lo rey en la manera dabdós los frares, qual era la raó per que havíen tan diversa manera e tan contraria, e volc saber apart la intenció de cascú per que eren en orde, e parlà primerament ab lo frare impacient e demanàli per qual entenció era entrat en lorde. Sènyer! dix lo frare: La entenció per que jo som entrat en lorde es per ço que jo haja honor en lo mon e car no veig que los reys nils altres[1] barons facen a neguns homens tants donraments com fan als homens religiosos; car un religiós qui serà fill dun home pobre e de vils gents, siurà e menjarà ab lo rey a sa taula, e serà un cavaller o un noble burgès qui ja no gosarà seer ab lo rey a sa taula, ni en un banc ab ell no siurà; e encara, que un religiós preycarà e fersà escoltar a mil o a .x. milia[2] persones, e dirà ço ques[3] volrà. Per que per aquesta entenció e per moltes daltres quis pertanyen a honrament, som entrat en orde; per ques covè que jo tenga honrat mon orde de mon poder, e per açò fuy fortment despagat com aquell frare que là veets estar com a nici,[4] comparava lo seu orde ab lo meu. Com lo rey hac sabuda la intenció per quel frare era entrat en orde, ell apellà laltre frare e parlà ab ell secretament, al qual dix que ell lo pregava que li digués la intenció per que era entrat en orde; e lo frare li respòs e dix que ell era entrat en lorde per entenció que mills pogués amar e servir Deu, car vejarès li era que mills pogués servir Deu en orde que en lo mon, e mills podía esser semblant a Jesu Christ en pobretat humilitat oració, en la religió que fora religió. Molt plac al rey, car hac conegut ço per que la un frare havía impaciencia e laltre paciencia, e dix al frare de paciencia que tot lo mon se perdía per defalliment dentenció, car les gents no sabíen que

1. nils alts(?).—2. B, .v. milia.—3. B, que.—4. B, vici.

Digitized by Google

sera vera[1] entenció, e per ço no saben les gents usar de virtuts ni poden amar entenció, car no la conexen; e lo frare atorgà al rey les paraules que deya e parlà al rey dentenció primera e segona, e com entenció faya a tractar adès per una manera adès per altra; e tant parlà al rey de intenció, quel rey conec quel frare havía conexença[2] de la virtut de entenció e conexía una virtut quant era primera e altra quant era segona;[3] e per açò lo rey pregà lo frare que anàs per lo mon preycant e mostrant a uns e a altres entenció e la manera segons la qual les gents usar ne deurien, e lo rey faría al frare e a son companyó ses despeses; e lo frare hi[4] consentí ab que plagués a son major, e lo rey acabà ab son major del frare quel frare anàs per lo mon segons la manera que dita havíen, e aquell frare anà per lo mon e fo preycador dentenció e feu molt de bé en lo mon.

¶ Cap. 24. *De pietat.*

Lausor! dix lermità: Què es pietat? Respòs Lausor e dix que pietat es ço que dona passió e dolor de coratge per aquells qui han fretura[5] e son en tribulació. E car nostra Dona es piadosa, per ço volem loar nostra Dona de pietat en esta manera:

2. En aquell dia que nostra Dona viu penre son fill açotar e clavar en la creu e morir, hac tanta de pietat e dolor e de passió de son fill, que granea de pietat aytant com poc se estès en nostra Dona, enaxí que la granea nil poder de pietat nos pogren més estendre,[6] ans feeren tot lur poder a multiplicar pietat en nostra Dona per ço

1. B, ques vera.—2. A, conexen: B, conaxen.—3. B, e altra segona.—4. B, hey.—5. A, freytura *(usual)*.—6. A, estandre.

Digitized by Google

que nostra Dona per la gran pietat hagués tota la major passió e dolor que granea ni poder pogueren donar e multiplicar.[1] Açò, dix Lausor, covenc esser segons natura de raó; car pus nostre Senyor Jesu Christ havía la major dolor e passió que podía esser, e tan gran dolor e passió havía dementre moría, que granea ni poder no podíen més donar ni sostenir, per açòs covenc que la passió e la dolor que nostra Dona havía respongués a la passió e dolor[2] de son fill, e per açò covenc esser tota la major pietat qui esser podía aquella de nostra Dona; e tan gran pietat fo aquella que nostra Dona hac aquell dia, que tot covenc respondre a tota la pietat que a nostra Dona covenc haver daquell dia tro al dia del judici, la qual cové que haja nostra Dona dels peccadors e dels justs qui periríen si la pietat de nostra Dona nols sostenía. On, com la pietat de nostra Dona haja tant a respondre segons que dit havem, qual es, doncs, aquell ni aquella qui pogués cogitar ni dir la gran pietat de nostra Dona, quant nostre Senyor Jesu Christ morí en la creu e nostra Dona estava dejús lo braç de son fill e veya son fill decórrer de gotes daygua e de sanc e lágremes de sos ulls per angoxa de la mort? Adoncs venía un glay, una[3] lança de passió e de dolor, ferir lo cor de nostra Dona, al qual covenía sentir la dolor e la passió de son fill; car aquell glay e aquella lança partía de la dolor e de la passió de son fill e ficavas en lo cor de nostra Dona, en tant, que laygua del cor de nostra Dona pujava als ulls[4] e decorría en làgremes e en plors, e fora morta nostra Dona per la gran passió e dolor que sentía, si no fos lo plaer que sentía e havía quant son fill moría; car nostra Dona sabía que son fill havía plaer de morir, car si no volgués morir no morira;[5] mas volía morir per honrar la deytat qui tant havía honrada la humanitat, e encara,[6] per recrear lumà linatge. E car nostra Dona covenía que hagués

1. B, a multiplicar. —2. B, e la dolor.—3. B, un glavy y una.— 4. B, en sos hulls.—5. B, moriría.—6. B, encar.

Digitized by Google

plaer de tot ço que son fill havía plaer, li covenía haver plaer[1] de la mort de son fill per ço car recreava lumà linatge, la qual recreació era agradable a nostra Dona per ço car es piadosa. On, com la passió e la dolor covenc esser en nostra Dona, e lo plaer que dit havem e la passió era tan gran que per lo plaer no minvava ni sa granea[2] no destruía lo plaer que nostra Dona havía, emperò lo plaer que nostra Dona havía sostenía nostra Dona que sa dolor ni passió no la auceía. Qui es doncs qui pogués dir com gran pietat es cella que nostra Dona havía aquell dia que son fill moría?

3. Nostra Dona, dix Lausor, ara quant es al cel ha aytant gran pietat dels peccadors com havía dementre que era en lo mon, mas no ha passió ne dolor; e açò es per ço car es compresa de gloria tota sa bontat granea perseverança e les altres virtuts. On, aquesta es pietat sobre pietat que sia sens passió e dolor, e que sia aytàn gran com era en aquell temps que nostra Dona era en lo mon e havía pietat e dolor de la mort de son fill e de la mort dels peccadors. Ni nos cové dir que nostra Dona ara com es en lo cel sia minvada de pietat; car si era minvada, sería en son minvament[3] de pietat, minvada la vida dels peccadors qui en ella confíen, car la sua pietat los sosté a vida els aporta[4] a tal port que venen a penitencia e a salvació en lo dia de la mort. On, quis vol maravellar de la granea de pietat venga avant, dix Lausor, e maravellarsà de la gran pietat de nostra Dona.

4. Lausor! dix lermità: Una dona havía gran pietat de la pietat que nostra Dona havía quant son fill veya morir en la creu, e una altra dona havía un fill que molt amava al qual havía un cavaller mort son pare e qui era marit de la dona. Aquell cavaller atrobà la dona qui anava ab son fill a lesgleya on anava pregar nostra Dona que li pres-

1. B, manca *plaer.*—2. B, no injuriave ni la granea.—3. B, sería minvada en son minvament.—4. B, los soste, aiuda, als aporta.

tàs son fill e quel li guardàs de les mans[1] daquell cavaller qui son marit li havía mort a gran tort, lo qual cavaller va pendre linfant e davant la dona lo degollà; per que la dona quant viu son fill pendre e ociure hac molt gran pietat de son fill. On, sobre açò es questió qual de les dues dones hac major pietat.

5. Recontà Entenció e dix que una dona amava molt nostra Dona. Aquella dona era molt devota e estava molt en oració per entenció que més pogués amar nostra Dona, car on més la pregava més la membrava e la entenía, e on més la membrava e la entenía més la amava. Per que la dona, per entenció que molt la pogués amar, la membrava e la entenía en la oració, e per entenció que molt la pogués membrar e entendre, membrava e entenía com més podía granea de bontat perseverança poder saviesa amor virtut veritat santetat e justicia e les altres virtuts, e ab la granea que membrava e entenía, totes aquestes coses multiplicava e crexí la amor que a nostra Dona havía. Un dia sesdevenc que la bona dona estava davant laltar e esguardava en la creu e consirava com nostre Senyor Jesu Christ moría davant nostra Dona e com nostra Dona plorava per la pietat que havía de la mort de son fill. Aquesta dona adoncs hac pietat de la pietat de nostra Dona, emperó no plorava; per que la dona conec que no havía gran pietat, e consirà qual era[2] la cosa qui la empatxava que no plorava, e adoncs ella membrà que dementre ella esguardava en la creu, algunes vegades li anava son cor en un fill que havía lo qual era anat en una longa terra per mercadería, e adoncs la bona dona per entenció que pogués plorar, consirà e ymaginà que hom li prengués e li ligàs son fill e que lescorxàs e que son fill cridàs a sa mare que li aydàs, e adoncs la dona començà a plorar per la pietat de son fill; e enaprés mudàs a consirar la mort de Jesu Christ e plo-

1. B, dals mans. – 2. B, que ella era.

Digitized by Google

rà per aquella mort de Jesu Christ longament, e de la passió que nostra Dona havía hac gran pietat. On, daquí avant près la dona en custuma que com no podía plorar en la oració, ella ymaginava la mort de son fill segons que dit havem, e adoncs ella plorava, e puis daquella ymaginació ellas mudava ab aquelles làgremes a ymaginar la passió de Jesu Christ e la dolor que nostra Dona navía, e enaxí la dona plorava totes les vegades ques volía e aytant com se volía; emperò nos tenía per pagada com per aquella manera venía a plorar per la passió de nostre Senyor Jesu Christ, car vejarès li era que no amava molt nostra Dona pus que a[1] plorar li covenía ymaginar la mort de son fill, e pregava nostra Dona que li donàs gracia que sens tota maestría[2] e sens tot mijà ploràs per sa amor, e nostra Dona donà a la dona ço de que la pregava per ço car ab bona intenció se ajudava com pogués plorar en sa oració.

6. Començà Oració a pregar nostra Dona, e dix aquestes paraules: Piadosa reyna! Vos sots font flum e mar de pietat, e car ho sots prec vos de obres de pietat; car pus que havets pietats, cové que najats les obres, e les obres de pietat son, reyna, que vos preguets vostre fill que li prena pietat de tots los homens qui van en foc perdurable ignorantment, com son sarraíns jueus trartres els altres pagans. Tots aquests, reyna, han fretura de fè e de sciencia, e hauríen mester homens savis e que fossen cristians qui los mostrassen veritat de la sancta fè romana. Daquests homens, reyna, vos prec que per pietat e per mercè los nos trametats e que per tot lo mon los escampets, car gran mercè farets. E consirats, gloriosa, com gran pietat es aquesta que un home sia núu e mort de fam de set e de fret, e que sia a la porta de un home ric qui en sa casa ha molts draps e molts diners e moltes viandes; e enaxí, reyna, es gran pietat e molt major pietat encara,

---

1. A,B, manca *a:* C, *ad plorandum.*—2. B, gracia maestra.

que en la sancta Esgleya sia tant savi home e devot e quels homens infeels[1] nagen tan gran fretura. Ah reyna, e per Deu no sia! Movets los savis cristians a devoció e a amor e a pietat, e vagen per tot lo mon fructificar e recontar los honraments del fill vostre e los vostres.

7. Reyna! Molts son los cismàtics qui son desviats[2] de la fè romana, los quals son grecs herminis jacobins nestorins jorians e los altres. Cascú daquests, reyna, cuyda esser en via de veritat, e sis pensava que fos desviat de veritat no estaría en la error en que està. E es gran pietat, reyna, que la Esgleya Romana haja perdudes tantes de gents; car més son los cismàtics en aquest dia que no son los latins. On, plagués vos, reyna, per pietat e per mercè que moguéssets lo cor del sant Pare apostoli e dels cardenals sos companyons com a recobrar los cismàtics faessen ço que poguessen, car molt hi poden fer si ho volen consirar. Gran pietat e dolor es, reyna, quels cismàtics vos tenguen com a mare de pietat eus amen eus honren, e que vagen en foc perdurable. Ah reyna! E daçò deuría exir tan gran crit, que tot lo mon ho deuría oír; e axí comença ma dolor e som en tan gran tristicia que quaix no volgra esser creada, e ja tant no viuré que sia alegra ni pagada tro que consell sia pres a recobrar los cismàtics e a donar lus conexença de veritat; e si aquells la Esgleya Romana podía recobrar, leugera cosa li sería daquí avant a conquerre e a convertir totes les gents altres que sien de levant tro a ponent.

8. Gloriosa reyna! Molts son los mals cristians qui son en la lengua latina, e la malea daquells es major e pus[3] damnosa que no es la malea qui es en les gents qui son daltre lengatge. On, que serà, reyna? hauretsne ja pietat? Car fretura han de santetat, e en tribulacions son de vicis e de peccats e de guerres les quals han entre sí meteixes.

---

1. B, e que els infeels.— 2. A,B, deuiats.—3. B, o pus.

Digitized by Google

E reyna! Aytant com ells son pus peccadors, aytant serets vos pus piadosa si navets pietat, e car vostra pietat es tan gran que no pot esser major, veus doncs homens grans peccadors de qui porets haver gran pietat sius volets, e en tant, quels aportets[1] a bones obres; mas vos havets pietat e ells son en fretura de virtuts e en tribulacions de vicis, e no es qui naja pietat. Ah reyna! Pus que sots piadosa, hajats pietat. E no tany a vos quels puniscats nils lexets estar en fretura ni en tribulació, car jutjar no es de vostre offici, ans ho es perdonar[2] e pregar per justs e per peccadors,[3] e per açò sots assignada a esser cella qui sots; e lexàts a vostre fill jutjar e fer a sa volentat e nous entremetats de son offici. Fellona fo Oració, e si no temés tant nostra Dona diguera della moltes paraules.

9. Oració! dix lermità: Una bona dona prengueren sarraíns ab son marit son fill e son frare, e los sarraíns davant la dona turmentaren e aucieren[4] son màrit e son fill e son frare. La bona dona qui a cascú havía gran amor, havía dels turments e de la mort de cascú gran pietat. E per açò es questió de qual de tots .iij. devía haver major pietat.

10. Recontà Entenció que una dona havía gran pietat per amor de nostra Dona, e per açò com veya los pobres els homens qui havíen alcunes tribulacions, ella navía pietat e faya a aquells almoyna e ajuda en tot que podía, e on major almoyna e secors faya més crexía[5] en ella pietat, e on més de pietat havía més amava nostra Dona. Esdevencse que un dia la bona dona consirava en la granea de pietat que nostra Dona havía com son fill moría, e consirà que nostra Dona havía pietat de son fill com lo veya morir, e havía pietat de sí metexa car sostenía tan gran dolor e passió per la mort de son fill. Dementre que la dona estava en esta consideració, una donzella que ella tenía li dix que apparellat era de menjar, e la dona venc a la tau-

1. A, aportes.—2. B, de perdonar.—3. B, e peccadors.—3. B, aucien.—5. B, crehya.

la on viu belles toalles e molt pa e copes dargent e molta de vianda. Quant la dona se fo mesa a la taula, ella considerà en la pobretat que nostra Dona hac en lo mon, e adoncs la bona dona concebé desig de pobretat per ço que fos semblant a nostra Dona en pobretat, pus que la volía semblar en pietat. Enaprés cogità com poría haver pietat de sí meteixa, car nostra Dona la hac de sí metexa al dia de la passió; e adoncs la dona proposà que donàs tot quant havía per amor de nostra Dona als pobres qui han[1] fretura dels bens temporals, e que adoncs quant se sería de tot quant havía, desexida, poría haver pietat de sí metexa adoncs quant hauría alguna fretura. On, adoncs la bona dona donà tot quant havía als pobres de Jesu Christ, e anà per la ciutat pobrement vestida en querent[2] almoyna axí com los altres pobres, e havía pietat de sí meteixa quant havía fretura dels bens daquest mon, e ab la riquea que havía dels bens esperituals ella[3] sustentava la passió que havía per la fretura dels bens[4] daquest mon; e enaxí la bona dona visc longament en aquella ciutat e donà bon eximpli a rics e a pobres.

¶ CAP. 25. *De consolació.*

DEMANA lermità a Lausor si sabía què es consolació? Respòs Lausor e dix que consolació es ço que dona remey dalguns greuges per alguna satisfacció. Daquesta consolació, dix Lausor, volem loar nostra Dona en esta manera:

2. En nostra Dona, dix Lausor, ha consolació de justs e de peccadors ab granea de bontat perseverança e

1. B, havien.—2. A, e queren.—3. B, e la.—4. B, pels bens.

Digitized by Google

les altres virtuts; car moltes vegades alguns homens son consolats ab petites de satisfaccions que hom los fa, mas la consolació de nostra Dona totes vegades es de grans coses e de nobles, per que la consolació cové esser gran. Consola nostra Dona los justs com son desconsolats per alguna injuria que hom los ha feta, per ço car perden algunes vegades diners o parents, o son malalts, e nostra Dona los consola els visita ab bonea granea perseverança de virtuts, axí com lome just qui es desconsolat algunes vegades quant algún home ergullós li diu vilanía o la li fa o li toll alguna cosa del seu, e nostra Dona trametli paciencia humilitat e membrança de la passió de son fill e de la vilanía que li fo feta lo dia de la passió, car a gran tort e a gran honta lo faeren morir los jueus en la creu sens colpa que nols havía; e adoncs aquell home just es consolat daquella visitació que nostra Dona li fa en son coratge, e ha plaer que sia per justicia pacient e humil e que haja alguna semblança de son senyor Jesu Christ qui axí fo pacient e humil al dia de la mort.

3. Si lom just pert diners o parents o est malalt, tantost laconsola[1] nostra Dona ab la volentat de son fill, car tramet al peccador membrança per la qual membra que Deus vol tot quant vol ab justicia bontat granea eternitat poder saviesa amor virtut e les altres, e car los diners que pert lome just o les possesions ols parents o sanitat e axí de les altres coses, tot li esdevé per volentat de Deu e aquella volentat es dona de la volentat del hom just; per quel voler del home just se consola en lo voler de son senyor qui es just, e axí lo voler del hom just es just e ha semblança ab la justicia de la volentat de son senyor, e per açò neix en lo voler del home just esperança paciencia amor virtut don neix consolació ab alegrança e ab obediencia, en tal manera que la tristicia ne la desconsolació

1. B, lo consola *(passim)*.

Digitized by Google

no han senyoría ab lo voler daquell hom qui a nostra Dona demana consolació de son damnage, ans sesdevé moltes vegades quels homens justs qui son perdents algunes coses daquest mon, han plaer que les perden per la gran consolació e alegrança e esperança[1] quey troben, e encara, quey conexen lurs frevoltats[2] e lurs infermetats e la poca bontat e valor de les coses mundanes.

4. Quant lo peccador es desconsolat dalgún peccat que ha fet e ell membra entén e ama nostra Dona enaxí que en son membrar entendre e amar met la bontat granea perseverança poder saviea amor e virtut de nostra Dona, encontinent lo visita e laconsola nostra Dona ab esperança de misericordia e de perdó, car en aquella esperança met nostra Dona aquelles semblances quel peccador met en sa memoria enteniment e volentat quant membra entén e ama nostra Dona segons que dit havem; e per ço car nostra Dona vest la esperança que dona al peccador de granea de bontat perseverança e les altres, neix daquella esperança contricció confessió e satisfacció, e axí vé la misericordia el perdó de nostra Dona, e adoncs vé la consolació qui consola lo peccador ab plors[3] e làgremes sospirs e penediment, e en aquelles làgremes plors e sospirs e contriccions, son amors plaers e alegrances e virtuts qui donen al peccador gran benanança. Per que la consolació que nostra Dona ha e dona als justs e als peccadors qui en nostra Dona han esperança, qui la poría aestmar dir ni escriure?

5. Lausor! dix lermità: Dues bones dones eren qui demandaven a nostra Dona quels consolàs, car molt eren treballades sens colpa que no havíen. La una havía mal marit e luxuriós, e feríala e moltes vilaníes li deya e per vils fembres la camiava, e la bona dona havía paciencia tant com podía; mas desconsolada era en los defalliments que son marit havía, car paor havía que Deus nol punís en aquell

1. B,C, manca *e esperança.*—2. B, frevoletats.—3. B, plos.

Digitized by Google

peccat, e greuge havía, car les gents deyen mal de son marit per los defalliments que faya, e ja fos[1] que la dona hagués consolació en quant son damnage, no la podía haver en lo damnage de son marit car molt lamava; per que la bona dona pregava tant com podía nostra Dona que la consolàs en tal manera que son marit fos cast e que exís de peccat. Laltra dona era per semblant manera bona dona e havía mal marit e luxuriós lo qual faya e li deya moltes de vilaníes, e la dona no havía infants e pregava nostra Dona que li donàs[2] un bell fill en lo qual se consolàs dels damnages que son marit li donava. A cascuna daquestes .ij. dones donà nostra Dona ço que li demanava, e per açò es questió qual dabdues[3] consolà nostra Dona de major consolació.

6. Recontà Entenció e dix que un mercader perdé tot quant[4] havía. Aquell mercader havía muller e infants e era donrades gents, e car no havía de que pogués satisfer a sa muller e a sos infants e a sí meteix,[5] era molt despagat e desconsolat, e majorment car havía gran vergonya de les gents car pobrement anava vestit e pobrement vivía e estava, e per la pobrea en que era lo menyspreaven sos parents e unes gents e altres; per que lo mercader pregà nostra Dona per entenció quel consolàs, car molt lo treballava pobretat e vergonya e desconsolació. Esdevencse un dia quel bon hom hac pregada nostra Dona de consolació, e aprés la oració en volentat li venc que anàs per la ciutat tot aquell dia e ques prengués esguart dels rics e dels pobres daquella ciutat enaxí que guardàs la captinença de cascuns[6] e puis que triàs qual captinença era a Deu e a nostra Dona pus plaent e pus agradable. Quant lo bon home aquesta cosa hac consirada, ell anà per la ciutat e guardà lo capteniment quels homens rics fayen[7] ec ell que

1. B, la fonch.—2. B, lin donas.—3. A, abdoes: B, abdos.—4. B, perde quant.—5. B, e axí mateix.—6. B, cascun.—7. B, manca la frase qui segueix.

Digitized by Google

fayen los pobres, e viu quels homens rics fayen e deyen moltes vanitats e fayen tort als pobres; mas los pobres jat fos que feessen alcunes vanitats, non fayen tantes com los rics. Dementre que ell anava axí per la ciutat, esdevenc en un loc on un pobre demanava almoyna a un ric home e deyali bones paraules e humils, e lo ric li dix de no, e car lo pobre nos partía davant ell a la primera vegada que li hac dit de no, dixli vilaníes e paraules ergulloses; per que adoncs lo bon home fo aconsolat en sa[1] pobretat e amà més esser pobre que ric, e daquí avant soferí en pau sa pobretat, e loà e beneí nostra Dona qui laconsolava de la pobretat que havía, la qual haver volía, car en sí metex sentía que més valía en virtuts e custumes dementre que era pobre que quant era ric, e més sovín membrava entenía e amava Deu e nostra Dona e més menyspreava la vanitat daquest mon e més desirava la celestial gloria.

7. Reynal dix Oració: Desconsolada som, de la qual desconsolació me vé tristicia e despagament e ja no seré consolada tro quem sia[2] feta satisfacció dels greuges que m son donats; per queus clam mercè, reyna, que vos me satisfaçats a mos greuges per ço quem façats consolada alegra e pagada. E aquesta satisfacció queus demàn es de pública utilitat que he perduda; car no es en lo mon quaix negún home qui sia amic de utilitat pública, e si ni ha algún o alguns, es home de poc poder e de poca auctoritat. Més la pública utilitat hauría mester, reyna, algún gran príncep o prelat o baró, o encara molts daquests, qui la promoguessen e tot lur poder faessen que fos per los grans senyors e per uns e per altres amada. E car jo, reyna, no veyg que daçò negún sentremeta, som desconsolada trista e despagada. E vos, reyna, pus tantes persones vidues e orfens pobres e uns e altres consolats e majorment de petites coses, bém sería semblant que mi deguessets consolar

1. B, de sa.—2. B, que no sia.

e majorment de grans coses; car molt mills se pertany a vos, reyna, donar consolació de grans coses que de poques,[1] com vos siats gran en bontat granea perseverança e les altres. Mas vos tot dia veig que consolau una fembra de son fill qui es malalt e guaritslo, o un home qui haurà perduts diners e seràn desconsolat e vos consolarlets car darlin ets daltres. E mi quius demàn pública utilitat de tot lo mon, nom volets consolar ni neguna satisfacció no veig que men sia feta; car tant no vaig per uns ni per altres, que trop negún qui sen vulla entremetre.

8. Reynal dix Oració: Consolarmets o no: sim consolats, nous cuydets quem tenga per consolada sim satisfets dun gat o duna gallina ni dun camp ni duna vinya ni dun regne ni duna preladía, car en aquestes coses específiques no mi và mon coratge; mas consolatsme de utilitat pública qui sia bona e profitosa a la vella qui ama sa gallina e al pagès qui ama la vinya, e al prelat e al rey e a tots los homens daquest mon. E encara, ço que més val e en que jo[2] sería pus fortment consolada, que per pública utilitat serets vos honrada e sís serà[3] vostre fill; e car pública utilitat no es en lo mon, sots desonrada e menyspreada en lo mon segons comparació de la honor que a vos covè. E qual serà aquell ni aquella qui puxa esser consolat ni consolada e que en lo mon[4] no sia pública utilitat? E per ço car no es, sen segueix tant de damnage. No, reyna, dix Oració: no som jo daquelles qui ab un petit de plaer sien consolades dels grans damnages que han preses.

9. Còm vos podets pensar, reyna, que home qui haja enteniment e raó e haja caritat en vés vos sí metex e son proísme, se pusca consolar dels homens qui son en infern e qui jamés per null temps nexiràn? e qui poría aestmar ni dir lo gran dan que aquells han car han perdut la celestial gloria qui tots temps dura, e lo damnage que

1. B, poques coses.—2. B, que no.—3. B, e si sera.—4. C, *cum in mundo*.

hauràn en estar per tots temps en foc e en pena? Ara posem, reyna, que haja consolació daquells qui son perduts. Què serà daquells qui cada dia se perden e van en foc perdurable e incessantment? tant sarraí, tant moro, tant jueu, tant pagà, tant mal cristià? E si un ne va en gloria, mil ne van en pena! E doncs, de quens aconsolarem ni per que riurem ni de re[1] goig ni plaer haurem? Mas que plorem e tristicia hajam[2] e consolarnos hem que vicis sien més que virtuts e que més sia de mal que de bé e que les coses mundanes sien més amades que les esperituals e que vostre fill ne vos no siats coneguts ni amats per tot lo mon. Alta reyna! Daytal consolació sia de quis vulla, car ja mi noy haurets ni un dia no mi tendrets, car més am esser desconsolada e bona que mala e consolada; emperò pregarvosia quem consolàssets e ço queus demàn me donàssets, car trop ha durat mon damnage e ma malanança.

10. Oració! dix lermità: Era un hom just qui havía bona muller e bon fill, e amava de gran amor sa muller e son fill. Esdevencse un dia quel bon home anava ab sa muller e ab son fill per un gran boscatge, e vengren .ij. leons qui aucieren sa muller e son fill, e lome romàs molt irat e desconsolat del damnatge que pres havía. On, per açò es questió de qual daquests dos devía lo bon hom esser més desconsolat.

11. Recontà Entenció que en una ciutat havía una dona molt bella[3] e molt bona e donrades gents, e un foll home havíala mesa en mala fama de son marit e de sos parents e de tots aquells de la ciutat, en tant, que la bona dona nera[4] molt desconsolada trista e despagada. Aquella dona no havía infants ab ques consolàs, ni ab son marit ni ab neguna persona nos podía consolar, car tuyt la tenían en sospita. Esdevencse un dia que la bona dona fo molt desconsolada per una gran vilanía que li dix son marit da-

1. B, de que re. — 2. B, li agam. — 3. B, una dona bella. — 4. B, era.

Digitized by Google

vant moltes persones honrades. La bona dona se tornà a nostra Dona e membrà com nostra Dona era desconsolada sots lo braç de la creu com son fill moría; e dix a nostra Dona que si ella era consolada daquella ira e tristicia que adoncs havía, que la consolàs, car no podía més sofferir la pena que desconsolació li donava nil desig que havía de esser consolada. Com la bona dona hac fenides ses paraules les quals a nostra Dona dites havía per ço que la consolàs, a la dona venc en volentat que ella se consolàs en les virtuts que havía, e humilitat adoncs donàli plaer en esser menyspreada, car natura es de humilitat que do[1] plaer a aquells qui son humils com son desonrats e menyspreats a tort, e esperança li donà[2] refrigeri de la pena que sentía, car consirà que en gloria hauría guardó de la pena que sentía, e caritat li feu amar paciencia, car caritat es aquella virtut qui fa amar les coses bones, e justicia li donà satisfacció de bontat granea perseverança, car bona cosa era a la dona que fos pacient ab malanança, e saviea li donà alegrança, car com la dona se sabía casta e ignocent[3] molt gran benanança ne sentía, força li donà fermetat de coratge, per que estava forts en sa ànima e poc preava la mala fama que les gents li posaven desús, e temprança li donà amesurades paraules, e fe li donava leyaltat enaxí que leyal estava en totes ses obres a son[4] marit e leyalment usava de lofflci per que era muller. On, com la bona dona hac haúda aquesta entenció[5] ques consolàs ab virtuts per entenció que aleujàs sa malanança, ella se sentí estar en benanança, e en molt major benanança que no faya dabans com no era en mala fama; per que adoncs[6] se sentí molt consolada, e loà Deu e nostra Dona. Estant la bona dona enaxí, esdevencse que aquell mal home qui en mala fama la havía mesa, aucís un hom, e quant fo jutjat a morir per lome que havía mort e fo a les forques, ell confessà da-

1. B, de.—2. B, done.—3. B, ignoscent.—4. B, e son.—5. B, contencio.—6. B, donchs.

vant tots que ell falsament havía difamada la bona dona, e aquelles paraules deya en perill de la sua ànima. Sí, que la bona dona recobrà sa bona fama e fo en gracia de son marit e de totes les gents; emperó no li foren les virtuts tan veínes com esser solíen quant era en mala fama, car no les havía tan gran mester.

¶ CAP. 26. *De pobretat.*

DEMANA lermità a Lausor si sabía què era pobretat? E Lausor respòs e dix que pobretat es ço qui desposseix[1] la volentat de les coses daquest mon e dona libertat a haver riqueses de virtuts.[2] Car nostra Dona dementre que era en lo mon hac pobretat dels bens daquest mon, per ço volem loar nostra Dona de pobretat.

2. Nostra Dona, dix Lausor, dementre que vivía en est mon, havía pobretat dels bens daquest mon per ço que ab pobretat servís son fill; car enaxí com la humanitat de son fill fo servint la deytat, axí com dit havem, ab pobretat treball e mort, axís covenía que servís son fill ab pobretat, en[3] tal manera que les riqueses ni les benanances daquest mon no amàs nostra Dona e que amàs riqueses de virtuts. Per que nostra Dona hac pobretat en son vestir e en son menjar e estar; e aparecho bé al dia que infantà son fill, que no havía draps ab que cobrís son fill ni casa on se ajagués[4] ni serventes qui la servissen. On, segons que nostra Dona era reyna del cel e de la terra, e li covenien[5] grans honors e grans servicis li covenien esser fets, e axís responien la pobretat e la honor que a nostra Dona se con-

1. A,B, desposeix.—2. A, uirtus: B, virtut.—3. B, ab.—4. B, hon ajagues.—5. A, couenie.

venían. Per que la sua pobretat no es qui la pogués comparar[1] ni dir, tant era gran en totes aquelles coses qui a granea de pobretat se convenían.

3. La pobretat de nostra Dona, dix Lausor, covenc esser tan gran, que fos forma e eximpli a totes les pobretats dels homens e de les fembres qui sots hàbit de pobretat han entenció de servir Deu; car si no u fos, defalliría sa pobretat de granea de bontat perseverança poder e virtut saviesa e amor, lo qual defalliment es imposible; e car son tantes pobretats en tants homens e en tantes fembres qui per via de pobretat amen servir e honrar Deu e nostra Dona, e pobretat es en tantes persones estada e en tantes persones serà encara ans que peresca lo mon, qui es doncs qui pogués aestmar la gran pobretat de nostra Dona la qual cové que sia enformant[2] e purificant totes les bones pobretats qui hanc foren ni son ni seràn? Manifesta cosa es, dix Lausor, que sola la pobretat de nostra Dona covenc esser major en bontat granea e les altres virtuts, que totes les altres pobretats, pus que la pobretat de nostra Dona covenc esser forma e començament a totes les altres pobretats.

4. Nostra Dona hac pobretat esperital e temporal: esperital car no volía haver les riqueses daquest mon; temporalment hac pobretat car no havía diners ni possesions ni neguna cosa qui a riquea se pertangués ni qui fos fora de pobretat, car si nagués ja no fora gran sa pobretat en bonea granea perseverança poder virtut santetat e amor; e car havía pobretat esperital e temporal, havía riquesa de virtuts, car on més era pobre desperit, ço es saber, que no amava riqueses, e on més era pobre dels bens temporals, més havía de fè esperança caritat justicia saviesa força e temprança, car les riqueses daquest mon donen gran empatxament a haver aquestes virtuts; car lànima de cascú

1. B, comptar.—2. A, enformant: B, enfortment.

Digitized by Google

e de cascuna on més ha a[1] membrar entendre e amar les riqueses daquest mon, menys pot membrar entendre e amar les riqueses de virtuts, les quals riqueses de virtuts son granea de bonea e granea de perseverança, e bontat de granea e bontat de perseverança, e les altres. On, per açò la persona, qual que sia, on menys ha de riqueses temporals, més pot membrar entendre e amar les riqueses de virtuts. Per que nostra Dona no amava riqueses temporals, per ço que molt pogués membrar entendre e amar les riqueses esperitals.

5. Lausor! dix lermità: Dues dones eren germanes, e aquelles dues dones havíen una vinya ensems[2] de que vivíen. Un dia sesdevenc que dementre oíen missa, cascuna guardava en lo retaule de laltar la figura de nostra Dona qui jaia en un lit e son fill qui jaya en lo presepi on menjaven lase e lo bou. Molt consirà cascuna de les dues dones en la pobretat de nostra Dona, e com foren fora de la esgleya començaren a parlar de la pobretat de nostra Dona e de la granea que la sua pobretat havía. Abdues les dones se acordaren que per amor de nostra Dona amassen pobretat a lur poder. La una de les dones vené la part que havía en la vinya, e los diners que hac de la vinya donà als pobres qui demanaven almoyna per amor de nostra Dona, e amà tant pobretat, que volgué esser pobre en totes coses temporals, enaxí que no volc posseír alguna cosa temporal, poca ni gran, per ço que sa pobretat fos en gran granea de bontat esperança caritat virtut santetat e perseverança. Laltra Dona retenc la sua part de la vinya,[3] e dels bens qui nexíen ella vivía pobrement, e tot lo sobrepus donava als pobres qui demanaven almoyna per amor de nostra Dona, e enaxí amava pobretat en sí metexa e en aquells qui la havíen; e per ço que ella e los altres qui eren pobres poguessen longament viure en pobretat, sustentava

1. B, en.—2. B, en ensemps.—3. A, uynja.

Digitized by Google

sí metexa a vida e los pobres qui amaven pobretat. On, sobre açò es questió qual dabdues les dones amava més pobretat.

6. Recontà Entenció que un fill de un noble burgès romàs aprés la mort de son pare gran ric hom, car son pare li havía lexades grans riquees en diners e en possessions. Los parents del macip consellarenli que prengués muller, e el macip consirà si prendría muller e que fos obligat al mon, o si desampararía lo mon per amor de Deu e per fugir al mon. Dementre que ell enaxí consirava e nos sabía qual daquests .ij. partits se prengués, pregà nostra Dona que li donàs gracia com ell pogués triar la millor carrera. Aprés la oració lo macip hac en volentat que venés tot quant havía e queu donàs als pobres qui queren almoyna per amor de nostra Dona, e axí com ho concebé en volentat, axíu mès en obra; e adoncs quant ell fo pobre que no hac negunes coses, ell venc a un monestir e pregà quel prenguessen el vestissen, car ell amava esser pobre reglat e ordonat per tal que pogués esser ric de virtuts e de bones custumes. Lo macip fo vestit e reebut en aquella religió, estant ell pobre esperitualment e temporal e estant en molt sancta vida. Esdevencse quel bisbe daquella ciutat morí e lo frare fo elet en bisbe, car molt era bé acostumat e gran sciencia havía apresa depuis que fo entrat en orde. Lo frare contrastà a la elecció tant com poc, car no volía posseír neguna riquesa temporal, car no havía per ço desamparat lo mon, que fos més ric que dabans; e encara, que ja les riquees de virtuts les quals sustentava [1] e guardava ab pobretat, no poría tan bé guardar ni sostentar ab riqueses temporals. Per que ell de tot en tot renuncià a la elecció e no volc esser bisbe, e volc perseverar en la entenció [2] de pobretat.

7. Reynal dix Oració: Vos sots reyna de pobretat

1. A, sustantaua.—2. B, confessio.

temporal e esperital; e car dementre que erets en lo mon, exceptat vostre fill, neguna persona no hac tanta de pobretat esperitual e temporal com vos e car vos sots reyna e mare de pobretat, vos prec de pobretat esperital que la donets a aquells qui han pobretat temporal; car com hom ha pobretat temporal sens esperitual, tot es perdut, car aquella pobretat es sens forma e sens virtut, e per ço aquells e aquelles qui son pobres dels bens daquest mon e no han pobretat esperital, lur volentat cobeja les riqueses daquest mon, e per ço fan falsíes e engans e ladronicis[1] e ypocrisíes, don se segueix gran damnage. E vos, reyna, nou devets consentir que negún ni neguna sia pobre dels bens daquest mon sens pobretat esperital per la qual desamen les riqueses daquest mon qui son occasió de destruír les riqueses esperitals; car pus que ha en alcuna cosa semblança de vostra pobretat, la vostra pobretat los deu informar e purificar en vera e sancta pobretat.

8. Vos, reyna, qui sots dona e donzella, sabets que pobretat esperital e riqueses temporals se poden assats passar[2] la una a laltra, car la pobretat esperital es forma qui informa e regla e ordena la riquesa temporal. Per queus clam mercè, reyna, que vos a aquells e a aquelles qui han riqueses temporals trametats pobretat esperital. Mas vos, reyna, tot dies donats diners camps e vinyes, castells viles e ciutats, e no es qui do pobretat esperital; car aquells a qui donats[3] les riqueses sens pobretat esperital, nos poden sadollar de les riqueses; ans vos dic, reyna, que on més han de riqueses més ne volen haver e no fan sino ajustar riqueses, e los pobres qui per la vostra amor demanen almoyna moren de fam, e los rics tenen les riqueses empatxades[4] en axí que no servexen a ells ni a altres. Mas si los homens qui han temporals riqueses havíen pobretat esperital, sadollarsien de les riqueses e amarlesien segons granea de

1. B, ladrocinis: A, afig: *e roberies* (tatxat).—2. B, posar.—3. B, aquelles a qui donants.—4. B, empaxatdes.

Digitized by Google

bontat e no segons granea de malea, e segons granea de virtuts e no segons granea de vicis. E no es açò gran malea e gran vici que un hom haja tanta de riquesa que abastaría a cent o a mil homens qui seríen rics e qui faríen més de bé cascú que ell no fa? Ah reyna, que trop son mal partides les riqueses daquest mon! Emperò vos noy guanyats res, car los rics qui les han, a penes vos nomenen ni en vos han tanta desperança com en lurs riqueses; ans vos dic queus desonren, e blastomen moltes vegades los pobres qui per la vostra amor son pobres e demanen almoyna.

9. Reyna! Si vos donàvets riqueses esperitals a aquells qui han riqueses temporals, açò sería bona obra, car riqueses esperitals e riqueses temporals han concordança en granea de bontat perseverança santetat e justicia; car com lo membrar entendre e amar del home es vestit de bontat granea perseverança virtut santetat justicia e les altres, adoncs es ric, car aquelles coses son ses riqueses, enaxí e molt mills encara, com son diners possesions, riqueses del cors; e la pobretat esperital es dedins aquell membrar entendre e amar qui es vestit desperituals riqueses, la qual pobretat esperital es de bontat granea e les altres qui vesten lo membrar entendre e amar quant son més prop a les riqueses esperitals que a les[1] temporals, car més valen. Ah reyna! dix Oració: Pus donats riqueses temporals, donats siu volets riqueses esperitals. E ja par que vos més donets de ço que vos menys amats que de ço que més amats. Fellona fo Oració e diguera més paraules si lermità no mogués questió.

10. Oració! dix lermità: Tres dones pregaven nostra Dona e cascuna li demanava son do. La una li demanava que li donàs pobretat esperital e pobretat temporal; laltra li demanava que li donàs pobretat esperitual e riqueses temporals; la terça li demanava que li donàs riqueses es-

1. B, que les.

peritals e riqueses temporals. On, sobre açò es questió qual daquelles tres dones demanava a nostra Dona millor do.

11. Recontà Entenció e dix que un hom ric e un home pobre anaren una vegada en un monestir on estaven molts religiosos, e los religiosos acompanyaven e honraven lome ric per entenció car lur donava dels bens temporals, e lom pobre e qui humilment anava vestit no acompanyaren ni neguna honor no li faeren; emperò ells sabíen que ell era home ric de virtuts e de bones custumes. Per que lom pobre se maravellà com los homens pobres no honren los uns los altres, e majorment com no honraven més pobretat esperital que riquesa temporal. Dementre enaxís maravellava, en volentat li venc quels portàs mala volentat per ço com no lavíen honrat; mas car per bona entenció se maravellava e per bona entenció amava pobretat, la bona entenció que havía li ajudà a membrar humilitat, per la qual amà pobretat haver en honrament enaxí com lavía en riqueses temporals; e adoncs hac plaer quant los frares daquell monestir no lavíen honrat, car la desonor que li havíen feta li fo occasió de haver paciencia[1] e humilitat e damar pobretat, e portà bona volentat a aquells frares axí com havía acustumat.

1. B, de bona paciencia.

Digitized by Google

¶ Cap. 27. *De almoyna.*

L'ERMITA demanà a Lausor: Què es almoyna? E Lausor respòs e dix[1] que almoyna es donar coses necessaries a aquells qui per amor de Deu les demanen. E car nostra Dona fa almoyna e ama almoyna, volem loar nostra Dona dalmoyna en esta manera:

2. Nostra Dona, dix Lausor, ama almoyna ab granea de bontat perseverança poder virtut e amor, e per açò fa lalmoyna esser gran en bontat granea perseverança poder virtut e amor; e aquesta granea dalmoyna fa nostra Dona en la bondat granea perseverança poder virtut e amor daquell o daquella qui fa lalmoyna o qui la reeb, e fala en aquell en son membrar entendre e amar; e açò fa nostra Dona per ço que la granea de lalmoyna, la qual granea ha lalmoyna[2] en bontat perseverança poder virtut e amor, faça gran lo membrar entendre e amar daquell qui fa lalmoyna o qui la reeb. E car nostra Dona fa ab sa granea esser gran la granea de lalmoyna e ab sa bontat la fa esser bona e ab sa perseverança la fa esser perseverant e ab son poder la fa esser poderosa e ab sa virtut la fa esser virtuosa e ab sa amor la fa esser amable, cové doncs que la granea de la almoyna sia gran en bontat granea perseverança poder virtut amor e les altres circumstancies qui a la almoyna se covenen. Per que es tot hom e tota fembra, dix Lausor, benahuyrat e benahuyrada qui fa almoyna o qui la demana, pus que almoyna es per nostra Dona, tant bona tant gran tant perseverant tant poderosa tant virtuosa e tant amada; car nostra Dona ama granea dalmoyna e nà

1. B, e lausor dix. — 2. A, la lalmoyna.

Digitized by Google

tanta ajustada en est mon, car tots los bens de Sancta Esgleya son estats dalmoynes e car los bens que Sancta Esgleya posseix son tants e tan grans en bontat granea perseverança poder virtut e amor. Bém par doncs que nostra Dona ama almoyna e ama tots aquells qui la han dada e qui la almoyna posseexen sots[1] forma de granea de bontat perseverança poder virtut e amor, car sens aytal forma nols poría amar nostra Dona, car segons la forma dalmoyna covê esser posseída per aquells qui la posseexen e la menistren[2] e la guarden; e si daçò fan lo contrari son enemics de nostra Dona e enemics dalmoyna, e son indignes de aministrar e guardar lalmoyna e indignes que de la almoyna hagen neguna substentació ni utilitat. E car aquests aytals empatxen almoyna a aquells qui son en granea de bontat perseverança virtut e amor, hanne colpa per la qual seràn punits en aquesta vida e en laltra.

3. Per la gran amor que nostra Dona ha a almoyna, vol que molts sien los homens qui demanen almoyna, e vol que aquells sien en granea de bontat perseverança virtut e amor e en força de coratge, e per ço ha tants pobres en lo mon qui demanen almoyna per ço que lalmoyna en ells sia[3] gran; e car lalmoyna demanen per amor de Deu e de nostra Dona, han nostra Dona gran plaer quant son molts los homens e les fembres qui lalmoyna demanen, e majorment quant son bons e de sancta vida e quant lexen les riqueses e les benanances daquest mon per ço que demanen almoyna, per ço que lalmoyna hagen e que en lalmoyna Deu e nostra Dona loen e beneesquen e que caritat e amor hagen a aquells e aquelles de qui reeben almoyna; emperò si la almoyna demanen per ço que hagen riqueses e benanances, fan contra la natura e la proprietat dalmoyna qui ab pobretat ha concordança segons la diffinició; per que no son dignes que almoyna lur sia feta.

1. A, sos.—2. B, la possehyxen e la ministren.—3. B, sia en ells.

Digitized by Google

4. Lausor! dix lermità: Dues dones eren estades molt riques e esdevengren en gran pobretat. La una havía vergonya de demanar almoyna e pregà un seu veí que demanàs per ella almoyna, car no havía de que viure. Laltra dona no havía vergonya de demanar almoyna, car plaer havía que fos pobre, e tant amava almoyna e pobretat, que ella metexa demanava almoyna. Un dia sesdevenc que aquesta dona e lo veí de la dona qui havía vergonya de demanar almoyna, demanaren almoyna a un burgès. Es questió a qual lo burgès devía enans fer almoyna.

5. Recontà Entenció e dix que una dona era molt rica e amava molt fortment almoyna, e per la gran amor que havía a almoyna donava e faya almoyna totes les vegades que podía. Un dia sesdevenc que la bona dona hac feta gran almoyna a gran re de pobres, e consirà que ella no poría abastar a fer tan gran almoyna; per que proposà que daquí avant no faés tan gran almoyna. Dementre que la dona axí consirava, la virtut de la intenció per que ella faya almoyna, li ajudà e tocàla e escomocla a esperança,[1] en aytant que li feu haver esperança en Deu e en nostra Dona que la abastaríen dels bens daquest mon, en tant que poría fer almoyna tots los temps de sa vida. Enaprés com la hac tocada e excitada ab esperança, tocàla ab caritat, en tant que la escomoc a haver tan[2] gran amor a almoyna, que desijà esser pobre e que demanàs almoyna si tant sera quels bens que havía li fallissen a fer almoyna; e adoncs la dona proposà a fer almoyna tots los temps de sa vida segons que havía acustumat, e esperança e caritat la abundaven[3] ab nostra Dona qui li ajudava.

6. Gloriosa! dix Oració: Molts son los homens e les fembres qui son pobres de virtuts e qui han gran abundancia dels bens daquest mon, e car son pobres de virtuts no fan almoyna. Per queus clam mercè, gloriosa, que vos

1. B, e toca, e la escomoch la esperança.—2. B, manca *tan*.—3. B, abundaren.

qui tant amats almoyna en granea de bontat perseverança poder virtut e amor, que feéssets almoyna de virtut a aquells e aquelles qui son rics de bens daquest mon per tal que sien amics e servidors dalmoyna. E vos, regina poderosa e virtuosa, qui havets virtuts, placiaus fer almoyna de virtuts; car si los homens qui son rics amen almoyna, fan almoyna de diners blat vestedures possesions e daçò que han. Doncs, no farets vos almoyna de ço que havets, com sia açò que vos hajats[1] molt mills virtuts que ells les riqueses que han?

7. Piadosa dona e misericordiosa! Si totes les gents nous demanen virtuts, per tot ço nous estigats de fer almoyna de virtuts. E vos ja fets tots jorns almoyna dels bens daquest mon a molts e a moltes qui nols demanen; e doncs, no farets almoyna de fè esperança e caritat justicia e les altres virtuts a aquells e a aquelles qui no les vos demanen? E vos ja amats més almoyna en aquelles coses que més valen, e ja serà major almoyna[2] si vos la donats sens que hom no laus demàn que si la donats ab demanda. Ah misericordiosa! Per Deu no sia, e fets almoyna de fè a aquells qui no la han, car trop nan gran fretura; car per ço com no han fè van en foc perdurable e no conexen vos ni vostre fill, e en aquell foc maleyràn vos e vostre fill per tots temps; e si vos, reyna, los donats fè, loaràn beneyràn conexeràn e amaràn vos e vostre fill en gloria per tots temps. E açò meteix se segueix, piadosa, desperança; car si esperança donàvets a aquells qui no la han, farien almoyna; mas car no han esperança, com volen fer almoyna entren en desesperança e desperense car creen quels bens que han los defallexen si fayen almoyna. E de caritat se segueix[3] aytal destruiment dalmoyna en aquells qui no la han; car per ço car no han caritat, no amen los rics los pobres, que ans quels donassen[4] almoyna los tollen ço que

1. B, havets.—2. B, lalmoyna.—3. A, seguix.—4. B, aquells donassen.

Digitized by Google

poden. E açò meteix se seguex de justicia e de les altres virtuts, en la privació de les quals es almoyna perida e destroída.

8. Reyna de vida! Vos ja sabets que a les vegades, com lo pobre demana almoyna al ric e lo ric diu de no al pobre, e com lo pobre li requer almoyna per la vostra amor, moltes vegades quel ric diu al pobre vilaníes blastomíes e males paraules, e lo pobre diu al ric paraules bones honorables humils e virtuoses. E no valría més, reyna, quel ric el pobre se concordassen en caritat e amor justicia e virtut, que quant la un ha virtuts e laltre vicis? E vos, dona, qui sots justa, estatsme a rað, en aytant que si lo pobre qui demana al ric almoyna diu bones paraules e humils e dona al ric benediccions, què direts[1] vos a mi qui us demàn per los pobres de virtuts almoyna? Dirmenets de no? e dirmets paraules ergulloses? Ah gloriosa! Hajats pietat e donats virtuts a aquells qui no les han, e si les han, multiplicats lurs virtuts en granea de bontat perseverança e santetat. E encaraus prec, reyna, que vos dels bens temporals façats fer almoyna a aquells qui son rics, e si no la volen fer, per ma fèl tolletslos lurs riqueses e donatsles a altres quin facen almoyna, car no es rað que ells tenguen aquelles riqueses empatxades e majorment en aquells qui son rics dalmoynes; car les almoynes vos, reyna, sots tenguda que les[2] guardets e les salvets als pobres de qui son, e a aquells qui sots umbra e confiança de vos les han donades, sots tenguda a rað, e rað de natura es e ho consent, que vos salvets la comanda que a vos han comanada. Mas que vos, reyna, soffirats que sien tants homens luxuriosos ergullosos avars vanagloriosos e grans menjadors e bevedors plens de males custumes, e que ells posseesquen los bens dels pobres qui moren de fam set nuedat fret, e tot dia criden per amor de nostra Dona: almoyna! almoyna!

1. B, bendicions, que diricis.—2. B, quels.

9. Oració! dix lermità: Dues dones eren: la una faya almoyna per ço que hagués caritat, e laltra dona demanava almoyna per ço que hagués humilitat. On, sobre açò es questió qual daquestes dues dones amava més almoyna.

10. Recontà Entenció que un cavaller era estat guerrer e robador e qui havía molt de mal fet a molts homens e en molts locs e majorment en una ciutat prés la qual havía un fort castell. Esdevencse quel cavaller se penedí del mal que havía fet. Aquell cavaller pregà nostra Dona que li perdonàs, e feu prés daquella ciutat un hospital al qual donà lo castell, e mès lespital e los bens que assignava a lespital, en guarda del bisbe daquella ciutat. Aprés la mort del cavaller e de sos antecessors,[1] lo bisbe se pres quaix totes les rendes de lespital qui eren grans e assignades als pobres qui vendríen demanar almoyna a aquell hospital. Lo bisbe partí les rendes ab sos canonges e multiplicà als canonges lurs rendes e a sí meteix ne pres la major part; e car lo bisbe girà e mudà la entenció del cavaller qui lo castell lexà als pobres de Crist, la virtut de la entenció fo enemiga al bisbe e a sos antecessors; sí, que aquell[2] bisbe no visc longament, ni los altres bisbes qui foren aprés dell no podíen molt viure, sí, que tot lo capítol ne havía gran maravella com podía esser que tan poc vivíen en aquella esgleya tot hom qui fos bisbe. Esdevencse que a un canonge qui era de sancta vida fo revelada la entenció per que los bisbes tan poc vivíen, e ja tro quel castell fos retornat a la entenció per que lo cavaller lo havia assignat a almoyna, ja lo bisbe noy viuría molt en aquella esgleya. Lo canonge dix la revelació que havía vista, e reteren lo castell a lespital, e daquí avant visqueren los bisbes en aquell loc segons que era acustumat en los altres locs on los prelats conserven als pobres la almoyna segons la entenció per quels es comanada.

1. C, *et successorum*.—2. B, si aquell.

Digitized by Google

¶ Cap. 28. *De obediencia.*

Lausor! dix lermità: Sabets vos què es obediencia? Respòs Lausor e dix que obediencia es sotsmetre son enteniment e sa volentat a altre sens negún reteniment. E car nostra Dona es mare de obediencia, volem loar nostra Dona de obediencia en esta manera:

2. En aquell punt e en aquella hora que nostra Dona fo obedient a làngel Gabriel el Fill de Deu près carn humana de nostra Dona, fo nostra Dona axí obedient a làngel, que tot son enteniment e tota sa volentat sotsmès a lenteniment e a la volentat de Deu sens negún reteniment: son enteniment sotsmès en ço que hac creença que pogués concebre fill sens paría dom, car humà enteniment segons via de natura no poc consentir que fembra pusca esser verge e mare tot ensems; mas nostra Dona sotsmès son enteniment e hac creença que segons lo poder de Deu se podía fer aquella obra qui era sobre son entendre. Açò meteix feu nostra Dona de sa volentat la qual sotsmès a la volentat de Deu, enaxí que volc que Deus faés de ella a sa volentat enaxí com a serventa sua; per que nostra Dona nos retenc gens de senyoría a sa[1] volentat, ans tota sa volentat donà a voler tot ço que Deus della volía voler. Per que en aquella hora de la annunciació fo nostra Dona obedient tant fortment, que no poc esser pus obedient segons natura dentenimènt e natura de volentat; e tota hora aprés la annunciació perseverà en obediencia ab granea de bontat poder saviesa amor virtut justicia e santetat; e açò en tant, que no es quiu pogués cogitar ni aestmar, car a la gran

1. B, en sa.

obediencia de la humanitat de son fill la qual hac a la deitat, covenc respondre la obediencia de nostra Dona, la qual obediencia que la humanitat hac a la deytat, fo la major qui esser pusca ni que Deus pusca donar a creatura. E encara, que totes les altres obediencies dàngels *ni* de sants ni de sanctes, no son tan grans com es la obediencia que la humanitat ha sots la deytat ab la qual es una persona metexa.

3. Nostra Dona, dix Lausor, es enaxí obedient, que sotsmet son entendre a son voler e son voler a son entendre, enaxí que vol ço que entén en bontat granea perseverança santetat e virtut, e entén ço que vol en granea de bontat perseverança poder santetat e virtut. Encara, nostra Dona es obedient que obeeix son entendre e son voler ab bontat granea perseverança virtut santetat, e enaxí nostra Dona plena de obediencia està obedient sots son fill al qual se sotsmet membrant entenent e amant, en lo qual membrar entendre e amar ha aytant gran obediencia, com es la bontat e la granea e la perseverança e lo poder e la virtut e la santetat que nostra Dona ha en membrar entendre e amar son fill home Deu. E car la granea de son membrar entendre e amar hom no poría consirar ni dir, qui es, doncs, qui pogués cogitar ni escriure la obediencia de nostra Dona? Tant covè esser gran la obediencia de nostra Dona, que puxa abastar a totes les obediencies que han los[1] àngels e los sants e les sanctes qui son en gloria e qui son en est mon, car la obediencia de nostra Dona covè esser font e flum abundant a totes les altres obediencies, e de la obediencia de nostra Dona covè pendre forma e santetat e virtut totes les obediencies. On, com sien tants dàngels tants de sants e de sanctes, e com lur obediencia sia tan gran en bontat santetat e virtut, perseverança saviesa e amor, qui poría, doncs, cogitar la granea de

1. B, manca *los*.

la obediencia de nostra Dona? E no es gran cosa que en aquest mon serà un religiós o una religiosa enaxí obedient a son major, que de tot li sotsmet[1] sa volentat la qual ha franca per natura, e ell o ella la[2] encarcerarà sots la volentat de son major quin farà tot quant fer ne volrà? E açò meteix se segueix de lescuder qui es obedient a son senyor e de la donzella qui es obedient a sa dona, e tot açò se fa en virtut de la obediencia de nostra Dona. E encara, quèus poría més dir, dix Lausor, mas que natura fo en nostra Dona axí obedient que no poc pus, quant concebé e infantà estant verge? E que no poría dir la obediencia de nostra Dona, dix Lausor; per que men cové a lexar.

4. Enteció! dix lermità: Lausor loava nostra Dona de obediencia e Oració demanava a nostra obediencia; e per açò es questió qual amava més obediencia, o Lausor o Oració.

5. Recontà Enteció que un clergue havía moltes de vegades temptació[3] de la fè, car vejarés li era que fos cosa impossible que nostra Dona pogués esser verge ans del part e aprés del part; e totes les vegades que li venía la temptació havía ab sí meteix ira e despagament, car gran paor havía que consentís a la temptació. Esdevencse un dia que ell fo fort temptat de la fè, e recórrec a nostra Dona e pregàla que li ajudàs; e car hac entenció que nostra Dona li ajudàs, la entenció que hac e la esperança en nostra Dona, lo mès en carrera com contrastàs a la[4] temptació. E adoncs consirà com hagués obediencia denteniment e de volentat, e enaxí que sotsmetés sa volentat a son enteniment e son enteniment a sa volentat, car per aytal manera se ajuda hom contra temptacions; mas quant la volentat es sotsmesa a lenteniment sens que lenteniment no es sotsmès a la volentat, adoncs lenteniment vol anar per via de raó tan solament e encerca les coses qui son per expe-

1. A,B, sotmet *(passim)*.—2. B, manca *la*.—3. B, temptacions.—4. B, en la.

Digitized by Google

riencia e per argumentació, e sens aquelles no ha repòs ni lexa haver repòs a la volentat. Açò meteix se segueix com lenteniment es sotsmès a la volentat sens que la volentat no es sotsmesa a lenteniment, car la volentat naturalment ama més les coses enteses qus no enteses, e per açò fa de lenteniment a sa guisa e fali encercar[1] les coses quis poden entendre segons experiencia o argument, e quant no les pot atrobar ni atènyer romàn la temptació, e lenteniment ni la volentat no poden haver repòs. Mas quant la volentat es obligada e sotsmesa a lenteniment e lenteniment a la volentat, adoncs se concorden ensems e han temprament[2] la un en laltre e la un fa lum a laltre; e quant no abasta la un lum a laltre a trobar les coses qui son per natura, seguexen fè e romàn la un lum mortificat sots laltre enaxí que lun viu de laltre. On, per açò quant lo clergue hac haúda la manera damunt dita, adoncs se ajudà de la temptació totes les vegades que li venía, sotsmetent lenteniment a la volentat e la volentat a lenteniment; car en açò que la volentat del clergue volía que fos nostra Dona verge e mare, covenía que lenteniment obedient fos a la volentat, e creegués e que sotsposàs que fer se pot pus que la volentat de Deu ho vulla, a la qual volentat son enteniment e la volentat del clergue obligàs[3] a obeír; e car lenteniment del clergue entenía que lo poder de Deu pot fer sobre natura e sobre ço que ell no pot entendre, covenía que la volentat del clergue obligada e obedient a lenteniment, amàs que fos enaxí com lenteniment entenía de ço que pot fer Deu sobre natura. E enaxí lo clergue per ço com havía vera entenció en obligar lenteniment a la volentat e la volentat a lenteniment, ajudàs de la temptació e havía plaer com li venía, per ço que mills pogués entendre e amar la virginitat de nostra Dona.

6. Vos qui sots dona de larguea poder saviea amor,

1. B, entreçar.—2. B, temprança.—3. A, obligats.

Digitized by Google

dix Oració, prec queus placia donar al humà enteniment granea de bonea humilitat e paciencia, per tal que sia obedient a la granea de bontat eternitat poder saviesa e amor virtut e santetat del vostre fill; car quant lenteniment dels homens discorre e va per via de natura e no vol esser obedient sots la granea de bonea eternitat poder e les altres virtuts, adoncs descreu les obres que vostre fill fa sobre natura ab granea de bonea e les altres virtuts. E aquest enteniment, gloriosa, han los jueus e sarraíns qui no creen que vos puxats esser mare de Deu ni creen que en la divina essencia e natura puxen esser distinctes persones sens distincció de essencia e natura; e car lur enteniment es obedient a aquelles coses quis fan[1] per natura e desobedient a les coses quis fan sobre natura, usa de obediencia en les coses on ha poquesa de bonea duració poder e virtut, e usa de desobediencia en les coses on ha granea de bontat eternitat poder e virtut. E açò vos, amorosa, no ho devets soferir; per queus clam mercè que daquí avant nou sostingats, pus que sots mare e font de obediencia ab granea de bontat poder e santetat e amor.

7. Graciosa amorosa reyna! La volentat dels homens no vol esser obedient a granea de bontat perseverança poder saviesa e virtut, e vol estar franca e dona sobre totes coses, e per açò fan los homens torts[2] e peccats los uns als altres e son desobedients a vos e a vostre fill e no serven los .x. manaments. E vos, justa e poderosa, no devets açò soferir ni consentir, ans devets voler que la volentat dels homens sia obedient a granea de bontat perseverança e les altres, per tal que ans que alcún faça alcuna cosa, meta en son voler bontat granea perseverança e les altres virtuts; e per aytal manera de voler serà en hàbit de obediencia e obeyrà a virtuts, e sís farà a vos e a vostre fill, e desobedient serà a vicis. Mas que la volentat dels homens qui es

1. B, que fan.—2. B, tort.

creatura vostra e de vostre fill, vos sia desobedient e sia obedient a mal e desobedient a bé e axí dels altres, açò està molt mal, e no par de vos, reyna, que ço qui es a vos obligat e sotsmès lexets enaxí anar a sa guisa. Per queus prec, gloriosa, que vos reglets e ordenets la volentat dels homens e de les fembres sots bontat granea e les altres virtuts, e serva e sotsmesa delles la façats; e sis clama de sa libertat, ella queu[1] faça, car més val que sia en servitut ab bontat granea e les altres, que en libertat ab vicis e ab malea.

8. Justa Dona de virtut! dix Oració: Cascún home e cascuna fembra es tengut a sotsmetre sa volentat a voler tot ço que vol vostra volentat e que vol la volentat de vostre fill, car lur volentat es creada per enteció que vulla ço que vol vostra volentat e que vol la volentat de vostre fill, e la volentat de cascú e de cascuna es creada franca per ço que vulla francament vostre voler e el voler de vostre fill. E açò es per ço car més pot voler francament que costreta en bontat granea e les altres; e car la volentat es franca, nos vol sotsmetre francament a la entenció per que es creada, e sotsmetse francament a les altres entencions segons les quals ni per les quals no es creada, axí com en aquelles qui amen més sí meteixs o altres coses, que vos ni vostre fill; e açò, reyna, vos no devets consentir ni voler, car a la entenció per que la volentat es creada, a aquella la devets fer estar obedient e sotsmesa. E com, reyna! E està bè que negún home am[2] més sí meteix que Deu? o am més gloria o esquivar pena que honrament e honor de Deu? Per queus clam mercè que vos façats als homens e a les fembres com que sia que amen més Deu que sí meteixs; car per cert sapiats, gloriosa, que quaix los demés homens del mon amen més sí meteixs que Deu, e negún home qui ama[3] més sí meteix que Deu no es en estament

1. A,B, qui u.—2. B, ame.—3. B, ame.

Digitized by Google

de salvació. Per que podets bé saber que dels homens qui son en lo mon e encara de les fembres, pocs ne venen a vostra part e a la part de vostre fill, e molts ne van a diables; per que faríets bé, reyna, si trametíets[1] homens qui anassen preycant per lo mon e diguessen que negún home ni neguna fembra no està en estament de salvació, qui ama més si meteix que Deu.

9. Oració! dix lermità: Eren .ij. homens: lo un sotsmetía son eneniment a sa volentat, e laltre sotsmetía sa volentat a son enteniment; e sobre açò es questió qual daquests dos homens ha més de obediencia.

10. Recontà Enteció que un monge era obedient a son abat per entenció que hagués salvació; car vejarès li era que per la virtut de obediencia guanyàs gloria, e per açò amava obediencia e obeía a son abat en tot ço que podía; e moltes de vegades havía grans temptacions contra obediencia, e tants grans que fort ne era hujat, e moltes vegades sesdevenía que en poc romanía que fos desobedient a son abat. Dementre que aquest monge estava en axí turmentat per temptació de desobediencia, un dia pregava nostra Dona que li ajudàs a sostenir e a vençre aquelles temptacions, car gran paor havía que algún dia fos desobedient, e que per la desobediencia fos jutjat a damnació. Quant lo monge hac fenida sa oració, en volentat li venc que amàs obediencia per entenció de Deu e de nostra Dona, pus fortment que per entenció de salvació; e adoncs com lo monge era temptat per desobediencia, tantost vencía la temptació. E conec que la obediencia que havía per entenció daver gloria, no havía tan gran virtut com la obediencia que havía per amor de Deu e de nostra Dona.

1. B, trematets.

Digitized by Google

¶ CAP. 29. *De ajuda.*

DEMANA lermità a Lausor: Què es ajuda? E Lausor respòs e dix que ajuda es esforçar[1] coses frevols e donarlus compliment de ço que desiren. E car nostra Dona, dix Lausor, es ajuda de justs e de peccadors, volem loar nostra Dona de ajuda en esta manera:

2. Nostra Dona, díx Lausor, ajuda als justs ab sa bontat granea perseverança e les altres, enaxí que ab sa bontat ajuda a la bontat de hom just e ab sa granea ajuda a la granea, e axí de les altres, car la bontat daquell es frèvol e petita a guanyar gloria; car la gloria es tan gran que negún home per just[2] ni per sant que sia, no es digne de haver gloria, car major es la gloria que sa bontat no pot conquerre ni guanyar mèrit. Mas la bontat de nostra Dona es tant alta e tan gran, que ajuda a la bontat de lome, enaxí que engraneix aquella bontat ab son membrar entendre e amar: ab son membrar la engraneeix en quant la membra, car gran cosa es a la bontat de lome[3] que nostra Dona la membre. E açò meteix es de lenteniment de nostra Dona e de la volentat; car gran cosa es a la bontat de lome just que per nostra Dona sia entesa e amada. E car nostra Dona engraneix la bontat de lom just en quant la membra la entén e la ama, ajuda a aquella bontat com sia membrada entesa e amada per son fill, e axí lome just puja en gloria quant es membrat entès e amat per nostra Dona e per son fill; e si la gloria es gran, sí ses gran la membrança lentendre e lamar que nostra Dona e son fill han en aquell home.

1. B, es forçar.—2. B, justs.—3. B, de home.

Digitized by Google

3. En lome peccador ha bontat jatsía que sia en peccat; car en quant es creatura es bo, car bontat es un de sos començaments. Aquella bontat natural qui es en lome peccador es caúda en peccat, car en hàbit de peccat està vestida pus que lom està en peccat mortal; per que [1] aquella bontat natural e tots los altres començaments naturals de que es ajustat e compost, son ligats e encarcerats dejús la justicia del fill de nostra Dona. Aquest peccador no ha altre consell mas que membre entena e am la bontat granea perseverança de nostra Dona, e adoncs la bontat de nostra Dona ajudarà a la bonea del peccador, e la granea ajudarà a la granea, e la perseverança a la perseverança; car lo peccador en quant membra entén e ama nostra Dona, fa bé, e enaxí ha bontat natural e accidental; per que la natural bontat de nostra Dona e la accidental, ajuda a la bontat natural e accidental; e açò meteix de granea perseverança. Per que per esta manera nostra Dona ajuda al peccador qui es pres e encarcerat en peccat, enaxí quel fa exir de peccat e fal estar dejús lombra de misericordia del fill de nostra Dona, e adoncs nostra Dona li ajuda a perdonar e a donar gloria; e daquesta ajuda negún peccador per gran que sia no pot anar en fatiga, ab que vulla membrar entendre e amar nostra Dona. Per que la ajuda que nostra Dona fa als peccadors es tan gran, que hom no la poría aestmar ni dir; car lo peccador qui serà encarcerat e pres per tots sos termes e no haurà negún consell e serà en la ira de Deu, farà nostra Dona amar a son fill e li farà perdonar e gloria donar. E aquesta ajuda, dix Lausor, qui es qui la pogués aestmar?

4. Los demonis, dix Lausor, son enemics dels homens e de nostra Dona; e aquells son tan grans en malea e en poder, que negún hom per just ni per sant que sia nos poría deffendre a la malea e subtilea e enginy e maestría del demoni, sens ajuda de Deu e de nostra Dona e dels

1. B, pus que.

àngels benignes. E nostra Dona fa ajudar a son fill e als àngels e ella metexa que hi fa ton son poder, axí que no es negún home que sis met en guarda e en mantinença de nostra Dona, que negún demoni li puxa noure en neguna manera; e per ço com los demonis tempten los homens ey fan tot quant poden, adoncs nostra Dona ajuda e contrasta als demonis ab sa bontat qui venç lur malea e ab sa granea qui venç lur granea e ab son poder qui venç[1] lur poder e ab sa saviesa qui venç lur maestría; per que no li cal haver paor a home dels demonis, ab que tenga nostra Dona pagada e que li demàn consell e ajuda.

5. Lausor! dix lermità: Sabets vos si nostra Dona ajuda més als homens justs que als homens peccadors?

6. Recontà Entenció que un home sant e de bona vida encercava les natures e les proprietats de entenció per ço que sabés la virtut que entenció ha segons sa natura e ses proprietats, e aquest encercament faya lo bon home per entenció que sajudás de temptació ab virtut de entenció. Una vegada sesdevenc quel bon home hac temptació gran de luxuria, e adoncs recórrec a entenció consirant en la viltat de luxuria e en la legea qui es en aquella obra, e tan gran que legea sería de dir e descriure. E aquesta consideració hac per entenció que perdés la temptació; e car no la poc[2] perdre, tant era gran la temptació, consirà en les penes infernals per entenció que nagués paor e que per la paor perdés la temptació; e jatfos ço que ell consiràs en les penes infernals com més podía, per tot açó no perdé la temptació que havía tan gran. E adoncs lo bon hom se cremà al lum son dit per entenció que per la dolor que sentía del dit perdés la temptació de luxuria, e adoncs lo bon hom perdé la temptació que havía de luxuria. Mas encontinent caec en altra temptació, ço es saber, dergull e de ypocrisía,[3] mas consirà en la mort e en lo po-

1. B, vench.—2. A,B, pot.—3. B, e depocresia.

Digitized by Google

driment en que havía a venir e en lo menjament dels vermens, per ço que ab aquell consirar se ajudàs de la tempració; mas car la temptació era forts, no sen poc defendre ab lo consirar de la mort ni de la putrefacció de que era vengut ne a que havía a tornar, e per ço consirà en la humilitat e en la passió de Jesu Christ, e en la humilitat e paciencia de nostra Dona; e adoncs vencé la temptació en que era. Enaxí lo bon hom vencía les temptacions que havía encercant les natures e les proprietats dentenció.

7. Amorosa Dona! dix Oració: Ops[1] nauría vostra ajuda; car lo mon han desviat los homens daquella entenció per que es creat, car vostre fill lo ha creat per entenció que sia amat e conegut per tots los homens e per entenció que molt sia[2] conegut e amat, e los homens daquest mon sesforcen tant com poden de amar e conèxer altres coses, e la entenció per que lo mon es creat han mès en oblit e no vòlen conèxer. Vos, gloriosa, sabets que son alcuns homens, més pocs son en nombre e en poder e poca han de virtut e de auctoritat. Aquests tracten aytàn com poden pública utilitat com lo mon sia tornat en la entenció per que es creat. Mas què val que no han ajudadors? Per queus prec, reyna, que vos los ajudets en tal manera, que ells qui son freturosos e despoderats a tan alta e tan noble obra, venguen a compliment de ço que desigen. Car per cert sapiats, reyna, que molt farets bona obra sils ajudats, car per ço que ells tracten poría venir tot lo mon a convertiment, don se seguiría salvació a aquells qui van a perdició, e vos naurets[3] honrament, e vostre fill e lo mon ne retornaría a aquella fi per que es creat. E la ajuda que us demàn,[4] reyna, per aquests homens, es que vos los donets tal virtut a lurs paraules, que ells pusquen moure lo senyor Papa[5] e sos companyons e los prínceps e los prelats e los religiosos a amar lo negoci que ells tracten, ço es sa-

1. B, o pus.—2. B, que sia molt.—3. B, nauriets.—4. B, que deman. —5. B, propri.

Digitized by Google

ber, que sien apreses diverses lenguatges e fets monestirs en diverses terres on los lenguatges sien apreses, e que per tot lo mon sien preycats los evangelis; e açò meteix de les altres coses segons que recontat havem en lo capítol de fè e dalmoyna. Aquesta ajuda, gloriosa, leugerament la podets fer, car molts son los homens qui aquesta cosa tenen per bona, mas noy faríen àls, e esperen quils mova; mas a lur moviment hauría mester granea de bontat perseverança poder, la qual granea no han los petits homens qui tracten comuna utilitat.

8. Vos, verge piadosa, ajudats als mariners qui en la mar han tempestat, car sens vostra ajuda periríen en la mar, e ajudats als cavallers qui en la batalla se combaten per dretura,[1] e ajudats a la bona dona qui ha son fill malalt, e ajudats a uns e a altres e a aquells queus volets; car sens vostre ajuda, ni los cavallers poríen vençre nil fill[2] de la dona poría estorcre a mort. E doncs! Pus que a tants ajudats, per que no ajudats a aquells qui tracten vostra honor e honrament de vostre fill? Açò es gran maravella de vos, reyna, e de vostre fill, qui a tant hom ajudats, e que a vostra honor metexa no ajudats. Sabets què serà? Aquells homens tan poc preats a qui tan poc ajudats e qui han tan petit poder, lexarvos han vostre negoci, e si nols ajudats, per ma fè! vejam què serà. Car si lo mon va a mal e vos sots poc honrada e vostre fill, noy poden àls fer, e mal e greu los es, e jo e tot quin som escusada; car moltes vegades vos ho he dit eus né pregada.

9. Vos, reyna, dix Oració, deuríets ajudar, pus queus he feta tanta de ajuda. E còm, si al dia que fos annunciada per làngel Gabriel nous fos feta ajuda de la sancta natura divina, poguérets vos abastar a tanta de virtut e bontat que fòssets digna de esser mare de Deu? ni poguérets esser mare verge, ni esser mare del millor hom de tots homens

1. B, manca aquesta clàusula.— 2. B, ni fill.

e que tots los àngels e que totes les creatures lo obeexen e han ajuda per ell? Ah reyna! Ajudats siu volets; e si no ajudats estarets ociosa e parrà que no hajats en membrança de la gran ajuda queus es estada feta, ni parrà[1] que siats mare de peccadors qui de dia e de nit vos demanen ajuda. Ah reyna! Ajudats ab bontat contra malea e ab granea contra poquea e ab virtuts contra vicis; e siu fets tot lo mon vindrà a bon estament, e si nou fets es tot perdut e romandrà lo mon sens senyor e sens dona.

10. Demanà lermità a Oració si nostra Dona la exoiría pus volenters per les fembres que per los homens.

11. Recontà Entenció que un hom aucís son pare e hac de sa mare un fill. Esdevencse que aquell home estava un dia en la plaça, e davant ell un home aucís un altre home a gran tort, sí que aquell hom qui havía mort son pare, pres aquell hom e liuràl a la cort per ço quen fos feta justicia, e la cort penjà aquell home. Quant la cort hac feta justicia daquell hom, lome qui son pare havía mort hac contricció del peccat que havía fet; e fo li vejarès que per la mort de son pare e per lo fill que havía haút[2] de sa mare, degués esser punit a mort corporal e a mort esperital; e tant consirà en son peccat, tro ques desesperà de la misericordia de Deu e de la ajuda de nostra Dona. Emperó proposà que amàs nostra Dona per ço que li ajudàs, en tant que en infern lo aleujàs dalcuna pena; e car lo peccador en alcuna cosa se confià[3] en la ajuda de nostra Dona, la confiança que hac li ajudà ab nostra Dona, en tant, que nostra Dona multiplicà lo confiament ab granea de bontat, en tant, que lo peccador per ajuda de nostra Dona enadí[4] granea a sa confiança, en tant, que la multiplicà en bontat perseverança e virtut; e tant lo multiplicà, destrò ques convertí en confiança que nostra Dona li ajudàs a perdonar son peccat. E adoncs lo peccador mudà la entenció per que

1. B, e pera... ni pera.—2. B, agut.—3. B, confiave (A, borrada la última síl·laba).—4. C, *addidit*.

Digitized by Google

amava nostra Dona, en pus noble entenció, ço es saber, en amar nostra Dona per tal que li ajudàs en tant que son fill li perdonàs; e adoncs lo peccador hac confiança de perdó e de salvació ajudant nostra Dona. Emperò encara no amava nostra Dona ab perfeta entenció, e nostra Dona mudà sa entenció un grau a ensús, ço es saber, que multiplicà tant la amor quel peccador havía a nostra Dona, destrò que la amà per pus alta e pus virtuosa entenció, ço es saber, que amà nostra Dona per la bontat granea perseverança virtut santetat e amor de nostra Dona, e adoncs la entenció del peccador fo pujada a aquell grau en lo qual hac compliment, e per lo compliment hac ajuda misericordia e perdó de nostra Dona e feu penitencia de son peccat e fo daquí avant home de sancta vida.

¶ CAP. 30. *De alba.*

LAUSOR! dix lermità: Què es alba? Respòs Lausor e dix que alba es començament de resplendor e fi de tenebres. E car nostra Dona es alba de justs e de peccadors, volem loar nostra Dona sots semblança dalba en esta manera:

2. Es nostra Dona alba de resplendor, dix Lausor, car en nostra Dona près carn lo fill de Deu qui es lum dels lums e resplendor de les[1] resplendors. Per que nostra Dona fo axí illuminada de resplendor[2] en aquella encarnació, que ella es començament de resplendor a justs e a peccadors: començament es de resplendor[3] als sants profetes qui longament havíen desirada aquella resplendor e la havíen profetizada; e lum e resplendor es nostra Dona

1. B, dels. — 2. B, manca *de resplandor.* — 3. B, resplandor *(passim).*

Digitized by Google

dels peccadors, car en ella començà a néxer la misericordia el perdó e la recreació de lumà linatge e en ella finiren les tenebres en les quals era tot lumà linatge per lo peccat del primer pare e de la primera mare. On, com les tenebres fossen tan grans que tot lumà linatge comprenien, e com la resplendor fos tan gran que totes aquelles tenebres destroví, e nostra Dona sia començament daquella resplendor e sia destroviment daquelles tenebres, qui es aquell ni aquella qui pogués cogitar ni aestmar com nostra Dona es gran resplendor dalba e gran fi e destruiment de tenebres?

3. En lalba comença lo sol a demostrar sa claredat e comença lo sol a donar lum a la terra qui en la nit ha estada aombrada de tenebres, e en aquella hora de la nit la vista dels ulls ha haüda ombra de tenebres, e en la nit van los ladres els homens luxuriosos fer males obres. Mas quant vé lalba, adoncs comença la vista dels ulls a veer resplendor e comencen a fugir los mals homens, e alegras lo coratge dels homens bons qui en la nit han preposat com en lo dia que la alba amena facen bones obres. On, tot per semblant manera e molt mills encara, en nostra Dona qui es alba, venc lo Fill de Deu qui illumina e declara lo mon, e fa fugir les tenebres de ignorancia e de peccat e de males obres, e fa fugir los mals homens, e dona alegrança e salut als homens justs e de sancta vida. Daquella resplendor qui venc e qui nasc de nostra Dona, prenen lum totes altres lugors e resplandors, e davant aquell lum tan lugorós[1] no poden estar negunes tenebres, e daquell lum han presa sciencia e claredat tots los savis qui son passats, e sens aquell lum no pot esser negún home fora de tenebres, e de tot aquest lum es nostra Dona claredat e alba.

4. En la luna e en les estelles ha alguna claredat, mas lo sol ni posa més que no han per sí metexes, ab sa clare-

1. B, lugoros e resplendoros.

Digitized by Google

dat. On, axí com lo sol ab sa claredat es lum e resplendor a les altres claredats e resplendors, enaxí nostra Dona es ab sa bontat, lum e resplendor a totes les bontats dels justs e dels peccadors, e ab sa granea illumina e multiplica totes les altres granees. E açò meteix se segueix de sa perseverança de[1] son poder e de sa saviesa amor veritat gloria gracia santetat e justicia; car ab tot quant ha nostra Dona en sí metexa, ab tot clarifica illumina purifica e sanctifica les semblançes daquelles coses qui son en nostra Dona. Per que pot hom dir que nostra Dona es lum claredat e alba a bontat[2] granea perseverança e les altres; e car bontat es major en nostra Dona que claredat en lo sol, enlumina la bontat de nostra Dona més les bontats dels homens que la claredat del sol les altres claredats. E açò meteix se segueix de la granea perseverança poder saviea amor virtut e les altres virtuts, qui en nostra Dona son majors que en lo sol sa resplandor. On, com lalba sia en lo sol tan gran claredat, qui poría dir ni pensar com nostra Dona es gran claredat e alba ab granea de bontat a totes les altres bontats e ab granea de perseverança a totes perseverances?

5. Demanà lermità a Lausor si nostra Dona es alba damadors.

6. Recontà Entenció e dix que un home proposà en son coratge que faés tot quan faría per entenció damar honrar e servir Deu e nostra Dona, car pus que era creat per honrar servir e amar Deu e nostra Dona, vejarès li era que tot quant faya degués fer per aquella entenció per que era creat. Molt consirà aquell hom en la manera segons la qual poría ligar sa volentat a aquella entenció que volía haver; e car no podía trobar la manera, pregà nostra Dona que li donàs gracia com la pogués trobar. E aprés la oració proposà en son coratge que morís per honrar

1. B, e de. — 2. B, e bontat.

Digitized by Google

Deu e nostra Dona donant conexença de la fè romana a aquells qui no la han ni la amen, e encara proposà que tractàs com molts homens fossen en aquella entenció metexa. En aprés son propòsit, ell feu daquest propòsit lum e alba a sa volentat e per tal que[1] ligàs a aquell propòsit tot quant faría ni diría; e per ço quant aquell home proposava fer o dir alguna cosa, ell esguardava si faya a son propòsit ço que fer o dir volía, e si ho faés ell ho faya e ho deya, e si no, ell sen estava e mudava sa volentat al propòsit que pres havía en altra obra o en altres paraules, en tant que retornàs aquelles coses a açò que pertanyía[2] a lalba que feyta havía en son coratge, en la qual alba illuminava e endreçava totes coses a sa entenció; e si a sa entenció eren contraries, ell les gitava de sa volentat e de ses obres, e si en alcunes coses ell errava, encontinent retornava a sa entenció e a lalba qui lilluminava e lendreçava a son propòsit.

7. Pregar volc Oració nostra Dona sots raò dalba, e dix aquestes paraules: Vos, dona justa gloriosa, sots lum claredat e alba segons que diu Lausor, e encara molt mills que Lausor dir no pot; e pus que sots alba ab tan gran resplendor de bontat granea perseverança e les altres virtuts, plagués vos destrovir e privar les tenebres qui son en los coratges dels mals homens e qui son en lur membrar e entendre; car bé sabets vos, gloriosa e reyna, que quaix tots los homens del mon han tenebres en lur volentat en quant amen més sí meteixs[3] o alguna cosa, que vos o que vostre fill: car enaxí com per la absencia del sol son tenebres en la terra, enaxí e molt mills encara son tenebres en volentat dome qui ama més ço que poc val que ço qui es bo e noble. Per queus clam mercè, piadosa, que vos qui sots alba ab claredat de bontat granea perseverança, illuminets de bontat granea perseverança la volentat de les gents qui estàn en tan grans tenebres quels adúen a altres

1. C, *ut ipse*.—2. A,B, pertanya.—3. A,B, mateix.

Digitized by Google

tenebres qui son majors, en les quals no ha per null temps jorn ni lum ni alba.

8. Reyna dona de reys e de reynes! Vos sabets que molts son los homens qui vos no membren ni entenen, ni creen que vos siats lum e claredat e alba; car no es qui a aquells ho diga ni ells no oen parlar, per que no ho poden[1] membrar ne entendre. On, en aquests aytals no neix jorn ne claredat ni alba de vos membrar ni entendre, e enaxí està en tenebres lur membrar e lur entendre, e sís fa lur volentat; car pus que nous membren nius entenen, nous poden voler ni amar. Per queus clam mercè, gloriosa, que vos siats lum e claredat e alba a lur membrar e entendre, car lo sol qui no vé ab tan gran claredat dalba com es la vostra claredat, los illumina los ulls a veer unes coses e altres. E doncs, vos, reyna, illuminatslos en membrar e entendre vos e vostra bontat e granea, e la bontat e la granea de vostre fill; e si nou fets parrà que lo sol usa mills de son offici que vos del vostre, e de sa resplendor que vos de la vostra. E siu fa, que diràn de vos loadors ni justs ni peccadors? ni qui escusarà vostres servidors?[2]

9. Reyna coronada de bontat granea santetat virginitat misericordia justicia! E vos sabets que lalba està en lo mijà del dia e de la nit, emperò més ha inclinació al dia que a la nit, car lalba es per entenció que sia dia e que no sia nit. Enaxí, reyna, vos estats enfre vostre fill e los peccadors, e vostre fill es dia de resplendor e los peccadors son nit de tenebres e de peccats; per que, reyna, vos qui sots pus prop al vostre fill que als peccadors, donats lum de vostre fill als peccadors e nols lexets estar en tenebres. Mas que vos, reyna, de tot en tot vos en anets ab lo dia e que nous membre de la nit! E açò no par de vos, gloriosa, ne jo de tot en tot no creu que vos de tot en tot los peccadors oblidets, car si sots mare de Deu, síus sots[3] de pec-

1. B, no poden.—2. A, uostre seruidor.—3. B, siu sots.

Digitized by Google

cadors. E qual mare es qui oblit son fill, e majorment com son fill es en tenebres e en tribulació de mort? Ah reyna, e per Deu no sia! Membrats e illuminats tot lo mon pus que de tot quant es sots[1] lum claredat e alba.

10. Maravellàs lermità car tants homens son en tenebres e que no han lum ni claredat ni alba, e demanà a Oració si nostra Dona es alba de peccadors.

11. Recontà Enteció que un home pujà en una alta muntanya per entenció que hi faés penitencia e que hi ploràs sos peccats. Aquell hom havía en custuma ques levava de nits e estava en oració esguardant lo cel e les estelles per entenció que fortificàs sa oració, e quant veya venir lalba ell consirava en lo dia de la mort qui es alba dels homens justs qui desta vida ixen, la qual es en tenebres, e trespassen al dia on es gloria e resplendor perdurable. Dementre que aquest hom estava enaxí, esdevencse que vengren mals homens quil prengueren e lencarceraren, lo qual en tal loc meteren que no podía veer claredat ne alba. Aquest hom estava pres en un castell en lo qual cornaven tots dies alba, e al son que oía del corn qui significava[2] lalba, ell se alegrava e remembrava la benanança en que esser solía, en lo qual remembrament se adelitava per la bona entenció que havía en estar en lo loc en que estava e en lo pensar que havía de la mort. Un dia sesdevenc que dementre aquell home se alegrava com oía cornar lalba, un gran serpent[3] venc en aquell càrcer on lo bon hom estava, e pujà per lome qui estava agenollat, e quant fo al coll de lome la serpent se aredortà e estec aredortada en lo coll del bon home dementre que la guayta cornava lalba. Açò feu la serpent per entenció que ell no salegràs de tot en tot en alba, ans hi ploràs sos peccats e hagués paor de la justicia de Deu per raó de la qual remembràs la misericordia de nostra Dona.

1. A, sos; B, sou.— 2. A, senificaua.—3. B, serpench.

Digitized by Google

QUANT Lausor Oració Entenció e Iermità hagueren finides lurs paraules segons los xxx. capítols damunt dits, Lausor dix aquestes paraules: Vos, dona Oració e Entenció, e vos sènyer nermità, dix Lausor, havets oída e entesa la manera que jo he tenguda en loar nostra Dona. Bé conec e atorc que jo no la he loada segons que a ella se cové, emperó jo he fet mon poder; e si mon poder fos una cosa metexa ab ma volentat, haguerala més loada, car la mia volentat aytant quant es gran, aytant vol e desija lausor e honor de nostra Dona. E si jo per ventura he en res fallit en loar nostra Dona, penetmen, e sab Deus que noy he errat de certa sciencia e som appareIlada quen reebe de vosaltres correcció e doctrina.[1] Aquestes paraules metexes digueren Oració Entenció e Iermità, e aprés lurs paraules hagueren acort que tornassen en lo mon per honrar e amar e servir Deu e nostra Dona e que tenguessen la manera que tenguda havíen, e que per tot[2] lo mon anassen loant Lausor, e pregant Oració, e recontant Entenció, e faent Iermità questions. E tot açò a gloria e a honor e a reverencia[3] e amor e membrança[4] e conexença de nostre Senyor Jesu Christ e de nostra Dona Sancta María.

Deo gratias. Amen.

1. B, o doctrina.—2. B, e per tot.—3. A,B, reuerancia.—4. B, e a membrança.

Hores de Sancta Maria

Digitized by Google

COMENCEN les HORES DE SANCTA MARÍA verge gloriosa, compostes per Ramon. *

A honor del senyor major e de la dona mellor, .vij. HORES vull fer, les quals seràn: dels .xiiij. articles de la Fè, e dels .vij. dons del Sant Esperit, de les .vij. virtuts qui son via a paradís, dels .vij. vicis qui son via a infern, dels .vij. sagraments de la Esgleya, e de les parts de Ave María.

¶ *Matines* son dels .vij. articles pertanyents a la deitat.

¶ *Prima* es de .vij. articles pertanyents a la humanitat de nostre Senyor Jesu Christ.

¶ *Terça* serà dels .vij. dons del Sant Esperit.

¶ *Migdia* serà de les .vij. virtuts.

¶ *Nona* serà dels .vij. vicis.

¶ *Vespres* seràn dels .vij. sagraments.

¶ E *Completa* serà de les .vij. parts de Ave María.

---

* Aquesta rúbrica es del final de L. de Sancta María, m.s. A, la qual manca en el codi R, faltant ademés en el M, la primera fulla.

Digitized by Google

La raó per la qual aquestes HORES faç de la dita materia, es per ço que ab les coses qui en aquestes .vij. HORES son contengudes, sapiam conèxer quals coses dejam creure e ab quals coses façam honor a nostra Dona. E aquelles fem en romanç per ço que aquells qui latí no entenen, sapien entendre aquelles coses ab les quals preguen e loen[1] nostra Dona, com sia axí que les paraules que hom diu en romanç de nostra Dona, donen més de devoció a aquells qui les dien, que les paraules de latí que no entenen.

1. R, preguem e loem.

Digitized by Google

I. De Matines, e primerament

¶ Psal. 1. *De un Deu, qui es primer article de la Fè.*

Un sol Deu es qui ha creades totes coses: una donzella verge es la qual es dona e reyna de tot lo mon.

2. Es una natura divina la qual es sobre totes natures creades: una dona es havent una bonea axí alta, que es sobre totes les bonees dels àngels, del cel, de la mar e de la terra.

3. De un Deu e de una fembra verge es nat un fill Deu home: de una divina natura e de altra humana natura de nostra Dona es un fill Deu home.

4. Per un Deu son totes unitats creades: per una dona son totes salvacions.[1]

5. Per un Deu es compliment e perfecció dèl mon: per una regina es lo mon restaurat, qui per peccat era perdut, a la fi per la qual es creat.

6. Es un Deu qui es sens quantitat e terme: es una dona qui ha major poder que tots los àngels homens e fembres.

---

1. R. salutacions.

Digitized by Google

7. Es un Deu qui ha major justicia que tots los homens: es una dona qui ha major misericordia que totes colpes.

8. La unitat de Deu no ha principi ni fi: la misericordia de nostra Dona no defall a algú peccador ni a fembra qui en ella ha esperança.

9. Una amor que hom haja a Deu val més que totes les altres amors: una dona qui es Sancta María basta a tots peccadors confiants en ella.

10. En un temps en una verge un Deu es fet home e fill.

11. En un Deu es contengut e comprès tot lo mon: en una dona es tota esperança de peccadors, perfecta.

12. No ha manera damar qui ama* més alcuna cosa que un Deu e una dona Sancta María: no ha manera de membrar ni de entendre qui no creu que de un Deu e de una dona ne pusca esser un fill Deu home.

13. Deu ab una potestat de justicia e de misericordia jutja[1] e ha mercè: una regina e dona del mon ab un seu fill Deu e home destroveix e remet colpes.

14. Un Deu ab un home participa en natura ab totes creatures: una dona ab un fill Deu e home es dona de totes[2] creatures.

15. A un Deu e a una dona Sancta María do e comàn mi meteix: e dells demàn misericordia.

16. A tu, Senyor Deu, e a la dona de tot lo mon faç gracies de mon esser e de les mies naturals operacions donades: e de vosaltres demàn bones grans e durables obres morals, ab les quals vos pusca amar entendre e membrar, honrar e servir ab totes mes forces corporals e esperituals.

* Comença el m.s. M.

1. R, jutge.—2. R, totetes.

Digitized by Google

¶ Psal. 2. *De Deu Pare.*

1. En la divina natura es Pare qui es Deu: en la humana natura es una dona Mare de Deu.

2. En Deu lo Pare e en la Mare de Deu, han lur perfecció tots los pares e les mares qui amen Deu lo Pare e la Mare de Deu.

3. Axí com de mellor Pare es mellor Fill qui es Deu, axí de mellor mare verge gloriosa es mellor fill home apellat Senyor Jesu Christ.

4. De Deu Pare e de fembra mare es fill Deu home.

5. Deu Fill home vol que tots homens sien de la sua mare, car ell es home[1] fill seu: e vol que totes fembres sien de sa mare, car ella es fembra.

6. Per Deu lo Pare nostra Dona es mare de benahuyrança e de gloria dels benahuyrats: per nostra Dona es esperança mare de peccadors.

7. Deu Pare en tota perfecció es major que tots pares: nostra Dona major es en santetat que totes mares.

8. Si jo no creu[2] en lo pus alt e pus noble pare, no creu en la pus alta e pus nobla mare: qui pecca contra millor pare, pecca contra millor mare.

9. Deu Pare ha volgut que son Fill Deu qui es eternal, hagués mare en temps: la regina de paradís en un meteix temps volc esser filla e mare.

10. En Deu lo Pare e en nostra Dona mare es misericordia,[3] qui perdona als peccadors.

11. Qui en la volentat de Deu lo Pare e de nostra Dona mare la sua volentat no posa ab humilitat, posa aquella ab superbia en la volentat del diable.

---

1. M, hom. —2. M, Qui no creu. —3. R, misericordiosa.

Digitized by Google

12. No fretura dalguna cosa aquell qui ab caritat es fill del millor pare e de la millor mare.

13. Ab paciencia e ab humilitat davant tu, Deu lo Pare, e davant tu, Mare de Deu, me acús de tots los meus peccats.

14. Qui en aquest mon es orfen,[1] faça sa volentat ab santetat filla de Deu lo Pare e de nostra Dona mare.

15. Deu lo Pare e nostra Dona mare no han volgut haver fill ni filla qui no hagen[2] haúda bona e gran volentat: negún fill ama tant indulgencia de peccadors axí com Deu lur pare e nostra Dona lur mare.

¶ PSAL.[3] 3. *De Deu Fill.*

1. Es un Deu Fill e es una dona filla, de qui son filles totes bones creatures.

2. La bonea de nostra Dona es filla de la bonea de son fill: les bonees de tots los homens e de totes les fembres son filles de la bonea de nostra Dona.

3. Deu Pare de sí meteix engenra Deu Fill infinit e eternal, lo qual en nostra Dona es fet home: Deu Fill en un temps se feu home e fill de nostra Dona.

4. Totes fins de creatures son filles de la fi del Fill de Deu home: e de la sua mare e filla.

5. Del millor fill es millor mare: e de la millor mare es millor fill.

6. Car lo fill de nostra Dona val més que tots los altres fills, nostra Dona val més que totes mares.

7. Deu Fill ama més nostra Dona que tot lo mon: e nostra Dona ama més son fill que tot lo mon e sí metexa.

1. M, orfa.—2. M, haja.—4. M, salmus *(passim)*.

Digitized by Google

8. Deu Pare tramès son Fill a la verge gloriosa per tal que fos son fill: e nostra Dona verge gloriosa tramès la sua volentat a Deu Pare per ço que fos filla e mare de Deu Fill e home.

9. Deu Fill ab[1] nostra Dona se feu creatura: nostra Dona ab son fill beneyt fo feta mare desperança.

10. Qui molt volrà amar lo Fill de Deu, am molt la sua mare: e qui nostra Dona molt volrà amar, am molt son fill nostre Senyor Jesu Christ.

11. Fill es de peccat qui nostra Dona no ama: e qui ella ama es pare de virtut.

¶ Psal. 4. *De Deu Sant Esperit.*[2]

1. De Deu Pare e de Deu Fill proceeix lo Sant Esperit: de Deu Sant Esperit nostra Dona fo enflamada e espirada com Deu Fill home del seu ventre exí.

2. LEsperit Sant es do donat per Deu lo Pare e per Deu lo Fill: per lEsperit Sant, Deu home, lo nom del qual es Christ, es do donat a nostra Dona verge gloriosa.

3. En la divina natura Deu Pare Deu Fill Deu Sant Esperit son un Deu: en nostra Dona fo Jesu Christ Deu home.

4. Lo Sant Esperit es amor de Deu Pare e de Deu Fill: lo Sant Esperit es espirador qui espira los peccadors los quals en nostra Dona confien.

5. LEsperit Sant dona amor: nostra Dona esperança dona.

6. Per'l Esperit Sant son espirades virtuts als homens: per nostra Dona son virtuts conservades.

---

1. en?—2. R, sperit sant.

Digitized by Google

7. LEsperit Sant es fi damor: nostra Dona es recolencia del peccador.

8. Per lEsperit Sant es espirada gran bonesa: per nostra Dona es espirada paciencia e pietat.

9. LEsperit Sant espira en la oració indulgencia: nostra Dona espira en la oració plors e suspirs.

10. Amen[1] tots los homens lo Sant Esperit: tots los homens servesquen a nostra Dona e aquella honren.

11. Lo Sant Esperit perdona a tots los homens: nostra Dona prega son fill per tots los homens.

PSAL. 5. *De la creació del mon.*

1. Deu ha creat de no res tot lo mon per ço que sia conegut amat e remembrat: nostra Dona ha fill Deu home qui ha ordonat lo mon a Deu membrar amar e conèxer.

2. De nostra Dona qui es creatura, es feta aquella creatura, ço es creador e fill de nostra Dona verge e mare gloriosa.

3. Deu ha creat tot bé, mas lo mal no là creat: nostra Dona tot bé ama, mas lo mal no lama.

4. Deu gloriós tota creatura exalça en nostre Senyor: nostra Dona tenc en sos braços lo Senyor de totes creatures.

5. Deus creà nostra Dona per ço que fos advocada dels peccadors:[2] nostra Dona ha fet membrar a son fill tribulacions e adversitats les quals los sants homens per amor dell soferen en aquest mon.

6. Deu beneyt ha creada en nostra Dona gran amor per tal que sos fills molt amàs qui ella honren: nostra Dona prega son fill que guart de peccat los homens.

1. M, ament.—2. M, de tots peccadors.

Digitized by Google

7. Per millor fill ha creada Deu millor mare: nostra Dona es mare, e millor mare,[1] de tots los peccadors.

8. A nostra Dona servexen totes creatures: qui nostra Dona avorreix es contra totes creatures.

¶ PSAL. 6. *De recreació*[2] *dels peccadors.*

1. EN paradís terrenal Adam e Eva peccaren, per los quals fo loriginal peccat: en nostra Dona lo Fill de Deu près carn a recrear lo mon qui era perdut per loriginal peccat.

2. Adam e Eva foren occasió de destrucció del mon:[3] nostra Dona fo occasió de recreació del mon.

3. En los primers pares fo corrumput lo mon e malalt per lo peccat dells: en nostra Dona, qui es primera per santedat e bonea, lo mon fo restaurat e sanat.

4. Lo peccat original fo començat ab delectació: nostre Senyor Jesu Christ lo peccat original destroví en la creu ab passió e ab martiri.

5. En nostra Dona fo començada la recreació del mon per encarnació de son fill beneyt: en nostra Dona fo començada la salvació dels homens per la sua concepció.

6. Per Deu Fill home fo feta recreació de totes creatures: recreació no pot esser[4] per Deu Fill home sens nostra Dona Sancta María.

7. Deu lo Pare[5] ha recreat lo mon ab lo seu Fill: nostra Dona ab son fill home ha deliurat tots los peccadors de damnació.

1. M, es millor e major mare.—2. M, De la recreacio.—3. M, de tot lo mon.—4. M, esser no pot.—5. M, Deu pare.

Digitized by Google

8. Deu beneyt més de bé ha creat en nostra Dona per recreació que en lo mon per natura: nostra Dona més de bé ha procurat als peccadors que no es tot lo bé que han per natura.

9. Deu ab la sua mort ha recreat tots peccadors: nostra Dona ab consolació los peccadors consola.

10. Oh, mare de recreació! En mi repara devoció consolació humilitat e esperança.

¶ PSAL. 7. *De glorificació.*

1. Deu los sants en gloria glorifica mostrant[1] a ells la sua essencia e natura: los sants han gloria en paradís en veer la bellea altea e noblea de nostra Dona.

2. Deu dona gloria als sants en paradís a ells representant[2] la sua beneyta unitat e trinitat: nostra Dona gloria dona als sants representant a ells la sua gran bonea santetat e virtut.

3. Deu los sants de gloria glorifica revelant a ells la manera segons la qual Deus Pare engendra Deu Fill, e Pare e Fill espiren lo Sant Esperit eternalment e infinida: nostra Dona Sancta María dona gloria als sants en paradís en quant en ella es revelada la generació la qual son fill Deu home près per obra del Sant Esperit en lo seu ventre beneyt.

4. Dona Deu gloria als sants mostrant a ells la sua gran bonea infinitat eternitat potestat saviesa amor virtut veritat gloria e perfecció: nostra Dona gloria dóna als àngels e als sants significant a ells la gran bonea e les altres virtuts de son fill nostre Senyor Deu[3] Jesu Christ.

1. R, mostren: M, mostran.—2. R, representen: M, representan *(formes usades sovint)*.—3. M, manca aquest mot.

Digitized by Google

5. Nostre[1] Senyor Jesu Christ dona gloria als sants en mostrant a ells que ell es una persona e dues natures, ço es Deu e home: Sancta María dona gloria als sants mostrant a ells la gran amor quel seu fill Deu home ha a ells e eviternalment haurà.

6. Aquella gloria la qual han los sants en veent e conexent lamor que han entre sí nostra Dona e son fill, no es algú qui la pogués[2] dir ni cogitar: qui en paradís gloria volrà haver, lou nostra Dona en la present vida.

1. M, Nostro *(passim)*.—2. R, quil pogues.

Digitized by Google

II. De Prima, e primerament[1]

¶ Psal. 8. *De concepció.*

Ah, Deu! E com es gran e maravellosa cosa que donzella regina haja concebut ver Deu e home. Ah, Deu! Com sería cosa maravellosa si donzella verge concebre no podía fill Deu home pus que tu volguesses que ella concebés.

2. Ah, Deu! E com gran cosa e maravellosa considerà nostra Dona com entès que havía concebut per l Esperit Sant home Fill Deu. Ah, Deu! Com gran miracle revelà Deu als homens[2] de la concepció de son Fill Deu home, la qual fo feta en lo ventre de la verge gloriosa sens mesclament carnal dome.

3. Ah, Deu! Com fo cosa maravellosa que Deu Fill volc esser home. Ah, Deu! Com gran cosa e maravellosa fo que nostra Dona poc creure ella haver concebut Deu home.

4. Ah, Deu! Com fo maravellosa cosa que una verge donzella pogués tenir en son ventre major senyor quel cel ni la terra. Ah, Deu! Com fo maravellosa cosa que Deu

1. M, e primer.—2. M, deu lo pare reuela als homens.

Digitized by Google

volc donar a una donzella joveneta tanta de santetat e virtut, que de la sua carn e sanc Deu Fill se fés home fill.

5. Ah, Deu! Com es maravellosa cosa que la dona dels àngels e de tot lo mon e mare de Deu, no haja molts amadors per tot lo mon qui preyquen ses grans honors e valors!

¶ PSAL. 9. *De la nativitat.*

1. OH, Deu! Com es maravellosa cosa que ver hom puxa esser nat de donzella verge. Oh, Deu! Com fo maravellosa cosa que un cors poc passar e exir daltre sens rompiment de cascú.

2. Oh, Deu! Quant fo bell, quant sant e quant ple damor, aquell esguart que hagueren nostra Dona e son fill Deu e home com ell fo nat. Oh, Deu! Com gran amor hac nostra Dona quant viu nat Deu e home.

3. Oh, Deu! Com gran goig hac nostra Dona com viu son fill nat e sentí sí * esser verge e sens alguna corrupció. Oh Deu! Com fo gran humilitat que lo senyor de tot lo mon volc esser posat en la palla entre les besties brutes e en casa pública, com fo nat.

4. Oh Deu! Com gran miracle es quel creador, qui es eternal, sia nat de creatura. Oh Deu! Com nasc gran lum en lo mon com nostre Senyor Jesu Christ nasqué.

5. Oh volentat mia! Per que de tu no naix gran amor, ab la qual de tot ton poder ams Deu home nat de nostra Dona?

6. Oh, Deu home, qui és nat de virginitat en nostra Dona! Fé néxer de mon cor sospirs e de mos ulls plors a

* M, falta una fulla.

Digitized by Google

orar e pregar. Oh tu, mare regina! Fé nèxer en la mia cogitació membrar entendre e amar ab los quals te pusca servir e honrar, e mi de peccats guardar.

¶ PSAL. 10. *De passió.*

1. JUDES Escariot traí nostre Senyor Jesu Christ: nostra Dona es leyal als peccadors qui en ella han esperança.

2. Judes vené Jesu Christ per diners: ab esperança compra nostra Dona[1] peccadors, qui en lurs tribulacions e adversitats ella reclamen.

3. Judes besà Jesu Christ per ço quel liuràs als jueus volents lo auciure: nostra Dona al seu fill mostra les mamelles ab les quals là alletat, per tal quels peccadors no punesca qui ell loen e preguen.

4. Nostre Senyor Jesu Christ fo pres e ligat per ço que morís: nostra Dona solta e trau de càrcer aquells qui en ellas confíen.

5. Los jueus cobriren los ulls de Jesu Christ, per ço que fos escarnit e menyspreat: nostra Dona obre als peccadors ulls de correcció, per ço que facen penitencia e que honren son fill.

6. En la cara de nostre Senyor Jesu Christ escopiren los jueus a vituperi e desonor sua: aquells peccadors qui en nostra Dona han esperança son honrats en ço que nostra Dona ha dells membrança.

7. Ligat fo nostre Senyor Jesu Christ, e fortment flagellat: nostra Dona ab amor liga a son fill los peccadors

1. R, manca aquest mot.

Digitized by Google

qui ella reclamen, e fa turmentar los demonis qui los seus amadors tempten.

8. Sant Pere negà son senyor e nostre, Jesu Christ: tota nostra fè romàs en nostra Dona com nostre Senyor Jesu Christ fo mort.

9. Jesu Christ ab claus fo clavat en la creu: en nostra Dona es fermada esperança per raó dels peccadors.

10. Jesu Christ suà en la creu per gran dolor que sostenc: nostra Dona lava[1] los peccadors dels peccats lurs com la reclamen.

11. Jesu Christ fo penjat en la creu per ço quels[2] homens veessen que per tots nosaltres es estat mort: nostra Dona[3] defén lo peccador de desesperació si en ella ha esperança.

12. Coronat fo nostre Senyor Jesu Christ ab corona despines: nostra Dona ab maternitat es coronada, per la qual es mare e dona de tots los peccadors.

13. Nostre Senyor Jesu Christ hac set en la creu e volc beure: nostra Dona es font viva de misericordia, de gracia e desperança.

14. Jesu Christ liurà nostra Dona en guarda de Sant Joan: nostra Dona al seu fill e als àngels comana tots aquells qui ella amen.[4]

15. Nostre Senyor Jesu Christ en lo punt de la sua mort cridà a Deu lo Pare:* del crit de Jesu Christ hac nostra Dona major dolor que de la mort della propria.

16. Jesu Christ fo mort suspirant e amant: morta fora nostra Dona de dolor en temps de la passió de son fill beneyt, si no lagués vist.

17. Quant Jesu Christ moría, les majors passions sues e de nostra Dona ensems[5] se responíen: en aquesta vida

1. R, leua.—2. R, quells.—3. R, manca aquest mot.—4. R,M, aquest segón membre está separat del primer i posat després del versicle 15.
* Reprèn el m.s. M.
5. M, manca *ensems*.

Digitized by Google

les amors de nostra Dona e de tots los peccadors qui en ella esperen ensems se responen.

18. Jesu Christ fo ferit ab lança en lo costat: nostra Dona fo ferida de la major dolor en lo seu cor per mort de son fill.

19. Exiren sanc e aygua del costat de Jesu Christ ab lança nafrat: de nostra Dona ixen esperança e pietat a tots aquells qui ab amor la remembren.

20. Per la sanc de Jesu Christ recobrà Longí la sua vista: com lo peccador, qui de gran dolor es treballat, remembra nostra Dona, lavors recobra goig e alegría.

21. Los claus foren arrencats de les mans e dels peus de Jesu Christ: nostra Dona la major dolor remembrà en lo seu cor com lo seu fill morí.

22. Nostra Dona abraçà lo seu fill en sos braços com fo levat[1] de la creu: nostra Dona pren en comanda sua los peccadors qui en ella s confien.

23. Jesu Christ fo embolcat per soterrar en una[2] nova tela: nostra Dona ab la sua amor los peccadors embolca com la loen e honren.

24. Jesu Christ fo soterrat en terra: nostra Dona a son fill representa les ànimes dels peccadors qui en ella confien.

25. Ab greu dolor besà nostra Dona lo moniment de son fill quant sen tornà en casa[3] sua: ab alegría prega nostra Dona son fill per los peccadors.

26. Sant[4] Joan donà consolació a nostra Dona aprés la mort[5] de son fill: nostra Dona consola lo peccador qui en ella ha esperança.

1. R, lleuat.—2. R, fo en bolcat en una.—3. M, a casa.—4. M, Sent *(usual)*.—5. M, apres mort.

Digitized by Google

¶ PSAL. 11. *Del devallament.*[1]

1. COM Jesu Christ fo mort, lavors la sua ànima devallà als inferns, per ço quen tragués les ànimes dels sants homens: per la mort de Jesu Christ la ànima de nostra Dona de gran goig devallà en gran dolor e tristicia.

2. Tragué Jesu Christ dinfern Adam e los profetes: nostra Dona trau los peccadors de peccats, qui ella preguen.

3. Gran goig hac Adam e los profetes com viren[2] lo fill de nostra Dona: gran dolor hac nostra Dona quant son fill no veya, lo qual veer solía.

4. Los profetes nostra Dona beneíren com lo seu fill los tragué dinfern: les ànimes dels peccadors com pugen a paradís, nostra Dona beneexen.

5. Maravellavense los demonis com veeren Jesu Christ traure[3] de infern los sants profetes, e lexava ells romanir en infern: los damnats gran tristicia hagueren en infern per ço car dementre foren en esta vida no hagueren esperança en nostra Dona.

¶ PSAL. 12. *De resurrecció.*[4]

1. LANIMA de Jesu Christ al seu cors retornà e Jesu Christ de mort resuscità: qui a nostra Dona sa esperança retorna, de sos peccats es mundat.

2. Jesu Christ aprés la sua resurrecció apparec a la

1. R, reuallament.—2. M, veeren.—3. R, Marauellen se los demonis com veeren traure.—4. M, falta tot aquest psalm.

Digitized by Google

Magdalena: a nostra Dona se representen los peccadors com ella reclamen.

3. Jesu Christ apparec a nostra Dona e a sos dexebles, e de la bresca de mel menjà: a nostra Dona alegría apparec e dellas partí dolor quant viu lo seu fill resuscitar.

4. Sant Thomàs tocà Jesu Christ com mès la sua mà en la nafra del seu costat per ço que conegués si era resuscitat: toquen los peccadors nostra Dona ab esperança per ço que dells haja pietat.

5. Nostre Senyor Jesu Christ apparec a .ij. peregrins davant los quals beneí e trencà lo pa: nostra Dona appar als peccadors ab indulgencia e esperança.

6. Jesu Christ resuscità de mort a vida: nostra Dona resuscita de tristicia en alegría.

7. Jesu Christ en la sua resurrecció donà a nos esperança de la resurrecció general: nostra Dona ab la sua maternitat significa als peccadors que hagen confiança en ella.

8. Jesu Christ sí metex resuscità: nostra Dona resuscita los peccadors a la amor de son fill los quals hauren *(sic)* ella.

9. Jesu Christ nostra Dona resuscita de mort: nostra Dona conforta e sosté sos amics.

¶ PSAL. 13. *De la ascenció.*

1 NOSTRE Senyor Jesu Christ als cels pujà e seu a la part dreta de Deu lo Pare: nostra Dona les oracions dels peccadors fa pujar a son fill, les quals li fan per tal quels remeta lurs peccats.

2. Ab gran companya dàngels pujà nostre Senyor Jesu Christ als cels: los peccadors les lurs oracions fan pu-

Digitized by Google

jar a nostra Dona verge gloriosa, ab companya de grans virtuts, de sospirs, de plors e damors.

3. Jesu Christ als cels sen pujà, on es lo seu cors glorificat e inmortal: la regina dels àngels e senyora fa pujar a son fill oracions sanctificades per los seus peccadors.

4. Jesu Christ sobre tots los cels e coros dels àngels sen pujà en la sua gloria: Sancta María aprés lo pujament de son fill als cels, e abans, romàs bona sobre tots homens.

5. Maravellavense los àngels com cors dome, ço es lo cors gloriós de nostre Senyor Jesu Christ, pujà pus alt en gloria que ells: maravella es per que tots los homens no fan pujar lur esperança a la Mare de Deu.

6. Nostre Senyor Jesu Christ fa pujar les pregueres al seu Pare per los peccadors: Jesu Christ aprés la sua ascensió jaquí la sua mare en aquest mon per ço quel pregàs per tots los peccadors.

7. La senyora del mon e emperadríu, aprés la sua resurrecció[1] a la gloria del seu fill beneyt, fo exalçada e pujada sobre tots los ordens e companyes dels àngels: aquell qui a Deu lo Pare pujà la sua volentat, faça pujar la mia a amar nostra Dona Sancta María.

¶ Psal. 14. *Del judici.*

1. Tots los homens en la fi del mon resuscitaràn e per nostre Senyor Jesu Christ seràn jutjats: nostra Dona es advocada de tots los peccadors per ço que vinguen a bo[2] judici en lo dia del juy.

2. En lo dia del juy per tots los peccadors misericor-

---

1. assumpció(?).—2. M, bon *(passim)*.

dia demanar no porà *(sic)*: nostra Dona en esta vida pot ajudar als peccadors.

3. En lo dia del juy Deu e home, qui es Christ, serà jutge: en lo dia en que som, María mare de Deu davant lo seu fill es nostra advocada.

4. En lo dia del juy nostre Senyor Jesu Christ la sua creu mostrarà a testificar la mort la qual per nos en aquella soferí: la Verge dels verges al seu fill gloriós mostra les esperances les quals han en ella los peccadors.

5. Nostre Senyor Jesu Christ en lo dia del juy la lança ab la qual fo nafrat en lo costat, mostrarà: nostra Dona mostra a son fill les amors les quals los peccadors han a ella.

6. Jesu Christ beneyt en lo dia del juy mostrarà los claus ab los quals fo en la creu clavellat: la senyora del cel e de la terra e de tot ço qui en ells es, mostra a son fill la gran pietat la qual ha de tots los peccadors.

7. Nostre Senyor Jesu Christ en lo dia del juy la sua corona despines, de la qual en la creu fo coronat, mostrarà: nostra Dona a son fill corona de misericordia e de caritat mostrarà, la qual ell li ha donada.

8. Nostre Senyor Jesu Christ les sues .v. plagues en lo dia del juy mostrarà: Sancta María al seu fill mostrarà les sues mamelles ab les quals là alletat, e los braços[1] e ventre seu ab los quals là portat.

9. Nostre Senyor Jesu Christ dirà als damnats que vagen al foc infernal qui perpetualment durarà: nostra Dona prega son fill quens defena del foc infernal.

10. Nostre Senyor Jesu Christ dirà als salvats que vagen a la gloria la qual eviternalment[2] durarà: nostra Dona prega son fill que acab e complesca[3] paradís, de sants homens e sanctes fembres.

1. M, braces.—2. R, eternalment.— 3. M, umplesca.

III. De Tercia, e primerament

¶ PSAL. 15. *De saviesa.*[1]

LESPERIT Sant dona saviesa a nostra Dona Sancta María: ab la saviesa que nostra Dona pren del Sant Esperit ella illumina[2] los peccadors qui en ella han esperança.

2. Lo Sant Esperit dona saviesa per ço que per los homens sia conegut: nostra Dona mostra als peccadors que ella es mare desperança, de gracia e de misericordia.

3. Lo Sant Esperit dona saviesa per ço que sia amat: la Mare de Deu dona als homens saviesa per ço que ella e son fill sien amats per los homens.

4. Lo Sant Esperit dona saviesa ab granea de bontat: la verge benahuyrada dona saviesa ab granea de humilitat.

5. Lo Sant Esperit dona saviesa per ço que ab ell lo bé sia conegut: Sancta María dona saviesa per ço que lo mal conegut sia desamat.

6. Lo Sant Esperit dona saviesa a conèxer justicia: la Mare de Deu dona saviesa a conèxer gracia e misericordia.

---

1. M, sauiea *(usual)*.—2. R, humilia.

Digitized by Google

7. Lo Sant Esperit dona saviesa ans de la mort: la senyora dels àngels dona saviesa en lo punt de la mort.

8. Lo Sant Esperit dona saviesa ab prosperitat: nostra Dona dona saviesa als homens en lurs adversitats.

9. L Esperit Sant dona saviesa infusa: Sancta María dona saviesa [1] infusa e devoció.

10. Lo Sant Esperit dona saviesa ab temor: nostra Dona dona saviesa [2] ab pietat.

PSAL. 16. *De enteniment.*

1. L ESPERIT Sant dona enteniment ab contricció al peccador com ha peccat: nostra Dona al peccador dona enteniment com es confessat.

2. Lo Sant Esperit dona enteniment per ço que mal e bé sien entesos: nostra Dona enteniment dona per ço que sia entès que son fill es bo e no mal.

3. Lo Sant Esperit dona entendre a lenteniment: nostra Dona a la voluntat dona bo voler.

4. Lo Sant Esperit dona enteniment a illuminar bo amar: nostra Dona bon amar dona a illuminar bo entendre.

5. Lo Sant Esperit posa entendre entre membrar e amar: nostra Dona posa esperança entre lentendre e membrar dels peccadors per ço que ella vullen [3] amar.

6. Lo Sant Esperit dona enteniment al savi: nostra Dona enteniment dona al peccador qui ella prega.

7. Lo Sant Esperit enteniment dona per amar: nostra Dona enteniment dona per cortesía.

8. Lo Sant Esperit espira entendre: nostra Dona lo peccador enamora qui ha [4] contricciò e pietat.

---

1. M, amor.—2. M, sauiea dona.—3. R, uulla.—4. M, los peccadors enamora qui han.

Digitized by Google

9. Lo Sant Esperit dona enteniment humil: nostra Dona enteniment pacient dona.

10. LEsperit Sant ab veritat dona enteniment: nostra Dona ab caritat dona entendre.

11. Lo Sant Esperit dona esperança fè e caritat sobre entendre: nostra Dona procura ab fè esperança e caritat que[1] moltes veritats sien conegudes de son fill.

12. Lo Sant Esperit dona enteniment a entendre riqueses: nostra Dona enteniment dona als rics que entenen que almoynes deuen fer.

13. Lo Sant Esperit dona enteniment als pobres: nostra Dona fa los pobres amar pobres.

¶ Psal. 17. *De consell.*

1. Lo Sant Esperit dona consell que lome haja esperança: la beneyta Mare de Deu dona consell que hom nos desesper.

2 LEsperit Sant dona consell que hom am caritat: nostra Dona dona consell que hom haja pietat.

3. LEsperit Sant dona consell[2] que hom no haja massa esperança: la benahuyrada verge consella al peccador que no persever en peccat.

4. Lo Sant Esperit consella que hom am humilitat: nostra Dona consella que hom am bonea.

5. Lo Sant Esperit consella que hom am més Deu que altra cosa: nostra Dona consella a hom que la am[3] més que totes fembres.

6. Lo Sant Esperit consella que hom am virtuts: nostra Dona consella que hom avorresca vicis.

1. M, [per ço] que.—2. M, consella.—3. R, ama.

Digitized by Google

7. Lo Sant Esperit consella que hom demàn perdó: nostra Dona de consell dona que hom demàn perdó ab contricció.

8. Lo Sant Esperit consella als peccadors que hagen consciencia e temor: nostra Dona consella a lom que haja paciencia.

9. Lo Sant Esperit consella les fembres vidues e orfens: nostra Dona consella aquells qui soferen tribulacions e grans afanys.

10. Lo Sant Esperit consella fugir ans lo major perill quel menor: nostra Dona consella que hom am més lo major bé quel menor.

11. Lo Sant Esperit consella que hom faça almoyna: nostra Dona consella als pobres que amen pobresa desperit.

¶ PSAL. 18. *De fortalesa.*

1. LESPERIT Sant dona fortalesa a lom contra temor: nostra Dona fortalesa dona de coratge a haver amor.

2. Lo Sant Esperit dona fortalesa de enteniment: nostra Dona fortalesa dona de bona memoria.

3. Lo Sant Esperit fortifica lom ab caritat: la mare desperança fortifica los homens peccadors ab esperança.

4. Lo Sant Esperit fortifica lom ab veritat: nostra Dona fortifica los peccadors ab consolació.

5. Lo Sant Esperit fortifica los homens ab santedat: nostra Dona ab oració fortifica los peccadors contra peccats.

6. Lo Sant Esperit fortifica lom flac contral fort: nostra Dona fortifica[1] lumil contra lergullós.

1. R, fortifich.

Digitized by Google

7. Lo Sant Esperit ab leyaltat dona fortalea: nostra Dona fortalesa dona ab obediencia.

8. Lo Sant Esperit fortifica lom ab penitencia: nostra Dona fortifica virginitat castedat e continencia.

9. Lo Sant Esperit fortifica los homens qui preiquen fè.

¶ Psal. 19. *De sciencia.*

1. Lo Sant Esperit dona sciencia ab granea per ço que sia gran: Sancta María dona sciencia ab bonea per ço que sia bona.

2. Lo Sant Esperit dona sciencia per ço que dur caritat: nostra Dona perseverança de saviesa dona per ço que dur pietat.

3. Lo Sant Esperit dona sciencia ab poder per ço que sia fort: nostra Dona sciencia dona per ço que sia membrada.

4. Lo Sant Esperit dona sciencia contra infidelitat: nostra Dona sciencia dona contra peccat.

5. Lo Sant Esperit dona sciencia ab oració: nostra Dona sciencia dona ab paciencia.

6. Lo Sant Esperit dona sciencia ab esperança: nostra Dona sciencia dona ab pietat.

7. Lo Sant Esperit dona sciencia a qui li plau: nostra Dona sciencia dona a tots aquells qui la preguen.

8. Lo Sant Esperit dona sciencia a pregar: nostra Dona sciencia dona al penident.

9. Lo Sant Esperit dona sciencia als rics: nostra Dona sciencia dona als pobres.

10. Lo Sant Esperit dona sciencia ab gracia: nostra Dona sciencia dona ab demanda.

Digitized by Google

11. Lo Sant Esperit dona lenguatges: nostra Dona consolacions dona.

¶ PSAL. 20. *De pietat.*

1. Lo Sant Esperit dona pietat a nostra Dona per ço que ella la haja dels peccadors: Sancta María dona pietat als peccadors per ço que ells lagen de sí meteys.

2. Lo Sant Esperit dona pietat ab suspirs: Sancta María dona pietat a plorar.

3. Lo Sant Esperit dona pietat als rics per ço que la hagen dels pobres: Sancta María dona pietat als pobres per ço que cascú dells la haja de laltre.

4. Lo Sant Esperit dona pietat als poderosos per ço que hagen humilitat: la verge Mare de Deu dona als flacs pietat per ço que hagen paciencia.

5. Lo Sant Esperit dona pietat ab temor: la regina del cel dona pietat ab esperança.

6. Lo Sant Esperit dona pietat a impetrar venia: la regina dels àngels dona pietat per ço que hom remeta sa injuria.

7. Lo Sant Esperit dona pietat contra peccat: la Mare de Deu dona pietat ab virtut.

8. L Esperit Sant dona pietat contra crudelitat: Sancta María dona als prínceps pietat a sostenir los fadrins orfens e les vidues.

9. L Esperit Sant dona pietat a nostra Dona: la mare de gracia ha general pietat de tots los peccadors.

10. Lo Sant Esperit ha pietat de la sua creatura: nostra Dona la pietat dona quel peccador ha de sí meteix e de son prosme.

Digitized by Google

¶ Psal. 21. *De temor.*

1. Lo Sant Esperit dona temor, qui es conseqüencia damor: nostra Dona amor dona, qui es consolació de peccador ab esperança.

2. Lo Sant Esperit dona temor per ço que hom conega sa propria flaquea: la nostra regina dona general fortalea damor per ço que hom no caja en desesperança.

3. Lo Sant Esperit dona temor ab contricció per ço que hom haja penitencia dels peccats comesos: la regina dels àngels dona audacia contra temor de justicia.

4. Lo Sant Esperit dona temor per ço que hom tema justicia: la regina de tots homens dona amor a amar misericordia.

5. Lo Sant Esperit dona temor per ço que hom tema les penes infernals: la regina del cel dona consolació als homens qui temen la justicia de son fill.

6. Lo Sant Esperit dona temor per ço que hom haja paor de peccat: la regina de virtuts dona consolació als homens qui ploren per lurs peccats.

7. Lo Sant Esperit dona temor als rics per ço que en lurs prosperitats nos confíen: la regina de tot lo mon dona als homens paciencia, qui per Deu soferen adversitats.

8. Lo Sant Esperit dona temor qui es branca e serventa[1] damor, de oració e de devoció.

---

1. M, brancha e siruenta.

Digitized by Google

IV. De Migdia, e primerament

PSAL. 22. *De justicia.*

Oh mare de misericordia! Lo teu fill dona gracia. Sancta María! Tu est[1] mare dels peccadors ab gran pietat.

2. Oh mare desperança! La justicia de ton fill es bona. Sancta María! Negún es mal si en tu ha esperança.

3. Oh mare de justicia! Per amor de tu jom jutge a fer penitencia. Oh Sancta María, verge dels vergens![2] Pus jom jutge, placiat que no sia jutjat.

4. Oh mare[3] donor! Just es qui tu ama. Oh mare de Deu! No serà damnat qui en tus confia.

5. Tu, Mare de Deu, est mare de justicia qui es Deu. Oh Sancta María! Sies mare dels peccadors qui temen la justicia de Deu.

6. De tu, mare de justicia, demàn justicia: de tu, Sancta María, qui és mare de misericordia, demàn misericordia.

7. Oh mare de volentat! Donam[4] justa esperança. Oh Sancta María! Donam justa volentat.

---

1. R, tue es.—2. M, de les uerges.—3. R, maria.—4. R, donem *(passim)*.

Digitized by Google

8. Oh mare de veritat! Lo teu fill nom jutge de falsía. Sancta María! Guardam de falsía.

9. Mare de saviesa! Donam just enteniment. Sancta María! Donam humil saviesa.

10. Mare de virginitat! Donam justa memoria. Sancta María! Donam castedat.

11. Oh mare de peccadors! Los mals àngels del cel per justicia caygueren. Sancta María! Fé pujar les ànimes als cels ab misericordia.

¶ Psal. 23. *De prudencia.*

1. De tu mare de saviesa, demàn prudencia qui es lum de fer bé e desquivar mal. Qui es savi per la dona de saviesa, ha prudencia de fer bé e desquivar mal.

2. Oh dona de totes les dones! A tu do lo meu enteniment per ço que aquell illumins de prudencia. Qui ha prudencia per la dona de saviesa, ama bé e aíra mal.

3. De tu, dona de santedat, demàn prudencia a elegir lo major bé e a fugir lo major mal. Qui ha prudencia per la dona de prudencia, no pot més amar lo menor bé quel major, ni més desamar lo menor mal[1] quel major.

4. De tu, bella flor, dona de totes les flors, demàn prudencia qui fa bella la volentat e la memoria. Qui ha prudencia, fort ha bella obediencia devoció e consciencia.

5. De tu, alba de tots dies, demàn prudencia ab la qual te sapia[2] honrar amar e servir. Qui ha prudencia no ha en tenebres lo seu enteniment.

6. De tu, dona de salvació, demàn prudencia, la qual consella que hom en aquesta vida faça penitencia e satis-

1. R, be.—2. R, puscha.

Digitized by Google

facció de sos peccats. Qui ha prudencia ha discret consell e es veí de humilitat e de paciencia.

¶ PSAL. 24. *De fortalesa.*

1. OH tu, dona de potestat! Donam fortalea qui es força de coratge contra mal e peccat. Sancta María es branca qui força lo seu fill a pietat e a perdonar.[1]

2. Oh tu, dona desforçada amor! Força la mia volentat en tu[2] amar. La verge mare ab la sua amor força lo seu fill a amar los peccadors.

3. Oh tu, dona denteniment! Força lo meu enteniment a entendre tu. La beneyta verge ab la sua memoria força los peccadors a membrar esperança.

4. Oh tu, dona de fortalesa e desperança! Fortifica la mia libertat ab virtut e ab bonea. Sancta María ab la sua libertat dispòn la libertat del peccador a esser obedient en lo carçre.

5. Oh tu, dona de fortalesa de santedat! Fortificam a exir de inmundicia e de peccat. La verge gloriosa ab la sua puritat e mundicia deneja los peccadors dels peccats, qui en ella han esperança.

6. Oh tu, senyora, qui és fortalesa de humilitat! Fortifica lo meu cor contra superbia. Sancta María conforta ab humilitat lànima del desolat.

7. Oh tu, senyora, qui és fortalesa de peccadors! Fém fort a exir de peccat. La beneyta mare e verge, ab virtuts fortifica los peccadors a fer penitencia.

---

1. M, ab pietat a perdonar. — 2. M, a tu.

Digitized by Google

¶ Psal. 25. *De temprança.*

1. Oh senyora de ordinació! Temprança te demàn qui es virtut per la qual hom es sà. Lemperadríu[1] del mon vol que hom haja temprança per ço que sia dispost a bé membrar entendre e amar.

2. De la dona de mesura e de temprança demanem temprança com per gola som temptats: lemperadríu del mon mana als peccadors qui en ella esperen, que dejunen e facen almoynes a satisfer per dejuni per menjar e per beure.

3. La dona de continencia vol que hom sia temprat en parlar veer oír e en totes les sues obres: lemperadríu del mon mana a aquells qui parlen massa, que hagen gran scilenci.

4. Encara, mana a aquells qui moltes vanitats han vistes que vagen al loc en lo qual no puxen veure vanitats: e semblantment de oír.

5. La dona damor vol que hom haja temprada volentat en amar e memoria en membrar, per ço que lenteniment puxa entendre: lemperadríu del mon mana que hom entena sòn fill aytant com entendrel puxa, car en[2] quant més lo entendrà, aytant més amar e membrar lo porà.

6. La senyora de les arts[3] vol que hom haja atemprada ymaginació a ymaginar les beatituts de paradís e les penes dinfern: lemperadríu del mon mana ymaginar les bones coses per amor e les males per temor.

1. R,M, Emperadriu.—2. R, car e.—3. R, dels arts.

Digitized by Google

¶ PSAL. 26. *De fè.*

1. De la Filla de Deu e Mare demanem vera fè ab la qual hom creu les veritats de Deu, les quals no pot entendre: la dona de fè no vol que hom haja fè sens obres.

2. Qui vera fè no ha no es en guarda de la Filla e Mare de Deu: qui no es en guarda de la Filla e Mare de Deu, es en potestat e en carçre dels demonis.

3. Gran injuria fa a la Filla e Mare de Deu qui la fè no honra e exalça, per la qual ella es Filla e Mare de Deu: qui no exalça[1] la fè aytant com pot, la Filla e Mare de Deu no ama tant com amar deuría.

4. La Filla e Mare de Deu es fonament de vera fè, la qual es sobre cors de natura: aquell qui preica fè e ha males custumes, es contra natura e honor de la fè.

5. Si en paradís hagués plors e tristicia, plorara en aquell la Filla e Mare de Deu e haguera tristicia, car en lo mon vera fè axí es poc amada e molt vituperada: qui per fè es honrat e la fè desonra,[2] la Filla e Mare de Deu desonra.

6. En la Filla e Mare de Deu la major granea de fè fo començada: aquells qui per la fè moren, més son amats e remembrats per la Filla e Mare de Deu, que altres homens.

1. R, qui exalça.—2. M, e se desonra.

Digitized by Google

¶ Psal. 27. *De esperança.*

1. De tu, dona desperança, demàn esperança per ço que ab ella puxa esperar de ton[1] fill misericordia e perdó. Qui per tu, senyora, té esperança, no haja[2] temor que muyra en peccat mortal.

2. Tu, dona de totes dones e qui est flum e font desperança, fém haver en tu esperança ab contricció confessió e devoció. Qui en tu, senyora bella, ha bella esperança, ha bella devoció e fa bella oració.

3. Tu qui és dona e mare desperança de tots lo peccadors, confortam ab esperança com seré en tribulacions. Qui per peccat es temptat, remembre ab esperança la regina de pietat.

4. Tu senyora qui eres cambra de Deu home, és[3] cambra desperança de homens peccadors. Lo peccador qui de la sua memoria fa cambra a remembrar nostra Dona, veurà en paradís la deytat.

5. Tu, rosa e liri desperança de peccador, ab esperança guardam de desesperança. Qui en nostra Dona ha esperança, flors damors cull.

6. Tu, mare de vida en la qual es cullit fruyt de vida ab esperança, la mia ànima prin en la mort ab esperança. Qui en la mort ha esperança en nostra Dona, no haja paor dels demonis.

7. Tu, corona desperança, confortes los peccadors com han temor de la justicia de Deu. Qui ha temor per los seus grans peccats, ha corona desperança remembrant entenent e amant la dona desperança.

---

1. R, son.—2. R, ha.—3. R,M, e.

Digitized by Google

¶ PSAL. 28. *De caritat.*

1. DONA qui és flama de caritat! Donam caritat qui es virtut ab la qual hom guanya major mèrit que ab altra virtut. Caritat es flama damor ab la qual la beneyta verge ama perdonança de peccadors.

2. Ah, dona qui est flama de caritat! Donam caritat a tu amar honrar e servir. Qui ha caritat, Deu ama, sí meteix e son proísme.

3. Ah, Mare de Deu e dona de caritat! Fém amar caritat, car sens caritat no poría amar més ton fill que altres coses.[1] Qui ha caritat més ama Deu que totes coses.

4. Ah, mare de flama de caritat! Per caritat és sobre totes altres mares exalçada. Qui caritat no ha no es amat per nostra Dona.

5. Ah, regina e flama de caritat! Ennobleix la mia volentat de caritat, car nulla volentat es digna de tu amar sens caritat. Neguna flor es tan bella com caritat de peccador qui de son peccat se pinet e nostra Dona ama.

6. Ah, rosa e flor de caritat! Si tu ames misericordia, cové que ton fill la ame.[2] La regina del cel ama ab tan gran caritat, que tot ço que ella ama es amat per son fill.

7. Ah, donzella mare e flama de caritat! Pus tant ames los peccadors qui en tu esperen, placiat per ells esser molt amada. Flac es qui ha caritat e daquella no usa de tot son[3] poder en amar nostra Dona.

---

1. R, no poria mes amar ton fill altres coses.—2. R, le amã.—3. R, de son.

Digitized by Google

V. De Nona, e primerament

¶ PSAL. 29. *De avaricia.*

AH, tu, font e dona de larguesa! Definme de avaricia qui es aquell peccat lo qual es més contra continencia pietat almoyna misericordia e perdó. Negún hom pot esser avar si més ama lo fill de la regina e dona del cel, que sí meteix.

2. De tu, dona e mare de larguesa, demàn perdó, car per avaricia he peccat contra la tua gran liberalitat. Null hom es pus pobre que hom avar, ni algú es pus ric que hom liberal.

3. De tu, flum e mare de liberalitat, [demàn liberalitat][1] per ço quels bens quel teu fill mà donats faça liberals donant a pobres[2] per la tua amor. Hom avar no es content de les riqueses de Deu ne de la larguesa de Deu ni de nostra Dona.

4. Tu, senyora, qui és eximpli e lum de larguesa, est liberal als peccadors, de tu metexa, en quant te offers a ells

1. R,M, manca lo tancat.—2. R, deuant los pobres.

Digitized by Google

que sies lur advocada. Oh, mare de peccadors! A tu som estat avar moltes vegades de mi meteix, en quant som estat ociós en amar honrar e servir tu.

5. La mare de larguesa se dona als pobres en quant los fa demanar almoynes per la sua amor: hom ric avar les almoynes toll als pobres dels quals son les almoynes, car aquells[1] demanen per amor de nostra Dona.

6. La senyora de tot lo mon larga es en donar bonea esperança humilitat e pietat: hom avar se dona a malicia e crueltat, a desesperança a superbia[2] al demoni a pobresa e a penes infernals qui tots temps duren.

7. La regina de liberalitat en tant es larga, que a negú qui la prec no pot dir de no de ço que li[3] demana: hom avar es en tant pobre, que no ha alguna cosa que do, e per ço nega a cascú[4] ço que li demana.

¶ PSAL. 30. *De gola.*

1. DE tu, parenta de Daviu e dona dels profetes, demàn perdó dels peccats que he comesos per massa menjar e beure. Gola es aquell peccat per lo qual vé pus tost pobresa e malaltía, que per negún altre peccat.

2. La regina del cel de la mar e de la terra es fruit lo qual los àngels tasten ab amor: gola es fruit amargós per lo qual vé dolor tristicia e colpa.

3. Nostra Dona es fruit de bonea e de santedat: gola es fruit de malicia e de inmundicia.

4. Sancta María es fruit desperança del qual los peccadors son exausits: gola es fruit de desesperança qui es mort de peccadors.

1. R, aquell[e]s.—2. M, e superbia.—3. M, manca *li*.—4. M, a cascu hom.

Digitized by Google

5. La Mare de Deu es fruit dels homens salvats: e qui son per salvar.

6. Nostra Dona es fruit[1] doració, de misericordia devoció e de perdó: hom golós es fruit de males paraules, de ira de ociositat[2] e de tots mals.

7. Nostra Dona porta lo fruit de vida: gola porta lo fruit de mort.

8. Sancta María es pom de dolça sabor: gola es fruit de pudor.

9. La mare dels homens peccadors es fruit de virginitat: gola es fruit de luxuria.

10. La dona dels àngels es fruit de membrar entendre e amar: gola es fruit de oblidar ignorar e de mal amar.

11. La dona de pietat lo peccat de gola remet ab dejunis e penitencia: hom golós peccats multiplica ab menjars delicats.

¶ PSAL. 31. *De luxuria.*

1. CAR tu, dona, és bella e flor blanca de virginitat, avorreys[3] tots aquells qui son en peccat de luxuria. Luxuria es aquell peccat lo qual més contradiu a nostra Dona qui es mare de virginitat.

2. Tu, regina, ab virginitat haguist lo fruit de vida: ab luxuria son cullits[4] treballs infernals qui tots temps duren.

3. Tu, mare verge, est esposa per la qual es reglada virginitat en les vergens e castedat en aquells qui en matrimoni son ajustats. Qui es verge e esposa es semblant a la sobirana verge.

4. Tu, Mare de Deu, és verge corporalment e espe-

---

1. R, fruyt *(passim)*: M, fruyt *(usual)*.—2. M, de males paraules e de ociositat.—3. M, auorreix.—4. R, collits.

Digitized by Google

ritualment. Aquella fembra qui no es casta corporalment, sia casta corporalment e verge esperitualment per amor de nostra Dona.

5. Regina dels àngels! De la tua virginitat nos poden dir paraules leges: de luxuria nos deuen dir belles paraules.

6. Nostra Dona hac fill ab virginitat: la dona de virginitat remet luxuria si hom ama castedat.

7. Regina de venia! Per la tua gran virginitat remit me[1] los meus peccats que per luxuria he comesos. Car la virginitat de nostra Dona es major que luxuria, pot tota luxuria remetre ab la sua virginitat.

8. De tu, dona, lum de tots lums, demàn mundicia de castedat, car tot som fet inmunde per luxuria. Negún lum destroveix axí tost tenebres, com la verge gloriosa destroveix peccat de luxuria en aquells qui devotament della demanen castedat.

¶ PSAL. 32. *De superbia.*

1. DE tu, alta regina,[2] sobre totes regines humil e dona, demàn humilitat contra superbia qui es peccat per lo qual hom devalla en lo major abís dinfern. Negún superbiós ha esperança en la humilitat de nostra Dona.

2. La regina del cel se humilía al peccador qui en ella ha esperança: lo peccador ergullós al diable se humilía per desesperança.

3. La beneyta Mare de Deu e Filla se humilià a làngel qui la saludà per ço que en bonea e en virtut fos exalçada: Lucifer ab superbia volc esser exalçat, lo qual del pus alt loc al pus baix devallà, que neguna altra creatura.

1. M, uirginitat gran remet me —2. M, De tu regina.

Digitized by Google

4. La mare de misericordia devalla a exausir loració del pobre humil qui ella prega: nostra Dona axí altament està en bonea, que neguna oració superbiosa a ella no pot pujar.

5. La regina e dona de tot tresor se humilía al ric per ço que do almoyna al pobre, e al pobre per ço que demàn[1] almoyna al ric per amor della: hom ergullós no vol esguardar lo pobre qui per amor de nostra Dona demana almoyna.

6. La Mare de Deu se humilía a dar e a remetre: lom se fa ergullós per ço que puxa tolre e auciure.[2]

7. Nostra Dona a pobresa[3] se humilía: hom ergullós nos vol humiliar a demanar perdó de sos peccats.

8. La regina del cel la sua memoria humilía a remembrar los pobres: hom ergullós no vol la sua volentat humiliar a amar los amics de nostra Dona.

9. Nostra Dona qui es mare de Deu e dona dels àngels, se humilià a làngel quant li dix: Vet la sirventa del Senyor: hom ergullós nos vol humiliar a remembrar la viltat de que es engenrat ne la mort per la qual lo seu cors serà menjat dels vermens.

¶ Psal. 33. *De accidia.*

1. De tu, Sancta María, qui est fort diligent quel teu fill remeta als peccadors lurs peccats, demàn diligencia de fer bé e de fugir accidia qui es peccat per ociositat. La sancta verge de les verges consella al peccador ab consciencia que no sia ociós de fer penitencia.

2. Tu, mare dardor damor, és diligent en pregar ton

1. R, al rich per ço que do almoyna al pobre qui demana.— 2. M, alciure.— 3. M, ab pobresa.

Digitized by Google

fill que do venia als peccadors. Peccador! No hages accidia contra ton proísme, pus ell ha esperança en nostra Dona.

3. Tu, regina, és diligent a procurar als peccadors contricció oració confessió penitencia e satisfacció. A tu font e dona de perdó, me confés de negligencia e de tots los meus peccats, la qual he haúda en fer bé, lo qual poguera haver fet e no lé fet.

4. Contra la diligencia que ha haúda nostra Dona a procurar bé als peccadors, es aquell hom accidiós qui se alegra del mal de son proísme e ha tristicia del seu bé. Qui es negligent en haver esperança en nostra Dona, es negligent en procurar son bé e en esquivar son mal.[1]

5. Regina de diligencia! Donam en esta vida diligencia a tu amar e loar e servir e honrar. Qui en esta vida es negligent en servir nostra Dona, no es qui en laltra vida li procur son bé, e en infern es li procurat son loc.

¶ PSAL. 34. *De enveja.*

1. OH tu, mare de feeltat! De tu demàn feeltat contra enveja qui es peccat lo qual es contra feeltat e justicia. Lo envejós desija injustament per enveja los bens que Deus no li ha volguts donar.

2. Tu, regina, ab feeltat és contra enveja.[2] Car ab falsía e ab trayció som estat envejós, demàn de tu, mare de pietat, perdó.

3. Senyora, flor e fruyt de amor! Tu és feel als peccadors ab esperança. Enveja he haúda dels bens de mon veí havent temor de pobresa ab desesperança.

1. M, son gran mal.— 2. R, manca aquesta primera part.

Digitized by Google

4. Regina dels àngels! Sanam de enveja ab la tua feeltat e caritat. Dona de gracia! Malalt som en lo peccat mortal per enveja.

5. Oh dona dels àngels e de les estelles! La mia esperança la tua feeltat tramet *(sic)*. La regina del cel lom envejós ab esperança lo consola per ço que sia content de ço que Deus li ha donat.

6. Emperadríu de leyaltat! Haguda he enveja injustament de la muller de mon veí. Enveja mà fet desobedient al manament del millor fill e de la millor mare.

7. Dona de misericordia! De tu leyalment demàn perdó contra enveja. Tu, sirventa del Senyor de pietat, per mi demana perdó al teu fill.

¶ PSAL. 35. *De ira.*

1. DE tu, dona de paciencia, demàn[1] paciencia contra ira, la qual es trista passió e qui empatxa lenteniment a amar bé e a esquivar mal. Sancta María a lom irós tramit paciencia si ell la remembra.

2. Regina de vida! Lo teu fill ha paciencia en justicia ab pietat e humilitat. Dona de amor! Jo ab superbia som estat impacient e irat, e per ço demàn de tu perdó ab humilitat e paciencia.

3. Emperadríu! Axí fuist pacient en aquest mon, que jamays[2] no fuyst de res injustament irada. A la paciencia la qual tu,[3] regina, haguist al peu de la creu, demàn perdó de ma impaciencia.

4. Corona de tota honor! De la tua paciencia neix paciencia en aquells qui per la tua amor son turmentats.

1. R,M, donam.—2. M, james.—3. M, manca *tu*.

Digitized by Google

No haja paor qui en la paciencia de la flor donor ha esperança.

5. Dona de saviesa e de virtut! Lo peccador qui tu ama, com es temptat per ira, membrança ha de la tua gran paciencia. La gran paciencia que hac la regina del cel de la mar e de la terra quant lo seu fill fo mort, fo[1] eximpli a tots homens que sien pacients.

6. La dona de libertat hac paciencia en tota la sua volentat: per la senyora del mon faç pacient tota la mia libertat.

7. Dona de benahuyrança! Maleyt[2] es qui ha ira en les sues adversitats: beneyt es qui adversitats[3] sosté ab paciencia.

8. De tu, senyora de devoció, demàn paciencia quim defena de la ira quel teu fill ha contra los peccadors qui en tu no esperen. Segur va per adversitats qui paciencia ha en humilitat.

9. Senyora de temps! Donam paciencia en lo punt de la mia mort per ço que irat no vinga al juy del teu fill. Car Deu a hom[4] sens paciencia pietat no ha, es cascún home damnat si mor impacient ne irat.

1. M, es.—2. R, malaeyt. - 3. M, aduersitat.—4. M, manca *a hom*.

Digitized by Google

VI. De Vespres, e primerament

¶ PSAL. 36. *De matrimoni.*[1]

De tu, esposa de Jesu Christ, demàn perdó per adulteri que[2] he comès contra matrimoni. Matrimoni es sagrament lo qual fa còpula carnal per ço que marit e muller sien[3] en castedat.

2. Deu feu matrimoni de Adam e Eva en paradís terrenal: la senyora Mare de Deu fa[4] matrimoni en paradís terrenal de la amor sua e de la esperança la qual han en ella los peccadors.

3. Deu gloriós vol que sia matrimoni per ço que hom sia legitimament[5] engendrat e que sens peccat sia en orde de matrimoni: nostra Dona vol que sia matrimoni per ço que sia pau entre home e fembra.

4. Sancta María feu matremoni ab Josep, ella tots temps[6] estant verge: la donzella verge solàç fa a nostra Dona com per la sua amor serva virginitat.

5. La regina de virginitat matrimoni loa per ço que un hom e una fembra sien una cosa e una carn: lom e la

1. M, matremoni *(passim)*.—2. M, lo qual.—3. M stien.—4. M, feu.—5. M, lecgictimament.—6. M, tostemps *(passim)*.

Digitized by Google

fembra qui son justats en matrimoni se deuen haver en una volentat.

6. Nostra Dona matrimoni no ama sens castedat: qui es en matrimoni e comet luxuria, no es amat per la Mare de Deu.

7. La beneyta verge vol que matrimoni sia ligam ab feeltat: qui fa contra matrimoni, infeel es a nostra Dona.

¶ PSAL. 37. *De baptisme.*

1. LA dona de sanctedat vol que sia baptisme qui es lavament de peccat original: la Mare de Deu lava los peccadors e munda ls ab esperança.

2. Lo senyor nostre Jesús fo batejat en flum Jordà: en la amor de nostra Dona son mundats los peccadors qui han en ella devoció.

3. Lo baptisme lava lom[1] batejat, de peccat original: la dona dels sants munda lo peccador del peccat actual com se pinet e a ella s reclama.

4. En baptisme de sanc fo batejat nostre senyor Jesu Christ: al peu de la creu fo batejada nostra Dona en aygua de les sues làgremes.

5. Per baptisme de foc fo batejada la benaventurada[2] verge com Sant Gabriel la saludà: lo infeel[3] peccador qui baptisme desija es batejat en flama damor.[4]

6. Lo baptisme de laygua ha virtut ab les paraules del sacerdot: lo baptisme de foc ha virtut ab nostra Dona.

7. Lo baptisme ha virtut per la mort de nostre Senyor Jesu Christ: lo baptisme ha virtut per la concepció

1. R, laua hom. — 2. R, benaduenturada. — 3. M, infel. — 4. R, damar.

Digitized by Google

del Fill de Deu feta per lEsperit Sant en lo ventre de la verge gloriosa.

8. En la verge gloriosa ha naximent lo baptisme: en la creu de nostre Senyor Jesu Christ fo procurat.

9. Lo baptisme munda ab martiri: nostra Dona ab amor sana.

¶ PSAL. 38. *De confirmació.*

1. SENYORA de fermetat! Placiat que en lo sagrament de confirmació sien tots homens. Confirmació qui es sagrament, es aquell atorgament quels fadrins fan de lur baptisme.

2. Jesu Christ ab la sua greu mort en la creu la fè confermà:[1] Sancta María la fè confermà al peu de la creu com tots los apòstols foren en dubte.

3. Regina de vida! Confermam en aquest mon en bon estament. Aprés la mort serà perpetual confirmació de gloria als bons e pena infernal als mals.

4. En tu, mare de misericordia, es confermada la esperança del peccadors. Dona dumilitat! Conferma la mia memoria en membrarte com seré en tribulació.

5. Mare de fè! Jo conferm que crec la sancta fè romana esser vertadera e que som ver crestià. Dona damor! A tu confés que he delinquit contra la sancta fè romana en quant aquella no he honrada aytant com la haguera poguda[2] honrar.

6. Oh arbre en lo qual lo fruit de vida es cullit![3] Confermam en bones custumes. Senyora de virtuts! Conferma virtuts en aquells qui aquelles amen.

1. R, la conforma *(passim)*.—2. R, pogut.—3. R, lo fruyt es collit.

Digitized by Google

7. Confessem tots que som creats a honrar e loar la dona de les coses creades e mare de Deu: algún no nec ni descrega la regina de tot lo mon, per pobrea o per paor de mort.

8. La dona dorde vol que hom sia confermat en vera fè: la mare de pietat vol que hom sia confermat en demanar misericordia e pietat.

¶ PSAL. 39. *De eucaristía.*

1. DE tu, dona de miracles, humilment demàn[1] gracia que puga reebre lo sant sagrament de laltar sens peccat. Lo sagrament de laltar es lo major do que Deu puxa dar en la present vida.

2. Regina de misericordia! En lo sagrament de la hostia consagrada nos es donat aquell fill Deu home qui en tu e de tu carn e sanc près. Gran desonor fa a la Mare de Deu qui estant en peccat mortal reeb la hostia consagrada.

3. En lo sagrament de la missa es aquell home Deu qui es en lo cel: la esperança que han los peccadors en nostra Dona es en aquells qui son en terra e es en nostra Dona qui es en lo cel.

4. Negún miracle es major quel miracle de la hostia consagrada: neguna amor es major que aquella ab la qual la Mare de Deu es amada.

5. Regina de vida! En lostia consagrada es donada divinal vida a la ànima la qual per fè e caritat reeb esperitualment lo sagrament de laltar. Mare de caritat! [Per][2] la hostia consagrada es donada vida corporalment al cors, la

1. R, humilment te deman.—2. R, manca *Per:* M, va afegit.

Digitized by Google

qual reeb en forma de humana natura la qual lo Fill de Deu près de nostra Dona.

6. Senyora de tot bé! En lo sagrament de la missa per virtut de Deu e de les paraules del prevere passa lo pa en carn e lo vi en sanc del teu fill Deu[1] home. Mare de misericordia! En la esperança que han los peccadors passa lom mort per peccat,[2] a vida per santedat.

7. Dona de tots temps! Una metexa hostia consagrada[3] pot esser en un meteix temps en la mà del prevere e en lo calze[4] en lo qual es lo sagrament de la sanc. Dona del cel! En lo teu ventre era fill Deu qui era Fill en lo cel.

8. Regina de miracles! En lostia consagrada es carn en sabor de pa. Dona de virtut! En lo teu part fo nat Deu home en la tua virginitat.

¶ PSAL. 40. *De orde.*

1. LEMPERADRÍU de qui es orde, vol que sia orde de prevere, de diaca, de sotsdiaca, e axí dels[5] menors ordens, a honrar e loar son fill Deu home. Lorde qui es sagrament, es figura influída del cel e posada en lo prevere per virtut de les paraules per ço que en terra sia vicari de Deu.

2. En lo prevere es orde per ço que sia ordenat a celebrar missa: en la beneyta verge es orde per ço que ordonadament prec son fill per los peccadors.

3. Lo prevere ha orde per ço que ordonadament faça lo sagrament de laltar: nostra Dona ha orde per ço que sanctific les oracions les quals los peccadors fan a son fill.

1. R, de deu.—2. R, pietat.—3. R, manca aqueix mot.—4. M, calix. —5. M, de les.

Digitized by Google

4. Lo prevere es ordenat a demanar indulgencia per son poble: nostra Dona ha orde per ço que a son poble lurs peccats remeta.

5. Lo prevere ha orde de batejar: nostra Dona es ordonada a confermar los peccadors.

6. Lo prevere es ordenat a fer matrimoni: nostra Dona es ordonada a esposar donzelles verges ab son fill qui es verge.

7. Lo prevere es ordenat a pregar per los morts les ànimes dels quals son en purgatori: la beneyta verge es ordenada per los vius[1] qui son morts per peccats.

8. Lo prevere es ordenat a fer oració: la dona dels àngels ha orde a donar devoció e a exausir oració.

¶ PSAL. 41. *De penitencia.*

1. LA dona dels penidents vol que sia sagrament de penitencia per ço quel vicari de son fill pusca absolre e ligar en lo cel e en la terra: lo prevere per lo sagrament de penitencia pot remetre los peccats, e encara pot ligar lom a fer penitencia.

2. Lo prevere liga lom a dejunar: e nostra Dona liga lo peccador en lo seu fill ab esperança.

3. Lo prevere absol lo peccador ab satisfacció: nostra Dona absol lo peccador ab devoció.

4. Lo prevere tanca la porta de paradís ab les claus de Sant Pere per[2] sentencia de vet: la Mare de Deu obre les portes de paradís ab les claus de son fill per oració.

5. Lo sagrament de penitencia requer del peccador

---

1. a pregar(?) per los vius.—2. R, ab.

Digitized by Google

consciencia contricció e satisfacció: nostra Dona requer del peccador esperança e amor.

6. Penitencia requer del peccador suspirs e plors com ha peccat: nostra Dona requer del peccador suspirs e plors com ha amor e esperança.

7. La penitencia disposa lo peccador a venia: la regina del cel disposa lo peccador a caritat.

8. Penitencia fa lo penident considerar justicia: nostra Dona fa lo peccador esperar misericordia.

9. Penitencia porta humilitat: nostra Dona porta misericordia e pietat.

10. Penitencia vol perseverança: nostra Dona vol que hom haja tots temps esperança.

¶ PSAL. 42. *De extrema uncció.*

1. LA major dona damor vol que extrema uncció sia sagrament per ço que hom en la mort confés la fè la qual ha creeguda. Extrema uncció es sagrament a untar tots los senys de lom, a significar que lom se pinet dels peccats que per los seus senys ha fets.

2. Los ulls del peccador son untats car ab ells ha vistes coses qui lan mogut a peccar: nostra Dona los ulls del peccador[1] beneeix, qui de les coses vistes han loat lur creador.

3. Les orelles del peccador son untades car ab aquelles ha oídes males e falses paraules: nostra Dona les orelles del peccador beneeix car ab elles moltes bones coses e veres paraules ha oídes.

4. Les[2] narils del peccador son untades car ab elles

1. M, dels peccadors.—2. R,M, Los.

Digitized by Google

ha odorades[1] odors les quals lan mogut a peccat: la beneyta verge lo nas del peccador beneeix qui com sent odors la sua virginitat e bellesa remembra.

5. La boca del peccador es untada car ab aquella ha mentit e moltes males paraules ha dites: la senyora del cel la boca dels peccadors beneeix car lan[2] loada preicada e reclamada.

6. Les mans del peccador en la extrema uncció son untades car ab aquelles ha obrades males obres: la Mare de Deu les mans del peccador beneeix car ab aquelles ha fetes almoynes ponts e esgleyes.

7. Los peus del peccador son untats car ab ells es anat fer peccats:[3] la mare de Deu los peus del peccador beneeix car ab aquells es anat a fer oració a lesgleya

1. R, donades.—2. M, la.—3. M, a fer peccats.

Digitized by Google

VII. De Completa,

e primerament

¶ Psal. 43. *De "Ave María,,*

Ave María es salutació que làngel Sant Gabriel feu a la beneyta verge: Sancta María saluda lo seu fill pels peccadors qui en ella esperen.

2. Lo Fill de Deu tramès salutació a nostra Dona per ço que en aquella se faés hom: Sancta María a la salutació de Sant Gabriel consentí per ço que per ella los peccadors fossen saufs.[1]

3. Sant Gabriel saludà nostra Dona ab virtut:[2] la Mare de Deu los peccadors saluda ab misericordia.

4. Sant Gabriel nostra Dona ab miracles saludà: Sancta María los peccadors saluda ab pietat humilitat e caritat.

5. Sant Gabriel saludà nostra Dona ab amor: los peccadors saluden la verge gloriosa ab devoció e esperança.

6. Sant Gabriel saludà la dona dels àngels ab gracia: Sancta María respòs a la salutació de làngel ab humilitat.

---

1. M, saus.—2. R, manca *ab virtut*.

Digitized by Google

7. Sant Gabriel nostra Dona saludà ab flama del[1] Sant Esperit: com los peccadors son en tribulació saluden nostra Dona ab lur memoria.

8. Sant Gabriel saludà nostra Dona per ço que fos font de misericordia: los peccadors saluden nostra Dona per ço que beguen[2] de la sua misericordia.

9. Làngel Gabriel saludà nostra Dona per ço que fos mare de Deu: Sancta María a la salutació de làngel Gabriel consentí per ço que fos mare dels homens peccadors.

¶ PSAL. 44. *"De gratia plena,,.*

1. SANCTA María es plena de gracia del seu fill Deu home: lo peccador qui ha esperança en nostra Dona es ple de gracia en nostra Dona.

2. Sancta María es plena de gracia per la concepció de son fill Jesu Christ: lo peccador es ple de gracia car membra e ama nostra Dona.

3. Sancta María es plena damor del senyor de tot lo mon: lo peccador qui serveix a nostra Dona es ple de la sua misericordia e pietat.

4. La beneyta verge es plena de virginitat: la dona qui ama Sancta María es plena de castedat.

5. La bonea de nostra Dona es plena de la bonea de Deu: les bonees dels àngels e dels homens sants e danctes son plenes de la bonea de Sancta María.

6. Car nostra Dona es plena de gracia fa als peccadors gracia: car lo peccador sab que nostra Dona es plena de gracia, demana della gracia e misericordia.

7. Nostra Dona es font plena de virtut:[3] lo peccador

1. M, de.—2. M, beneyguen.—3. M, uirtuts.

Digitized by Google

prega Sancta María quel complesca[1] de caritat. Peccador! Prega Sancta María quet do contricció devoció e humilitat.

8. La gloriosa verge de consell e de pietat es plena: Peccador! Prega nostra Dona[2] quet do penitencia e esperança.

9. Nostra Dona es plena de libertat e de tot bé. Peccador! Demana a Sancta María quet faça gracia de consolació de paciencia e de indulgencia.

10. Nostra Dona es plena de bellea. Peccador! Prega nostra Dona Sancta María[3] quet faça gracia que la pusques veer.

PSAL. 45. *"Nostre Senyor ab tu es,,*[4]

1. LANGEL Gabriel dix a nostra Dona Sancta María quel Senyor era ab ella. Peccador! Prega nostra Dona que tu sies ab ella.

2. Laltisme Senyor fo per incarnació ab nostra Dona.[5] Peccador! Prega Sancta María que sies ab ella per misericordia e esperança.

3. Lo fill Deu qui es senyor de tot lo mon fo en nostra Dona ab santedat. Peccador! No pots esser en amor de Sancta María ab peccat.

4. Lo senyor dels àngels fo en nostra Dona ab humilitat. Peccador! Si vols esser en memoria e en amor e en ajuda de Sancta María, no vulles esser ergullós ne irat.

5. Lo senyor dels senyors fo en lo ventre de la dona de les dones per ço quels peccadors poguessen esser en lo

1. M, Peccador prega santa maria quet complesca.—2. M, demana a santa maria.—3. M, prega santa Maria.—4. M, es ab tu.—5. M, falta el segón membre del versicle anterior i el primer d'aquest.

Digitized by Google

cel: en nostra Dona es pietat per ço quels peccadors sien en ella per esperança.

6. Lo senyor del cel e de la mar e de la terra fo en Sancta María per la recreació dels peccadors: Sancta María regina de tot lo mon, es en la amor de son fill per ço que procur indulgencia als peccadors.

7. Fill senyor damor fo en serventa[1] mare: la dona mare de tot bé es ministre[2] del peccador qui demana indulgencia.

8. Lo Senyor fo en nostra Dona per gracia de Sant Esperit: los peccadors son en nostra Dona per esperança que han en ella.

¶ PSAL. 46. *"Beneyta és tu en les fembres,,.*

1. SANT Gabriel en la salutació dix a nostra Dona que ella era beneyta entre les fembres. Peccador! Beneeix[3] nostra Dona e ama aquella sobre tots homens e totes fembres.

2. Beneyta es Sancta María sobre totes les[4] mares. Peccador! Beneeix nostra Dona car millor fill ha que totes mares.[5]

3. Beneyta est, Mare de Deu, de virginitat e de maternitat. Peccador! Beneeix Sancta María qui es verge e mare de Deu.

4. Sancta María beneyta es del millor fill.[6] Peccador! Beneeix nostra Dona car gran pietat ha.

5. Sancta María es beneyta car gran amor ha al pec-

1. M, fo en son ventre.—2. M, menistre.—3. R, beneix *(passim)*.—4. M, falta *les*.—5. M, *afig:* Peccador beneeix nostra dona.—6. M, major fill.

Digitized by Google

cador qui ella ama. Peccador! Beneeix nostra Dona qui per tu demana a son fill misericordia.

6. Beneyta es Sancta María sobre tots los àngels. Peccador! Beneeix nostra Dona car Deus là tant honrada e exalçada.

7. Tu, mare de tot bé, est font e lum de misericordia: los peccadors demanen de tu, mare,[1] benedicció.

8. Car tu, dona, est mare de benedicció, es beneyt aquell qui tama. Peccador! Beneeix cascuna persona per la qual nostra Dona sia amada.

¶ PSAL. 47. *"Beneyt es lo fruit de ton ventre,,.*

1. SANCTA María! Làngel Gabriel te dix que lo fruit de ton ventre era beneyt. Beneyta regina! Pus que Deu beneí lo fruit teu, beneeix nos a amar honrar e servir lo fruit de ton ventre.

2. Sancta María! Lo fruit del teu ventre fo beneyt en lo teu ventre. Mare e fruit de peccadors! Beneesquen tots los homens daquest mon lo teu ventre qui fo cambra de fruit de vida.

3. Sancta María! Lo teu ventre fon beneyt per lo teu fruit. Cambra desperança de tots los peccadors! Beneescam[2] lo teu fruit pus que en tu havem esperanca[3] confiança.

4. Sancta mare de Deu! En lo cel est beneyta per lo teu fill, e per los àngels arcàngels patriarques profetes apòstols màrtirs e per tots los sants e santes. Mare de misericordia! Beneeixnos en terra per ço que ab la tua benedic-

1. R, manca aquest mot.—2. R, beneesquem: M, beneesquen.—3. M, manca aquest mot.

Digitized by Google

ció pugem al cel en lo qual digam e cantem a tu benediccions.

5. Beneyta verge! Pus que tu has beneyta volentat, beneeix lo teu poble ab caritat. La memoria que nostra Dona ha de sos homens peccadors, es cambra de benedicció daquells; la voluntat ab la qual Sancta María ama son poble es cambra de pietat e de amor.

6. Sancta verge de les verges! Lo teu ventre es part del nostre repòs e de la nostra salut. Mare de gracia e de pietat! La benedicció del teu ventre es font nostre e fruit de la nostra benedicció confortació e consolació.

¶ PSAL. 48. *"Lo Sant Esperit sobrevendrà en tu"*.

1 DONA de la mar dels flums e de les fonts! Lo Sant Esperit sobrevenc en tu com acabà en tu quel Fill de Deu fos ton fill. Lo Sant Esperit sobreve[1] ab do e ab indulgencia en cascú peccador qui ha esperança en nostra Dona.

2. Regina, colomna en la qual los peccadors son sostenguts! Lo Sant Esperit sobrevenc en tu e portà privilegi que a cascún peccador quet plau pots remetre los peccats. Nostra Dona ha privilegi de son fill que a cascún peccador pot ajudar si en ella ha confiança.[2]

3. Emperadriu qui és sobre totes les dones! Lo Sant Esperit sobrevenc en tu per ço que tu estiguesses sobre tots los àngels. Tot hom es sotsmès a mal esperit, qui a la Mare de Deu no es obedient.

4. Rosa e viola! Tu est bella flor qui es sobre totes flors e verge e puncella[3] per lo Sant Esperit qui sobrevenc

1. R, sobreuench.—2. R, confiença. —3. R, pucella.

Digitized by Google

en tu. Anima de peccador prin virtut per amor[1] de la sobirana flor qui ha pietat de tots los peccadors.

5. Oh amor bella! Lo Sant Esperit es sobrevengut en tu per ço quet faés veína de tots los peccadors ab misericordia pietat e esperança. Cascú peccador es prop de nostra Dona, qui per la sua amor fa penitencia.

6. Tu, regina, qui est sobrel tro, prega lEsperit Sant que mi peccador espire de la tua amor. Peccador! Posa la volentat de nostra Dona sobre la tua voluntat per ço que de tu haja pietat e memoria.

¶ Psal. 49. *"La virtut de laltisme te aombrarà,,.*

1. Tu, beneyta Sancta María, fuist aombrada per virtut de laltisme per ço quels peccadors estiguessen aombrats sots la tua pietat virtuosa. Peccador! Aombrat[2] ab esperança en la virtut de nostra Dona per ço que no sies desesperat.

2. Tu, dona, fuist aombrada per la virtut de laltisme Senyor per ço que fosses ombra a la vida dels peccadors. Negú qui es ombrat sots la ombra de la Mare de Deu, pot morir en peccat.

3. Lemperadriu del mon fo aombrada en ombra de virtut de son fill ab humilitat: lo peccador qui la sua memoria aombra en la virtut de la verge gloriosa, obtendrà venia de sos peccats.

4. La Mare de Jesu Christ es ombra de vida la qual ab penitencia destroveix la ombra de la mort: qui saombre en nostra mare general, en ombra de mort no pot esser.

1. R, falta *per amor*. — 2. R,M, aombret.

Digitized by Google

5. La regina del sol e de la luna es ombra de claredat de misericordia de perdó e de caritat: qui aombra la sua amor en amor de Sancta María, no haja paor de peccat.

6. La Mare de Deu es arbre qui fa ombra en dar oració penitencia e perdó: qui saombra sots nostra Dona, se aombra sots[1] la ombra de virtut de laltisme qui es arbre de vida.

7. Regina de misericordia qui est ombra desperança! Aombram[2] desperança en lo punt de la mort. Estigam tots sots ombra de nostra Dona per ço que de nos haja pietat.

Per tu, mare verge e consolació dels peccadors, Ramón ha acabades les tues HORES, les quals sien dites cascú[3] dia a honor de tu, Sancta María. Amen.

1. R, sots nostra dona e sots.—2. R, aombrem: M, ahombrem.—3. M, cascun.

Digitized by Google

LIBRE DE BENEDICTA TU IN MULIERIBUS

Digitized by Google

Digitized by Google

A honor e gloria de la verge María, faç aquest Libre apellat BENEDICTA TU IN MULIERIBUS.[1]

Del pròlec e de la divisió daquest Libre.

ENTRE les altres paraules en[2] les quals la regina[3] del cel e de la terra molt se alegrà com làngel Gabriel li aportà les saluts de part del Fill de Deu qui de ella volía pendre carn humana, sí feu en aquesta, com li dix BENEDICTA TU IN MULIERIBUS; car esser beneyta sobre totes fembres,[4] es haver excellencia en sí de singular benedicció. E per tal que aquesta singular benedicció que la verge María ha sobre totes fembres sia mills coneguda e amada, jo peccador e indigne que mon nom hic[5] sia escrit, vull ab la ajuda de la dita verge, segons lo meu pobre saber,[6] declarar en .viij. maneres la dita excellencia, de la qual faç subjecte e fonament daquest *Libre,* ço es com ella es beneyta sobre totes fembres, per ço que aquell e aquelles qui han devoció en la verge María, que lay hajen major; car sabudes les damunt

1. *Luc. I-28* —2. E, ab: F *con.*—3. E, Reina.—4. E, les fembres.—5, E, manca aquest mot.—6. E, sabrer.

Digitized by Google

dites .viij. maneres o condicions, major disposició haurà la humana voluntat de sobrepujar son amar en la regina del cel e de la terra e de la[1] mar; e encara, que lo humanal enteniment porà esser certificat de alguns dubtes en[2] los quals per ventura està e dels quals naturalment desitja exir, sabut lo dit subjecte daquest *Libre*, ab que Deu li ajut.

¶ Departit es aquest *Libre* en .viij. parts: en la primera de les quals vull provar que nostra dona Sancta María es sobre totes fembres beneyta segons lo seu concebiment e naximent,[3] en tant, que fonc sens peccat original; en la segona part serà declarat que ella es beneyta sobre totes fembres[4] en ço que ella concebé lo Fill de Deu per obra de lEsperit Sant ella estant verge; e en la tercera part vull manifestar com nostra Dona es sobre totes fembres beneyta per ço com home e Deu nasqué de ella romanent ella verge; en la quarta part serà mostrat com nostra Dona es beneyta sobre totes fembres en ço que viu que lo seu Fill fo adorat per los tres reys qui vingueren dorient[5] donantli cascú son present; en la v.ª[6] part declararé com nostra Dona es sobre totes fembres beneyta per tal com viu son fill home e Deu resuscitat e inmortal; e enla .vj.ª part manifestaré com nostra Dona es beneyta sobre totes fembres en so que veé[7] son fill pujar als cels ab sa propria virtut; en la .vij.ª part vull mostrar[8] com nostra Dona es sobre totes fembres beneyta per raó com ella veé e sentí lo Sant Esperit que lo seu Fill tramès en semblança de foc sobre ella e sobre los dexebles[9] de son fill; en la .viij.ª part serà provat e declarat com nostra Dona es sobre totes fembres beneyta en tant que ja es en cors e en ànima[10] en lo cel en presencia del seu[11] fill Jesús home e Deu.

1. E, e del.—2. E, ab.—3. E, nexament.—4. E, les fembres.—5. E, per los tres reys dorient.—6. D, 5: E, quinta.—7. E, viu.—8. E, manifestar.—9. E, dexables.—10. E, e anima.—11. E, de son.

Digitized by Google

De la primera part en la qual serà provat que nostra Dona es beneyta sobre totes fembres en quant fo concebuda e nada sens peccat original.

A provar e a declarar en aquesta primera part que nostra Dona es beneyta sobre totes fembres segons lo seu concebiment e naximent qui foren sens original peccat, vull dar a entendre enans[1] què es peccat original.

2. Peccat original es defalliment primitiu accidental, esdevengut en natura humana per lo desviament dels primers pares, ço es de Adam e de Eva, com foren desobedients a nostre Senyor Deu del manament quels feu que no menjassen del fruit de larbre[2] vedat e ells menjarenne, e per tal foren desobedients; per la qual desobediencia foren fets corromputs e desviats de la fi per la qual foren creats. E car ells foren primers, per tal es dit peccat original; e per ço tots quants homens foren e seràn, seràn concebuts e nats en aquell peccat original; car de massa corrumpuda la qual havíen los primers pares per raó del dit peccat original, no pot devallar naturalment sino per les corrumpudes,[3] axí com jo e tu, e axí dels altres, entrò a la fi del mon. Mas que nostra Dona ne sia munda per gracia, provas en esta manera:

---

1. D, anans.—2. E, abre.—3. F, *sino cosas corrompidas.*

Digitized by Google

3. Verge Sancta María! A confirmar que tu ets beneyta sobre totes les fembres qui anc foren ni seràn, segons que làngel Gabriel te dix quant te aportà les saluts de part del Fill de laltissime,[1] vull provar a laor e gloria tua e del teu fill Jesu Christ, que tu fuist concebuda e nada sens peccat original, enaxí: Si tu, mare de sanctedat e puritat fuist concebuda sens original peccat, lo Fill de Deu qui es fill teu tà entesa e entén la més[2] pura e sancta creatura que ell haja creada aprés de aquella que ab sí metex ha ajustada e unida, la qual de tu près com en tu e de tu verge se encarnà, en tant que sobrepujes angelical natura en granesa[3] de puritat e sànctedat, com sia açò que neguna creatura pusca esser tant prop a Deu en dignitat aprés de la humana natura[4] del Fill de Deu fill teu, com tu; car neguna creatura pot esser tant prop del fill[5] com la mare, aprés del pare; e car tu ets mare del Fill de Deu, per tal ets pus[6] prop a ton fill home e Deu naturalment e inmortal en tota perfecció, que neguna altra creatura. Doncs no es leguda cosa que el teu concebiment, verge singular, sia per home considerat ab neguna macula, axí com es per home considerat sens macula lo teu naximent.[7] E si tu, verge sens par, ets concebuda en peccat original, seguirsia lo contrari de les coses damunt dites, la qual cosa es impossible; per la qual impossibilitat es provat que fuist concebuda sens peccat original.

4. Si tu, verge, fuist concebuda sens peccat original, fuist axí ben singular perfetament en[8] excellent benedicció sobre totes fembres en ta concepció, com en lo teu naximent e dabans; car tu fuist singular en excellent benedicció sobre totes fembres, en tant que abans que fosses nada fuist sanctificada de sanctificació maternal en ço que devíes esser mare, axí com és, del Fill de Deu; e axí

1. E, altissim *(usual)*.—2. E, pus.—3. E, gratia.—4. E, creatura.—5. E, no pot esser tan prop al fill.—6. E, pres.—7. E, naxament *(usual)*.—8. D,E, e.

Digitized by Google

aquell abans deu respondre perfectament al teu concebiment, lo qual hac a esser axí bé sanctificat de aquella sanctificació e benedicció maternal, com lo teu naximent fou; en altra manera lo Fill de Deu qui es fill teu lo qual es sobirana perfecció, no volguera pendre carn humana de la pus santa fembra que ell sabés o pogués fer concebre o nàxer,[1] la qual pus perfecta en granesa de bontat vertut e santedat és tu, verge sens par, si fuist concebuda sens peccat original axí com nasquest[2] la pus pura e perfeta en granea de bontat vertut e sanctedat, que neguna altra fembra, encara que tota la perfecció puritat e sanctedat de totes les fembres que anc foren ni seràn, fos en una tant solament. E si fuist concebuda en peccat original, no est beneyta sobre totes les fembres sino aprés quant fuist concebuda e nada, ans est[3] egual a les altres en concepció pus que fosses concebuda com les altres en peccat original, la qual cosa es impossible; per la qual impossibilitat es provat que fuist concebuda sens original peccat.

5. Verge mare de verginitat! Axí com lo Fill de Deu fill teu pogué saber e amar lo teu naximent en sobirana granea de puritat e santedat maternal, lo qual fo sant e pur sobiranament, axí bé li era possible cosa a entendre e saber e amar en excellent granea de puritat e sanctedat maternal lo teu concebiment, en tant que fos sens peccat, com sia ço com en lo Fill de Deu fill teu sia una metexa cosa son saber poder e voler; e siu sabés e nou pogués e nou volgués, no foren[4] en ell una metexa cosa son saber poder e voler, la qual cosa es impossible; e siu ha volgut axí com ho ha[5] sabut e pogut, no sen segueix negún inconvenient e romàn vera la paraula de làngel Gabriel complidament en ço que tu és sobre totes fembres la pus beneyta en benedicció de puritat e santedat maternal singular; car totes fembres son concebudes en original peccat e tu sola ro-

1. E, nexar.—2. E, nasquist.—3. E, concebuda ans ets.—4. E, no scrien no foren.—5. E, au ha.

Digitized by Google

mans singular que nou fuist. Doncs, provat es que tu, verge, és egualment entesa poguda e amada en excellent puritat e santedat per lo saber poder voler del Fill de Deu fill teu, en lo teu concebiment e en lo teu naximent e abans.

6. Regina del cel e de la terra! Veritat es que tu fuist engenrada de pare qui era en[1] peccat original; mas ans que el teu pare te engenràs ni ta mare te concebés, fo predestinat per la saviesa del Fill de Deu que la massa don devallaría[2] la tua natural individuació fos sanctificada e purificada, e lo loc maternal en lo qual lo teu cors fo[3] organisat, fos purificat pera tu tant solament per tal[4] quel teu concebiment fos natural e miraculós: natural fo car fuist naturalment engenrada e concebuda, e fo miraculós en dos maneres, la una car de axorcs devallist,[5] e laltre que estant en poder del teu pare e de la tua mare fuist sanctificada per lo saber e voler divinal. No dic que lo teu pare ni la tua mare fossen mundes de peccat original, mas axí com lo oller qui de la pasta qui li es davant de la qual vol obrar, fa sa obra e ymagina lo dit oller e entén en aquella pasta una olla sens ances e traula enaxí[6] com là ymaginada e entesa, e de aquella metexa pasta vé e nymagina altra e lentén[7] ab ances, e la una no es semblant a laltra en figura ni en fi, ço es intenció, car la primera es sens ances e es feta per tenir coses precioses al servey del rey, e laltra es ab ances e es feta per cuynar o aprivadejar,[8] tot enaxí e molt mills sens tota comparació poc[9] saber lo Fill de Deu fill teu qui es eternal, ans que tu fosses engenrada ni concebuda, tu esser purificada e sanctificada e sens peccat original concebuda e nada, per esser vaxell maternal singular pera sí meteix tan solament, enaxí excellent com ho requir la sua sobirana bondat vertut e santedat; e axí seguixse

1. E, ab.—2. E, deualla: F, *descendió*.—3. D, fos.—4. E, pera tu solament per tant.—5. D, deuallits.—6. E, e treu la axí.—7. E, e imagina e enten altra.—8. E, coinar o apriuedejar.—9. E, pot.

Digitized by Google

que tu ets sobre totes fembres beneyta en ton concebiment e naximent.

7. Verge mare de integritat! Si fuist concebuda en peccat original, foret donada possibilitat de peccar en lo teu concebiment, pus que ab original[1] fosses concebuda e venguda en esser. Aytal possibilitat haver recebuda, defalliment diu de subjecte on deu esser compliment en gran puritat e santedat, axí com es en tu, per tal car creu que sens aytal possibilitat de peccar fuist concebuda e nada. Ans creu jo de tu, verge, que axí com lo teu Fill no ha possibilitat de peccar en neguna manera en tant que no podía peccar, que enaxí no podíes tu peccar; car si pogués[2] peccar lo teu fill, aquell poder aytal haguera en sí defalliment com sia ço que poder peccar no diga compliment ni perfecció de poder, ans diu defalliment, e axí no fora en ell tot compliment ni perfecció de sobirana bontat e virtut e santedat, la qual cosa es impossible.

8. Emperó, regina sens par, no dic que egualment haguesses tu aquella possibilitat de no peccar que hac ton fill Jesús, car ell la ha per sí metex per ço com es Fill de Deu eternal, e tu la has secundariament per gracia de ell recebuda, per tal com tà eleta per mare sua; e axí, dona de tot compliment, volcte[3] fer aquesta gracia que no haguesses recebuda possibilitat de peccar per tal que fosses plena de gracia singular, [axí com][4] ha confirmada la angelical natura que no ha peccat ni pusca peccar. E axí apar que en neguna manera lo teu concebiment no ha concordança ab defalliment, e hagerau hagut si fosses concebuda en peccat original; ans entén[5] jo de tu, verge mare de vertut, que tant fuist luny de defalliment e plena de gracia en compliment,[6] que quit veya no podía peccar carnalment en lo teu esguart ni venialment. Doncs bé apar que tu ames singular puritat que causa e occasió es a altre de vertut e de sanc-

1. original peccat(?).—2. D,E, poguesses.—3. D, volte.—4. D,E, manca lo tancat: F, *del modo que confirmó.*—5. E. entenc.—6. E, consebiment.

Digitized by Google

tedat; per ques demostra[1] que no fuist concebuda en peccat original. Per tal se seguex que tu solament sobrepujes totes fembres en benedicció de singular puritat e santedat, axí bé en ton concebiment com en lo teu naximent.

9. Axí metex ho vull provar per lo profeta David qui en son psalm en persona de humana natura demanava en esperit e pregava lo Pare celestial que[2] guardàs e conservàs lo teu entrament e lo teu eximent, dient enaxí: «Nostre Senyor Deu conserve e guart lo teu entrament e lo teu eximent ara e per tots temps».[3] Cert es, verge gloriosa! Si tu ets concebuda sens peccat original, bé haurà lo Fill de Deu conservat e guardat lo teu entrament, ço es lo teu concebiment, en tota puritat e santedat, axí bé com lo teu eximent, ço es lo teu naximent, com sia ço que axí bé li fos possible de conservar e de guardar lo teu concebiment en tota perfecció, com lo teu naximent, per raò del seu poder qui es eternal e omnipotent; e si fuist concebuda en peccat original, no ha guardat ni conservat lo teu Fill en puritat e santedat lo teu concebiment, si no lo teu naximent, en tant que sens peccat original fuist nada e no concebuda. E com lo Fill de Deu fill teu ame mas donar e graciar major bé e major vertut que menor, e major bé e major vertut sia donada a tu, verge mare sua, per ell, sí ha a tu guardada e conservada en ton concebiment que sia estat sens peccat original axí com lo teu naximent, que no sería si fosses concebuda en peccat original e nada sens aquell; e[4] lo profeta veés per esperit divinal aquest major bé e major vertut, per tal feya demanda e pregaria a nostre Senyor Deu en persona de la humana natura, que tu, verge sens par, fosses concebuda e guardada perfectament en ton concebiment e en lo teu naximent; en tant, que en lo teu esser no fos estat null temps subjecte a peccat original, ni venial ni mortal.

1. E. demonstra *(passim)*. — 2. D, quel. — 3. *Ps. CXX-8.* — 4. e com(?).

10. Encara més, regina singular, se pot provar que lo teu concebiment en que tu fuist concebuda, fou sens peccat original, per aquesta laor[1] que la Esgleya catòlica canta a honor e a gloria del teu concebiment e naximent, la qual es aquesta: «Axí com la espina engenra la rosa e la enjoya, axí tu, verge María». Cert es, dona mia! Ben diu veritat que lo roser qui es naturalment espinós prodoex e engenra rosa pura neta e bella e bé olent[2] sens espina; e de ço havem experiencia per lo sentiment,[3] e per ço canta la Esgleya de Deu que tu fuist electa per esser mare del Fill de Deu eternal, e fuist engenrada del teu pare e de la tua mare qui eren jueus e en peccat original, sens macula de peccat; com sia ço, verge sens par, que lo poder e la vertut divinal pusca açí bé e molt mills sens tota comparació obrar en natura humana de fer engenrar e concebre tu del teu pare e de la tua mare estant ells[4] en peccat original, sens aquell peccat, e pura sanctificada e bella e ben olent en tota vertut e santedat en lesguardament del Fill de Deu qui de tu volía pendre carn humana, com lo roser naturalment espinós prodoex[5] e engenra rosa sens espina.

11. E axí dona mia es provat per moltes maneres, e encara, ques poría provar per moltes daltres raons, si no que esquiu prolexitat de paraules, que tu fuist concebuda, axí com nada, sens peccat original. Emperò, dona, hajau perdó, que si la Esgleya militant té lo contrari daçò que te entén haver loada, jon crec açó que ellan creu, axí com a fill de aquella; e daçò e de tot quant se dirà a laor tua e del teu fill Jesús, no mo tingues en mal, regina, car obligat som a creure ço que ella té e creu. Mas cert es, dona mia e de tot quant es. Si vols que to diga, no mes vijarès que bé estigués al teu fill que tu li poguesses dir ab veritat: Fill meu! Jo fuy[6] concebuda en peccat original, e tu qui és Deu omnipotent de mi encarnat, men pogueres haver

1. D, lleuor.—2. E, bell olent.—3. F, *por el sentido*.—4. E, ell.—5. D, prodoexs.—6. E, fiu.

Digitized by Google

guardada si sobiranament amasses ma puritat e santedat, en tant que jo fos beneyta sobre totes fembres de singular concebiment, axí com de singular naximent.

De la segona part en la qual se demostra que nostra Dona es beneyta sobre totes fembres per ço com per obra del Sant Esperit concebé lo Fill de Deu.

E es lo primer goig.

Tu, verge font de virginitat, ets beneyta sobre totes les fembres que anc foren ni seràn, car tu concebist en la verginitat lo Fill de Deu infinit per obra del Sant Esperit; e per tal, dona mia, com lo meu enteniment es pobre de entendre e de saber tan altes coses e tant maravilloses, maravellas fort com se pot fer que tu estant verge e cosa finida, concebesses en ton ventre lo Fill de Deu qui es infinit. Per ço prec que tu me faces gracia de entendre ho, car molt ho desitje de entendre e saber segons capacitat e possibilitat de entendre, per tal que men ajudes com obs me fos e quen sabés ajudar a mon proísme[1] descreent e al duptós.

2. Sapies, fill, que axí com lo enteniment teu[2] se maravella de la obra sobrenatural damunt dita còm pot esser, enaxí se maravellà lo meu enteniment com làngel Gabriel me dix que jo era beneyta sobre totes fembres, en tant, que jo concebría lo Fill de Deu en mon ventre verginal; e jo responguíli còm se poría fer açò, e ell dixme que lo Sant Esperit vindría sobre mi e que la virtut de laltissime

1. D, proxime.—2. E, ton enteniment.

Digitized by Google

aombraría mi e que totes coses son possibles a Deu; e encontinent aombràm lo Sant Esperit, en tant que jo sentí que totam complí dins e defora, per lo qual aombrament fuy illuminada de fè e creguí a les paraules del dit àngel, e diguíli: «Vetaçí la serventa de nostre Senyor Deu, sia fet a mi segons que tu[1] dius».[2] E de present jo m sentí prenyada del Fill de Deu que concebí en[3] ma verginitat.

3. Ara entén me tu qui aquesta tan alta et tan maravellosa obra desijes de saber e entendre. Primerament vest ton enteniment de la fè, car sens ella nou poríes[4] entendre, e desnúa lo teu entendre del teu ymaginar per ço que la ymaginació no tembarc a entendre la dita obra, car aquesta obra no es sensible ni ymaginable, ans es creible e intelligible; e axí vestit ton entendre de la fè pujal sobre les[5] forçes, ço es sobre natura, al punt transcendent a entendre e afermar possibilitat de part del Fill qui ha poder saber e voler infinit e son una metexa cosa en ell, e per tal ho pot saber voler e complir. E axí pus que lo Fill de Deu es infinit, es en tot e per tot quant es comprenent, no comprès; e axí ans que de mi sencarnàs era axí com ara es essencialment en mi axí com en tu e tot quant es; e com li plac unir ab sí natura humana de mi e en[6] mi, ordenà per làngel Gabriel que jo queu sabés per oída, per tal que a mi fos pus certa la dita obra de concepció. Encontinent que jo consentí queu volguí, sens successió de temps sentílme[7] concebut e que hac presa carn de ma carn e novellament ànima racional creada e ab sí tot en un instant ajustada e unida; e per tal not maravelles com lo concebí en ma verginitat, car no calgué quey vengués ni que en mi intràs, que ja si era divinalment e essencialment;[8] en altra manera no fora infinit. E axí vet com es possible cosa que jo estant verge haja[9] concebut lo Fill de Deu; e per tal com en mi volc es-

1. *Luc. I-38.*—2. E, segons tu.—3. D, ab.—4. E, no pories.—5. tes(?).—6. D, ab (*passim, per en*).—7. E, consent queu volgui... senti me.—8. E, essencial.—9. E, ha.

Digitized by Google

ser hom, se feu finit sens que jo no perdí ma verginitat ni ell sa infinitat, ans romàs en sa infinitat divinal e jo en ma puritat verginal per raó de la sua eternitat infinida qui no sosté ques pusca alterar ni ennovar;[1] mas bé sostenc que pogués ab sí ajustar e unir la natura humana que de mi e en mi près. E axí, fill, sapies que lo Fill de Deu qui ses fet fill[2] meu, es infinit e finit, e es eternal e començat per raó de les dos natures que ha en sí, ço es divina per la qual es infinit e eternal,[3] e humana per la qual es finit e començat.

4. Emperò sapies per que los mesquins descreents no u poden entendre: car no han la fè ab la qual pusquen pujar lur enteniment sobre sa natura a entendre Deu e les sues divines raons o dignitats, les quals son aquestes: divina unitat, divina bontat, granea infinida, eternitat, poder, saviesa, voluntat, vertut, veritat, gloria, distincció, concordança, egualtat, simplicitat, justicia, santedat, misericordia, gracia e perfecció;[4] e totes aquestes raons son un Deu infinit eternal e omnipotent, e ab aquestes obra Deu en sí metex e en les creatures. Mas los mesquins descreents devallen lur[5] entendre despullat de la fè e aplicanlo a lur sentir e ymaginar, e axí lur enteniment entén segons la natura dels senys e ymaginació que ço que la fè catòlica sots punt[6] de Deu e de ses obres esser ver e possible, lur enteniment nega, diu[7] que es fals e impossible, e los mesquins ver diríen si segons lo seny e ymaginació era fundada la fè catòlica; mas nou es,[8] ans es bé fundada sobre lo humanal enteniment per ço que ell crega veritat de Deu e de ses obres, les quals per sí meteix no pot entendre e les quals sots punt en entendre[9] fora sa natura, ço es, en la natura divina e en la natura de les sues divines raons[10] desús dites.

5. E per tal, verge pia, prengat en pietat quen precs

1. E, ennorvar. — 2. E, qui es fill. — 3. E, manca *e eternal.* — 4. E, F, tots aquests substantius van precedits de l'adjectiu *divina.* — 5. D, E, llur (*passim*). — 6. sotsposa(?): F, *sobre el punto de Dios y de sus obras afirma...* — 7. e diu(?). — 8. E, noves. — 9. F, *y que baxo del punto transcendente deve entender.* — 10. E, de les sues rahons.

Digitized by Google

lo teu Fill quels do lum de fè ab la qual pusquen creure e entendre, per tal que cessen huy més les carreres infernals e que pusquen pervenir[1] a la gloria celestial. Oh regina! Siesne pregada, verge sens par. Lo profeta David veé,[2] en esperit de profecía aquest concebiment maravellós del Fill de Deu, dient lo psalmista en son psalm en persona de Deu lo Pare per làngel Gabriel aquest vers: «Ojes, filla, e vejas e baxa la tua orella e oblida lo teu poble e la casa del teu pare».[3] Cert es, dona mia! Bé oist e escoltist com a filla humil e obedient al teu Pare celestial, e bé oist e molt entenist, car baxist la orella, ço es que[4] humiliist lo teu enteniment e la tua volentat a creure e a amar ço que làngel te dix del Fill de Deu e de la gracia del Sant Esperit, e per tal oblidist[5] encontinent lo teu poble, ço es les cogitacions dubtoses les quals dins tu metexa havíes concebudes com tans grans maravelles e sobrenaturals oíes quet deya làngel de la concepció del Fill de Deu, e oblidist[6] axí metex la casa de ton pare, ço es la sinagoga dels descreents e exorbats qui no volgueren creure ne entendre lo Fill de Deu fill teu lo qual tu verge concebist e verge lo infantist e lo qual nodrist, lo qual lo Pare celestial los havía tramès per salvador.

6. Encara, dona de vertut,[7] veya lo profeta David aquest meravellós concebiment del Fill de Deu fill teu en esperit. Per tal dix en son psalm profetizant, aquest vers: «Baxà los cels e devallà, e la escuritat fo dejús sos peus».[8] Cert es, dona mia. Lo Fill de Deu baxá,[9] ço es humilià, los seus cels divinals, ço es son divinal poder, sa divina granea e infinida, sa divina eternitat saviea voluntat vertut veritat gloria[10] et sa divina perfecció, e avallà sens moviment com del teu ventre verginal près carn humana e volc esser home, e fo la escuritat dejús sos peus, ço es que sens pec-

1. D, preuenir.—2. E,F, veya.—3. *Ps. XLIV-12.*—4. E, manca *que*. —5. E, oblivist.—6. D, oblidits.—7. E, veritat.—8. *Ps. XVII-10.*— 9. E, devella.—10. E,F, anteposen l'adjectiu *divina* an aqueixs substantius.

Digitized by Google

cat fo feta aquesta concepció, car per obra de lEsperit Sant lo concebist en ton ventre verginal lo qual ja nera munde ans que fos concebut, segons que en la primera part es ja provat, car axís convenía per tal que la tua maternitat feés relació de la subirana puritat e santedat a la filiació divinal que axíu requiría.

7. Verge singular! Bé mentinc per pagat del lum e de la declaració que has donat e declarat desús al meu enteniment de la manera de la concepció del Fill de Deu, e per tal com la mia voluntat es desijosa de alegrarse en los goigs que tu, verge, haguist com lo concebist, per ço jot prec, dona mia, quem digues un poc daquell goig que tu sentist com lo Fill de Deu eternal en ton ventre verginal haguist e sentist.

8. Sapies, fill, que la lengua humana es defectiva en manifestar les obres divinals que la ànima santa sent membrant entenent e amant, enaxí que a penes ne pot revelar quaix res sino per semblança. Mas pots, fill, pensar que com[1] jo oí dir a làngel Gabriel tant bones e tant profitoses novelles com me saludà em dix de part del Fill de Deu:[2] «Deus te salve plena de gracia, tu ets beneyta sobre totes fembres car tu has trobada gracia en lo esguardament de nostre Senyor Deu, e sapies que tu en ton ventre verginal concebràs lo Fill de laltissime e ta virginitat romandrà inviolada»,[3] e com comensaren les mies entremenes de alegrar se com laguí concebut en mon ventre e en ma ànima per membrar e entendre e amar, pensar pots com jo fuy plena de gloria e de plaer. Ho sapies, fill, pus plena que lo sol de resplendor e que la neu de blancor e que lo foc de calor; car aquell qui omplí lo sol de resplendor la neu de blancor e lo foc de calor, portí jo nou mesos en mon ventre verginal, e portava aquell quim portava e aquell qui lo cel e la terra porta e sosté. Veges si fuy bé plena de gracia e de

1. E, pensar com.— 2. E, de part de Deu.— 3. *Luc. I-28 i sig.*

Digitized by Google

vertut e de plaer! E no pots tu pensar que quant jo contemplava, membrant entenent e amant, que jo creatura portàs[1] mon creador, quant podía esser lo goig e la alegría que jo sentía, e quins raixs de la sua divinitat ratjaven[2] e complíen mon membrar e entendre e amar e ymaginar. Oh, fill! E qual verge es que lo Fill de Deu eternal hagués aportat en son ventre axí com jo fuy nou mesos, si poría menjar sens goig ni beure sens goig ni anar sens goig ni estar sens goig ni dormir sens goig e plaer? Car aquell qui es goig e plaer del seu Pare divinal e eternal, e encara es goig de la natura angelical, portava jo en mes entremenes[3] verginals. A callar me convé, sapies fill; car la lengua no ha tant de poder ni vertut que pusca manifestar quaix res de la plenitut del goig e del plaer que jo verge sentía del Fill de Deu fill meu com laguí concebut. Mas de ço que té revelat has materia de contemplar lo meu goig e molt alegre.

9. Verge sens par! Ara conec que lo profeta David veya en esperit aquest maravellós goig que tu, verge, haguist com haguist concebut lo Fill de Deu; car en persona tua dix en son psalm aquest vers: «Tu, Deu meu, daràs goig e alegría al meu oiment e alegrarsan los ossos humiliats».[4] Verge singular mare de humilitat! Anc no nes ni serà oít semblant oiment, ni semblants novelles oídes ni semblant goig no serà sentit, que tu, verge, sentist, car no fo anc ni serà tan humil com tu; e per tal sen alegraren de alegría singular los teus ossos humiliats, car dels teus ossos e carn e sanc près e ajustà e uní ab sí meteix lo Fill de Deu com en tu sencarnà. E doncs, dona mia! Quals ossos se poden es deuen més alegrar com fan aquells del tèu Fill qui ab lo Fill de Deu es una persona? los ossos del qual foren tant humils que nos poc més humiliar que[5] com lo seu cors e carn a vil mort foren liurats e en sepulcre soterrats[6] per amor de lome, e per tal neguns ossos poden tant alt pu-

1. D, portats.—2. E, regaven: F, *regavan*.—3. D, entrañes *(usual)*.—4. *Ps. L-10.*—5. E, e.—6. E, satorrats.

jar en honrament dignitat e gloria com fan aquells del teu fill Jesús qui es rey de gloria perdurable. Enaprés, quals ossos se deuen ni tant alegrar com los teus, dels quals foren presos aquells que lo Fill de Deu ha deificat en sí meteix? e encara, que per aquells teus ossos son los ossos humans alegrats en eternal benahuirança?[1] Oh regina a la qual pertany tota honor e reverencia! E com fo beneyt aquell dia que fuist concebuda e nada! Car tot lo mon se alegrà del teu concebiment e naximent. Hoc encara, la angelical natura sen alegrà. Doncs bé es veritat, dona mia, ço que làngel Gabriel te dix, que tu és sobre totes fembres la pus beneyta de singular benedicció.

¶ *De la .iij.ª part en la qual se manifesta que nostra Dona es sobre totes fembres beneyta per tal com parí Jesús Fill de Deu, romanent ella verge ans e aprés del part seu.*

E es lo segón goig.

CAR de tu, verge María, font de virginitat, nasqué lo Fill de Deu home deificat, es[2] vera la paraula que làngel te dix com te saludà, quet dix que tu ets sobre totes fembres la pus beneyta; car la tua benedicció es sens par com sia ço que anc no fo ni serà que fembra fos mare natural e verge, ni que ensems infantàs son pare e son fill estant ella verge,[3] sino tu tant solament qui és mare e filla de ton Deu Pare e Fill. E per tal com aquesta tan sobirana maternitat es la major maravella que orelles pusquen oír ni que en fembra pusca esser atrobada, e

1. E, bieneverança.—2. D,E, e es.—3. D, manca aquest incís.

tu, verge, sies certa per esperiencia desta tan alta maravella e no neguna altra fembra, per ço humilment te prec quem degues declarar com se pot fer que tu sies ensems mare e verge.

2. Diguèsme, fill! Per que ho vols saber?

3. Mare e dona mia! Vull ho saber e entendre per ço que axí com verament ho crec, que verament ho entena;[1] car més de bé està, segons que tu saps, en creure veritat e entendrela, que en creurela tant solament; e per ço com la sabré e[2] entendré, lamor que jo he en tu e en ton fill Jesús ne seràn en mi en major sentiment e perseverança.

4. Fill! Per tal com has vera intenció, no ten vull dir de no. Tu, fill, me demanes còm se pot fer que jo sia ensems mare e verge. Jot diré còm ab a que tu vulles alçar ton enteniment sobre sa natura dels senys e de la ymaginació, e pux quel sapies applicar a Deu e a la natura de les sues raons e dignitats en la segona part daquest Libre escrites; car aquesta obra tant meravellosa que tu demanes, es obra sobre lo seny e ymaginació, e encara sobre la humana raó, car es obra divinal sobre natura creada; e per tal te dic jo que alces ton entendre a Deu e enténme bé:

5. Lo meu fill Jesús es Fill de Deu eternal e infinit, e per raó de la infinitat era en mi e fora mi: era en mi comprès per raó de la natura humana que de mi e en mi pres,[3] e era fora de mi comprenent, no comprès, per raó de la natura divina[4] qui infinida es. E per ço, axí com lo Fill de Deu fo dins mi omnipotent en pendre carn humana de mi conservant ma verginitat, axí metex per sa infinitat enaxí fo bé omnipotent fora de mi en fer néxer de mi aquella metexa humanitat que ab sí meteix ajustà e uní conservant ma verginitat. En altra manera pus poderós fora estat lo Fill de Deu fill meu dins mi com lo concebí en mon ventre verginal, que fora de mi si nom conservàs axí bé ma

1. E, entenga.—2. E, e la.—3. E, de la natura humana de mi e en mi.—4. E, falta *divina*.

Digitized by Google

verginitat com de mi naxía e fo nat, com dabans; la qual cosa no es de dir, ço es que lo Fill de Deu fill meu sia en un loc e en un temps més poderós que en altre per raó de sa infinitat e eternitat, la qual comprèn tots los locs e temps, hores e dies, anys e moments.

6. Encara, fill, entén que axís convenía que fos, ço es que jo mare sua romangués verge ans e aprés del part, per tal que la fi, ço es lo naximent del Fill de Deu fill meu, respongués al seu començament, ço es al seu concebiment; en altra manera, major perfecció fora en lo començament, que en la fi. E car lo concebiment del Fill de Deu fill meu fo miraculós, ço es sobre natura creada en aquest pas obedient a natura divina, ques retés per vençuda; e bé li fo en esser obedient, car noy près minvament en lo concebiment e naximent del Fill de Deu fill meu, ans hi près exalçament e honrament.

7. E axí meteix sapies que lo Fill de Deu fill meu es infinida e eternal gloria, per la qual som jo gloriosa, e per tal convenía per raó de sa gloria per la[1] qual gloriosament lo concebí, que gloriosa lo parís, e axí com fuy gloriosa en concebrelo,[2] que fos gloriosa en infantarlo sens nenguna lesió; car si pena ni lesió hagués, no fora jo tots temps[3] estada gloriosa si tots temps no romangués enviolada. Mas per tal com la gloria del meu fill es eternal, null temps pogué corrupció en mi ni en mon fill haver loc de fer innovació[4] com lo concebí ni com lo infantí. E per tal, fill, vet com romàn vera la paraula de làngel Gabriel com me dix que jo era sobre totes fembres la més beneyta, en ço que concebría[5] e infantaría verge e sería mare e verge ensems et tots temps romandría inviolada, segons que desús es declarat e manifestat.

8. Verge María mare e piadosa! Molt men tinc[6] per

1. E, lo.—2. E, conseberlo.—3. D,E, tostemps *(passim)*.—4. E, invocatio.—5. E, sobre totes fembres beneyta, en ço, que jo consebria.—6. E, Verge Maria e piadose, molt me tinc.

Digitized by Google

pagat de la declaració e del lum de intelligencia que has donat al meu enteniment com creu e entén que ensems ets mare e verge, sens que la mia fè no sen es minvada, com[1] que sen sia exalçada illuminada e fortificada; car per saber e entendre no sen pert hàbit[2] de fè, com[3] si sen perdía seguirsia que com hom ignoràs o oblidàs[4] ço que entès hauría, que sens fè romandría, la qual cosa es impossible segons que tu saps; ans com lenteniment entén la cosa desitjada a esser entesa la qual cosa es intelligible e la entén, romàn la fè en hàbit, e com lenteniment no la entén es en ell la fè en acte. E axí per entendre e saber nos pert fè ni per conseqüent lo mèrit daquella; mas per descreença se pert fè tant solament que no pot romandre ni entrar en lo humanal enteniment.

9. Verge gloriosa! Lo psalmista David en son psalm ho havía profetitzat que tu seríes mare e verge en lo concebiment e naximent del teu fill Jesús, dient enaxí: «Gloriosa! Aquestes coses son dites de tu qui ets ciutat de Deu e que en tu es nat baró[5] e que laltisme ell metex ha fundada tu ciutat de Deu.»[6] Cert es, verge font de pietat e de dolçor! Ben deya veritat lo profeta David que tu ets gloriosa e per conseqüent ciutat de Deu, car gloriós[7] e eternal, lo qual es lo Fill de laltisme, concebist e haguist gloriosament, com sia ço que verge e sens màcula lo concebist e infantist; e fuist feta e fundada ciutat de Deu, car en tu e de tu près carn humana lo Fill de Deu, en tu nou mesos habità aquell qui es fill del rey celestial e eternal, e per tal dix que en tu ciutat de Deu, es baró, car eternalment es nat aquell que tu verge concebist, e es nat de tu Jesús appellat, lo qual es tal baró car baronivolment[8] isqué de tu verge mare sua qui és la sua ciutat, e entrà en lo camp daquest mon per batallar per nos baronilment e vertuosa-

1. F, *antes*.—2. E, e fortificade, per saber e entendre sent per abit.—3. F, *porque*.—4. ignores oblides.—5. F, *varon*.—6. *Ps. LXXXVI*-3, 5.—7. D, gloriosa.—8. E, baronilment.

Digitized by Google

ment contra lo mon la carn e lo dimoni, e laltisme qui es aquest meteix baró, fundà e edificà tu per esser ciutat sua com elegí tu per esser verge e mare sua. E axí, doncs, bés segueix que tu ets gloriosa car ets mare de gloria filial e eternal, e per tal se segueix que ets beneyta sobre totes fembres.

10. Dona mia e de tot quant esl Precte per ta mercè quem manifestes un poc de aquell gran goig e plaer que tu sentist com lo Fill de Deu fill teu infantat haguist e devant lon vegist[1] e verge ans e aprés del teu part te sentist; e per tal ten prec, com la mia voluntat es molt desitjosa de créxer e entendre son amar en aquest teu segón goig, lo qual creu que fo de molt gran sentiment a[2] lo teu esguardament.

11. Sapies, fill, que jo entén que tu és enamorat de mi e del meu fill; e car natura es damor que essent alegre desitja alegrar los seus sotsmeses, e per tal, fill, cogita que encontinent que jo viu lo meu fill Jesús, haguí tant gran gloria e plaer, que no lat poría esplanar, car del Senyor a mirar e contemplar nom podía sadollar; e com lo meu fill me mirava e guardava,[3] vijarès mera quem gitàs satgetes inflamades de foc de amor, les quals lo cor me inflamaven de goig e de dolçor que del seu bell vis sentía. Enaprés oía cants novells angelicals de àngels qui cantaven cant novell, lo qual en terra semblant no fo oít, e disíen: «Gloria sia a Deu en les alteses, ço es en los cels, e en terra sia pau als homens[4] de bona voluntat: a tu Jesús Fill de Deu loam, a tu beneím, a tu adoram, a tu glorificam, a tu gracies fem per raó de la tua gran gloria» quens has revelada e demostrada. E axí meteix sentía tant benigne tant plasent e tant suau odor qui del meu fill exía, que anc no sentí ni fo creada tant meravellosa: tot lo cap mi confortava, lo cor mi endolcía e me alegrava, e totam consolava. Enaprès trobava

1. D, infantist aguist e deuant lon vegiuist.—2. D,E, e: F, *en*.—3. D, miraua gardaua.—4. E, homs.

lo meu gust sadoll de la sua visió[1] resplandent, la qual axí dolçament me parexía, que altre gust ni sabor no desitjava ni ab tan gran refecció me omplía. E sentía tan gran plaer e tant bon saber com jol tocava e ell me tocava, e com jo labraçava e com lo meu fill me besava, que del sobre gran plaer que jo havía e sentía totam reubía.[2] E pux com jo mare sua ymaginava que verge lavía concebut e verge lavía infantat, e que aquelles sues tant plaents fayçons, tant belles, tant gallardes e tant resplendents, de les mies verginals fayçons les havía preses, totam comprenía gloria plaer dolçor e goig e alegría tant sobirana, que no lat poría[3] declarar, tant era fora de mi metexa e segellada e empremptada en ell. Enaprés pots pensar quant era major lo goig e lo plaer que jo sentía membrant entenent e amant en la mia ànima, contemplant que lo meu fill Jesús qui present mera lo qual jo tenía en mos braços e en ma falda, era Fill de Deu eternal e creador meu; e com jom pensava[4] que lo meu fill Jesús qui present mera lo qual jo tenía, me entenía e em sabía verge e mare sua, e cogitava que per la sua divina eternal voluntat era volguda e amada verge e mare sua. Veges doncs e cogita si poría esser recontada ni declarada la sobirana alegría e gloria e dolçor e benahuyrança que jo del meu bell fill[5] Jesu Christ recebía continuament e sentía. A lexar, sapies, me convé dell recontar, car la lengua no es soficient, tant es de grossa materia e baxa, que pusca revelar tan altes coses e tan sobirans sentiments e tan gloriosos, los quals jo sentía dins mi metexa quant contemplava lo gloriós Fill de Deu fill meu lo qual novellament de mes verginals entranyes havía infantat; e tu pensa de contemplar en ço poc que ten he recontat.

12. Oh verge singular! E com maravellosament ses verificat[6] en tu ço que lo psalmista David profetitzà daquest tant gran goig que tu haguist[7] de la nativitat del teu fill Je-

1. E, de la visio.—2. E, raubia: F, *llenava*.—3. E, la poria.—4. E, yo pensaua.—5. E, del meu fill.—6. E, verificada.—7. E, aguest.

Digitized by Google

su Christ, en persona tua dient en son psalm: «Jo en la tua justicia apparré davant tu, e sadollarmé com se manifestarà la tua gloria.»[1] Cert es, senyora mia! Bé appareguist davant lo Fill de laltissime en la sua justicia justificada humil e santificada com fuist obedient e creguist en les[2] paraules de làngel Gabriel, e per tal lo concebist e lo portist nou mesos; e com laguist infantat e aparec davant tu, tu fuist sadolla de la sua visió gloriosa. E no men maravell, dona mia, sin fuist tu sadolla de la sua visió[3] gloriosa; car lo seu Pare divinal e eternal se glorieja en la sua filiació gloriosa la qual es infinida e eternal, e lo teu fill es aquell quins sadolla ens sadollarà de la sua visió[3] gloriosa divina e humana perdurablement, e la angelical e humana natura eleta en glorificació perdurable. E doncs, veges, verge e mare de gloria, si es bé veritat que tu ets sobre totes fembres beneyta de verginal e maternal benedicció. Responcte que sí est.

¶ *De la .iv.ª part en la qual serà mostrat que nostra Dona es sobre totes fembres pus beneyta quant los tres Reys dorient vingueren a adorar son fill.*

E es lo tercer goig.

A donar a conèxer al mon e a entendre que tu, verge singular, ets estela[4] matutinal e beneyta sobre totes fembres, ordonà lo teu fill per obra de Sant Esperit que tres Reys de orient lo venguessen a adorar aquell que tu verge concebist e verge lo parist segons

1. *Ps. XVI-12.*—2. E, a les.—3. E, de la visio.—4. E, estrella *(passim).*

Digitized by Google

que desús nos ho has bé declarat.[1] Doncs te prec, regina sens par, quem vulles mostrar la raó e la intenció per que fo ordonat que reys més que altres officials o condicions de persones venguessen a adorar lo Fill de Deu fill teu, e per que tres e no més ni menys, e per que lin[2] offeriren cascún tres coses e no més ni menys, e per que foren guiats per lestela novella estranya a les altres en son moviment.

2. Diguèsme, fill, per queu demanes a mi?

3. Per tal, dona mia, ho demàn a tu car pensim que nom diràs[3] de no per ta gran bondat e liberalitat, car som cert que neguna creatura no men pot tan bé certificar com tu, car Deu diu que ets plena de gracia e nou diu de neguna altra creatura. E axí, dona mia, qui ple es no li falla[4] res, e per tal mi pots tu donar compliment daçò que jot demàn.

4. Tu deus saber, fill, que la raó per que fo ordenat per obra de Sant Esperit que reys vinguessen a adorar lo meu fill Jesús, sí es per tal que lo mon conegués que lo meu fill es rey dels reys et senyor dels senyoretjans, e que per lo meu fill Jesús devía esser lo mon regit e senyorejat a regiment de salut perdurable; e la raó per que foren tres los reys qui vengueren a adorar lo meu fill Jesús e no més ni menys, sí es per tal que lo mon conegués que en Deu ha tres persones divines sens menys e sens més, de les quals tres nes lo meu fill Jesús la una qui es lo Fill de Deu, e per lo Fill es entès lo seu Pare divinal, e per lo Pare e per lo Fill es entès lo Sant Esperit; e car totes les tres persones son un Deu una deitat una essencia un poder una saviesa e una voluntat, per ço qui adora lo meu fill Jesús adora en ell lo seu Pare divinal e lo Sant Esperit de abdós per amor eternalment proceít, car la una persona divina es en laltra e es laltra segons essencial deitat infinida e eternal, cascuna de les persones romanent en sa proprietat personal.

1. E, e lo parist... nos ho has de de declarar, — 2. E, li. - 3. D, dirats. — 4. E, falta.

5. Encara vet altra declaració per que foren tres reys e no més ni menys; per tal que lo mon conegués que en mon[1] fill Jesús ha tres natures per les quals es lo meu fill Jesús rey; car per la divina natura es rey divinal infinit e eternal, e per la ànima racional que ha en sí lo meu fill Jesús es rey de tot esperit creat e per crear, e per lo seu cors humanal es rey lo meu fill Jesús de tota corporal natura.

6. E la raó per que cascú del tres Reys dorient portaren tres coses, ço es aur encens e mirra per esser un present e un do, sí es per ço que donàs a entendre al mon que lo meu fill Jesús es solament una persona Deu e home, e que en ell son totes les damunt dites tres natures, en tant, que per laur es entés divinal e per lencens es entès racional e per la mirra es entès sensual; e encara, per tal que lo mon entenés que lo meu fill Jesús devía fer un present e un do de tot sí meteix al seu Pare divinal, sus en la creu on près mort e passió per salvar lom lo qual fo desviat per lo peccat del primer home.

7. E axí meteix saps per que foren guiats los[2] tres Reys per la estela novella e estranya a les altres en son moviment? Per ço que lo mon conegués que jo verge e mare del Fill de Deu som estela novella venguda en lo mon sens original peccat concebuda e nada, e que per mi pot esser guanyat tot home per venir a la gloria celestial de la qual lo meu fill Jesús es rey perdurable; e só estranya en lo meu moviment a les altres, car lo meu moviment virginal es estat axí com a linya[3] dreta e continua perseverant en ma virginitat inviolada, en tant que verge concebí lo Fill de Deu eternal e verge lo aportí en mon ventre nou mesos[4] e verge lo infantí e verge tots temps[5] romanguí e perseverí. E axí vet, fill, si fuy bé estela luent singular estranya en mon esser e en lo meu moviment a

1. E, que mon.—2. E, los dits.—3. E, leyam.—4. E, nou mesos en mon ventre.—5. E, per tostemps.

totes les altres fembres que ja foren ni seràn, e per tal demostra[1] que lo àngel Gabriel me dix bé veritat com me dix que jo era sobre totes altres fembres la pus beneyta de singular benedicció. Ara has, fill, la declaració que demanes dels tres Reys dorient e de lur present e de la novella estela quels guiava.

8. Bé men tinc per pagat, font de castitat verginal, de la damunt dita declaració. E sapies, regina singular, que ja era per lo profeta David profetitzat dels damunt dits tres Reys e de lurs dons que aportaríen e que adoraríen lo teu fill Jesús, dient lo psalmista en son psalm: «Reys de Tarsis offerràn e presentaràn dons, e reys dArabia; e aduràn dons de Sabba e adoraràn ell, ço es lo teu fill, tots los reys de la terra e totes les gents serviràn a ell.»[2] Axí no ha mester[3] exposició car la letra ho diu. Pus que gracia, regina sens par, mas feta de la damunt dita declaració, altra ten demàn, font de gracia, ço es quem digues un poc del goig e del plaer que sentist dels dits tres Reys e dels dons que veist[4] e com vengueren a adorar lo teu fill Jesús, per tal com jom volría molt ab tu alegrar.

9. E parme, fill, quet vulles[5] dels meus goigs que jo haguí principals e del meu fill, alegrar!

10. Mare de vertut e dona mia! Ver dius, que molt ho desitx sit venía en plaer que men feces gracia; mas tant som jo defallit per ma desconexença, que no mi disponc en aquella segons queu requir la excellencia dels dits principals goigs.

11. Per ço vulles ti tu apparellar e dispondre e jo fer té la gracia quem demanes, e vet com: Sapies, fill, que molt fo gran lo goig que jo haguí com viu[6] los tres Reys ab lurs vestidures reals molt belles a veser, e com foren descavalcats e entrats demanílls don veníen, e ells digueren me que dorient e que havíen vista una estela en orient

1. F, *se demuestra*.—2. *Ps. LXXI-10*.—3. E, menester.—4. D, veets.—5. E, Aparme fill qúe vulles.—6. E, veic.

Digitized by Google

novellament creada la qual los havía demostrat e significat ço per que ells eren venguts, e la qual los havía dretament guiats entrò en lo loc on jo e lo meu fill Jesús erem; que passaren per Jerusalem e demanaren es certificaren si sabíen on era nat aquell qui era rey dels jueus, ço es lo meu fill Jesús, e diguerenme: Vet que venim ab nostres presents e dons adorar lo senyor fill teu. E ara pensa, fill, com se dec molt alegrar lo meu cor com jo aytals novelles tan honrades e tan nobles oí e de tan solemnes persones qui de tan longues terres eren venguts tan jocosament e tant alegrament[1] per adorar lo meu fill Jesús, lo qual me appellaren rey e senyor dels jueus los quals eren en aquell temps poble de Deu elet, e cogita com jo viu que aquells se agenollaren davant lo meu fill lo qual jo tenía en mos braços, e ladoraren e li donaren los dons que li aportaren preciosos. Quant e quant se dec alegrar lo meu cor e les mies entremenes de lonrament que veya que feyen los dits Reys al meu fill Jesús!

12. E puix[2] pensa, fill, com jo ymaginaya que lo meu fill rey dels reys era en tan sotil[3] e pobre loc com es establa e ab tan poca companyía; car ab mi mare sua e ab Joseph mon espòs e ab lo bou e lase era tant solament. E encara, que erem pobrement vestits; e que reys venguessen de tan longues terres, e quens veessen en tal sotil e tan pobre loc e axí pobres de companyía e de vestiments, e que ells creguessen que lo meu fill Jesús fos rey dels reys e senyor dels senyors! Pots tu pensar que sobrepujava lo goig el plaer e lo bon saber quem venía em prenía mon cor e mes entremenes, ymaginant les damunt dites coses? No es lengua, sapies, fill, quiu pogués manifestar.

13. E puix contemplant dins ma pensa disía: Oh Reys! Gran es vostra humilitat com axíus humiliats al meu fill Jesús infantó embolcat en drapets pobrellets e mamant

1. E, *afig:* e tan jocosa. — 2. E, puís *(passim)*. — 3. F, *pequeño*.

les mamelles de sa mare verge. Oh Reys! Gran es vostra fè com cresés[1] mon fill Jesús esser ver Fill de Deu e a mi esser mare del Fill de Deu. Oh Reys! Gran es vostra caritat, car amor vos ha fets venir de tan longues terres e portar e donar tan nobles e tan preciosos dons al meu fill pobrellet, e per amor de lonrament que volieu fer al meu fill havets jaquits vostres terres vostres regnes e vostres honors e vostres delicades viandes, e sots venguts a honrar e adorar en lestabla lo meu fill Jesús. Oh Reys! Gran es vostra esperança car havets confiança que com haguéssets adorat e offerits vostres dons, que sans e salvats tornaríets en vostres terres, e axí se complirà que sans e salves vos en tornarets. E axí, fill, pensar e cogitar pots com jo contemplava les damunt dites coses, com gran era mon membrar entendre e amar e mon sentir e ymaginar en les obres que veya maravelloses e oía ques feyen per servir e honrar lo meu fill Jesús. La alegría lo goig e lo plaer que jo dins mon cor ne[3] sentía e recebía, no es quil te pogués declarar; per que men covè a lexar, e tu en açò que ten he dit sapies hi contemplar.

14. Dona e regina de gloria! Aquest tan gran goig que tu sentist e haguist del teu fill Jesús com veres aquells tres Reys dorient qui ladoraren e li feren tota la honor e reverencia, Anna muller de Alcana en lo seu càntic ho havía profetitzat e cantat en persona tua, dient: «Alegrat ses lo meu cor en lo Senyor e alçat ses lo meu cor en lo Deu meu; examplada ses la mia boca sobre los meus inimics car som me alegrada en lo seu saludable. No es sant semblant a tu, Senyor, car no es altre ultra tu e no es fort axí com tu, Deu nostre. E per tal, Senyor, tu jutjaràs[4] los termens[5] de la terra e daràs lemperi al teu hereu e exalçaràs lo corn del teu Christ»,[6] ço es del teu untat. Bé, dona de valor, ses alegrat lo teu cor en lo teu fill Jesús qui es senyor

1. E, creeu.—2. D, e adonar.—3. E, me.—4. E, justiciares.—5. D.E, termes *(passim)*.—6. *I Reg. II-1, 2, 10.*

dels senyors, segons que tu desús nos has manifestat, e bé ses alçat lo teu cor en lo teu fill Jesús qui es Deu teu e Deu nostre, per gran contemplació membrant entenent e amant e sentint e ymaginant les obres meravelloses divinals e humanals del teu fill, e bé ses examplada e uberta la tua boca preciosa, verge gloriosa, de goig e de alegría e de laors e de benediccions sobre tots tos[1] inimics, los quals son lo mon la carn e los dimonis, car tu pots ben dir en veritat que tu ets mare del Fill de Deu, lo qual lo mon no là conegut, ans là negat e crucificat; e pots dir que has sobrada la carn e vençuda, car verge concebist lo Fill de Deu, verge lo aportist nou mesos e verge lenfantist, e axí has sobrat e vençut lo poder e virtut natural e carnal; e pots dir vertaderament que tu, verge, ets estada començament per lo qual Satanàs e tots los dimonis son vençuts e sobrats, en tant, que no han poder en home si hom nos[2] vol; e per tal podíes tu ben dir e deyes que teres alegrada en lo teu saludable, ço es en lo teu fill qui es salut e salvador del mon. E axí meteix dius bé veritat com dius que no es sant semblant al fill teu qui es senyor, car ell es santedat eternal e infinida, e tot ço qui es, es sant per la sua santedat, e demostres ho en ço que dius que no es altre ultra ell. Veritat es, dona mia, per raó de la sua eternitat qui es infinida e sens començament e fi. E puix dius que no es nigú tant fort axí com lo teu fill Jesús qui es Deu nostre. Cert es dona mia. Bé ha apparegut en lo seu concebiment e en lo seu naximent e en la sua passió e en lo seu devallament e en lo seu resucitament e en lo seu pujament, e apparrà en lo dia del jutjament. En allò que dius que lo teu fill qui es senyor jutjarà los termens de la terra e donarà lo emperi al seu hereu, bé dius veritat, regina sens par, que ell jutjarà totes les nacions de la terra que anc foren ni seràn, car lo seu Pare celestial ha donat po-

1. E, los.—2. E, nou.

Digitized by Google

der de esser rey e senyor de tot quant ha creat; e axí car es son Fill per generació eternal e per creació en quant home, e son rey car sèu a la dreta part e hal fet rey de la sua gloria eternal, en lo qual e per lo qual seràn los salvats regits e glorietjats perdurablement, e axí serà exalçat lo corn del teu Christ, ço es de la sua humanitat la qual es estada la pus pacient e la pus humil que anc fos ni serà ni pusca esser, car aquesta humanitat que de tu verge près, fo untada[1] per gracia del Sant Esperit com lo concebist per virtut de aquell. Doncs, regina sens par, bé es verificada la paraula de làngel com dix que tu ets sobre totes fembres bella pus beneyta de excellent e singular benedicció.

¶ *De la .v.ª part en la qual se declara que nostra Dona es sobre totes fembres beneyta en quant vejé son fill resucitat e inmortal.*

E ES LO QUART GOIG.

COM tu, verge mare del Fill de Deu, sentisses la major dolor e angoxa de la passió e mort del fill teu Jesús aprés dell, que neguna altra creatura, lo qual veyes morir en creu en quant home, axí meteix es ma fè que sentist lo major plaer e goig com lo vists[2] resucitat, que negún altre; e per tal, regina singular, com jom volría ab tu aconsolar e alegrar del goig que tu haguist de la sua resurrecció, sit vinía en plaer volría que enans me recontasses una poca de la dolor que tu, verge, sentist com lo veyes penar e morir, per ço que axí com vull esser par-

1. D, juntada.—2. D, vits.

Digitized by Google

çoner[1] del goig que tu sentist com lo veres resuscitat, que axí sia parçoner de la tristor e dolor que sentist com lo veres en la creu penjat.

2. E fill! Per tal com demanats raó e egualtat, no ten vull dir de no. On, sapies, fill, que la greu dolor que jo mare sua sentí e aportí lo dia del divendres sant com jo veya axí lo meu fill penar e morir en creu, era tant gran, que àngel ni jo metexa nol te poría revelar ni dir; mas un poquet ten vull recontar segons que jol contemplava en la creu mentre el veya morir e penar, e vet com:

3. Com jo trista e dolorosa aquell dia veya sus alt en la creu lo meu fill Jesús penjar ab corona despines, per escarn e passió coronat tant preciós cap, Deu e home al qual pertany corona de gloria e de tot honrament, sapies, fill, que tot lo cor contracava cascuna[2] daquelles espines, tant eren agudes e punyents; e decorríen de làgrimes[3] ab grans senglots que gitava per la gran dolor que sentía, làgrimes tant ullents,[4] per que tot lo meu cor trist inflamaven de dolor e de ardor e de amor, car exíen del foc de divina e humana amor, làgrimes tant precioses e tant pesants, que la terra trencaven e en labís sen entraven; e mirava aquella sua preciosa cara la qual tant bella e tant resplendent havía, cara divinal e humanal que tant sovint me sadollava de gloria e de plaer que navía com tan bella la via, e aquell dia tant era estada colpejada e de sa barba pelada e sutza descopenya[5] que cascú li gitava e escopía, que no la podía de veure si era cara o de que era, e jo trista e desconsalada deya: Ay, fill meu Jesús! E on es la tua tant resplendent cara? ni que ses fet lo gran goig qui de ellam venía?

4. E per tal que per oída lo meu fill hagués dolor e passió, los uns li deyen: «Vé! Tu que destrues lo temple de

---

1. D,E, personer: F, *participante.*—2. E, contrecaua cadeuna: F, *me traspassava cada una.*—3. E, e decorrien lagremas.—4. bullents(?).—5. E, d escopines.

Deu e en tres dies lo repares.» Los altres li deyen: «Tu que Fill de Deu te anomenes! Siu ets devalla de la creu e creurem en tu.» E altres venien e menetjaven lur cap e deyen: «Los altres ha fets salves e sí metex no ha pogut fer salve.»[1] E deyen los uns als altres: «Aquest es aquell enganador qui enganava e descebía lo poble de Deu: muyra lo falsari a mala mort.»[2] E jo dolorosa que tot ho oía, escoltava si lo meu fill respondría e veya que tot ab paciencia ho recebía; e jom trencava per lo cor e deya: Ay, fill meu! E tan gran es vostra passió.

5. E axí meteix per ço que per odorar[3] lo meu fill passió major hagués, en loc molt pudent ficaren la creu, on jaya molta ossamenta dels homens morts homeyers e malfactors, e jo trista deya: Ay, fill meu! E tant gran menyspreu e desonor es aquesta queus fan, fill, com en tan vil loc e pudent vos fan morir! En compte de ladre e de homeyer vos han mès. E guardava la sua boca que tots temps deya veritat, boca tant ben olent per la qual nos son revelats los divinals secrets eternals, boca quius ha promesa gloria eternal; e aquell dia veyala abeurar de fel e de vinagre per abeurament, e jo trista deyali: Ay, fill meu! E tantes aygues haveu creades en mar e en fluints[4] e en fonts, e de sola una gota jo nous en pusc acòrrer! Dolent e trist es lo meu cor quant axíus veig morir de set.

6. E puix mirava les sues mans qui tant cruelment eren clavades que de una part en altra passaven los claus, e jo trista deya: Ah mans dome e de Deu, tant delicades qui cel e terra formareu![5] E puis guardava los seus braços tan estirats que tots eren esvibronats,[6] e deya jo mesquina: Ah braços que cel e terra abraçau e compreneu! Tant dolorés es lo meu cor com nous puc abraçar e besar. E guardava los seus peus qui eren tant gentils e tant delicats, los quals viu axí cruelment clavats, que part en altra passaven

1. *Math. XXVII-40, 42, 43.*—2. Cfr. *Sap. II-20.* - 3. D,E, adorar. —4. flums?: E, fluins.—5. E, formaren.—6. F, *descoyuntados.*.

Digitized by Google

los claus, e jo mesquina plorosa corría los a besar e deya: Ay, fill meu, quins mostraveu les carreres de veritat e de consolació! Vostres peus tant cruelment veig[1] fermats e clavats. Ah peus del meu fill tant bells e tant dolces! Ara us pogués jo desclavar. E puis mirava lo seu preciós cors tot núu e fortment estirat que tot era desvibronat e tots los seus ossos desviats e tot ple de clapes vermelles e blaves, tant lavíen cruelment açotat; e jo lassa mesquina qui axíl veya desfayçonat deya: Ah cors[2] deificat, e tant cruelment ets passionat! Ay, fill meu Jesús! Aon es la bellesa del vostre preciós cors qui del meu verginal cors fo pres? Cors qui gloriosament nasquest de les mies verginals entremenes, cors tant delicat qui de la mia let verge fuist alletat e nudrit. Ay, fill meu! Tot vos veya marturiat. Ay, Fill meu! Com vos ha axí lo vostre Pare desamparat? Ay, fill meu! Lo cor mi cuyda esclatar com axíus veix morir e penar e nous pusc jo dolorosa ajudar. Enaprés, com viu ab una lança lo costat del meu fill nafrar e obrir e daquella nafra sanc e aygua viu exir, semblant me fo que lo meu cor me hagués hom nafrat e ubert, e jo trista e angoxosa torcía mes mans e deya: Ah cor divinal e humanal que per amor dome vols morir, del qual sanc e aygua veix exir! Mesquina! Morse lo meu cor de dolor que nou pot més soferir. Ah cor del meu fill Jesús ple de caritat! Tot quant dins teníes, tot nos ho has dat.

7. E puix com jo mesquina oí lo meu fill cridar: «Eli, Eli! Deu meu, Pare meu! E com màs axí desamparat?»[3] cresquerenme mes dolors, levant mos ulls plorosos al seu Pare, dixi: Ah Pare divinal amorós e piadós! Aon es la gran amor que tu havíes al teu Fill e meu? E veuslo axí penar e morir de dolor e angoxa, e pietat not pren dell ni de mi mesquina quem veus de tristor e dolor mon cor turmentar e mes entremenes trencar? Tu nons vols ajudar.

1. E, veyg tan cruelment.—2. D, cos *(passim)*.—3. *Math. XXVII-16.*

Ay Pare tot poderós! E sembla quens hajes oblidats! E puis que axí es, Pare, que de tot en tot vols que lo teu Fill e meu Jesu Christ axí muyra, precte, doncs, que jo muyra ab ell, que no hic vull romandre, car vuy mes lo viure més mort e lo morir me serà conort puis que ab lo meu fill sia morta, del qual me venía solàç goig e deport.

8. E quant lo meu fill axí mofa cridar ab crit doloròs, prèsli dolor de mi, e dixme que prengués Joan son cosí fill de Zebedeu per fill e per frare, e dix a Joan cosí seu que prengués a mi per mare; e jo trista mesquina com jo loí,[1] ja més en altes veus cridí: Ay fill meu Jesús dolç e car! E tant gran es la pena e la dolor que sostens, e encara la haveu major de mi? E tan estranys cambis son aquests, pendre fill terrenal e perdre fill eternal, e pendre per fill mon nebot e ton cosí e lexar mon fill que verge concebí e verge lenfantí e qui es Deu de mi. Ay mesquina! E jo quen faré?

9. E puis com jo dolorosa oí cridar e dir al meu fill: «Pare! En les tues mans comàn lo meu esperit»,[2] tota ma força ma vertut e ma raó perdía; en terra més morta que viva cayguí, car sentí que lesperit del meu fill del seu cors exí. Ay mesquina! E quin dia serà aquest! Vuy mort es lo meu fill Jesús, aquell que jo tant amava. Ay mesquina! Viuda romans de pare e de fill. E on iràs[3] dolenta trista e desconsolada?[4] E axí vejes en quina pena e dolor romanguí com de tot en tot viu lo meu fill Jesús mort en creu, e jo lassa dolorosa trista mesquina me trencava per lo cor e per les entremenes com ajudar no li poguí.

10. Enaprés, com lo cors preciós del meu fill Jesús

---

1. D, luy.—2. *Luc. XXIII-16.*—3. D, niras.—4. F, afig: *Despues quando vi llagar, y abrir con una lança el costado de mi Hijo, y salir de aquella llaga sangre. y agua, me pareció haverme aquel hombre llagado, y habierto mi corazon, y yo triste y congoxada cruzava mis manos, y dezia: Ah corazon Divino, y humano, que por amor del hombre quisiste morir, y de quien veo salir sangre, y agua! Ay de mi miserable! muerece mi corazon de dolor, no lo puedo sufrir mas. Ah corazon de mi Hijo Jesus lleno de caridad! quanto tenias dentro dentro de ti, todo nos lo has dado.*

de la creu viu desclavar e en les mies mans mort lo tenguí, dell a tocar e abraçar e besar nom podía sadollar; e com mirava les nafres de les mans e dels peus e del seu costat tant cruelment nafrat, lo meu cor defallía e cuydava esclatar, e deya: Ay fill meu Jesús! Quius veu ara e quius ha vist. Com no esclata per lo cor de angoxa e de dolor com a tan vil mort e cruel e tan escarnida vos han fet morir aquells a qui[1] erets tramès per salvador! Ay lassa mesquina! Aon es lo goig que jo de tu, fill, haguí com te concebí? Ah Fill de Deu! Aon es la gracia e la gran gloria e plaer que jo de tu, fill meu, sentí com verge te infanté? Ay trista e dolorosa! E que ses fet lo gran goig e alegría que jo, fill, de tu sentí[2] e haguí com los tres Reys dorient honrar e adorarte viu?[3] Ay mesquina! Dels peus entrò sus al cap tot veig lo meu fill colpetjat e nafrat. Ay mort! Quant[4] nom prens? e ques ferà ni on irà,[5] fill, la tua mare trista?

11. E com dels braços e de les mies mans lo magueren tolt e lagueren mès en lo sepulcre, e puis mort ni viu lo meu fill car nol poguí veure, cuydava tornar orada, tant me trobava trista e desconsolada e despenyorada de la absencia del Fill de Deu fill meu; e damunt lo sepulcre on jaya lo meu fill Jesús mort, estava tota esmortida, e la paraula e lo seny havía perdut, tro que Joan a qui lo meu fill mavía comenada qui m venc a consolar, dixme que no volgués membrar la mort del meu fill e que anàs a la posada un poc lesperit recrear; e torní en mon seny e diguí a Joan que nom sabía consolar e quem lexàs membrar e plorar la mort del meu fill, car en oblidar lo meu fill, lo cor e les entremenes tot me cuydava trencar e esclatar. E Joan e mes sors qui eren ab mi tristes e ploroses, qui veren que jo defallía de dol e de ira ab gran trencament de cor, levarenme daquí e sentí que a la posada me menaren, los uns daçà e los altres dallà, e ab gran crit diguí: Ay fill meu

1. E, que aqui.—2. E, que yo de tu fill senti.—3. E, honraren e adoraren te.—4. F, *ccmo*.—5. D, ni hon nira.

dolç e car! Tant greu e tant dolorós departiment é comiat es aquest de mi e de vos! E com fuy a la posada aguardava çà e là si per ventura lo meu fill veser poría axí com fer solía. Pensar pots com gran era la dolor los plors les làgrimes e los senglots que jo e Joan e mes sors e tots quants hi erem feyem de la greu mort e passió del meu fill Jesús com[1] veure nol podíem axí com fer solíem, e la un consolava laltre e consolar nons poríem, tant era gran lo dol que tots en aquella posada feyem. Hoc sapies, fill, que tant gran era, que menjar beure dormir no podíem. Ara has, fill, oít un poquet de la pena e de la dolor que jo mare del Fill de Deu haguí e sentí lo dia del divendres sant, de la passió e mort[2] del meu fill Jesús que viu en aquell sant dia penar e morir.

12. Ah mare del Fill de Deu e dona mia! Bé crec verament que la dolor e passió que tu haguist e sentist aquell sant dia de la passió e mort del teu fill Jesús, no es qui la pogués recontar ni revelar, car tant fonc gran, que no ha par; e crec axí meteix, verge pia, que axí com la tristor e dolor fon molt gran la qual havíes e sentíes com axíl veyes penjar e morir, que axí meteix fo molt gran lo goig e lo plaer e[3] la dolçor que en ton cor e en tes entremenes sentíes com resuscitat e inmortal lo veres e oíst.[4] E per tal te prec, regina font de dolçor, quem declares un poquet del goig e del plaer que tu haguest, per ço quem pusca alegrar e consolar ab tu e ab ton fill per just membrar entendre e amar, sentir e ymaginar.

13. Fill! Raó e natura de justicia es que hom reta a cascú ço que li convé, e raó e natura es de amor e de caritat, que qui ama que sia amat. Car tu, fill, ets volgut esser parçoner en la dolor e passió que jo sentí de la mort del meu fill Jesu Christ, per tal, raó de justicia me costreny que del goig e del plaer que haguí e sentí de la re-

1. D, e com.—2. E, mort e passio.—3. D,E, que,—4. D, oyist.

Digitized by Google

surrecció del meu fill, que ten fassa parçoner, en tant, que jot declararé un poc de aquell goig e plaer que jo sentí com fo resucitat certificantme jo ab mon fill Jesu Christ de la sua resurrecció, en la qual certificació jo trobava e sentía gran goig e gran refecció.

14. Tu deus saber que com jo viu lo meu fill resucitat nom podía fartar[1] de parlar ab ell, tant me sobrava goig e plaer com lo viu vertaderament resucitat, aquell meteix que jo verge concebí e verge lo infantí, e aquell meteix que viu en la creu crucificat, viu e mort, e en lo sepulcre soterrat. E com haguí cobrada vigor, diguíli: Ay fill meu[2] Jesús! Nom poguera null temps pensar que tant gran turment e dolor e passió pogués portar ni soferir lo meu cor, com ha portada e suferta per ço com vos veya axí penar e morir a tant cruel mort[3] e vil, innocentment sens culpa que no havíets, e jo en niguna manera ajudar nous poría. Bém digats, fill meu, e com sens tota comparació major fo la vostra dolor turment e passió que sentíets en vostre cor e en tot quant havíets.

15. —Mare mia! Axís convenía a fer e complir, car lo meu Pare celestial ho volía e a mi quem plagué puis que a ell plaía. E encara, mare mia, com sacompliren les escriptures que per mi eren escrites e profetitzades; e axí meteix que no es ni fo ni serà qui pogués soferir ço que jo he sufert en la mia passió e mort per amor dome, ni qui pugués reparar home ni ço qui per home fo desviat de la fi principal per que era creat, ni la fè[4] ni la esperança que los primers pares profetes havíen haúda en mi e mesperaven, nos poguera complir segons raó de justicia si jo no volgués morir. Doncs, mare mia! Axís convenía a fer per ço que donàs[5] compliment a la obra que lo meu Pare havía creada, la qual per la mia mort e passió es tornada a la fi per que era creada. E sapies, mare mia, que tot ço que

1. E, afartar.—2. D, meu fill.—3. D, cruelment —4. D,E, fi.—5. D, donats.

Digitized by Google

havets vist e oít que ses de mi e en mi fet, ja era tot per los profetes profetitzat, car Isaies dix de mi que de les plantes dels peus tro a la cima [1] del meu cap no era en mi sanitat.[2] Ja, mare mia, ho veyets. E Davit en son psalm qui profetitzà de mi e dix en persona mia: «Foradaren les mies mans e los meus peus e comptaren tots los meus ossos.» [3] Ja, mare mia, ho veets.[4] Enaprés dix ell meteix en son psalm en persona mia: «Donarenme per vianda fel e en la mia set abeurarenme de vinagre».[5] Ja vees, mare mia, si fo axí tot fet en mi, car present hi erets. E enaxí dels altres profetes qui han parlat de mi segons quels en fo dat per lo Sant Esperit.

16. —Ah fill meu Jesús! E com es estada de molt gran utilitat la vostra mort e més que més pus que sots estat obedient al vostre[6] Pare celestial qui u volía.

17. —E per tal, mare mia, alegrats vos de la mia resurrecció ab tan gran granesa de goig e de plaer e de alegría com vos entristesís eus desconsolats de la mia passió e mort; e encara ab major de la mia resurrecció, car morta es la mort per que jo só estat mort e null temps may ja no morré.[7]

18. —Ay fill meu! E nom dec jo sobiranament alegrar com vos veig e vos oig, vos qui sou lo meu goig mon conort mon confort e ma vida?

19. —Encara, mare mia, lo psalmista e profeta David que dix en persona mia a testimoni[8] de la mia resurrecció en lo seu psalm, enaxí: «Jo he dormit e somme despertat e somme levat, car lo Senyor mà pres».[9] Mare mia! David parlava en persona mia en quant jo home, car jo he dormit e somme despertat en quant fuy mort, ço es que la ànima fo separada del meu cors, e som me levat car som resucitat per tal com lo Fill de Deu ab qui jo som una persona

1. E, sinta.—2. *Is. I-6.*—3. *Ps. XXI-18.*—4. E, veyets.—5. *Ps. LXVIII-22.*—6. E, a vostre.—7. Cfr. *Os. XIII-14.*—8. D, e testimoni: F, *en testimonio.*—9. *Ps. III-6.*

Digitized by Google

ha ajustada e unida[1] la mia ànima ab lo meu cors, e axí ham rebut en aquell meteix nombre que dabans era.

20. —Ah fill meu! E tan gran es la gloria e la dolçor e lo plaer que dones a la mia ánima e al meu cor com vos veig e vos oig[2] parlar paraules de consolació e de vida. Mas prec vos, fill, quem digats em certifiquets de la vostra ànima beneyta ques feu quant del vostre gloriós cors exí es partí.

21. —Mare mia! Encontinent avallí[3] als inferns purgatius per traure les ànimes dels primers pares e dels sants pares e profetes e de tots aquells dels quals los dits inferns no eren dignes de tenirlos més ab sí; e com jo mare mia men pujaré al meu Pare quim tramès, pujarsenan ab mi. Mas enans del meu pujament mi convé manifestar als meus esperants e dexebles e al mon, jo esser vertaderament resucitat, los quals son romasos trists e desconsolats de la passió e mort e de la mia absencia, e alegrarlosé de la mia resurrecció e de la mia presencia, e certificarlosé de la mia resurrecció; car aquests meus frares e dexebles han a fer testimoni de mi a tot lo mon aprés del meu pujament, car jo som aquell qui devía venir, per lo qual es feta remissió de peccats e lo mon fos salvat. E axí, mare mia, consolats vos e alegrats vos, car dia es de consolació e de goig; e véus que vaig aparèxer a la Magdalena e als meus frares.

22. —Ah fill meu! E tant fo lo dia beneyt que jous concebí e lo dia que jous infantí.

23. E quant lo meu fill Jesús se fo partit de mi, romanguí consolada e diguí: Oh! Bé conec que ver me dix làngel Gabriel com me dix que jo era sobre totes fembres la pus beneyta, car jo som mare del Fill de Deu eternal per qui tot lo mon era salvat e lo Pare divinal obeít e honrat més que per tot quant ha creat; e jo som mare del Fill de Deu per qui les ànimes dels jueus qui eren en infern

---

1. F, *ajustó e unió*.—2. E, hoic.—3. E, deualli.

Digitized by Google

purgatiu, desliurades de tenebres en que eren, son[1] salvades, e Satanàs e los altres dimonis son vençuts; e jo som mare del Fill de Deu per qui tot home en ell verament creent pot haver perdurable salvament. E axí, fill meu, veges sim dec[2] molt alegrar ni si lo meu goig es singular, car no fo ja més ni serà son par.

24. Ben veig e crec, dona mia, que axí es veritat.

25. Doncs, fill del meu fill Jesús. Alegrat en lo meu alegrar e en lo meu goig si vols haver plaer e consolació e goig.

¶ *De la .vj.ª part en la qual si[3] manifesta que nostra Dona es sobre totes fembres beneyta en ço que vec son fill Jesús pujar ab sa propria virtut al cel.*

E ES LO CINQUÉ GOIG.

Lo dia de la ascensió se desmostrà a ull[4] que tu, verge singular, ets beneyta sobre totes fembres en ço que veés lo teu fill pujar als cels. Mas pens me, dona mia, que en aquell sant dia foren en tu plaer e desplaer: plaer haguist de son pujament meravellós, e desplaer haguist de la sua corporal absencia. Emperó, dona de valor, jom pens que lo plaer e lo bon saber que tu sentist dins tes entremenes del seu gloriós pujament, quaix a no res tornava lo desplaer que tu havíes de la sua corporal absencia, car crec que lo teu esperit nos partía del teu fill membrant entenent e amant que ell era en la gloria del seu Pare celestial. Doncs,[5] cogit que solament del teu fill

1. D,E, e son.—2. D, deig.—3. E, se.—4. F, *visiblemente*.—5. D,E, Dons *(passim)*.

Digitized by Google

te romanía corporal enyorament. E com jo, dona de virtuts, me volría ab tu certificar del pujament meravellós del teu fill, pregartia per ta bondat quem donasses a entendre com sen pujà, per tal que entena veritat la qual no puc ymaginar;[1] mas bé crec del meravellós pujament e sobrenatural del teu fill Jesús Deu e home.

2. Sapies doncs tu, fill, alçar ton enteniment sobre sa natural raó, e no vulles ligar lo teu[2] entendre ab lo teu ymaginar si vols entendre verament la obra daquest sobrenatural pujament del meu fill; car siu feyes avallaríes lo teu enteniment a fals entendre. Doncs pujalo a les divines raons e dignitats en la segona part daquest *Libre* escrites, e entendràs verament lo damunt dit pujament gloriós del meu fill Jesús. Ara enténme bé e certificarté daçò que màs pregada.

3. Ja has en mols locs desús oít que en mon fill Jesús ha dues natures, ço es divina e humana; e per tal, en quant la divina natura lo Fill de Deu fill meu no pujà ni avallà, car divina natura es infinida, e cosa infinida no ha loc ni moviment, e aquell qui puja o avalla es cosa finida en tant que no es là don devalla e es là on sen puja. E lo Fill de Deu fill meu per raó de la sua infinida granesa era e es ja en los cels e fora los cels infinidament, car si no hi era sería finit, car lo cel es finit en granesa terminada e finida, e axí sería comprés e ço que es comprés es finit e termenat; e axí sería finit e infinit realment, ço es ultra humana intenció en sí meteix; e sería infinit en humana intenció tant solament, en tant, que major sería en altre que en sí meteix, la qual cosa es falsa e erronea. E per tal se segueix que lo meu fill per raó de la sua natura divina en que es, que sia dins e fora los cels comprenent tot quant es e no comprès per res. Doncs pots entendre que en quant sa divina natura no pujà lo meu fill als cels, car ja hi era e hi es eternal-

1. E, emagenar.—2. E, ton.

ment e infinida; mas en quant lo meu fill es home sen pujà als cels car no hi era e ara hi es pus que pujat hi es. Ara pots, fill,[1] entendre e saber com sen es pujat lo meu fill Jesús als cels; e en ço que vols saber e entendre ab que sen pujà jo to diré:

4. Tu, fill, deus saber que en lo Fill de Deu fill meu la natura divina e la natura humana que de mi près son una persona, e es Deu per la natura divina e es home per la natura humana; e per tal com lo Fill de Deu es fill[2] meu, sen pujà als cels ab son propri poder e virtut, en tant que no hac mester ajuda de poder ni de virtut de niguna creatura, car siu hagués no fora lo meu fill home e Deu; mas per tal com es Deu e home, sen poc pujar e sen pujà als cels ab son propri poder e virtut. E la raó, fill, per que no es a tu lo pujament del meu fill ymaginable, es car fou obra divinal e sobrenatural, e per tal no pot esser ymaginable, car es en nos obra miraculosa, e car tu no pots ymaginar pujament sino natural o artificial de cosa ponderosa o leugera moguda successivament. Mas lo meu fill Jesús aprés que fon resucitat, fo inmortal, e per tal no era ponderós ni leuger. Doncs sobrenatural fo, e per ço la tua ymaginació noy pot haver en lo seu pujament, acció, en tant, que no es ymaginable; mas lenteniment humanal sobrepuja la natura de la ymaginació, en tant, que pot entendre que bés pot fer pujament de cors glorificat e inmortal ab moviment successiu o sens successió, car lo cors glorificat o immortal no es constret ni subject a natural moviment e corporal, mas tan solament a racional e espiritual, axí com serà dels cossos glorificats aprés del dia del judici general de cascú benaventurat e salvat, car cascú se mourà segons son plaer e sa voluntat.

5. Dona a la qual pertany tota honor e reverencial Bém tinc per pagat de la declaració que màs donada del

1. E, fill pots.—2. D,E, e fill.

pujament del Fill de Deu fill teu Jesús. E sapies, verge sens par, que aquest pujament gloriós del teu fill, ja lavía lo profeta David profetitzat en lo psalm, dient en esperit: «Baxà los cels e devallà, e lescuritat dejús sos peus; e pujà e volà sobre cherubins, volà sobre les ales dels vents.»[1] Cert es, dona mia! Bé baxà, ço que humilià lo teu fill los cels los pus sobirans e los pus nobles en granea de bondat de virtut e de gloria que ell hagué creats, e avallà los com liurà lo seu preciós cors deificat a passió a turment e a mort en creu per amor dome; e nol poc més avallar, car ultra mort no pot fer més lamic per son amat; ni la sua ànima no poc més avallar com feu quant avallà als inferns purgatius per desliurar les ànimes dels justs de[2] les tenebres en les quals lavíen longament esperat. E la escuritat dejús sos peus, ço es que lo seu cors gloriós e innocent no près en lo sepulcre corrumpiment, ni la sua ànima deificada com avallà als inferns damunt dits noy hac pena ni turment. E aprés com fo resucitat segons que ja es damunt dit, diu lo psalmista que puig e vol sobre cherubin.[3] Cert es, dona mia de virtuts! Bé diu veritat lo psalmista que lo teu Jesús bé pujà e volà sobre cherubin, car anava e va solament ab son propri poder saber voler e virtut, segons que tu axí meteix nos has dit desús. Sobre cherubin, ço es sobre tota la cort celestial axí com a rey e senyor de gloria. E volà, com diu, sobre les ales dels vents. Bé fo veritat, dona mia; car no hac mester en son pujament ajuda de núvol ni de vent ni de niguna creatura vivent, car aquell qui es Deu e senyor de tot quant es, no ha fretura de poder saber voler ni de res. E axí, dona mia, vet com lo psalmista David per lo Sant Esperit ho havía tot vist en esperit; e enaxí de tots altres profetes segons quels fo donat e revelat. Mas precte, verge e mare de tot compliment, quem dons a conèxer com contemplaves tu lo seu pujament, per tal que

1. *Ps. XVII-10 i 11.*—2. D, dels juts e de.—3. E, cherubins *(passim).*

per aquella conexença haja jo esperiencia en mon esperit, de goig e de plaer que tu havíes e sentíes del pujament del Fill de Deu fill teu.

6. Fill! Cogitar pots que gran era lo plaer e goig[1] que jo sentía com viu lo meu fill Jesús ab los dexebles al mont Olivet, per tal que en presencia de tots nos sen pujàs al seu Pare celestial qui lavía tramès; e com jo viu que ell près comiat de mi mare sua e de tots sos dexebles ab piadós e humil abraçament e besament en senyal de humilitat e de gran caritat, tot lo cor me saltava de goig e de enyorament, tant fortment, que sobreexir feren mos ulls de làgrimes, e axí meteix tots quants hi eren presents. E com lo meu fill Jesús veés que tots donaven senyal de tristicia e viu lo cor nostre trist de la corporal absencia qui a ells era esdevenidora dix als seus dexebles: «No sia trist el vostre cor del meu departiment, ans sen deu molt alegrar si molt amats mi; car sapiats que puig men al meu Pare celestial qui mavía tramès en aquest mon per tal que donàs vida e compliment al mon, e que per mi Fill seu eternal fos salvat»,[2] e com tot sia complit per mi ço per que ell mavía tramès, alegrarvos devets del meu pujament. E encara devets saber que en breus de dies quant men seré pujat, jous trametré lo Sant Esperit qui vos illuminarà e vos consolarà e vos declararà tot ço que de mi havets vist e oít, per tal que façats testimoni al mon de justicia e de la veritat que havets vista e oída de la mia boca e de les mies obres. E axí, frares e amics meus, si jo no men pujava, no vindría a vosaltres lo Sant Esperit; mas faç vos certs que jo altra vegada vindré per jutjar lo mon, e lavores[3] serà tan gran lo vostre goig e tant inseparable del vostre cor, que no es quil vos poguets tolre; e aquell serà goig sens fi. E axí, amics meus, lo meu Pare vol que jo complesca ço que ell ha promès al mon per los sants profetes, del Sant Es-

1. E, lo goig e lo plaer.—2. *Joan. XIV-27 i sig.*—3. B, llevors.

Digitized by Google

perit, del qual vos he parlat. E doncs, amics meus, pau sia ab vosaltres, e la benedicció del meu Pare, Deu meu e Deu vostre, sia ab vosaltres. E véus que men puig: hajats confiança e esperança en ço que jous he revelat del Sant Esperit a vosaltres esdevenidor. E encontinent lo meu fill Jesús se partí del mitx de mi, mare sua, e dels dexebles, e sen pujà al cel.

7. Ara pensa, fill, si poría jo manifestar ni dir lo sobre gran goig e alegría que jo sentía dins mon cor e mes entremenes, com mirava e contemplava lo pujament del meu fill meravellós e glориós qui sen pujava al cel ab son propri poder e vertut, e com alegría inefable comprenia tot mon cor e tot mon esperit, e gran jubilació; e tant gran sentiment que jo reebía com sentí la professó angelical qui devallava cantant gloriosament lo pujament del Fill de Deu fill meu, e per acompanyar e rebre lo meu fill Jesús hi era avallada. Oh fill, e com era fora de mi metexa! Tant de goig e de plaer havía e sentía. Hoc sapies, fill, que vijarès me era que ab ell men pujàs; e com fuy tornada en mi metexa, membravam quel meu fill me havía dit que com ell sen pujaría, sen pujaríen[1] ab ell les ànimas dels justs les quals ell havía deliurades dels inferns purgatius com la sua ànima hi devallà. Torné[2] a contemplar en mon esperit e membrava e entenía e disía dins en mon cor: Oh fill meu Jesús! E com ab gran e meravellosa companyía e gloriosa desperits angelicals e humanals, vos sots atrobat en la gloria del vostre Pare celestial asegut a la sua dreta part! E com tots vos donen benedicció gloria e laors! E puix pensa, fill, si sabs pensar, com era molt gran lo bon saber e lo dolç remembrament que jo e los dexebles del meu fill havíem.

8. Aprés com nos em forem tornats a la posada, e com era agradós e de gran consolació lo parlament que

1. E, que sen pujarían. — 2. D,E, Torna: F, *Bolvia*.

Digitized by Google

nos tots havíem del meu fill Jesús, e com fo obedient an el Pare[1] entrò a la mort, e com gran humilitat gran paciencia e sobirana caritat havía al mon lexada e mostrada, e com lo mon no lavía conegut ni recebut per Fill de Deu, e com totes les sanctes Escriptures en ell e per ell son estades complides! E axí, fill, cogitar pots quanta de consolació e de plaer havía entre nos parlant del Fill de Deu fill meu, e del seu meravellós e molt gloriós pujament.

9. E per tal doncs,[2] dona e mare mia, veritat es ço que dix làngel Gabriel que tu ets sobre totes fembres la pus beneyta, que has vist a ull lo teu fill Jesús pujar ab son propri poder e virtut sobre los cels. Font de humilitat e de honestat![3] Ja lo profeta David lavía profetitzat aquest teu gran goig que tu, verge, haguist del pujament del teu fill Jesús, dient en son psalm en persona tua aquest vers: «Levé e alcé[4] los meus ulls als monts dels quals me venía adjutori».[5] Cert es, mare de pietat. Bé lèvest e alcist los teus ulls humils e devots espirituals e corporals als monts, ço es a les divines raons e humanes del teu fill Jesús, com sen pujà als cels, per subirana contemplació de membrar entendre e amar sentir e ymaginar, e aquests son los teus ulls los quals sobiranament alçaves contemplant los monts, ço es la divinal bondat e humana, la sua eternal duració e humana, lo seu poder divinal e humanal, la sua divina saviesa e humana, la sua divina vertut e humana, la sua divina veritat e humana, la sua divina gloria e humana, la sua divina distinció e humana, la sua divina concordança e humana, la sua divina egualtat e humana, la sua divina simplicitat e humana, la sua divina justicia e humana, la sua divina misericordia e humana, la sua divina gracia e humana, la sua divina perfecció e humana, la sua divina unitat e humana, per la qual unitat son tots los monts damunt dits un mont filial divinal[6] de part del seu Pare del qual eternal-

1. E, al seu Pare.—2. E, manca *doncs.* — 3. E, honestitat.—4. D,E, leua e alça.—5. *Ps. CXX-1.*— 6. D,E, *afigen:* e humanal.

Digitized by Google

ment e infinida es engenrat, e es mont filial humanal[1] de tu mare verge sua concebut e nat, una metexa persona Jesús appellat; e dels damunt dits,[2] dona mia, filials divinals e humanals, te venc gloriosa ajuda, segons que tu desús has manifestat. Hoc encara, verge gloriosa, me pens jo que ten venc e ten devallà tan sobirà adjutori,[3] que més eres per lo teu fill feta divina que humana, tant sobrepujaves e alçaves en los dits monts los teus verginals ulls e maternals espirituals e corporals, ço fo lo teu membrar e entendre e amar sentir e ymaginar; e tant influia lo Fill de Deu fill teu de la plenitut de les sues raons divines e humanes appellades desús monts, que tots los vestía e los complía de ses semblances, ço es de sa[4] divina e humana bonificació magnificació perseverancia pascificació cognició amació virtuificació glorificació verificació clarificació concordanció coequació simplificació justificació sanctificació misericordiació graciació e de tot compliment perfecció. E per açò es veritat que tu, verge sens par, ets plena de gracia, e per raó de sa unitat, de singular benedicció.

1. D,E, e humanal.—2. F, *sobredichos montes*.—3. E, ajutori.—4. E, desta.

Digitized by Google

¶ *De la .vij.ª part en la qual se mostra com nostra Dona es beneyta sobre totes fembres, en ço que ella vec lo Sant Esperit que lo seu fill tramès en semblança de foc sobre sí e los apòstols.*

E ES LO SISÉ GOIG.

Axí com tu, verge mare de misericordia, eres consolada de la corporal presencia del teu fill Jesús, enaxí convenía que fosses desconsolada de la sua corporal absencia aprés del seu pujament; e per tal, com lo teu fill havía promès, a tu verge e mare sua e a sos dexebles, que aprés de pocs dies trametría a tu e a ells lo consolador qui es lo Sant Esperit, per ço lo dia de Quinquagèsima[1] atané e complí ço que havía promès, en tant, que en semblança de foc lo[2] tramès. Com lo teu fill te elegí a reebre[3] aquesta divinal gracia, per tal se demostra que tu ets sobre totes les fembres la pus beneyta. Mas molt me meravell de tu, verge singular, com ja fosses plena de gracia e lo Sant Esperit havíes ja resebut com concebist lo Fill de Deu, quin obs havíes tu altra vegada? Dels dexebles del teu fill no men meravell, car gran necessari los era que sobre ells vingués. Don te prec, dona de gracia e de valor, que tu mo dejas mostrar e dir.

2. Fill! Si vols que to diga, axí meteix me meravell jo de tu que axí vols saber e escrutar les obres del Fill de Deu fill meu e les gracies que ha fetes a mi e al mon.

1. D, quinquagesia *(passim)*.—2. D,E, los.—3. D, e reebe: E, e rebe.

Abans vull quem digues, per que ho vols axí tot saber? not basta que cregues e que hajes salvació? e que no vulles saber per que ni per que no?

3. Verge e mare de santedat! E no saps tu que hom es creat més per entendre e amar les obres del Fill de Deu fill teu, que per creure e amarles tant solament e no voler les entendre ni saber segons sa capacitat e possibilitat de entendre? E encara per manament del fill teu hi es hom obligat en ço que dix: «Amaràs ton Senyor Deu de tot ton cor de tota ta ànima de tota ta pensa e de totes tes forces.»[1] E com en la ànima racional sien tres potencies, ço es memoria enteniment e voluntat, com la major força de lenteniment estiga per creure e per entendre[2] en aquesta vida, que per creure tant solament, per ço vull jo, dona mia, esforçarme ab totes mes forces espirituals e corporals, descrutar e de saber les obres del Fill de Deu fill teu; axí com les forçes de tota ma voluntat per amarles, per tal com diu lo manament ab tot ton cor; e ab totes les forces del meu[3] enteniment per creure e entendre e saberles, per tal com diu lo manament ab tota ta ànima que sesguarda en aquest loc per la raó e la raó per lo enteniment; e ab totes forces de la mia pensa per membrar e per cogitarles, per ço com diu lo manament ab tota ta pensa; e ab totes les mies forces corporals que sesguarden per lo sentir, ço es per lo veure oír odorar gustar palpar e parlar, e encara, per lo ymaginar ymaginant aquelles sues obres segons ques convenen a esser ymaginades, per tal que sia obedient al seu manament; e per tal encara, senyora mia, ho vull saber e escrutar per ço que major conexença ne pusca haver, e per la major conexença ne pusca jo aconseguir del Fill de Deu fill teu major amança e major amistança e[4] remembrança; car segons que tu, dona de virtut, sabs, la cosa poc coneguda poc es amada e membrada si doncs gran devoció no

1. *Deut. VI-5.*—2. E, e per enten obre.—3. D,E, teu.—4. E, e major.

Digitized by Google

li n' ajuda ab vera intenció. E axí meteix salvant ta honor, mare de pietat, no es la principal raó ni intenció aquexa que tu dius per la qual home es creat simplement, ans bé aquesta: per amar entendre membrar servir e honrar e obeír ton fill Jesús Deu e home sobre tot quant es creat. E axò es ço que lo manament damunt dit ha tocat, e pux segueixse aquella, que tu, verge sens par, dius que es segona intenció per la qual es hom creat, ço es que haja salvació perdurable; mas sens la primera nos pot seguir la segona raó de justicia per raó del dit manament, lo qual vol lo teu fill Jesús qui ha manat en la ley que sia obeít; e per tal, dona mia e mare mia, pensme que molt hom viu e mor enganyat e decebut per falsa e desviada intenció. E tot ço que desús ses dit, mills ho sabs tu, regina e dona de saviesa, que neguna altra creatura; mas creu e pensme que tu volíes saber ma intenció.

4. Cert es, fill del meu fill Jesús. Bém plau ço que me nàs respost; e si[2] los feels a qui es donat havíen aytal intenció, lo mon sería en breu en millor estament que ara no es, e lo meu fill Jesús ne sería mills conegut e amat, servit e honrat per home, que no es, e molt home vindría a salvació qui en perdurable damnació va; e guartse qui guardar si ha, car cascú compte retrà daçò que per mon fill Jesús comenat li serà. E axí, fill, plaume obeír a tos precs, en tant, que volentera te mostraré e diré ço que demanes que t mostre.

5. Veritat es, fill, que com jo concebí lo Fill de Deu, fuy plena de gracia e que havía reebuda la gracia del Sant Esperit; e a reebre tant sobirana gracia com es concebre lo Fill de Deu eternal e infinit, era a mi cosa molt necessaria lo ombrament que reebí del Sant Esperit, per tal que per aquell aombrament que reebí del Sant Esperit, lo meu cors virginal fos apte e convinent, e axí meteix la mia àni-

1. E, no em.—2. E, asi.

ma fos illuminada a creure e entendre la possibilitat del Fill de Deu que ell pogués esser mon fill e jo mare sua, romanent jo tots temps verge. E axí mitjansant la gracia e lombrament del Sant Esperit, jo consentí a les paraules de làngel Gabriel tramès per lo Fill de Deu qui en mi verge volc[1] esser home. Vet, doncs, fill, quant a la primera vegada, que fo molt necessaria la gracia del Sant Esperit, sens la qual jo no fora disposta a concebre lo Fill de laltíssime per esser mon fill, e[2] haver recebuda la damunt dita plenitut de gracia romàs en mi sots raó de maternitat, en tant, que só mare dome e Deu, e aquesta aytal plenitut e gracia maternal no tolc possibilitat de no haver dolor tristicia e passió naturalment e moral, axí com haguí per la mort del meu fill Jesús qui en quant home en creu viu morir. E com natural cosa sia a mare haver pietat com veu lo fill en dolor e en passió, e més que més de aytal fill com lo meu qui sens colpa a tant vil e cruel passió fo liurat, per tal, axí com la sua presencia com fou resucitat feu a mi goig e consolació, axí naturalment com sen fo pujat al seu Pare e fo absent als meus ulls corporals, romanguí desconsolada per lo enyorament quem venía de la sua corporal presencia; e aquesta es la raó per que jo havía mester aquesta gracia que reebí del Sant Esperit, no segons la forma damunt dita primera, mas per consolarme de la dita absencia corporal del meu fill Jesús; e com laguí reebuda romanguí consolada que vijarès[3] mera que corporalment lo veés.

6. E cóm me demanes per que lo Sant Esperit fo tramès en semblança de foc, jo to diré. Sapies, fill, que dos son les raons per les quals lo Fill de Deu fill meu tramès lo Sant Esperit sobre mi e sobre sos dexebles lo dia de Quinquagèsima en semblança de foc: la primera raó es per tal que lo mon conegués que lo Sant Esperit proceeix e es proceít eternalment e infinida per ardor e amor qui es

1. E, volec. — 2. F, *y por.* — 3. D,E, visares.

en lo Pare divinal e en lo seu Fill divinal fill meu, lo qua ardor significa lo foc e no negú del altres elements ni neguna altra creatura, car lo foc es aquell al qual propriament pertany naturalment ardor. E la segona raó per que lo Sant Esperit venc en lengues de foc o semblança,[1] sí es aquesta: Tu deus saber, fill, que lo foc es pus noble element que negú dels altres per raó de .iiij. proprietats naturals que ha en sí meteix e negú dels altres elements no les ha, e poden esser bé e convinentment atribuídes al Sant Esperit, les quals son aquestes: illuminar escalfar purgar e engenrar; e com los dexebles del meu fill Jesús havíen en necessitat de les damunt dites .iiij. coses, per tal lo Sant Esperit venc sobre ells en semblança de foc e no de neguna altra semblança, car neguna altra creatura no les ha naturalment totes sino lo foc, e per tal foren, encontinent que lagueren reebut, los dits dexebles illuminats de totes sciencies e de totes escriptures e de tots lenguatges, e foren ardents e fervents en la amor del Fill de Deu fill meu e de lur proísme, en tant, que no temeren mort corporal soferir per fer testimoni al mon del meu fill Jesús qui es Fill de Deu eternal e salvador del mon; e foren purgats de peccats e de tots altres defalliments, e havíen poder de purgar per lo meu fill Jesús e a donar a tots aquells e aquelles qui volguessen esser creents en la fè e veritat del meu fill Jesús; e foren engenrats en los coratjes de les gents descreents e ignorants la sancta fè catòlica e virtut e bona vida. E per ço car ells devíen predicar e mostrar les coses damunt dites als pobles del mon, per tal venc en semblança de lengues de foc. Ara, fill té donada declaració breument daçò quem demanaves.

7. Dona e regina damor! Bém tinc per content e per pagat e per aconsolat e per illuminat encara, de la damunt dita declaració; e sapies, verge gloriosa, que ja ho havía

1. E, manca *o semblança*.

profetitzat lo profeta David en son psalm, dient en esperit en persona del teu fill en quant hom, qui ho disía a la deitat, en esta manera: «Tramet[1] fora lo teu Esperit e serà creada e renovellada la faç de la terra.»[2] Cert es, verge e temple del Sant Esperit. Bé fo veritat que lo Pare celestial e lo seu Fill divinal qui es fill teu, los quals son un Deu infinit e eternal, trameteren lo lur Esperit qui es lo Sant Esperit divinal, de[3] abdós per amor eternalment proceínt, per aytal dia com lo dia de Quinquagèsima sens moviment essencial, car es Deu infinit e eternal ab lo Pare e ab lo Fill, e axí no ha moviment essencial. Mas en semblança de foc a tu, verge font de pietat, e als dexebles del teu fill fo sentit e manifestat, segons que tu metexa desús nos has declarat; e foren creats, ço es que foren fets divinals en gracia e en amor divinal; e renovellada la faç de la terra, ço es lome qui es la faç e lo compliment e la bellesa del cel e de la terra, fo renovellat, ço es illuminat e mundat[4] e justificat. Cert es, verge sens par. Bé foren los dexebles renovellats en aquell sant dia com hagueren recebuda la gracia del Sant Esperit, car tots foren inflamats de la divinal amor que tota temor terrenal perderen predicant per lo mon, renovellants la faç de la terra, ço es los reys e prínceps, qui senyoregen la faç de la terra, ço es los homens; car de error e infidilitat los purgaven, els renovellaven els illuminaven[5] de la sancta fè catòlica, de virtuosa e sancta doctrina los instruíen, e en lurs coratjes engenraven.[6] E tu, dona singular, per la gracia del Sant Esperit en aquell sant dia fuist renovellada de desconsolació e enyorament que havíes de la absencia corporal del teu fill, en consolació e en goig e en devoció, en tant que fuist axí consolada, que depuis avant dementres fuist en aquesta present vida nos poc en tu engenrar tristor desplaer ni desconsolació de la absencia corporal del teu fill. Vé, doncs, si fuist sobre totes fembres la

1. E, Tramen.—2. *Ps. CIII-39.*—3. E, que.—4. E, manca *e mundat.* —5. D,E, als renouellauen als illuminauen.—6. F, *los engendravan.*

Digitized by Google

pus beneytal Ara, dona font de dolçor, per tal com ab tum vull alegrar e consolar, precte quem digues un poc del goig[1] que tu sentist de la consolació que recebist com haguist reebuda la gracia e la consolació del Sant Esperit.

8. Volentera, fill; e tu dispòn bé ta memoria a membrar e ta ymaginació a ymaginar ço que jo ten recontaré, per tal que ton enteniment gran tenga[2] e copiós refugi de entendre les grans gracies e consolacions que jo ten recontaré que recebí, e puis seguirsà que la tua voluntat alçarà son amar ab sobirana devoció en açò que lenteniment li mostrarà que treurà de ço que la memoria li haurà conservat e de ço que la ymaginacio haurà ymaginat de aquell compliment que jo verge recebía de goig e de plaer e de consolació. E per tal pensa, fill, com lo Sant Esperit fo per gracia sobre mi e dins mi, com meravellosament penetrà mon cor e mes entremenes em feu impressió de tan gran e inefable goig plaer e consolació, que no es quil pogués revelar ni manifestar; e exida e moguda la mia memoria a membrar e la mia ymaginació a ymaginar les santes e meravelloses obres que lo Fill de Deu fill meu havía fetes e dites, e fuy axí embeguda e compresa de gloria de sentiment divinal, que més era feta divina que humana, e celestial que terrenal, e flamatjava mon cor de subirana devoció que anàs visitar los locs on lo meu fill Jesús era estat, per tal que en cascún daquells[3] fos aconsolada; e ymaginant e membrant les gracies que lo Fill de Deu fill meu havía fetes a mi e a aquells[4] e al mon, ab sobirana devoció moguda, aní primerament là on lo concebí, e com hi fuy agenollím, e pensant e ymaginant contemplava la sobirana gracia e primera que aquí havía reebuda e desía: Ah loc en lo qual fuy per làngel Gabriel saludada de divinals saluts! Ah loc en lo qual les divines raons compliren la intenció en mi per la qual crearen lo mon! Ah loc en lo qual divina natu-

1. E, que digues un poc de goig,—2. D,E, e lo gran.—3. E, aquets, —4. D, en aquells.

Digitized by Google

ra e humana se ajustaren e se uniren[1] dins mon ventre virginal en esser una persona en lo Fill de Deu! Ah loc en lo qual jo verge concebí lo Fill de Deu eternal e infinit per esser[2] mon fill! Ah loc en lo qual fon comprès lo comprenent tot quant es sens que no minvà son poder ni son esser en res! E axí, fill, cogita si sabs cogitar quant podía esser gran lo goig e la consolació que jo recebí[3] contemplant les damunt dites coses e semblants.

9. E puis com fuy là on lo Fill de Deu fill meu infantí em fuy agenollada, dins mon esperit desía: Oh loc beneyt en lo qual jo verge infantí home e Deu! Oh loc en lo qual oí cantar cant angelical a lausor e gloria del Fill de Deu fill meu eternal com de mi verge fo nat! Oh loc en lo qual viu adorar los tres Reys dorient lo meu fill home e Deu omnipotent! Oh loc en lo qual nasquits[3] de mi verge aquell qui no ha loc! Oh loc en lo qual fo vençut temps e loc e moviment e corrupció per aquell qui es en temps e en loc, Jesús fill meu de mi verge nat en aquest loc! E axí, fill, cogita quant podía esser gran lo plaer e la consolació que jo recebía aquí mentre que aquelles coses e semblants del meu fill contemplava. Nol te poría revelar.

10. E com jo fuy anada là on lo meu fill Jesús de laygua feu tornar vi, agenollím,[5] e contemplant e membrant jo disía: Oh loc en lo qual lo meu fill començà a demostrar davant les gents son divinal poder e virtut! Oh loc en lo qual los convidats foren alegrats com lo meu fill Jesús los transmudà sis vaxells de aygua plens, en noble vi! Oh loc en lo qual mon esperit molt se alegrà del meu fill Jesús qui mobei com lo preguí que donàs compliment a les noces del architiclí! Oh loc en lo qual mon fill e jo mare sua forem convidats lo dia de les noces que menjassem aquí per tal que lo meu fill donàs[6] a entendre al mon que matrimoni es vertuós en sí! E axí, fill, pensa la consolació e lo

1. E, e uniren.—2. D,E, ser.—3. E, nasquist.—4. E, que jo hagui resebi.—5. E, agonoll mi *(passim)*.—6. D,E, donats.

Digitized by Google

plaer que jo recebía dins mon esperit com les coses damunt dites e semblants allí contemplava.

11. E puis com fuy anada en flum Jordà là on lo meu fill Jesús fonc batetjat, agenollím, e contemplava e desía: Oh aygues que lo meu fill Jesús no mundàs, ans per ell fos vos mundades! Oh aygues que per la sanctificació del Fill de Deu fill meu fos sanctificades! Oh aygues en les quals lo Fill de Deu fill meu fo batejat per tal que per lo baptisme seu fos tot altre baptisme sanctificat! Oh aygues en les quals lo meu fill Jesús donà fi e terme a la[1] circumcisió e començà en nos novell sagrament per lo qual hom e fembra haguessen salvament! Oh loc en lo qual lo meu fill Jesús dona exempli de gran humilitat, en tant que per son dexeble Joan volc esser batejat! E axí, fill, cogita si podía esser gran lo goig e la consolació que havía mentre les damunt dites coses e semblants, en aquell loc contemplava e pensava.

12. E com fuy anada en aquell loc on lo Fill de Deu fill meu feu la cena ab sos dexebles, segons que era ordenat en la ley per esser obedient an aquella donantli terme e fi:[2] Oh loc en lo qual lo Fill de Deu fill meu feu cena novella, prenent lo meu fill pa e vi e beneyts e consagrats, dient que aquell era lo seu cors e la sua sanc, dels quals cenà sí metex e sos dexebles! Oh cena de gran caritat! Oh cena de gran humilitat! Oh cena de subirana refecció e sadollament! Oh cena en la qual lo meu fill lavà los peus a sos dexebles en senyal de gran humilitat e caritat! Oh cena en la qual lo Fill de Deu e fill meu feu los seus .xij. dexebles sacerdots e preveres! Oh loc en lo qual lo Fill de Deu fill meu donà sí meteix, sots forma de pa e de vi consacrats, a hom. Oh loc en lo qual lo Fill de Deu fill meu feu estar accidents[3] sens subject! E axí, fill, pensa com meravellós e sobirà era lo sentiment e lo plaer que jo verge

1. E, a la sua.—2. F, afig: *dixe*.—3. E, avidents.

sentía com les damunt dites coses e semblants contemplava.

13. Enaprés, com fuy là on lo meu fill fo crucificat e mort, agenollím e sovín besava la terra, e ma pensa cogitava e disía: Oh loc en lo qual lo meu fill Jesús en quant hom près mort e passió per amor dom! Oh loc en lo qual per la mort del meu fill tot lo mon fo salvat! Oh loc en lo qual per la mort de mon fill, Satanás perdé son poder! Oh loc en lo qual per la mort del meu fill los inferns purgatius foren evacuats e buydats de les ànimes dels sants pares e profetes, e de tenebres desliurats! Oh loc en lo qual per la mort del meu fill los cels foren uberts a hom, los quals foren tancats a home per lo peccat del primer home! Oh loc per lo qual per la mort del meu fill cobrà hom mortal vida eternal! Oh loc qui fuist regat de preciosa sanc e aygua del meu fill Jesús qui per la sua innocent mort tà sanctificat e beneit.

14. E puis com fuy davant lo sepulcre, agenollím e besaval sovín, e contemplant cogitava e deya: Ah loc tant preciós e tant bé olent on lo sant cors del meu fill Jesús fo soterrat! Ah loc en lo qual cors de hom deificat fo collocat! Ah loc on lo Fill de Deu tornà e ajustà en una la sua ànima ab lo seu cors que de mi verges pres, les quals de sí meteix no departí! Ah loc! Tots los pobles qui son ni seràn, te vingan[1] visitar e honrar en membrança del Fill de Deu fill meu.

15. Enaprés com fuy anada là on aparec a mi mare sua com fo resucitat, agenollím e besava la terra en senyal de humilitat, contemplava e deya: Ah loc on perdí passió tristor e dolor, e reebí novell goig plaer e dolçor! Ah loc en lo qual viu lo meu fill resucitat e inmortal! Ah loc en lo qual per la presencia del meu fill resucitat, com laguí vist e oít, lo meu cor e les mies entremenes foren resu-

1. E, vengueran.

Digitized by Google

citades, tant me comprès la gloria e la alegría e consolació!

16. E puis com fuy anada al munt allà on lo meu fill Jesús près comiat, agenollím e guardant lo cel contemplant dins lo meu esperit, deya axí com si vés lo meu fill en ma presencia: Oh Fill de Deu fill meu! Ací prenguès vos comiat de mi mare vostra e dels vostres dexebles. Oh fill meu Jesús! Ací veren los meus ulls corporals lo vostre meravellós pujament com vos enpujàs al vostre Pare celestial. Oh fill meu Jesús! Com vos veya pujar, lo meu cor nos podía sadollar de mirar e contemplar lo vostre pujament gloriós. Oh! Ací se engenrà novell goig dins mon cor e mes entremenes, car veya que entraveu en possessió de gloria celestial.

17. Ara membra e ymagina bé e entén si es cor humanal qui pogués cogitar lo plaer e goig, e la consolació la gloria e la benahuyrança que jo verge sentía dins mon cor e mes entremenes en cascú dels dits locs, com hi contemplava ço que lo meu fill Jesús hi havía mostrat e obrat.

18. Cert es, regina sens par. Bé creu em pens,[1] que axí es veritat, que no es creatura quiu pogués revelar ni manifestar. E per tal se demostra que tu ets aquella que làngel Gabriel dix com te saludà, quet dix que tu eres sobre totes fembres la pus beneyta.

1. E, crevem penç.

¶ De la .viij.ª part en la qual se prova es declara que nostra Dona es beneyta sobre totes les fembres, en tant que ja es en cors e en ànima en lo cel en presencia de son fill.

E es lo seté goig.

MOLTES son les raons e les condicions per les quals tu, verge gloriosa, ets beneyta sobre totes les fembres que anc foren ni seràn ni esser pusquen, segons que desús es manifestat e declarat e que hom poría molt més declarar. Entre les altres raons en ques poría declarar, esne aquesta la una en la qual se provarà que tu ets en cors e en ànima en lo cel, e si no ho ets nos seguiría que en totes coses e per totes fosses tu la pus beneyta; e com jo creu queu sies acabadament, per tal se segueix que jahi sies en cors e en ànima. Emperò, regina singular, vols que jou prove o volsho tu provar?

2. Si jo, fill, ho provava, lo mon men tendría de part, en tant, que diríen que jo lou la mia gloria metexa, e que segons juy mundanal e comú no sería reebuda la mia provació per vertadera, car faría testimoni de mi metexa. E encara sí romàn per alguns dubtosa si doncs no es miraculosa. E per tal, fill, jo vull que tu per honor mia te esforces a provar que jo mare del Fill de Deu eternal fill meu, som en cors e en ànima en lo cel en presencia del meu fill Jesús.

3. Volenters, dona mia, mi vull esforçar a laor e gloria tua, e precte que mi hajuts volenterosament.

4. Fill! Ara doncs comença.

Digitized by Google

5. Si tu, verge gloriosa, ets en cors e en ànima en lo cel, lo Fill de Deu fill teu qui es justicia eternal, ha usat en tu, verge mare sua, complidament de justicia, la qual requer que ell qui es just reta a cascú ço que li convé; e com, verge, a lo teu gloriós cors convenga e li pertanga la major honor e gloria que a negún altre cors humanal, ni encara a esperit, aprés del seu cors, lo qual cors près del teu, com sia ço que aquell cors on no si ha pogut trobar ni pusca esser trobat defalliment, mas tot compliment de bondat vertut e santedat, no lin convé segons raó de justicia acabada loc on sia tot corrumpiment e defalliment, mas convéli loc on sia tot compliment de benahuyrança e de glorietjament. Com aytal sia estat e es lo teu cors, verge sens par, segons que en la primera part daquest *Libre* es provat e en les altres, per tal se deu seguir que lo cors santíssim no sia romàs en aquest mon qui es loc de corrumpiment naturalment e mortal, e daçò esperiencia navem a ull, car tot es ple de corrupció natural e de peccats molts e diversos e abominables. Doncs injuria sería feta del teu gloriós cors per lo teu fill, si l feya estar encara sens la ànima en aquest mon corromput, e per tal convé per força de raó de justicia que lo teu cors sia ab la ànima ensems en lo cel en gloria; e si encara no hi es, no ha usat lo Fill de Deu fill teu de sa justicia en tu, verge e mare sua, complidament, e per tal romandría lo teu fill Jesús injuriós envers tu en quant no retría al teu cors verge e gloriós aquella honor sobirana e gloria que li convé; e car no es de dir, verge sens par, quel teu fill Jesús Fill de Deu eternal sia estat null temps a negú injuriós, doncs ja menys ho deu esser a tu verge e mare sua. E per tal doncs es provat per força de raó de justicia que tu, verge singular, ets en lo regne celestial en cors e en ànima.

6. Si tu, verge font de plaer e de dolçor, ets en cors e en ànima en lo cel, lo Fill de Deu fill teu observa lo quart manament que manà en la ley per Moysèn, lo qual

manament es: «Honrarats ton pare e ta mare»;[1] e com tu, dona mia, sies mare sua natural e sobrenatural per gracia e vertut divina en quant verge lo concebist, verge lo portist nou mesos, e verge lo infantist e perseverists, convé doncs per força de raó de sa ley divinal e natural, que ell qui es fill teu, que taja honrada, en tant que singular sies en ànima e en cors en lo cel; e si tu no hi ets, ell meteix vindría contra sa ley, en tant que no tauría honrada en lo cors sens la ànima pus que encara fos en terra o en laer, mas tant solament en la ànima sens lo cors e havent major gloria que negú altre esperit. E axí lo manament que ell mana obeír e observar, no lauría ell meteix observat ni obeít complidament; e car es cosa impossible que lo Fill de Deu fill teu lo qual tots temps es estat obedient entrò a la mort al seu Pare celestial observant la ley e per complir aquella venc en aquest mon, com sería estat que no lagués observada a tu mare sua? E com no sia de dir que ell no taja[2] honrada en tot e per tot, per tal doncs es provat que tu verge e mare sua ets ja en cors e en ànima en lo cel, per lo teu fill Jesús molt amada e honrada.

7. Si tu, mare de santedat, ets en cors e en ànima en lo regne celestial, verificada romàn complidament la paraula de làngel Gabriel quit dix com te saludà que tu eres beneyta sobre totes fembres; car a neguna no pertany la honor e la benedicció que a tu pertany per raó que ets mare del Fill de Deu eternal, car la maternitat declina més e pus propriament de part del teu cors verginal, que de part de la tua ànima, com sia ço que lo Fill de Deu no près de tu la natura de la tua ànima mas tant solament de la natura del teu cors verginal: doncs segons raó natural e maternal, pus prop ets tu a ton fill Jesús per la natura del cors que de la ànima, e per tal se segueix que la benedicció singular que tu has maternal, més la has per la natura

1. *Ex. XX-12.*—2. B, nots haje.

del teu cors que per la natura de la tua ànima, la qual sens tot dubte es per home en aquest mon considerada ja esser en la gloria celestial. Doncs, axí bé se convé per força de raó natural e maternal que lo teu cors verginal sia considerat per hom esser ja en gloria ab lànima ensems; e en altra manera injuria sería feta a la maternitat del teu cors natural, e la paraula de làngel que no sería en aquest pas verificada en tot sino en part e encara impropriament. E com làngel benigne no diga sino veritat, per tal es provat que tu, verge sens par, ets beneyta sobre totes fembres en tot e per tot, en tant que ja ets en cors e en ànima en lo cel en presencia del teu fill.

8. Encara, regina e mare de tot compliment, se pot provar per lo profeta David qui ja ho havía profetitzat en son psalm, dient en persona de Deu lo Pare qui deya al seu Fill e teu, enaxí: «Levat Senyor en lo teu repós tu e larca de la tua sanctificació».[1] Cert es, regina de valor. Lo Pare divinal dix al seu Fill fill teu: Tu, fill meu, qui ets Deu e senyor de tot quant es creat car per tu es tot creat e tu ho has tot recreat, levat en lo teu repòs qui es la tua gloria, tu e larca de la tua sanctificació. Levàs lo teu fill, verge gloriosa, en lo seu repòs com sen pujà en la gloria celestial la qual es lo seu repòs eternal; e levàs lo Fill de Deu fill teu com se levà de la dextra del seu Pare com avallà a resebre tu mare sua en lo seu repòs qui fo lo teu cors verginal, en lo qual repòs reposà nou mesos; e levàs larca de la sua sanctificació, ço es tu, verge, qui ets arca maternal de la sua sanctificació, ço es de la sua humanitat sanctificada e deificada, car per ell fuist elegida en benedicció e santificació maternal com ten pujares al teu fill en lo seu repòs que es lo regne celestial. Es doncs, regina singular, provat per lo profeta David, que tu ets en cors e en ànima en lo regne celestial ab lo teu fill Jesús. Dona mia! Tu sabs que

1. *Ps. CXXXI-8.*

Digitized by Google

raó de veritat e caritat es que pus que[1] jom som esforçat per honor e amor tua a provar que tu ets ja en ànima e en cors en lo regne celestial, que tu degues manifestar alguna partida daquell subirà e darrer goig e plaer que tu haguist e sentist com ten fuist pujada en lo regne celestial en presencia del teu fill Jesús.

9. Sapies, fill, que tu grans coses demanes. Quit poría revelar ni manifestar lo gloriós goig e plaer que jo en aquell sant dia, com men pujava e men fuy pujada al cel, recebí e sentí de la gloria inefable? Mas per caritat e encara per justicia, quem constreny quet satisfaça del goig e del plaer que jo haguí aquell dia, pus que tu has treballat per honrar la mia gloria en provar que jo som en ànima e en cors en la gloria celestial. E axí, per tal, fill, quet consol, ten diré e declararé un poquet segons que a mi serà possible de revelar, e a tu, fill, de entendre e de resebré[2] ho.

10. Tu, fill, deus saber que com jo viu làngel qui me anuncià la concepció del Fill de Deu fill meu, em mostrà una meravellosa palma la qual aportava de paradís quem trametía lo meu fill Jesús, per tal que fos portada davant lo meu cors en senyal de victoria de ma verginitat, en tant que lo mon conegués que verge concebí lo Fill de Deu, verge lo aportí en mon ventre verginal, e verge lo infantí e verge per tots temps perseverí; e lo dit àngel me recontà em dix cóm lo meu fill la mavía tramès per tal que[3] certificàs lo dia del meu traspassament daquesta vida en laltra perdurable. Pensar pots, fill, sis començà lo meu cor de renovellar de novell[4] goig, e les mies entremenes verginals de saltar e de exalçar e de alegrar se com les mies orelles oírén que lo Fill de Deu me volía en sa companyía e en sa presencia gloriosa collocar perdurablement. En aprés de la demanda e gracia e dó que jo verge demaní,

1. E, pusca.—2. E, reseber.—3. E, quem.—4. E, renovell.

que tots los apòstols e dexebles del meu fill Jesús qui eren anats predicar per les partides del mon los evangelis als pobles e a totes les gens, axí com los havía manat lo meu fill, que tots fossen presents al meu traspassament, encontinent aquell dia los me veia tots davant, e com los me veya tots davant e per fer honrament al meu traspassament los havía lo meu fill fets venir prestament a tots[1] en ma presencia, cogita quant podía esser gran lo bon saber e lo plaer que jo, verge, havía dells e ab ells, e axí meteix com gran consolació havíen tots ensems de les obres meravelloses que lo meu fill havía fetes e feia en mi e en ells, e la gracia que lo mon havía reebuda del Sant Esperit que lo meu fill havía tramès après com sen fo pujat als cels. E après, fill, cogita, si sabs cogitar, e alça ton entendre e membrar sobre tes[2] forces, pensa com la mia ànima isqué del meu cors e lo meu fill Jesús la tenc en ses mans deificades, quant podía esser lo plaer gran[3] e la gloria que ella sentía membrant entenent e amant que lo meu fill e Pare creador meu, la tingués en ses glorioses mans. E puis pensa, fill, si sabs pensar, com lo Fill de Deu fill meu devallà ab tota la cort celestial e volc que la mia ànima cobràs lo seu cors e lo meu cors la mia ànima, e fuy en cors e en ànima en presencia del Fill de Deu fill meu e senyor e Deu meu, e los meus ulls corporals veeren aquell que jo verge e mare enfantí e alletí e nodrí, rey de gloria perdurable e rey e senyor de tota aquella cort celestial. Quant sobrepujà aquest goig e plaer més que negú dels altres, pensarte pots, fill, si hi sabs pensar. E puis com lo Fill de Deu fill meu me hagué collocada davant sa presencia, encontinent comencí a mirar e contemplar aquella sua faç tant resplendent e tant luent e tant rajant, que tota resplendía e luía tant gloriosament de raigs divinals, que tota la gloria celestial feya luír e resplandir cent vegades més que lo sol;

1. E, e tots.—2. E, totas.—3. E, gran lo plaer.

e mirava lo seu gloriós cors e les sues mans e los seus peus, e contemplava los forats dels quals veya exir raigs resplendents e tant luents que noy bastava comparar a lum ni estela ni a sol ni a neguna claredat creada, tant inflamava la vista de gloria e de resplendor.

11. Oh fill! Defall vertut assí a la lengua quaix res declarar ni manifestar daquesta inefable gloria e resplendor, delectació e plaer que los meus ulls corporals veeren e sintiren com fuy en la gloria e resplendor celestial en presencia del meu fill Jesús Fill de Deu eternal. En aprés com jo verge oí que lo meu fill Jesús rey[1] daquella tant divinal gloria me dix: Mare e filla mia! Ara sots entrada en possessió del vostre regisme lo qual lo meu Pare divinal vos ha donat que vos ne siats perdurablement dona e regina, e que lo seu Fill e vostre ne sia rey e senyor perdurablement. Oh fill! Cogita com jo oí aquella paraula filial divinal e humanal tant plasent, tant clara, tant preciosa e tant amorosa que de la boca e dels lavis[2] divinals humanals exía, e tant preciosa e de tant incomparable do que les mies orelles oíren[3] jo esser dona e regina del cel e de tota la gloria celestial perdurable! Pensar pots, si sabs pensar, quanta de gloria de plaer de benahuyrança penetrà e s ficà en lo meu cor e en les mies entremenes aquella tant gloriosa paraula damunt dita qui entrà per les mies orelles, la qual dix e parlà lo Fill de Deu fill meu Jesús! E axí meteix sentía la mia odorativa odor tant suau, tant plasent, tant gloriosa e de tant sobirana delectació que exía del cors gloriós e deificat del Fill de Deu fill meu rey daquella gloria, que anc no fo creada segons me apar; tot lo cap me umplía de gloriós confortament, e distillava aquell gloriós confortament a tot lo cor e a les entremenes, tant suau tant benigne, que tota era compresa dins mi metexa de meravellosos e virtuosos sentiment e gloriejament. E puis,

1. E, rey e senyor.—2. E, labiis.—3. E, oyeran.

Digitized by Google

fill, com jo ymaginava que aquell tant gloriós cors deificat del meu fill Jesús rey daquella gloria, e aquelles sues tant glorioses e resplendents fayçons, del meu cos verginal e de les mies fayçons e de les mies entremenes ho havía près e de mi era exit e les mies mamelles lavíen alletat, quanta de gloria e de benahuyrança e[1] sentiment divinal e humanal reebía e sentía per lo meu sentir e per lo meu ymaginar! Sapies, fill, que semblant mera que lo meu fill Jesús me encastràs[2] em segellàs en la sua gloria divinal.

12. E aprés, fill, alça ton cogitar si sabs alçar, e cogita quant sens tota comparació era major la gloria que jo sentía en la mia ànima contemplant per membrar entendre e amar tots los esperits angelicals creats e humanals que trobí en lo regne celestial com hi fuy collocada e intrada en possessió. Car sapies, fill, que tot me fo present e res nom fo[3] amagat. Oh fill! E qual nombre hi poría abastar a comptar ni affirmar los esperits angelicals los quals tots los viu e entès lo meu enteniment, ni los esperits humanals? E sapies, fill, que tota la cort celestial me venc fer honor e reverencia, e mon enteniment entenía les lausors los cants les benediccions espirituals e la gloria e lonrament que fan e donen al Pare divinal e al seu Fill fill meu e al Sant Esperit, les quals laors cants e benediccions son glorioses e tant divinals, que no es lengua creada qui les pogués revelar ni dir; car no es de sa natura que u pusca dir, ni es digne lo teu oiment mortal, ni a altre de oír tantes meravelles sant e gloriós *(sic)*.

13. E puis, fill, la gloria que la mia ànima sentía com contemplava la unió de la natura divina e humana del Fill de Deu fill meu Jesús, qui lat poría declarar? Car sapies, fill, que lo meu enteniment veya e entenía aquella sobirana e gloriosa unió[4] inseparable del Fill de Deu e de la natura[5] humana que de mi verges près, la qual es hom en lo

1. E, en.—2. E, encastas: F, *engastava*.—3. E, e res me fo.—4. D, unio e gloriosa.—5. D, naturalesa.

Digitized by Google

Fill de Deu[1] fill meu, e la mia voluntat era tant sobirana en son amar amant aquesta inseparable e gloriosa unió de les dos natures divina e humana desús dites en un suppòsit Fill de Deu fill meu Jesús nomenat, e la mia memoria era tant alta en son membrar la dita unió inseparable e gloriosa, que totes les potencies de la mia ànima hi contemplaven per membrar entendre e amar la damunt dita unió e ajustament, e hi reybén[2] tanta de gloria contemplant que totes se omplíen de gloria e de sentiment divinal e humanal del Fill de Deu fill meu, e tant era gran la gloria e lo dit sentiment, que defall vertut a la lengua de dir e declararho; e not meravells si la lengua noy basta a declararho, que sis fa la tua raó a entendreho mentre sies mortal e corruptible; mas potste ajudar en creureho.

14. Enaprés, fill, pensa de alçar aytant quant pusques[3] en un punt més a ensús, cogita fora tu meteix quant sens tota comparació era encara major la gloria e lo plaer que jo verge sentía en la mia ànima contemplant en mon entendre amar e membrar la divinal generació del Pare divinal e del seu Fill divinal fill meu e de la processió del Sant Esperit qui de abdós infinidament e eternal per amor es proceít. Oh fill! Entén e vejes quanta de gloria te mostraré de la damunt dita divinal generació: ara cogita com lo divinal Pare se glorieja en lo Fill divinal seu lo qual engenra eternalment e infinida de sa divina vertut e per tal es un, e de sa divina eternitat e per tal es eternal, e de son divinal poder e per tal es omnipotent, e de sa divinal saviesa e per tal es entès e sabut, e de sa divina voluntat e per tal es amat e volgut, e de sa divina vertut e per tal es virtuós, e de sa divina veritat e per tal es vertader, e de sa divina gloria e per tal es gloriós, e de sa divina distincció e per tal es distinct dell e no confús ab ell, e de sa divina concordança e per tal se concorda ab ell en una me-

1. E, *afig:* e ab lo fill de Deu. —2. F, *y recibia.*—3. E, pusca.

Digitized by Google

texa essencia, e de sa divina egualtat e per tal es egual ab ell, e de sa divina simplicitat e per tal romàn ab ell simple sens composició, e de sa divina justicia e per tal es just, e de sa divina santedat e per ço es sant, e de sa divina memoria e per ço es membrant, e de sa divina misericordia e per tal es misericordiós, e de sa divina gracia e per ço es graciós, e de sa perfecció e per tal es perfet e acabat. E axí meteix sapies, fill, que lo Pare divinal e lo Fill seu divinal se gloriejen abdosos per la[1] amor que han en produír[2] lo Sant Esperit, e tant que eternalment e infinida lo espiren gloriosament abdosos de lur unitat divinal e per tal romàn ab ells un Deu, e espirenlo de lur divina bondat e per tal es bo, e espirenlo de lur granea infinida e per tal es infinit, e espirenlo de lur divina eternitat e per tal romàn eternal, e espirenlo de lur divinal poder e per tal es omnipotent, e de lur saviesa divina e per tal es sabut e entès, e de lur divina voluntat e per tal es volgut e amat,[3] e de lur divina virtut e per ço es virtuós, e de lur divina veritat e per tal es vertader, e de lur divina gloria e per ço es gloriós, e de lur divina distincció e per tal es distinct dells e clar dells e no confús ab ells, e de lur divina concordança e per tal es concordant ab ells en una metexa essencia e deitat, e de lur egualtat e per tal es ab[4] cascún dells en unitat bontat e en les altres divines raons egual, e de lur divina simplicitat e per tal romàn ab ells simple sens composició, e de lur divina justicia e per tal es just, e de lur divina sanctedat e per ço es Sanct Esperit appellat, e de lur divina memoria e per ço es membrant, e de lur divina misericordia e per ço es misericordiós, e de lur divina gracia e per ço es graciós, e de lur divina perfecció e per tal es perfet.

1. D, lo: E, le.—2. E, prodoir.—3. D, *Fineix el palagrafi així:* e de llur diuina uoluntat etc. virtut, veritat, glorio, distinctio, concordança, egualtat, simplicitat, justicia, santedat, memoria, misericordia, gracia e de llur diuina perfectio e per ço es perfet.—4. E, en.

Digitized by Google

15. E axí meteix sapies, fill, que totes tres coses, lo Pare lo Fill lo Sant Esperit, se gloriejen en lur deitat infinida eternal, en lur divina unitat per la qual cascún dells es un e singular, en lur divina bontat per la qual cascún es bo, en lur divina granesa infinida per la qual cascún es infinit, en lur divina eternitat per la qual cascún es eternal, en lur divinal poder per lo qual cascún es omnipotent, en lur divina saviesa per la qual cascún es entès e sabut e volgut, en lur divina veritat per la qual cascún es vertader, en lur divina gloria per la qual cascún es gloriós, en lur divina distincció per la qual cascún es clar e distinct de laltre, en lur divina concordança per la qual tots tres se concorden en una metexa essencia e natura e deitat, en lur divina egualtat per la qual cascú es egual, en lur divina simplicitat per la qual cosa[1] romàn simple e la un en laltre sens composició, en lur divina justicia per la qual cascún es just, en lur divina memoria per la qual cascún es membrant, en lur divina misericordia per la qual cascún es misericordiós, en lur divina gracia per la qual cascún es graciós, en lur divina perfecció per la qual cascún es perfet.

16. E sapies, fill, com aquesta obra gloriosa e divina de generació e processió divinals que té revelada, segons que jo verge la contemplava com fuy en presencia del meu fill Jesús, es tan alta que pus alta no pot esser, per tal com es eternal e infinida. Per ço, fill, sapies que nom basta vertut a declarar ni manifestar lo compliment gloriós e lo sobirà sentiment e acabat que jo, verge,[2] de la damunt dita divinal generació e processió del Pare e del Fill e del Sant Esperit per membrar entendre e amar dins la mia ànima, per que men convé a lexar. E tu, fill, pensa de contemplar en les damunt dites coses que ten he revelades;[3] e façte a saber, fill, que exir hauríes de tu meteix si sols un poc sentíes de la dolçor e plaer meravellós de aquella gloria que

1. caseun(?).—2. F, *que yo virgen tenia.*—2. E, que te reueladcs.

jo, verge, sent e posseesc e faré perdurablement sens fi per gracia del divinal Pare e per amor del meu fill Jesús Fill seu e per bondat del Sant Esperit; e per tal te dic que men convé a lexar, car defall poder e vertut a lengua humana que no pot manifestar ço qui no es de sa natura, ni tu, fill, no ets ara en loc quen pugues reebre per oír, car axí meteix es defectiu lo oiment humanal de reebre e de oír tant altes e tant sobiranes obres celestials e divinals; mas com seràs en aquesta gloria celestial on jo ara som, veuràs entendràs e conexeràs complidament sens fi e sens altre mitjà e embarc, ço que jo, verge, ten[1] he declarat e quaix per semblances recontat[2] de la gloria de la benahuyrança que cascún salvat e gloriejat haurà e posseirà segons sa capacitat e que haurà merescut, la qual gloria, car tu ets tant mortal, no pots veer conèxer ni complidament sentir sino per fè e per caritat.

17. Oh regina singular! Gracies te faç del lum de la declaració que has donat a la mia ànima, e beneyt fo lo dia que fuist concebuda e nada, e per tot lo mon sies tu e lo teu fill coneguda e amada e benahuyrada. Bé creu, dona mia, que tot me has recontat, que axí es veritat com tu ho dius; e per tal te prec, regina sens par, aytant com pusc ni sé, que tu mi tengues bon loc ab ton fill que pusca per bondat e gracia tua aconseguir veer e posseír ab lo teu fill qui viu ab lo seu Pare en unitat del Sant Esperit *per infinita sæculorum sæcula. Amen.*

¶ Comprobat e finit fo aquest Libre en la ciutat de Valencia en les calendes de octubre complides en lany .M.CCC.xxxv. de la incarnació del Fill de Deu fill de nostra Dona Santa ta María, e concorda ab son original.[3]

1. E, tant.—2. D,E, recomptant.—3. D, *afig:* y ara nouament comprovat e finit a 26 de 9.bre de 1632: E, *manca tot l'explicit.*

Digitized by Google

Digitized by Google

MOSTRES D'ESCRIPTURA

Digitized by Google

Digitized by Google

(Del Libre de Sancta María)*

MARIA mare de deu uerge gloriosa per entencio de uos loar honrar pregar amar e conexer. començam aquest libre lo qual appellam per uostra amor libre de Sancta Maria.

Del prolech

QUESTIONS diffinicions lausors oracions entencions son los fonaments daquest libre. son questions en est libre per entencio que donen art e manera de solure questions e que hom haia uia que hom puscha parlar de nostra dona sancta maria ab uns e ab altres e que sien illuminats de les bontats granees beutats e uirtuts qui son en nostra dona sancta maria ¶ La intencio per que son diffinicions en est libre es per aço que per les diffinicions donem doctrine a solre les questions E a donar doctrina de loar e de pregar nostra dona siguent la natura de les diffinicions dels començaments daquest libre los quals son .xxx. a significança dels trenta diners [per preu] dels quals fo uenut e comprat nostre senyor Jhesucrist fill de nostra dona ¶ Aquests .xxx. començaments son. bontat granesa perseuerança poder sauiesa amor uirtut ueritat gloria gracia santitat iusticia misericordia beutat uirginitat ualor humilitat dona honramet ffe sperança continença paciencia pietat consolacio pobresa almoyna obediencia aiuda e alba ¶ A cascu

* Trellat del m.s. A.

Digitized by Google

daquests .xxx. començaments assignarem .iij. questions. la primera questio demane de ço que es lo començament. e la diffinicio daquell començament es la solucio daquella questio [e si ses de la segona e terça questio] aplicantles a la natura de la diffinicio. E la raho per que en esta art no soluem specificament la segona e la terça questio de cascu dels començaments es per ço que hom ne pusque entrar en paria e en conexansa dalts e de baxes e duns e daltres a loar e honrar nostra dona e demanar qual es la solucio ¶ Son en est libre laors per loar nostra dona a donar doctrina com les gents qui no saben loar nostra dona la sapien loar. Car molts homens son qui loen nostra dona de coses qui son petites segons ques pertanyen grans coses a loar nostra dona. les quals grans coses alguns homens ignoren e a uera laor aplicar no saben don sen seguex dan al loador e a nostra dona no es feta aquella laor que li coue ¶ Son oracions en est libre per donar doctrina a aquells qui uolen pregar nostra dona e no la saben pregar per que no han de nostra dona aquelles coses que li demanen les quals aurien si pregar la sabien segons ques coue a sa alta santetat e uirtut bontat noblea. Car per la manera que les gents no han en pregar nostra dona rete nostra dona aquelles coses que les gents li demanan les quals daria si pregar la sabien ¶ En aquest libre son entencions ço es a saber primera entencio e segona. primera entencio es la fi el compliment de la causa axi com arbre qui es per la segona intencio e lo fruyt per la primera. e habitar qui es per primera intencio e casa per la segona. e ulls qui son per la segona entencio e ueer per la primera. e enteniment qui es per la segona intencio e entendre per la primera. E deus qui es per la primera intencio e les creatures per la segona. e enaxí de les altres coses. on aquestes entencions son posades en aquest libre per entencio que hom do art e doctrina de conexer les coses segons que son per la primera intencio e per la segona per tal que hom de nostra dona sapia parlar per uera intencio e amar per la primera intencio. Car aquest libre es de nostra dona e nostra dona es regina uerge e dona. per aço nos maiorment fem aquest libre a regines uerges e dones a honor de nostra dona. E a la maior explanacio que podem e ab les pus desplanades paraules lo liuram e subtilitats esquiuam aytant quant podem per ço que sia entes. empero en partida lart e la doctrina de lart demostratiua Inuentiua e amatiua tenim ¶ Recomptes que dues dones la una ha[uia] nom lausor laltre oracio sencontraren en un gran cami per on passauen molts homens. la una partia duna ciutat on hauia stat longament e anaua en una altre ciutat don partia laltre dona. amdues se saludaren es besaren e çascuna compta a laltre son estament ¶ Lausor dix oracio uos don uenits nj on anats. e per que sots tan magra tan descolorida. be apar en uostra cara que sots desconsolada dalgunes coses. Amiga dix lausor yo uench duna ciutat qui es pres daci on

Digitized by Google

he estat longament per ço que donas lausor a les gents de nostra dona e quels mostras manera segons la qual sabessen loar nostra dona en tal manera que fos per ells honrada e amada e que agues raho com ab son fill acabas que uenguessen a gloria perdurable. mas en aquella ciutat son les gents tant mundanes e [tant] amen la gloria daquest mon que no uolen hoyr quaix laor de nostra dona. E la un loa son drap laltre son uj laltre son cauall e son austor e sa lança e laltre son fill e la beutat de sa filla. e laltre sa uinya e son castell. E quant lus loaua nostra dona nom podien entendre tan son occupats de les laors que han enfre si mateixs enaxi que noy he quaix feta neguna utilitat. E per aço partesch me daquella ciutat e uayg ueer si en una altre ciutat que es pres daci si hy pore fer negun fruyt. E cor son magra e descolorida nous en marauellets car aytant uos pusch dir que despuys fuy en aquella ciutat apenes hy son stada alegra nj pagada dalguna cosa que hy haia uista ne hoyda tant son les gents uanes e mundanes e tant han en oblit nostra dona per que son trista e despagada daquestes coses e de moltes daltres que serien longues de recomptar.
¶ Molt consira oracio en les paraules que li hauia dites lausor e dix estes paraules. lausor amiga yo anaua a aquella ciutat don uos uenits e uos anats a aquella ciutat don yo uench. don segons que oyg dir a uos parme que nom cal anar a aquella ciutat don uos uenits. car poch de profit hi faria pus que uos no li hauets fet. car poch ual oracio a aquells qui no saben nj uolen loar nostra dona. ne uos nous cal anar a aquella ciutat on anats car ion uench qui en ella he estat longament per ço que donas a les gents daquella ciutat art e manera com sabessen adorar e pregar nostra dona segons la sua ualor honrament e honor. E segons que ells poguessen hauer de nostra dona aquelles coses per les quals aguessen perdurable repos. e fugissen a perpetuals treballs. mes tant no y he stat tribulat ni burlat que hanc pusca hauer acabat ab ells com uullen pregar nostra dona de comuna utilitat nj daquelles coses qui a lausor reuerencia e honor se couenen de nostra dona e qui serien a be e a utilitat de lurs animes. ans uos dic quem han tota hora treballada e enfestijada. Car los uns pregan nostra dona de riqueses com les puxen hauer los altres donraments los altres de sanjtat los altres de la uida daquest mon e apenes he atrobat qui prech per la uida del altre segle e sin prega preguen mes per hauer gloria e per paor de pena que per ueer nostra dona nj son fill. don per raho daço me son partida daquella ciutat e anaua a aquella ciutat don uos uenits a la qual nom cal anar segons quem signifiquen uostres paraules nj uos nous cal que anets a aquella ciutat don yo uench car aytant poch de be hy fariets com yo he fet. E dichuos que son irada e trista del uostre dampnage e del meu e maiorment de la desonor que nostra dona pren per aquells qui per ella han tantes de riqueses e de prosperitats en est mon

¶ Amiga oracio dix lausor que farem ni que direm per nostra dona pus que no atrobam en qui puscam sembrar les grans coses que sabem. Respos oracio e dix que nos sabia que faes ne ques digues tant era despagada del mal e del deffalliment que ueya en lo mon e de la desonor qne nostra dona e son fill prenien en lo mon. Empero lausor dix oracio parrius bo que anassen en alcun loch delitable separat de gents per ço que nons poguessen torbar lurs males obres e que aqui reposassem alcun temps car molt som treballades. E aqui pensar nos hiem que fariem e pendriem acort e conseill daço que fer poguessem per nostra dona. A bo tench lausor ço que hauia dit oracio e abdues entraren en una gran selua per on anaren per tot aquell dia. ¶ Dementre que lausor e oracio anauen per aquella selua quj era molt bella e habundosa darbres fontanes prats e ribatges parlauen de nostra dona. lausor la loaua e oracio la pregaua. En lurs paraules se delitauen luna ab laltre e tant hauia gran plaer la una de ço que laltre deya que en aquelles paraules desirauen estar longament ¶ Amdues les dones enaxi parlant de nostra dona atrobaren a la ombra dun bell arbre una bella dona uestida molt noblament. aquella dona ploraua e planyia molt fortment sos cabeylls tiraua sos draps rompia e dehya que maleyts eren tots aquells qui lauien enuersada e girada e qui del mon la gitauen aytant com podien. Lausor e oracio li demanauen per que ploraua ni per que tan stranyes paraules dehya e pregarenla quells digues son nom. la dona respos e dix que ella hauia nom Intencio e que lo dol que fahya era per ço que les gents fahyen en est mon de primera entencio segona e de segona primera. E per aço era tot lo mon en destruyment e en defalliment. e totes les entencions eren peruertides de be en mal quaix en tots los homens per que ella fugia a les gents. Car no podia estar ni participar ab ells e per aço preposaua estar en aquella selua tots los temps de sa uida car mes amaua la companya dels arbres e de les besties qui la entencio per que eren no mudauen que hauer companya dels homens qui quaix en tot ço que fahyen mudauen la intencio primera en segona e la segona en primera. plorauen lausor e oracio per ço que entencio dehya e pregaren entencio que fos en lur companya car per semblant manera fugien elles al mon e anauen en alcun loch reebre alcuna recreacio del treball que hauien sostengut en lo mon. Obehy entencio a lurs prechs e ama la lur companya e anaren totes tres longament parlan de sancta maria e dels treballs que cascuna hauia sostenguts en lo mon [per la sua amor]. On dementre quen axi les tres dones anauen parlant lausor dix aquestes paraules ¶ En aquell temps que Roma senyoreiaua tot lo mon amauen los romans comuna utilitat. e per ço roma hauia uirtut com senyoreias tot lo mon lo qual possey longament per ço que comuna utilitat amauen. E tantost com aquella comuna utilitat fo diuisa e los romans amaren specifica

Digitized by Google

utilitat enaxi que cascu ama mes be propri que comu. adonchs roma perde la uirtut e fo en declinament. A com eren aquells cesars e romans nobles de coratge e com hauien nobles combatedors dementre que comuna utilitat amauen. A com son dignes de esser loats en quant comuna utilitat amaren. On si homens infeels que ells eren e qui de nostra dona conexença ni amor no hauien eren tan alts de coratge que seria ara en aquest temps si los catholichs en axi [comuna] utilitat amauen e que per tot lo mon nostra dona e son fill que ella tant ama e per lo qual es tant amada faessen amar e conexer per tot lo mon. E que los romans fossen en aquella senyoria que esser solien. ¶ Lausor amiga dix oracio no cal que tragats exempli dels romans de comuna utilitat. car en aquest temps en que som son unes gents qui son appellats tartres los quals ha poch de temps que son uenguts e aquells comensen a senyoreiar tot lo mon per ço car amen comuna utilitat de lur secta e manera la qual han presa a honor daquell loch don son exits. E dien que ells deuen senyoreiar tot lo mon e son gent sens fe e sens ley e no han sciencia ni han conexença de deu nj de nostra dona per que es perill que no conquiren tots aquells qui comuna utilitat no amen. E dich uos aytant lausor dix oracio que gran raho me par que pus los homens qui han conexança de nostra dona e de deu no fan aquella honor a deu e a nostra dona que deurien que deus los faça tots esser sotsmesos de gents bestials e que son sens enteniment per ço quells punescha del falliment que fan a deu e a nostra dona ¶ Lausor e oracio dix entencio naturalment utilitat publica es primera e utilitat specifica es derrera. E aço es per ço car en publica utilitat ha mes de bontat e de granea uirtut e compliment quen specifica. Don per raho daço publica utilitat esta en mi principalment e utilitat specifica secundariament. E car les gents fan daço lo contrari fan contra cors de natura e contra tot ordonament e fan contra mi e aço es aquella raho per que les gents destruen mj e si mateys e uenen en decayment e en ma mort e en mon dampnatge per que nom marauelll si los romans son uenguts en defalliment car no amen mes utilitat publica [que specifica]. E uos oracio dix entencio pregats nostra dona quels romans amen mes les utilitats publiques que specifiques car si ho fayen tot lo mon porien aportar a publica utilitat a lausor de nostra dona qui es publica utilitat a iusts e a peccadors ¶ Tant longament anaren lausor oracio e entencio parlant daytals coses e de moltes daltres tro que esdeuengueren en un bell loch pres duna fontana molt bella on hauia una petita sgleya hermitana. En aquella sgleya estaua un hom qui era hermita e qui longament hauia seruida aquella sgleya e en aquella sgleya hauia una bella ymage de nostra dona dauant la qual lausor e oracio [entencio] atrobaren lermita qui staua agenollat dauant aquella ymage. Demana lausor a lermita de que loaua nostra dona e oracio li demana de que la

pregaua. E lermita respos e dix aquestes paraules. Aquesta sgleya dix lermita es de nostra dona sancta maria e per sa honor un sant hom qui es molt savi en totes sciencies e esta pres daci e ha eleta uida hermitana me dona aquesta ymage de nostra dona per tal que la beutat de nostra dona remembras e quen mon coratge alegrança e plaer men donas. On don com uosaltres entras en lesgleya yo consiraua en les beutats que ha nostra dona segons que la ymage aquelles beutats me significa e aquest es tot lo maior plaer que yo he en aquest hermitage. En apres com me son mester alcunes coses yo prech [nostra dona] deuant aquesta ymage que les me do axi com sesdeueneh aquests dies que hauia perduda una gallina e pregue nostra dona que lam retes. E encara que prech nostra dona quem perdo mos peccats son fill e quem do la celestial gloria ❡ Senyer e hermita dix lausor. e no loats nostra dona en altres coses mas en beutats corporals nj no la pregats mas de uostres gallines e de uos mateix. Respos lermita e dix yo no son hom qui sia letrat ans son hom lech e no se parlar ab nostra dona mas de les coses corporals e prechla de mon ase e de mon gall e dun ca que lo lop ma nafrat que lom guaresca e aço mateix faç de mos peccats quels me perdo ❡ Lausor oracio e entencio conegren que aquell hermita era home simple e que si li parlauen subtilment de nostra dona que nols entendrie. E demanarenli daquell altre hermita quin hom era ne de quines costumes dementre que era en lo mon e lermita lus respos e dix aquestes paraules. dones aquell saui hom de qui ious parle era en lo mon hom rich e benanant dels bens temporals e sap en moltes sciencies e ha lexat lo mon e ha donat tot quant hauia per la amor de deu e de nostra dona enfora dalcuns pochs de diners que ma comanats e yo tench aci .j. seu ase. E pres daquest loch ha una uila on totes setmanes uaig una uegada e compreli pa e aquelles coses que ha mester e port ho a ell e ha sos libres. E ab aquells e ab la sauiesa que ha esta en oracio deuocio e plora sos peccats e los peccats dels altres e sapiats que es hom bo e sant e de molt estreta e alta uida ❡ Molt plagueren les paraules quel hermita dehya del sant hom a les dones e preguaren lermita quels mostras la carrera per la qual poguessen anar a aquell loch on lo sant hom staua. lermita lus ensenya la carrera e les dones uengren en aquell loch on staua lo sant home e trobarenlo que cauaua en .j. ort que hauia dementre que les dones uengren a ell al qual sant hom digueren aquestas paraules ❡ Senyer en sant hom segons que hom nos ha dites paraules de uostre stament uos sou sauj en moltes sciencies e hauets lexat lo mon e sots uengut en est loc per tal que puscats mjls menbrar entendre e amar loar e pregar deu e nostra dona. Don segons les paraules que un hermita de uos nos ha dites ueyares nos es que uos deguessem atrobar ho adorant o legint en uostres libres. Respos lermita a les dones e dixlus aquestes pa-

Digitized by Google

raules. natura requer excercici. adonchs quant es per sobre oracio o per sobre studi treballada don per recrear e reposar ma natura corporal que longament ha stada treballada per les laors e les oracions que la natura sperital ha donades a nostra dona couense que yo trebayll alcuna hora del dia en les coses temporals car aquell treball es remey de la anima e del cors e es occasio que la anima non cage en temptacions com hom la leuada de oracio ¶ Molt plagueren a les dones les paraules del sant hom e conegren que era saui hom al qual demanaren quina manera tenia nj hauja en loar e pregar nostra dona. E lermita lus respos e dix que ell loaua e pregaua nostra dona en dues maneras la una es corporalment e speritualment laltre es speritualment tant solament. Corporalment he speritualment es en quant legia en sos libres e parlaua paraules ab les quals concordaua la pensa de la anima en axi que la anima e lo cors se concordauen es responien en loar e en pregar nostra dona. laltra manera es com tan solament per uia de contemplacio loaua e la pregaua sens quen libre no gordaua nj ab la bocha no nomenaua ço que de nostra dona consiraua. E en aquesta segona manera atrobaua mes de pleer e de dolçor que en la primera ¶ Senyer dix entencio per qual entencio pus principalment loats e adorats nostra dona. lermita respos e dix que principalment loaua e pregaua nostra dona per ço com era mare de deu. E en apres per ço com era mare de home e de deu. e apres per ço que nostra dona era tant bona que es digne de esser loada e pregada. E axi de grau en grau dexenden tro que era a utilitat publica e en apres specifica segons que les unes coses son mes nobles que lès altres e de maior utilitat ¶ En les paraules que lo bon hom dehya conegren lausor e oracio e entencio que era saui hom e demanarenli per qual entencio era uengut maiorment en aquell loch nj per qual entencio maiorment loaua nj pregaua nostra dona. Dones dix lermita yo son home qui longament he desirada comuna utilitat e en molt treballat e en molts lochs ne son estat e si es que sia per mos peccats o per los peccats de les gents hanc no he pogut acabar aquelles coses que he demanades per publica utilitat car quaix tots los homens qui son amen mes lur propria utilitat que comuna per que per ço com ab les gents no pusch res acabar daço que deman son uengut en aquest loch fer penitencia de mos peccats e pregar e loar nostra dona per dues entencions la una es per ço com es deute e raho de loar nostra dona. laltre es que per publica utilitat prech nostra dona. Car si ella no aiuda tot lo mon es perdut. ¶ Senyer nermita digueren les dones nos segons que signifiquen uostres paraules conexem que uos sou home saui e per bona entencio sots uengut en aquest loch fer penitencia. E bens tenim per pagadas de la resposta que fetans hauets on si a uos plahya nostra companya nos estariem en aquest loch ab uos uolenterosament e pagada alcun temps segons

que a uos plagues e que a nos seria veiayres e de loar e de pregar nostra dona uolriem ab uos parlar e que uos ueessets les paraules queus en diriem. E si en negunes coses hy errauem que uos quens en emanassets car uolenterosament ne reebrem de uos art e doctrina en estarem a uostra conexensa. ¶ Lermita respos a les dones e demanals lur nom e cascuna li dix son non. E ell dix que si lur nom responia a lurs paraules que assats se tenia per pagat de lur companya. e tant poria esser pagat de lurs paraules que encara tornaria en lo mon e hiria per les terres dien a vns e a altres laors de nostra dona. On sobre aquestes paraules acort fo empres de tots .iiij. qui en aquell loch a ombra dun bell arbre pres de una clara fontana parlassen de nostra dona. e fo fet ordonament com ne parlassen segons los trenta començaments dest libre loant lausor nostra dona e adorant oracio nostra dona e faent lermjta questions a lausor e a oracio e recomptant entencio eximples per honor de nostra dona.

*(De les Hores de Sancta Maria)**

A honor del senyor maior e de la dona mellor .vij. hores vull fer les quals seran dels .xiiij. articles de la fe, e dels .vij. dons del sant sperit, de les .vij. uirtuts qui son via a paradis, dels .vij. vicis qui son via a jnfern, dels .vij. sagraments de la sgleya, e de les parts de aue maria ¶ Matines son dels .vij. articles partanyens a la deitat ¶ Prima es de .vij. articles pertanyens a la humanitat de nostre senyor ihesuxrist ¶ Terça sera dels .vij. dons del sant sperit ¶ Migdia sera de les .vij. virtuts ¶ Nona sera dels .vij. vicis ¶ Vespres seran dels .vij. sagraments ¶ E completa sera de les .vij. parts de aue Maria ¶ La raho per la qùal aquestes hores faç de la dita materia es per ço que ab les coses qui en aquestes .vij. hores son contengudes sapiam conexer quals coses dejam creure e ab quals coses fassam honor a nostra dona. E aquelles fem en romans per ço que aquells qui lati no entenen sapien entendre aquelles coses ab les quals preguem e loem nostra dona. com sia axi que les paraules que hom diu en romas de nostra dona donen mes de deuocio a aquells qui les dien que les paraules de lati que no entenen

De matines e primerament de .j. deu qui es primer article de la fe.

UN sol deu es qui ha creades totes coses ¶ Vna donzella verge es la qual es dona e reyna de tot lo mon ¶ Es una natura diujna

* Trellat del m.s. R.

Digitized by Google

la qual es sobre totes natures creades ¶ Vna dona es hauent una bonea axi alta que es sobre totes les bonees dels angels del cel de la mar e de la terra ¶ De .i. deu e de una fembra verge es nat .i. fill deu home ¶ De una diujna natura e de altra humana natura de nostra dona es vn fill deu home. ¶ Per vn deu son totes vnjtats creadas ¶ Per vna dona son totès salutacions. ¶ Per .i. deu es compliment e perfeccio del mon ¶ Per una regina es lo mon restaurat quj per peccat era perdut a la fi per la qual es creat ¶ Es .i. deu qui es sens quantitat e terme ¶ Es .j.ª dona qui ha maior poder que tots los angels homens e fembres ¶ Es vn deu quj ha maior justicia que tots los homens ¶ Es vna dona quj ha major mjsericordia que totes colpes ¶ La vnjtat de deu no ha principi nj fi ¶ La misericordia de nostra dona no defall a algu peccador nj a fembra qui en ella ha sperança ¶ Vna amor que hom haia a deu val mes que totes les altres amors ¶ Vna dona que es sancta maria basta a tots peccadors confians en ella ¶ En vn temps en vna verge vn deu es fet home e fill ¶ En .i. deu es contengut e compres tot lo mon ¶ En .j.ª dona es tota sperança de pecadors perfecta ¶ No ha manera damar qui ama mes alcuna cosa que .i. deu e vna dona sancta maria ¶ No ha manera de menbrar ni de entendre qui no creu que de .i. deu e de vna dona ne puscha esser .i. fill deu home ¶ Deu ab vna potestat de justicia e de mjsericordia jutge e ha merce ¶ Vna regina e dona del mon ab .i. seu fill deu e home destroueix e remet colpes ¶ Vn deu ab .i. home participa en natura ab totes creatures ¶ Vna dona ab .i. fill deu e home es dona de totetes creatures ¶ A vn deu e a .j.ª dona sancta maria do e coman mj mateix e dells deman mjsericordia ¶ A tu senyor deu e a la dona de tot lo mon faç gracias de mon esser e de les mjes naturals operacions donades ¶ E de uosaltres deman bones grans e durables obres morals ab les quals uos puscha amar entendre e menbrar honrar e seruir ab totes mes forces corporals e speritualს

De deu pare ps.

En la diujna natura es pare quj es deu ¶ En la humana natura es vna dona mare de deu ¶ En deu lo pare e en la mare de deu han lur perfeccio tots los pares e les mares qui amen deu lo pare e la mare de deu ¶ Axi com de mellor pare es mellor fill qui es deu axi de mellor mare verge gloriosa es mellor fill home apellat senyor ihesuxrist ¶ De deu pare e de fembra mare es fill deu home ¶ Deu fill home vol que tots homens sien de la sua mare car ell es home fill seu ¶ E uol que totes fembres sien de sa mare car ella es fembra ¶ Per deu lo pare nostra dona es mare de beneuyrança e de gloria dels benehuyrats ¶ Per nostra dona es es sperança mare de peccadors ¶ Deu pare en tota perfeccio es ma-

Digitized by Google

ior que tots pares ¶ Nostra dona maior es en santetat que totes mares ¶ Si yo no creu en lo pus alt e pus noble pare no creu en la pus alta e pus noble mare ¶ Qui peca contra millor pare pecca contra millor mare ¶ Deu pare ha uolgut que son fill deu qui es eternal hagues mare en temps ¶ La regina de paradis en .i. mateix temps uolch esser filla e mare ¶ En deu lo pare e en nostra dona mare es misericordiosa qui perdona als peccadors ¶ Qui en la uolentat de deu lo pare e de nostra dona mare la sua uolentat no posa ab humjlitat posa aquella ab superbia en la uolentat del diable ¶ No fretura dalguna cosa aquell qui ab caritat es fill del millor pare e de la millor mare ¶ Ab paciencia e ab humjlitat dauant tu deu lo pare e dauant tu mare de deu me acus de tots los meus peccats ¶ Qui en aquest mon es orfen faça sa uolentat ab santetat filla de deu lo pare e de nostra dona mare ¶ Deu lo pare e nostra dona mare no han volgut hauer fill nj filla qui no hagen hauda bona e gran uolentat ¶ Negun fill ama tant jndulgencia de peccadors axi com deu lur pare e nostra dona lur mare

De deu fill ps.

Es .i. deu fill e es vna dona filla de qui son filles totes bones creatures ¶ La bonea de nostra dona es filla de la bonea de son fill ¶ Les bonees de tots los homens e de totes les fembres son filles de la bonea de nostra dona ¶ Deu pare de si mateix engenre deu fill jnfinjt e eternal lo qual en nostra dona es fet home ¶ Deu fill en .i. temps se feu home e fill de nostra dona ¶ Totes fins de creatures son filles de la fi del fill de deu home e de la sua mare e filla ¶ Del millor fill es millor mare e de la millor [mare] es millor fill ¶ Car lo fill de nostra dona val mes que tots los altres fills nostra dona ual mes que totes mares ¶ Deu fill ama mes nostra dona que tot lo mon ¶ E nostra dona ama mes son fill que tot lo mon e si matexa ¶ Deu pare trames son fill a la verge gloriosa per tal que fos son fill ¶ E nostra dona uerge gloriosa trames la sua uolentat a deu pare per ço que fos filla e mare de deu fill e home ¶ Deu fill ab nostra dona se feu creatura ¶ E nostra dona ab son fill beneyt fo feta mare desperança ¶ Quj molt volra amar lo fill de deu ama molt la sua mare ¶ E qui nostra dona molt uolra amar am molt son fill nostre senyor jhesuxrist ¶ Fill es de peccat qui nostra [dona] no ama e qui ella ama es pare de virtut

De deu sperit sant pres *(sic)*. *

De deu pare e de deu fill proceeix lo sant sperit ¶ De deu sant sperit nostra dona fo enflamada e espirada com deu fill home del

* Trellat del m.s. M.

Digitized by Google

seu uentre exi ¶ Lesperit sant es do donat per deu lo pare e per deu lo fill ¶ Per lesperit sant deu home lo nom del qual es crist es do donat a nostra dona uerge gloriosa ¶ En la diujna natura deu pare deu fill deu sant sperit son vn deu ¶ En nostra dona fo ihesu crist deu home ¶ Lo sant sperit es amor de deu pare e [de] deu fill ¶ Lo sant sperit es spirador qui spira los peccadors los quals en nostra dona confien ¶ Lesperit sant dona amor ¶ Nostra dona sperança dona ¶ Per lesperit sant son spirades uirtuts als homens ¶ Per nostra dona son uirtuts conseruades ¶ Lesperit sant es fi damor ¶ Nostra dona es recolencia del peccador ¶ Per lesperit sant es spirada gran bonesa ¶ Per nostra dona es spirada paciencia e pietat ¶ Lesperit sant spira en la oracio jndulgençia ¶ Nostra dona spira en la oracio plors e suspirs ¶ Amen tots los homens lo sant sperit ¶ Tots los homens seruesquen a nostra dona e aquella honren ¶ Lo sant sperit perdona a tots los homens ¶ Nostra dona prega son fill per tots los homens

De la creacio del mon salmus [5]

DEU ha creat de no res tot lo mon per ço que ssia conegut amat e remenbrat ¶ Nostra dona ha fill deu home quj ha ordonat lo mon a deu membrar amar e conexer ¶ De nostra dona quj es creatura es feta aquella creatura ço es creador e fill de nostra dona uerge e mare gloriosa ¶ Deu ha creat tot be mas lo mal nol ha creat ¶ Nostra dona tot be ama mas lo mal nol ama ¶ Deu glorios tota creatura exalça en nostre senyor ¶ Nostra dona tench en sos braços lo senyor de totes creatures ¶ Deu crea nostra dona per ço que fos aduocada de tots peccadors ¶ Nostra dona ha fet membrar a son fill tribulacions e aduerssitats les quals los sants homens per amor del soferen en aquest mon ¶ Deu beneit ha creada en nostra dona gran amor per tal que sos fills molt amas quj ella honren ¶ Nostra dona prega son fill que guart de peccat los homens ¶ Per mjllor fill ha creada deu mjllor mare ¶ Nostra dona es mjllor e major mare de tots los peccadors ¶ A nostra dona seruexen totes creatures ¶ Quj nostra dona auorreix es contra totes creatures

De la recreacio dels peccadors salmus [6]

EN paradis terrenal adam e eua peccaren per los quals fo lorigjnal peccat ¶ En nostra dona lo fill de deu pres carn a recrear lo mon quj era perdut per lorigjnal peccat ¶ Adam e eua foren occasio de destruccio de tot lo mon ¶ Nostra dona fo occasio de recreacio del mon ¶ En los primers pares fo corrumput lo mon e malalt per lo peccat dells ¶ En nostra dona quj es primera per

Digitized by Google

santedat e bonea lo mon fo restaurat e sanat ¶ Lo pecat origjnal fo començat ab delectacio ¶ Nostre senyor ihesu crist lo peccat origjnal destrouj en la creu ab passio e ab martiri ¶ En nostra dona fo començada la recreacio del mon per jncarnacio de son fill beneit ¶ En nostra dona fo començada la saluacio dels homens per la sua concepcio ¶ Per deu fill home fo feta recreacio de totes creatures ¶ Recreaçio esser no pot per deu fill home sens nostra dona santa maria ¶ Deu pare ha recreat lo mon ab lo seu fill ¶ Nostra dona ab son fill home ha deliurat tots los peccadors de dampnacio ¶ Deu beneit mes de be ha creat en nostra dona per recreacio que en lo mon per natura ¶ Nostra dona mes de be ha procurat als peccadors que no es tot lo be que han per natura ¶ Deu ab la ssua mort ha recreat tots peccadors ¶ Nostra dona ab consolacio los peccadors consola ¶ O mare de recreacio en mj repara deuocio consolacio humjlitat e sperança

De glorificacio ps [7]

Deu los sants en gloria glorificha mostran a ells la sua essençia e natura ¶ Los sants han gloria en paradis en ueer la bellea altea e noblea de nostra dona ¶ Deu dona gloria als sants en paradis a ells representan la sua beneyta vnjtat e trinitat ¶ Nostra dona gloria dona als sants representan a ells la sua gran bonea santedat e uirtut ¶ Deu los sants de gloria glorifica reuelant a ells la manera segons la qual deu pare engendra deu fill e pare he fill spiren lo sant sperit eternalment e jnfinjda ¶ Nostra dona santa maria dona gloria als sants en paradis en quant en ella es revelada la generacio la qual son fill deu home pres per obra del sant sperit en lo seu uentre beneit ¶ Dona deu gloria als sants mostran a ells la sua gran bonea jnfinjtat eternjtat potestat saujea amor uirtut ueritat gloria e perfecçio ¶ Nostra dona gloria dona als angels e als sants signjfican a ells la gran bonea e les altres uirtuts de son fill nostre senyor ihesu crist ¶ Nostro senyor ihesu crist dona gloria als sants en mostran a ells que ell es .i.ª persona e dues natures ço es deu e home ¶ Santa maria dona gloria als sants mostran a ells la gran amor quel seu fill deu home ha a ells e euiternalment haura ¶ Aquella gloria la qual han los sants en ueen e conexen lamor que han entre si nostra dona e son fill no es algu quj la pogues dir ne cogitar ¶ Quj en paradis gloria uolra hauer lou nostra dona en la present vida

Digitized by Google

(Del Libre de Benedicta tu).*

A honor e gloria de la verge maria fas Aquest libre appellat benedicta tu in mulieribus. *lucæ* 4-28

Entre les altres paraules en les quals la regina del cel e de la terra molt se alegra com langel Gabriel li aporta les saluts de part del fill de deu qui de ella volia pendre carn humana si feu en aquesta com li dix *benedicta tu in mulieribus.* Car esser beneyta sobre totes fembres es hauer excellentia en si de singular benedictio e per tal que aquesta singular benedictio que la verge Maria ha sobre totes fembres sia mils coneguda e amada: yo peccador e indigne que mon nom hic sia scrit vull ab la ajuda de la dita verge segons lo meu pobre saber declarar en .8. meneres la dita excellentia de la qual fas subiecta e fonement dequest llibre, ço es com ella es beneyta sobre totes fembres per ço que aquells e aquelles qui han deuotio en la verge Maria que ley ajen major. Car sabudes les damunt dites .8. maneres o conditions major dispositio aura la humana voluntat de sobre pujar son amar en la Regina del cel e de la terra e de la mar, encare que lo humanal enteniment pora esser certificat de alguns dubtes en los qual per ventura esta, e dels quals naturalment desitja axir sabut lo dit subiecta de aquest llibre ab que deu li ajut.

De la diuisio de aquest llibre

Departit es aquest llibre en .8. parts; en la 1.ª de les quals vull prouar que nostra dona sancta Maria es sobre totes fembres beneyta segons lo seu concebiment e naximent en tant que fonch sens peccat original. En la 2.ª part sera declerat que ella es beneyta sobre totes fembres en ço que ella concebe lo fill de deu per obra del sperit sant ella stant verge. E en la 3.ª part vull manifestar com nostra dona es sobra totes fembres beneyta per so com home e deu nasque de ella romanent ella verge. En la 4.ª part sera mostrat com nostra dona es beneyta sobra totes fembres en ço que viu que lo seu fill fo adorat per los tres Reys qui vingueren dorient donantli cascu son present. En la 5.ª part declarare com nostra dona es sobra totes fembres beneyta per tal com viu son fill home e deu resuscitat e immortal. E en la 6.ª part manifestare com nostra dona es beneyta sobra totes fembres en ço que vee son fill pujar als cels ab sa propria vertut. En la 7. part

* Trellat del m.s. D.

Digitized by Google

vull mostrar com nostra dona es sobre totes fembres beneyta per raho com ella vehe e senti lo sant sperit que lo seu fill tremes en semblança de foch sobra ella e sobra los dexebles de son fill. En la 8. part sera prouat e declarat com nostra dona es sobra totes fembres beneyta, en tant que ja es en cors e en anima en lo cel en presentia del seu fill jhesus home e deu.

Comprobat e finit fo aquest llibre en la Ciutat de Valentia en les calendas de octubre complides en lany 1335 de la incarnacio del fill de deu fill de nostra dona santa Maria. E concorda ab son original. y ara nouament comprouat e finit a 26 de 9.bre de 1632.

Digitized by Google

TAULA

Pàgines

INTRODUCCIÓ VII

LIBRE DE SACTA MARIA

Del pròlec 3
Cap. 1. *De bontat* 15
Cap. 2. *De granesa* 24
Cap. 3. *De perseverança* 34
Cap. 4. *De poder* 43
Cap. 5. *De saviesa* 48
Cap. 6. *De amor* 55
Cap. 7. *De virtut* 61
Cap. 8. *De veritat* 69
Cap. 9. *De gloria* 75
Cap. 10. *De gracia* 81
Cap. 11. *De santetat* 87
Cap. 12. *De justicia* 92
Cap. 13. *De misericordia* 99
Cap. 14. *De beutat* 107
Cap. 15. *De virginitat* 113
Cap. 16. *De valor* 120
Cap. 17. *De humilitat* 127

Digitized by Google

	Pàgines
Cap. 18. *De dona*	133
Cap. 19. *De bonrament*	139
Cap. 20. *De fè*	147
Cap. 21. *De esperança*	155
Cap. 22. *De continencia*	164
Cap. 23. *De paciencia*	172
Cap. 24. *De pietat*	181
Cap. 25. *De consolació*	188
Cap. 26. *De pobretat*	196
Cap. 27. *De almoyna*	203
Cap. 28. *De obediencia*	209
Cap. 29. *De ajuda*	216
Cap. 30. *De alba*	222

Hores de Sancta Maria

[Pròlec] 231

I. De Matines

Psal. 1. *De un Deu*	233
Psal. 2. *De Deu Pare*	235
Psal. 3. *De Deu Fill*	236
Psal. 4. *De Deu Sant Esperit*	237
Psal. 5. *De la creació del mon*	238
Psal. 6. *De recreació dels peccadors*	239
Psal. 7. *De glorificació*	240

II. De Prima

Psal. 8. *De concepció*	242
Psal. 9. *De la nativitat*	243
Psal. 10. *De passió*	244
Psal. 11. *Del devallament*	247
Psal. 12. *De resurrecció*	247
Psal. 13. *De la ascenció*	248
Psal. 14. *Del judici*	249

Digitized by Google

Pàgines

III. De Tercia

Psal. 15. *De saviesa*. 251
Psal. 16. *De enteniment*. 252
Psal. 17. *De consell* 253
Psal. 18. *De fortalesa* 254
Psal. 19. *De sciencia* 255
Psal. 20. *De pietat* 256
Psal. 21. *De temor* 257

IV. De Migdia

Psal. 22. *De justicia*. 258
Psal. 23. *De prudencia* 259
Psal. 24. *De fortalesa* 260
Psal. 25. *De temprança*. 261
Psal. 26. *De fè* 262
Psal. 27. *De esperança* 263
Psal. 28. *De caritat* 264

V. De Nona

Psal. 29. *De avaricia* 265
Psal. 30. *De gola* 266
Psal. 31. *De luxuria* 267
Psal. 32. *De superbia* 268
Psal. 33. *De accidia*. 269
Psal. 34. *De enveja* 270
Psal. 35. *De ira* 271

VI. De Vespres

Psal. 36. *De matrimoni*. 273
Psal. 37. *De baptisme* 274
Psal. 38. *De confirmació* 275
Psal. 39. *De eucaristia* 276
Psal. 40. *De orde* 277

Digitized by Google

Pàgines

Psal. 41. *De penitencia* 278
Psal. 42. *De extrema uncció* 279

VII. De Completa

Psal. 43. *De «Ave Maria»* 281
Psal. 44. *De «gratia plena»* 282
Psal. 45. *«Nostre Senyor ab tu es»* 283
Psal. 46. *«Beneyta és tu en les fembres»*. 284
Psal. 47. *«Beneyt es lo fruit de ton ventre»*. . . . 285
Psal. 48. *«Lo Sant Esperit sobrevendrà en tu»* . . 286
Psal. 49. *«La virtut de laltisme te aombrarà»* . . . 287

Libre de Benedicta tu in mulieribus

Del pròlec e de la divisió daquest Libre . . . 291
¶ *De la primera part en la qual serà provat que nostra Dona es beneyta sobre totes fembres en quant fo concebuda e nada sens peccat original* . . . 293
¶ *De la segona part en la qual se demostra que nostra Dona es beneyta sobre totes fembres per ço com per obra del Sant Esperit concebé lo Fill de Deu.* E es lo primer goig 300
¶ *De la .iij.ª part en la qual se manifesta que nostra Dona es sobre totes fembres beneyta per tal com parí Jesus Fill de Deu romanent ella verge ans e aprés del part seu.* E es lo segón goig. 306
¶ *De la .iv.ª part en la qual serà mostrat que nostra Dona es sobre totes fembres pus beneyta quant los tres Reys dorient vingueren a adorar son fill.* E es lo tercer goig 312
¶ *De la .v.ª part en la qual se declara que nostra Dona es sobre totes fembres beneyta en quant vejè son fill resucitat e inmortal.* E es lo quart goig . . 319
¶ *De la .vj.ª part en la qual si manifesta que nostra Dona es sobre totes fembres beneyta en ço que vec*

Digitized by Google

Pàgines

son fill Jesús pujar ab sa propria virtut al cel. E ES LO CINQUÉ GOIG 329

¶ *De la .vij.ª part en la qual se mostra com nostra Dona es beneyta sobre totes fembres, en ço que ella vec lo Sant Esperit que lo seu fill tramès en semblança de foc sobre sí e los apòstols.* E ES LO SISÉ GOIG 337

¶ *De la .viij.ª part en la qual se prova es declara que nostra Dona es beneyta sobre totes les fembres, en tant que ja es en cors e en ànima en lo cel en presencia de son fill.* E ES LO SETÉ GOIG 348

MOSTRES D'ESCRIPTURA 363

Digitized by Google

Digitized by Google

❧ *Complit i acabat fonc aquest volum de* SANCTA MARÍA, *el dia 5 d'agost, festa de la Mare de Deu de la Neu, de 1915.*

Digitized by Google

Digitized by Google

89110259389

B89110259389A

Digitized by Google

Digitized by Google

89110259389
b89110259389a
Digitized by Google